Damage Book

UNIVERSAL
LIBRARY
OU_204999
UNIVERSAL
LIBRARY

శ్రీ

భాగవతసారముక్తావళి.

(వర్గీకృత శ్రీమదాంధ్ర మహాభాగవత తత్త్వ పద్యములు)

గ్రంథకర్త:
కీర్తిశేషుఁడైన
కట్టమంచి సుబ్రహ్మణ్యరెడ్డి.

పీఠికగా వారి జీవితచరిత్రమును సంక్షేపముగ
వ్రాసినయతఁడు వారి కుమారుఁడైన
కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి.

T. 81
S94B

PUBLISHERS:
VENKATA RAM & CO.,
BEZWADA.
1927.

శ్రీరస్తు.

శ్రీభాగవతసారముక్తావళి.

గ్రంథకర్త:

చిత్పురము కటుమంచి పురనివాసులగు

నార్త్రార్కాడు డిస్ట్రిక్టుకోర్టు ప్లీడరును

శ్రీ భారతసార రత్నావళి కృతికర్తయును నగు

సుబ్రహ్మణ్యరెడ్డి.

ప్రకాశకులు:

వేంకటరాం అండ్ కో., బెజవాడ.

Second Edition.

బెజవాడ:

ఆంధ్ర గ్రంథాలయ ముద్రాక్షరశాలయందు

క. కోదండరామయ్యచే

ముద్రింపఁబడియె.

ప్రభవాబ్దము.

1927.

[All Rights Reserved]

Title of the last Edition.

శ్రీరస్తు.

కృతి

శ్రీభాగవతసారముక్తావళి.

కృతికర్త:

చిత్పురము కటుమంచి పురనివాసులగు

నార్కాడు డిస్ట్రిక్టు కోర్టుప్లీడరును

శ్రీ భాగవతసార రత్నావళి కృతికర్తయును నగు

సుబ్రహ్మణ్యరెడ్డిచే

సర్వజనంబులకు చతుర్విధ పురుషార్థ ప్రదంబుగ

శ్రీ మహాభాగవతంబునం గల సారతరపద్యంబుల నేర్చి

కూర్పఁబడి

చిత్తూరు గవర్నమెంటు హైస్కూల్ ఆంధ్రభాషా పండితులగు

శ్రీ ప్తులూరు కుప్పనయ్యంగార్లవలన

సవరింపఁబడి

చెన్నపురి:

తిన్ననూరు రామానుజయ్యగారి

"ఎక్సెల్సియర్" ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపించి

ప్రచురింపఁబడియె.

శకము 1811.

సర్వధార్యబ్దము.

1888.

FIRST EDITION.

All Rights Reserved.

శ్రీరస్తు.

శ్రీ భాగవతసారముక్తావళి.

అవతారిక.

శ్రీ మచ్చెన్నపురి రాజధానికిఁ జేరిన నార్త్ఆర్కాడు డిస్ట్రిక్టు చిత్తూరము చేరువనుండు కట్టమంచియను గ్రామమందలి ప్రథమితేఁడు లయిన పాకనాటి వంశోద్భవులగు శ్రీమాన్ రామలింగా రెడ్డిగారి పౌత్రుండును వీరరాఘవ రెడ్డిగారి పుత్రుండును నగు సుబ్రహ్మణ్య రెడ్డియను నేను శ్రీమదాంధ్ర భాగవతమునందుఁ గల సారతరపద్యంబుల నేర్పరించి ఈక్రింద వివరించు హేతువులంబట్టి ప్రచుర్యముఁ జేయ నిశ్చయించినాఁడ.

చతుర్వేద సారంబగు శ్రీ భారతాష్టాదశ పర్వంబులందుండెడు ప్రవృత్తి నివృత్తిమార్గములు మొదలగువానిని స్పష్టముగాఁ దెలియఁ జేయఁదగిన పద్యంబుల నెల్లనుఁగూర్చి శ్రీ భారతసార రత్నావళియను గ్రంథమును 1885 పార్థివ సంవత్సరమునఁ బ్రచురపరచి యున్నాఁడ.

అఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండనాయకుఁడును సచ్చిదానంద స్వరూపుఁడునునగు భగవంతునియొక్క సగుణ నిర్గుణ మార్గములను తత్సంబంధ ధ్యానానుష్ఠానముల తెఱంగును నెఱింగించుటకొఱకు శ్రీభారతమునకు వెంబడి శ్రీ భాగవత మేర్పడి యున్నయది.

ఈగ్రంథము వేదాంతసారమయంబుగా నుండినను శ్రీకృష్ణ చారిత్రము మొదలగు అనేకోపాఖ్యానేతిహాసములతోఁ గూడియుండుటవలన భగవంతుని సగుణ నిర్గుణముల తెఱంగెఱుంగవలయునను శ్రద్ధగలవారలు ఓపికతో విశేషకాలమును బుద్ధియును వినిమయింపకగాని సాధారణముగ గ్రహించుట దురవగాహంబై యుంటున్నయది. అటులఁజేయఁ గాల దేశ వర్తమానముల ననుసరించి యనేకుల కలవిగా నుండనేరదు.

ఇందువలన శ్రీ భాగవత ద్వాదశ స్కంధంబులం దచ్చటచ్చట వెదఁజల్లఁబడి ఇహపరసౌఖ్యంబులకును మోక్షంబునకును సాధకంబులుగానుండు ముఖ్యాంశంబు లన్నియుఁ దేటపరచెడు తద్గ్రంథస్థపద్యములను జేర్చి ప్రచురపరచుట లోకులకు విశేషానుకూలముగా నుండునని నాబుద్ధికి గోచరించినది.

ఏతన్నిమిత్త మేను కూడినంత శ్రద్ధపుచ్చుకొని భగవంతుఁడు సగుణుఁడనియు నిర్గుణుఁడనియు సగుణ ధ్యానానుష్ఠానములు సాత్విక రాజస తామసంబులని యెడు త్రివిధంబులై యున్నవనియు అందు రాజస తామస ధ్యానానుష్ఠానములు రాజస తామసాత్ములకును సాత్విక ధ్యానానుష్ఠానములు సత్వగుణ గరిష్ఠులకును కర్తవ్యమనియు జితేంద్రియులై త్రిగుణరహితులైనవారలు నిర్గుణధ్యానమున కర్హులనియు తామస ధ్యానానుష్ఠానములు వ్యర్థములనియు రాజస ధ్యానానుష్ఠానములు మానుష వైభవములకును సాత్విక ధ్యానానుష్ఠానములు జ్ఞానోదయంబునకును ఊర్ధ్వలోకవాసంబునకును నిర్గుణ ధ్యానానుష్ఠానములు మోక్షప్రాప్తికిని మూలంబులనియు లోకులకు ననాయాసంబుగ గ్రాహ్యమగు తెలుంగున నవరు పద్యంబులను పంచ ప్రకరణములుగా విభాగించి యుద్దోక్త్యేక భాగంబున నడంగఁదగిన పద్యములను వాటిక్రిందఁ జేర్చి యాపద్యంబుల కన్నిటికి 1874 సంవత్సరము మేనెల 14 తేదిన భువనగిరి రంగయ్యశెట్టిగారి జ్ఞానసూర్యోదయమను ముద్రాక్షర శాలయందు చెన్నపురమున ముద్రింపఁ బడియుండు శ్రీమదాంధ్రభాగవతమునం దుండఁగల పుటలను సయితము నిర్దేశించియున్నాఁడ.

ఈ తెలుంగున నేర్పరుపఁబడియుండు శ్రీ భాగవతసార ముక్తావళియను నీగ్రంథము లోకులు సగుణ నిర్గుణ ధ్యానానుష్ఠాన మార్గమును దెలుసుకొని వివేకవంతులై జ్ఞానోదయమును జెంద ముఖ్యాధారంబుగ నుండునని నేను నమ్ముచున్నాఁడను.

పీఠిక

రసికులారా!

భగవానుఁడగు వ్యాసమహర్షి భగవంతుని దివ్యావతారములను, భక్తుల జీవితమును అభివర్ణించి చేతనులఁ దరింపఁజేయుటకు శ్రీమద్భాగవతమును రచించెను. ఇందు భగవంతుని దివ్యావతారములు మనువులచరిత్రములు, భక్తుల పవిత్రచర్యలు, భరతఖండమునంగల భక్తులగు రాజులచరిత్రములు జెప్పఁబడినవి. మొత్తముమీఁదఁ జూచిన నిందు శ్రీకృష్ణావతారకథకే యెక్కుడవకాశ మీయఁబడెను. ఈ పవిత్రగ్రంథమును సహజపాండిత్య బిరుదాభిరాముఁడగు బమ్మెర పోతరాజు మనోహరముగఁ దెనిఁగించి యాంధ్రసారస్వతమున కద్వితీయాలంకారముగఁ జేసెను.

పోతనకాలనిర్ణయము భాగవతపీఠికయం దీక్రిందివిధముగ వ్రాసియున్నారము. "ఉత్తరహరివంశకవితాచ్ఛాయలు మూలమున లేని సత్యభామాసంగ్రామము భాగవతమందుంటచే నాచనసోమనాథుని కాలమగు క్రీ. శ ౧౩౭౦ కీవల పోతరాజు ఉండియుండును. పోతరాజు ననుకరించియు విభ్రష్టమగు భాగవత దశమస్కంధమును బూర్తి చేసియుఁ బేరొందిన క్రీ. శ ౧౪౨౦ లోనున్న మడికి సింగనకుఁ బోతరాజు పూర్వుఁడు. ఈయిరువురుకవులకు మధ్యకాలమగు క్రీ. శ ౧౪౦౦ ప్రాంతమున పోతరాజు ప్రౌఢవయస్సునం దుండియుండును. ఈనిర్ణయముచేతఁ బొమ్మపల్లి శాసనముప్రకారము క్రీ. శ ౧౪౦౭ సం॥ ప్రాంతమందే వేమభూపాలునివద్ద ఆస్థానకవిగానున్న శ్రీనాథునకు భేతాళనాయకున కేడవపురుషుఁడును అనపోతనాయకుని కుమారుఁడునగు సర్వజ్ఞసింగమనాయకునకు సమకాలికుఁడగుటయు సమన్వయమగుచున్నది. పోతరాజు ఈనిర్ణయముచే ౧౩౭౦ ప్రాంతమున జనించి ౧౪౨౦ ప్రాంతమున కీర్తిశేషుఁడై యుండెననుట విశ్వసనీయము."
పోతరాజు రచించినగ్రంథములు ఆంధ్రభాగవతము, భోగినీదండకము, వీరభద్రవిజయము, నారాయణశతకము. చివర మూఁడుపొత్తములీయనవ్రాసినవికావని కొందఱు, శతకముమాత్రము ఈయనవ్రాసినది

కాదని కొందరు చెప్పుచున్నారు. కవినివాసము కడపజిల్లా ఒంటిమిట్ట యను ప్రవాదము గలదుగాని నూతన పరిశోధనమువలన నిజాము రాష్ట్రమునందలి ఓరుగల్లునకే యేకశిలానగరపదము రూఢమగుటచేతను ఇతర కారణములవలనను ఓరుగల్లుప్రాంతమె నివాసమని చరిత్రకారులు నిశ్చయించిరి.

పోతన రచించిన భాగవతమునుండి యమూల్యపద్యరత్నములను సేకరించి శ్రీ కట్టమంచి సుబ్రహ్మణ్యరెడ్డిగారీ భాగవతసారముక్తావళిని సమకూర్చిరి. సుబ్రహ్మణ్యరెడ్డిగారు తొలుత భారతసారరత్నావళి వ్రాసి, పిమ్మట నీపాత్రమును వ్రాసిరి. ఈసంగ్రథనమున శ్రీ ప్రభు లూరు కుప్పనయ్యంగార్లు పరిష్కర్తలుగానుంటచే సంగ్రథనమునకు మంచి వన్నె వచ్చినది. శ్రీ కుప్పనయ్యంగారి ప్రతిభాపాండిత్యాదికములు తద్రచిత సద్వలక్షణసారసంగ్రహమువలనను దానికి వ్రాసిన శ్రీశ్రీశ్రీ క. రామలింగారెడ్డిగారి పీఠికవలనను దెలిసికొనవచ్చును.

భాగవతమునుండి యుత్తమపద్యముల నేరి శ్రీ సుబ్రహ్మణ్యరెడ్డిగారు ఐదుగా విభజించి యొక్కొక్క విభాగమునకు వరుసగా జగదుత్పత్తి ప్రకరణము, సంసార ప్రకరణము, సగుణ ప్రకరణము, నిర్గుణ ప్రకరణము, స్తుతిప్రకరణము అని నామకరణమొనరించి తదనుకూలముగా నంతర్విభజనము గావించియున్నారు. భాగవతమునందుఁగల భక్తి జ్ఞాన వైరాగ్యాదులకు సంబంధించిన మేలుపద్యములన్నియు నీ పాత్రమునం దిమిడియుంటచే భాగవతమువలె నీచిన్నిపాత్రము పఠనీయమనుటకు సంశయముండదు. విపులమగు భాగవతము పఠించి యందలి యుత్తమవిషయిక పద్యములేరి సేకరించునంతటి విశ్రాంతి యందఱకు నుంట యరిదిగాన భాగవతధర్మము తెలియుటకీచిన్నిపాత్రము సిద్ధాంజనమువంటిది. ఇట్టి సంగ్రథితగ్రంథములు వాఙ్మయమున కవసరమై యున్నవి. పూర్వకవులు కొందఱిట్టిపాత్రముల సమకూర్చియున్నారు. అందుఁ బ్రబంధమణిభూషణము, సకలనీతి సమ్మతము, ప్రబంధరత్నావళి, కృష్ణలీలావిలాసము, రత్నాకరము లోనగు స్వల్పసంఖ్యగ్రంథములు మాత్ర మిపుడు లభించుచున్నవి. భవిష్యజ్జనోపయోగముగ నీ సంగ్రథితగ్రంథమును ప్రచురించిన శ్రీ కట్టమంచి సుబ్రహ్మణ్యరెడ్డిగారి కృషి ప్రశంసాపాత్రమైనది. ఆంధ్రదేశమునందు ఆంధ్రభాగ

వతముపై నెంతయో సమాదరభావముగలదు. వామనచరిత్రము, దశమస్కంధము, సప్తమస్కంధము, గజేంద్రమోక్షము, రుక్మిణీకల్యాణము లోనగు భాగములు ప్రజాప్రీతిని జూరఁగొని ఆంధ్రమహాజనుల రసనాంచలములఁ జిరవాసమొనర్చుచున్నవి. ఇంక నందందెన్నియో యమూల్య భావములుగల పద్యములు గలవు. అన్నిటిని సమకూర్చి యవ్యవస్థతోఁ గాలము గడుపు భాషాభిమానులకొఱకీగ్రంథము సమకూర్చిన గ్రంథకర్తగారి యుద్యమము శ్లాఘాపాత్రమనుటకు సంశయములేదు.

ఈసంగ్రథిత గ్రంథరచయితయగు సుబ్రహ్మణ్యరెడ్డిగారు సారస్వతమున మంచి యభినివేశముగలవారై మిగులఁ బ్రసిద్ధి వహించిరి. వీరికాంధ్రసంస్కృత భాషలయందుఁగల యభినివేశాభిమానములు సాటుటకుఁ దద్రచితములగు నీసంగ్రథితగ్రంథములు రెండే సాక్ష్యము కాఁగలవు. శ్రీ కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారు ఆంధ్రసారస్వతమున సుప్రసిద్ధగ్రంథకర్తలు, సద్విమర్శకులు నగుటకు జనకులగు శ్రీ సుబ్రహ్మణ్యరెడ్డిగారి మాతృభాషాభిమానమె ప్రధానహేతువనియు, సుబ్రహ్మణ్యరెడ్డిగారి సంగ్రంథితగ్రంథములు రెండును సర్వజనసమాదరణీయములనియు విశ్వసించుచున్నారము.

1874 సం॥ లో భువనగిరి రంగయ్యసెట్టిగారి జ్ఞానసూర్యోదయముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రితమైన భాగవతప్రతి ననుసరించి యిందలి పద్యము లుద్ధృతములయ్యెను. ఆకాలపుఁబ్రతులు చాల పెద్దవిగనుండి వరుససంఖ్య లేకుండుటచేఁ బద్యప్రదేశము తెలియుట కీసంగ్రథితగ్రంథమునఁ బుటసంఖ్యమాత్రమె యొసంగఁబడి 1888 సం॥ ఈ పొత్తము ముద్రింపఁబడెను. తరువాది యుపయుక్తమగు నీగ్రంథరత్నమునకు ద్వితీయముద్రణావకాశము తటస్థింపలేదు. ఇప్పటి ముద్రితప్రతులలో నన్నివిధములఁ బ్రశస్తతరములుగానున్న వావిళ్ళవారియు ఆనందముద్రణాలయమువారియు భాగవతప్రతుల ననుసరించి యిందలి పద్యము లన్నింటిని సంస్కరించి ముఖ్యలోపములను సంస్కరించి పాఠాంతరముల నొసంగియున్నారము. దశమస్కంధములోని పద్యములకు భాగవిభాగము లేకుంటచే సంఖ్యతోఁబాటు భాగవిభాగము గూడ సూచించితిమి. ఆనందముద్రణాలయమువారి ప్రతినే యీ గ్రంథసంస్కరణమునకుఁ బద్యసంఖ్యానిర్ణయమునకు సాధారణముగాఁ

దీసికొంటిమి. సందిగ్ధములగు తావులలో నొకటిరెండుచోటుల వావిళ్ళ వారి ప్రతినిగూడఁ గైకొంటిమి. భారతభాగవతములు సుప్రసిద్ధ సంస్కరణముచే మనోజ్ఞముగా ముద్రితములై యుంటచే నీపొత్తము సులభముగాఁ ద్వరలో సంస్కరింప నవకాశము చిక్కెనుగానఁ బ్రకాశకులకుఁ గృతజ్ఞత చెప్పుటయు మావిధి.

ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయ సహాయ ధర్మాధికారులు, ఆంధ్రభాషాభిమానులు, విద్వాంసులునగు శ్రీ శ్రీ శ్రీ కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారు చిరకాలమునాటి ప్రతులగు భారతసారరత్నావళి, భాగవతసారముక్తావళి మాకుఁబంపి సంఖ్యానిర్ణయము శుద్ధపాఠనిర్ణయము గావించుటకుఁ బాఠాంతరములు సూచించుటకు దయాభావముతో నాజ్ఞాపించిరి. ఈయుత్తమగ్రంథములకు సేవజేయుట మాతృభాషాసేవ గావించుటయెగాన స్వల్పవిశ్రాంతిలో నిప్పటికీరెండు గ్రంథములు సంస్కరించి ప్రచురణమున కొసంగఁ గలిగితిమి.

ఆంధ్రజనసమాదరణమున కీరెండుపొత్తములు పాత్రములై విజ్ఞానదాయకములై వెలయఁగలవనుట కెట్టిసంశయములేదు. ఈకృతి సంస్కరించుటకుఁ బీఠికవ్రాయుటకు మాకవకాశముగలిగించి మాసేవ శాశ్వతస్థాయి గావించిన శ్రీరామలింగారెడ్డిగారియెడఁ గృతజ్ఞులము.

నందిగామ,
26—9—26.

ఇట్లు భాషాసేవకులు,
శేషాద్రి రమణకవులు,
శతావధానులు.

విషయసూచిక

		పుట
కట్టమంచి సుబ్రహ్మణ్యరెడ్డియొక్క సంక్షేపచరిత్రము		i–xxiii
౧. జగదుత్పత్తి ప్రకరణము:		
౧. మాయ	...	5
౨. కాలము	...	15
౩. కర్మము	...	18
౨. సంసార ప్రకరణము:		
౧. సాంసారిక ధర్మాధర్మములు	...	27
౨. సంసార విముక్తమార్గము	...	39
౩. సగుణ ప్రకరణము:		
౧. సగుణతత్వము	...	58
౪. నిర్గుణ ప్రకరణము:		
౧. జ్ఞానబోధ	...	77
౨. విరక్తి	...	94
౩. భక్తి.	...	102
౪. నిర్గుణతత్వము	...	120
౫. స్తుతిప్రకరణము:		
౧. నారాయణస్తుతి	...	158
౨. శివస్తుతి	...	171
౩. విష్ణుస్తుతి	...	175

ఈగ్రంథమునందు ప్రయోగింపఁ బడియుండు సంగ్రహ నామములు.

ప్ర॥ ప్రథమస్కంధము
ద్వి॥ ద్వితీయస్కంధము
తృ॥ తృతీయస్కంధము
చ॥ చతుర్థస్కంధము
పం॥ పంచమస్కంధము
ష॥ షష్ఠస్కంధము
స॥ సప్తమస్కంధము
అ॥ అష్టమస్కంధము
న॥ నవమస్కంధము
ద॥ దశమస్కంధము
ఏ॥ ఏకాదశస్కంధము
ద్వా॥ ద్వాదశస్కంధము
ప॥ పద్యము

ప్ర-ప 1 అనఁగా ప్రథమస్కంధము, పద్యము 1 అని గ్రహింప వలయును.

క॥ కందపద్యము
గీ॥ గీతపద్యము
సీ॥ సీసపద్యము
వ॥ వచనము
చ॥ చమ్పకమాల
ఉ॥ ఉత్పలమాల
శా॥ శార్దూలము
మ॥ మత్తేభము
మత్త॥ మత్తకోకిల
శ్లో॥ శ్లోకము.

కట్టమంచి సుబ్రహ్మణ్యరెడ్డి యొక్క సంక్షేప

చరిత్రము

ఈ భాగవతసార ముక్తావళిని సంపుటీకరించిన యతఁడు నాతండ్రియైన కట్టమంచి సుబ్రహ్మణ్యరెడ్డి. వీరు చనిపోయి యిప్పటికి 82 సంవత్సరములైనప్పటికిని వీరిపేరు ఇంకను మాజిల్లాలోను ఇతర స్థలములయందును, పచ్చగానే యున్నది. 1923 వ సంవత్సరములో జరిగిన జనరల్ ఎలెక్షనునందు మద్రాసు శాసన సభికత్వమునకు అర్థులుగా నిలిచి పోటీపడ్డవారిలో నేనును ఒక్కఁడను. ఆవిషయమున గ్రామ గ్రామ సంచారము చేయవలసినవాఁడ నైతిని. ఎక్కడకు వెళ్ళినను "కట్టమంచి సుబ్బారెడ్డి కొడుకు వచ్చినాడు అతనికి మనము వోట్లియ్య వలసియున్న"దని చెప్పి మాతండ్రిగారి పుత్రుఁడ ననుసన్మానమే కాని, నాకు వేఱుగ నాపరమైన సన్మానము తఱుచు లభించినది కాదు. ఒకానొకప్పుడు కాళహస్తినుండి నామిత్రుఁడు కోటిగారి రంగయ్యసెట్టియు నేనును మోటారు బండిలో తిరుపతికి వచ్చుచుండఁగా, మార్గమధ్యమున మేళాలు తాళాలు వాయిద్యములతో కృష్ణాపాళ్యం జమీందారుగారు వేచి యుండిరి. వారికి నాకు పరిచయములేదు. ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములును లేవు. పిమ్మట విచారింపఁగా ఈ సన్మానమునకు హేతువు పూర్వము మాతండ్రిగారు ఆజమీందారుగారికి కొనర్చిన మహోపకారమని తెలిసినది. వీరివలె బ్రిటిష్ ప్రభుత్వము వెనుక చిత్తూరుజిల్లాలో విమలమైన యశస్సునార్జించినవారు ఇంకెవ్వరునులేరు.

మాయింటిలో ఆంధ్రభాషాభిమానమును, కొంతవఱకుఁ బ్రవీణతయు పారంపర్యముగ వచ్చుచున్నవి. ఈ సందర్భమునఁ దొలుతఁ జెప్పఁదగినవాఁడు భాస్కరశతకాది కృతికర్తయగు పెద్దరామలింగారెడ్డి. వారికృతులనిప్పుడే ముద్రింపించి ప్రచురించుచున్నాఁడను. అవి కవిత్వధోరణిగాఁగాని లాక్షణిక సాంప్రదాయముగాఁగాని పరిశీలించిన యెడల మిక్కిలి ప్రశస్తములుగావు అయినను కుగ్రామమయిన కట్టమంచిలో నూటేండ్లప్పుడు ఇట్టి చిల్లర కవియు గొప్ప కాళిదాసుగాఁ బరిగణింపఁబడెనేమో. వీరివంశావళినిటఁ బ్రదర్శించినబాగు.

కట్టమంచి కోదండరెడ్డి = చిన్నమ్మ.

- **పెదరామలింగారెడ్డి = చెంగమ్మ**
  1780-1850 వ సంవత్సరము వఱకు (సుమారు)
  - **వీరరాఘవరెడ్డి = జ్ఞానమ్మ**
    - **సుబ్రహ్మణ్యరెడ్డి = నారాయణమ్మ**
      1846-1896 Died 1907
      - **నరసింహారెడ్డి = అక్కలమ్మ**
        1870- 1910
        - సుబ్బారెడ్డి ప్రభృతులు ముగ్గురు కొడుకులు సంజంతిమ్మ యను ఒక్క కూతురు
      - **రామలింగారెడ్డి**
        (రామస్వామిరెడ్డికి దత్తుడు)
      - **కృష్ణారెడ్డి M. B. C. M.**
        = తిరుమలమ్మ
      - **వీరరాఘవరెడ్డి = లక్ష్మమ్మ**
      - **భాస్కరరెడ్డి = నాగరత్నమ్మ**
    - **రామస్వామిరెడ్డి** { = పాపమ్మ, = బంగారమ్మ }
      Died 189?
      - రామలింగారెడ్డి (దత్తపుత్రుడు)
    - **రంగారెడ్డి = లక్ష్మమ్మ**
      - వీరరాఘవరెడ్డి = చిన్నమ్మ
  - **కోదండరెడ్డి, మొదలగు ఆరుమందిపుత్రులు.**
    - మనుమడు, రావుసాహెబు కోదండరెడ్డి
- **చిన్నరామలింగారెడ్డి**
  వీరికి 6 గురు కొడుకులుపుట్టినను వీరివంశము ఇంచుమించు నిశ్శేషమయినది. ఒక్క స్త్రీమాత్రము నిలిచియున్నది.

పెద్దరామలింగారెడ్డి ఒక్క కవిమాత్రము కాదు. సంస్కృతము, జ్యోతిషము, మంత్రశాస్త్రము, షట్ప్రయోగములు మొదలైనవానిని అంగలకుదురు కృష్ణమాచార్యుల యొద్ద నేర్చికొనినవారు. మా ముత్తాతయగు ఆ రామలింగారెడ్డి శిష్యుడు కుప్పనయ్యంగారు. వీరు చిత్తూరు హైస్కూలులో తెలుగుపండితులుగా నుండి అఖండమైన పేరును సంపాదించిరి వారిశిష్యమండలికి చేరిన వారిలో నొక్కడను నేను.*

మా తాత వీరరాఘవరెడ్డి కాలమునకు మాయిల్లు కడు బీదస్థితికి వచ్చినది. ఇది హిందూ సహకుటుంబ దాయభాగాచార ప్రకారము. కోళందరెడ్డికి ఇరువురు కొడుకులు. పెద్దరామలింగారెడ్డి చిన్నరామలింగారెడ్డి. వీరికి ఒక్కొక్కరికి ఆరుగురు పుత్రులు. కోళందరెడ్డి యొక్క ఆస్తి పండ్రెండు భాగములు కావలసివచ్చెను ప్రతి జ్ఞాతికి లభించినది కొంచెము నేలయు నెక్కువ యహంభావమును! చిన్నరామలింగారెడ్డి యొక్క వంశము నేటికి ఇంచుమించుగ నిరవశేషము. పెద్దరామలింగారెడ్డి సంతతిలో నాలుగు శాఖలు నిలిచియున్నవి.

బీదతనము కారణముగ వీరరాఘవరెడ్డి గుమాస్తాపనిలో దిగుటయేకాక నాతండ్రులకు విద్యకూడ నేర్పింపజొచ్చెను. అందులో మేధాశాలియైన సుబ్బారెడ్డి ఇంగ్లీషు విద్య నయితము నేర్చుకొననారంభింపగా, ఇంతసాహసమా వీనికి, ఇంతగర్వమా, మించిపోవుటకు ప్రయత్నించుచున్నాడా? యని పాలివారు ప్రతికూలించి తండ్రికి కొడుకునకు నానావిధములైన కష్టములను బెట్టిరట. సహకుటుంబకుల యొక్క అనివార్యమైన విలక్షణము ఈర్ష్య. తండ్రి ఉద్యోగి; కొడుకు చదువరి. ఈదోషములకుం జేయవలసిన పరిహారము లన్నియుం బ్రయత్నించి చూచిరికాని సుబ్బయ్యయొక్క పట్టుదల చలితమైనది కాదు. ఉదయమున చద్దిం దిని పుస్తకము లెత్తుకొని ఒక్కమైలు దూరములో నుండు చిత్తూరునకువెళ్ళి వారిని వీరిని ఆశ్రయించి ఇంగ్లీషు, తెనుంగు అవకాశము కొలంది అభ్యసించెను. నాతండ్రికి నాకువలె క్రమమైన శిక్షలభింపలేదు. పాపము! ఒక్కనాడిక్కడ ఇంకొకనాడక్కడం గా

---

* కుప్పనయ్యంగారి నిర్వ్యాజత్వము కొరకు గంగప్రవాహము యొక్క పీఠికను జూడవలెను.

ప్రార్థించినను సుబ్రహ్మణ్యరెడ్డి వ్రతభంగమున కోర్వనని అంగీకరింప లేదు. వీరికి ధనాశ మొదలగు యేదురాశలు పట్టినవి కావు.

అయినను మాతండ్రియొక్క కక్షిదారులలో నొకఁడును, స్నేహితులలో ముఖ్యుఁడును అయిన నెమ్మలి వీరాసామి రెడ్డిగారి యొక్క మనుమఁడు కుప్పుసామిరెడ్డి, ఆ వీరాసామిరెడ్డిగారు తొందర పెట్టుటచే, ఒకానొక పెద్దమనుష్యుని, అన్యాయముగా ఆరోపింపఁ బడిన క్రిమినల్ దావానుండి రక్షించుటకునై, మానాయన సబ్ మేజస్ట్రేటు కోర్టునకు ఒక్కపర్యాయము పోయిరనియు, వీరినిచూచుటతోనే మేజస్ట్రేటు ఆశ్చర్యపడి, అరగంటలో విడుదల తీర్పు చెప్పినారనియు, తన తాత తనతోఁ జెప్పినట్లు అనేకవివరములతో నాకో రెండేండ్లక్రిందటఁ జెప్పెను. వ్రతధారణానంతరము ఈయొక్క భంగమేనఁట. ఫీజు గూడ పుచ్చుకొనక స్నేహితకైంకర్యముగా ఈ కార్యమునకు నిర్బంధముమై పూనిరఁట.

సివిల్ కేసుల విషయములో మాతండ్రిగారి సమయస్ఫూర్తులు రెండు. ఒక్కటి చిల్లరకేసుల గ్రహించుట లేదు. మునిసీపుల కోర్టులలోఁ గాలువెట్టి మెరుఁగడు. రెండవది గొప్పకేసులైనను, క్లిష్టములుగా సందిగ్ధములుగా నుండఁగూడదు. విస్పష్టమైన సత్యములుగా నుండవలయును. కాఁబట్టి మాతండ్రిగారు స్వీకరించెడు కేసులసంఖ్య ఎప్పుడును స్వల్పమే. ఆర్జనలో అందఱికన్న నెక్కువ. నెలకు రెండువారముల కన్న నెక్కువగా కోర్టునకుఁ బోరు. ఇట్లు మిగిలింపఁబడిన కాలమంతయు గ్రంథపఠనమందును, మామిడితోఁటల కృషియందును వినియోగించిరి.

తన సమయములకు విరుద్ధములైన కేసులు వచ్చినయెడల చిత్తూరులో నుండు గోపాలాచార్యులు, అరుణాచల మొదలి, శ్రీనివాసాచార్యులు మొదలగు వక్కీళ్ళయొద్దకు పొమ్మని కక్షిదారుల పంపివేయుచుండిరి.

తనవలెనే వక్కీలువృత్తిలో ప్రథమగణ్యుఁడుగా నుండిన వాఁడు నరసింగరావు. కక్షికొకరైన ప్రతికక్షికొకరుగా నిలిచి వాదముచేయుచుండురు. తన పార్టీల వందఱిని కట్టమంచికిఁబోయి రాజీచేసికొమ్మఁడని నరసింగరావు విపరీతభాషణలో తలకెక్కునట్లు బోధచేయు

టచేతను, సుబ్రహ్మణ్య రెడ్డిగారి సద్ధర్మప్రవర్తనము లోకప్రసిద్ధిగ నుండుటచేతను, నాతండ్రిగారు పట్టిన కేసులలో నూటికి తొంబది వంతు వారిచేతనే రాజీకాఁబడి ఉపసంహృతములౌను.

జిల్లాలో గొప్పగొప్ప ఆస్తుల విభాగములకు కోర్టువారు కక్షిదార్లుకలిసి నాతండ్రిగారినే పంచాయితీదారు (Arbitrator) గా కోరుకొను చుండిరి. వీరిమరణపర్యంతము ఇంక నెవ్వరికి ఈ గౌరవము లభించినదికాదు. తాను చావుపడకలో నున్నప్పుడు సైతము, పాళైగారు చెంగమనాయఁడుగారి 5 లక్షల ఆస్తిని కొడుకులకు నిర్వివాదమగు రీతిని పంచిపెట్టుటయగాక వారిసమ్మతిమై మిడిల్ స్కూలు నొక్కదానిని నగరిలో స్థాపించి తగినమాన్యముల నేర్పఱచిరి.

తనకక్షిదార్లపట్ల తాను చూపువర్తనమును అనన్యసదృశము. పైనఁ జూపబడిన విశేషములనుబట్టి వీరియొద్దికి వచ్చువారు చాల మంచివారుగా నుండువారేగాని అల్పులు గారనుట స్పష్టము. మా యింటిలో భోజనము చేయఁగలవారెల్లరు మాయతిథులుగానే యెన్నాళ్లైనను సరే, యెన్ని పర్యాయములైనను సరే ఉండవలయును. కాళహస్తి, కార్వేటినగరము రాజులు, లాడ్ కృష్ణదాసుగారు, బ్రాహ్మణులు మొదలగువారికి ఊరి సత్రములో అన్నిసౌకర్యముల నడిపి సిబ్బందితో అతిథులుగా సన్మానింతురు. ఇది చాల పెద్ద ధర్మశాల. ఇప్పుడీ సత్రము వాడువారు లేక శిథిలమైపోయినది.

రెండవది క్రమమైన ఫీజును మాత్రము గ్రహించుట. చిత్తూరులో పూర్వము అగ్రగణ్యులుగా నుండినవారు కోటూవారు. వైశ్యులు. వారింటివారు మాతండ్రి యొక్క ధర్మగుణములఁగూర్చి నాతో ప్రసంగించెడివారు. ఒకానొకప్పుడు నాతండ్రిగారు కష్టపడి వారికి 15,000 రూపాయలు చెల్లునట్లు చేసిరి. వారు సంతోషపడి అధికమగు ఫీజు ఈయరాఁగా, "క్రమవేతనమునకన్న నెక్కువగాఁ గైకొన్నచో అది భిక్షముతో సమానము. నిజమైనవకీలు బిచ్చగాడు కాఁడు. ఆర్జితమునకన్న నెక్కువ పుచ్చుకొనను." అని నిరాకరించిరి.

మూఁడవది బలాఢ్యులచేత హింసింపఁబడు బీదలకు ఉచితముగా సహాయము చేయుట. ఈ తరగతికి చేరినవాఁడే పూర్వము

పేర్కొనఁబడిన కృష్ణాపాళ్యం జమీందారు. పాలివారు అన్యాయము చేసి ఇల్లువెడలఁ గొట్టఁగా అయిదేండ్లు అన్నికర్చులు భరించి కేసు జయించి వారిభాగము వారి కిప్పించుటయగాక ఫీజు పుచ్చుకొనలేదు. 1928 వ సంవత్సరపు ఎలెక్షనులో నన్ను జూచునప్పటికి ఆజమీందారు చాల వయస్సు చెల్లిన ముసలాయన. అట్టుండియు ఊరేగింపుగా నన్నును కోటిగారి రంగయ్యసెట్టిని ఇంటికి పిలుచుకొనిపోయి, తానే స్వహస్తములతో వడ్డించి, "మీతండ్రిపెట్టిన భిక్షనాయనా! నీకుండెడు స్థానము ఈయింట్లో నాకులే" దని చెప్పి, "నీకెవ్వరైనా వోట్లియ్య కుంటే తలపగులకొట్టిస్తాను, భయపడవద్దులే, సుబ్బారెడ్డి కొడుకునకు లేని వోట్లు ఇంకెవ్వరికి" అని పరమానంద భరితులఁజేసి నన్ను సాఁగ నంపిరి.

ఇంక కక్షిదార్లుగ వచ్చినవారెల్ల స్నేహితులుగ నిలిచిరని వేఱుగఁ జెప్పవలయునా? మాతండ్రికి లభించినంత స్నేహిత సంపత్తు ఎవ్వరికి నుండదు.

లాడ్ కృష్ణదాసు, ఆనరెబిల్ పాలవాయి రంగయ్యనాయఁడు మున్నగు ఘనులను పేర్కొనఁ బూనిన ఆత్మ ప్రశంసగ నుండు నేమో ఆత్మప్రశంస ఆత్మహత్య తుల్యము. కావున సామాన్యులను కొందఱిని నిదర్శన ప్రాయముగ పేర్కొనెదను. (1) అరికెలపాడి ముని సామిరెడ్డి. వీరి అభ్యంజన స్నానము పిల్లవాండ్ర మయిన మాకు ఆశ్చర్యము కలిగించునది. వ్రేలుపెట్టిన ఖచుక్కని తునుగఁ జేయునంతటి వేఁడినూనెను ఉద్ధరణితో నెత్తి తలమీఁదఁ బోసికొనుచు ఒక్కగంట సేపు తలను దేహమును పట్టించుకొను చుండెడివారు. స్నానమైన తోడనే రెండుగంటల నిద్ర. (2) నెమ్మిలి వీరాసామిరెడ్డి. వీరింకను సజీవులై యున్నారు. చాల మంచివారు. వీరికి భాస్కరుని నన్నును చూడవలయునను భ్రమ పెద్దది. మనుమఁడైన కుప్పుసామిరెడ్డిద్వారా పదింబదిగ తండ్రివలె మమ్ము విచారించుచున్నారు. (3) కోటిగారి మునిసామిసెట్టిగారు. కాపురస్థలము తిరుపతి. మొట్టమొదట కక్షిదారుగా వీరు మాగృహప్రవేశము చేయుట నేనెఱుంగుదును. కొంతకాలమునకు నా తల్లిదండ్రుల మిత్రమండలిలో ప్రథములైరి. మా యక్కయొక్కయు, అన్నయొక్కయు వివాహములు విచారణకర్త

లుగ దగ్గఱనుండి నడిపిరి. నన్ను అప్పుడప్పుడు తిరుపతికి బిలుచుకొని పోవుచుండెడివారు. స్నేహమిట్లు బంధుత్వమునకన్న నెక్కుడుగ ముదిరియున్నను మాతండ్రియందలి భక్తి లేతకాలేదు. వీరు పేకాట యందు చాలప్రియులు మాతండ్రిచే నది అప్రమన్యసనముగ నిరసింపఁ బడుచున్నందున వారికి తెలియకయ ఆయాట నాడెడివారు. (4) చిత్తూరు కొకర్ల రామయ్యసెట్టి. ఈయన మాతల్లిగారికి మంత్రియట్లు. పనియున్నను లేకున్నను ప్రతిదినము మాయింటికివచ్చి గృహవిచారణచేసి కావలసినసరకులఁ దీసి పంపెడివారు. వీరును కోటిగారి రంగయ్యసెట్టియు ఇంటిపెత్తనగాండ్రు. నాతండ్రి సాంసారికచింతల పెట్టుకోనరుగావున, ఇట్టిమిత్రుల సాహాయ్యముతో తల్లిగారే గృహభారము నిర్వహించుచు వచ్చిరి. (5) వీరందఱికిని స్నేహభావమున మిన్నయైన వారు మణియం సుబ్బయ్యయను బ్రాహ్మణులు. అరవవారు. మా యూరుచేరి కొన్ని సంవత్సరములు నాజ్ఞాతులలో నొక్కనికి ప్రతిగ మణియముచేసిరి. పిమ్మట ప్రైవేటు వకీలుగా కుదిరి తనకు కావలసినంత మితశ్రమతో నార్జించుకొనుచు సుఖజీవన కళాకోవిదులైయుండిరి. వీరును వీరిభార్యయు నాతల్లిదండ్రులకు ప్రాణస్నేహితులు. మాయింటినుండి ప్రతిదినమును కూరగాయలు మొదలగు సరకులు వారింటికి యెగుమతి; వారియింటినుండి మంచి వంటలు మాయింట దిగుమతి. సుబ్బయ్యగారు ఆకారమున ఏనుఁగుతల లేని విఘ్నేశ్వరులు. పొట్ట ఉల్లాసముతో ఉబికి దూరముగలాడునది. చాల పెద్దది. భోజనప్రియులు పాపము! ఇంకే చింత లేనివారు. భక్తి, రక్తి యివిరెండే వారి జన్మప్రపంచపు ధ్రువనక్షత్రములు. ఒకనాడు మాతండ్రితో ముచ్చటించుచు "ఆకలెక్టరు రెండువేల రూపాయలు తీస్తాడు. లాభమేమి? సుఖమేమి? నేను తినునంత వాఁడు తినఁగలఁడా? చెఱకుగడను కఱకఱమని నమలి తినఁగలను నేను. ఈవయసున్న! డబ్బుంటే యేమి ఫలము? సుఖమును అనుభవించే శక్తి యథాక్రమముగ నుండేఁగద" అని తమ జీవితకళాసూత్రమును వెల్లడించిరి. ఆసుబ్బయ్యవంటి నిష్కల్మషచిత్తుఁడు, విశాలహృదయుఁడు యింకొకఁడుండఁడు. తన సంపాదన యెక్కువగాదు. అందులో అమ్మవారు ఎంత వితరణగా వాడినను తమకై మిగులునది తక్కువ. ఆకొంచెమును ధారాళముగ

దానముచేసి "శివశివ" యని భగవన్నామస్మరణ సదాచేయుచు, తెల్ల నిజుబ్బా, తెల్లతలగుడ్డ, ఎఱ్ఱపిరుమాలు, తెల్లధోవతి ధరించి, మార్గములోనున్న విఘ్నేశ్వరుని నమస్కరించి ఏమైన నేడు దేవునిదయ వలన కోర్టులో దొరకునాయని చిత్తూరునకు పోవుచుందురు. పిల్లల కందఱకు వారిని చూచినఁ బరమానందము.

వీరియొక్కయు, మాతండ్రియొక్కయు దైనందినచర్యలు ద్వంద్వసమానములు. ఉదయము 5 గంటలకు లేచి, కలకృత్యములం దీర్చి మరియును సుబ్బయ్యగారు వేదపారాయణము బిగ్గరగాఁ జేయుచు (వేదపారాయణమో కాదో నాకు తెలియదు. ఏదో సంస్కృత భాషాఘోష) మాయింటి అరుగుమీఁద వచ్చి కూర్చుందురు. ఆయరుగు నాతండ్రియొక్క పడకగదికి సమీపస్థము. ఆదీర్ఘారావములు చెవినిబడఁగానే సుబ్రహ్మణ్యరెడ్డి లేచి ఎఱ్ఱని చిన్నదసుగుడ్డను (duster cloth కాఁబోలు) తలకు చుట్టుకొని, జుబ్బాను ధరించి వారితోఁ గలిసికొని, లౌకికసంభాషణలు సేయుచు తోఁటకుఁ బోదురు. మాకు తోఁట లనేకములు. దూరపుతోఁటలకు బండిలో ప్రయాణము. దగ్గఱవానికి నడచి. సుమారు 7 గంటలవఱకు తోఁటలో తిరిగి 7½ గంటలకు ఇంటికి వత్తురు. పిమ్మట అయ్యగారు ఇల్లు చేరుదురు. రెడ్డిగారు కచ్చేరీవనికి దిగుదురు. 10 గంటలకు భోజనము. కోర్టుకు పోకుండినచో ఆమీఁద విశ్రాంతి కొంతసేపు. పిమ్మట భారత భాగవత పఠనము. సాయంకాలము మరల కచ్చేరి. రాత్రి 7 గంటలకు భోజనము. తదుపరి యేవ్యవహారచింతయుఁ గూడదు. భారత భాగవత పారాయణము. ఆపారాయణమునకు మణిమము సుబ్బయ్యగారు, కోళంద రెడ్డిగారి తండ్రి రామయ్యగారు, అతిధులుగానుండు కక్షిదార్లు. అందఱు సభగా సమావేశమగుదురు. కొంతవయస్సు వచ్చినవెనుక పాఠకత్వము తఱచు నాపనిగా నుండెడిది 12 సంవత్సరముల వయస్సునకే భారత భాగవతముల ఎక్కువ గజిబిజిలేక చదువగల్గునట్లు నాతండ్రి నన్ను తేర్చిరి. తన యుత్తరకొడుకునకన్న నేను అర్థజ్ఞానముతో చదువువాఁడననియు, పదాది విభాగములను అన్వయ సౌలభ్యము కలుగునట్లు చేయుదుననియు వారి వాత్సల్యజనితభ్రమ. చదువు పద్యములసంఖ్య కొంచెమే. వానిపై నడచు వ్యాఖ్యానములు, వాగ్వాదములు మెం

డు. ముఖ్యముగా కోళందరెడ్డిగారి పెద్దనాయన, వేంకటసామిరెడ్డి, మాతండ్రి వేదాంతములు భారతములలో వేవఱియు. ఆకాలమువారును బాగుగ తిని కండక్రొవ్వెక్కి భోగపరాయణులుగా నుండిరే కాని, శుష్కసన్యాసులు గారఱియు, పెద్దకేకలు వేయుచున్నపుడు మాకందఱికి ఆపగాని నవ్వుగానుండెడిది. తక్కినవారు మాతండ్రి చెప్పినదే వేదమని ఊకొట్టువారు. మణియము సుబ్బయ్యగారు 'అమితాహారమునే దిలేదు. కడుపుప్ప దానికంటె ఎక్కువ నేడు తినలేదుగదా! కాబట్టి అది తామస క్రియలలో చేరదు.' అని తనకు కావలసిన ఒకకల్పసూత్రమును మాత్రమునను గ్రహింతురు. రామయ్యరెడ్డిగారు మాంసాహారప్రియులు. వారివాదమేమన గా "ఒక్క భీముడే గాదు, ధర్మరాజు గూడ మాంసము తినేవాడు. ఆకాలమున అందఱు తింటూవచ్చిరి. అది తింటేనేగాని నిజంగా హిందూధర్మం చెల్లదు. ఈయొక్క విషయంతప్ప తక్కినదంతా సుబ్రహ్మణ్యరెడ్డి బోధించునట్లే;" అని మాంసాహార నిషేధము సరిగాదందురు. రాత్రి 9, 9½ గంటలకు సభముగియును. వారివారి పడకలకు వారు పోదురు.

మామిడిపండ్లకాలములో ఈధర్మవిచారణతో ననుపానముగ మంచి మామిడిపండ్లను కోసి తినుచు వాని తారతమ్యచర్చలను నడుపుదురు. "ఒకే ముట్టెలలో నుండేరుచి చెంపలలో లేవురా! చూడండి ముట్టెను ఎట్లా తింటానో" అని మా మణియము సుబ్బయ్యగారు ముట్టెను చవులూరునట్లు చప్పరించుటయే గాదు, ఖటుక్కని కొఱుకుటయు చూచి హర్షధ్వానములు చేయుచుంటిమి. మామిడి విత్తును నాటితిమేని మొలకెత్తి, చెట్టయి 5, 6 ఏండ్లకు కాయలుకాయును. ఈకాయలు విత్తుయొక్క మాతృవృక్షపుకాయ లట్లుండవు. అందునకే విత్తువేయక అంటుగట్టవలసినవిధి. విత్తులనుండి యేవేవో నూతనరకములు కలుగును. ఇందులో 100కి 99 నిష్ప్రయోజనములు. పరిపూర్ణమయిన మామిడిపండుయొక్క సాముద్రికలక్షణము లివ్వి. మంచిరంగు; పలుచని నున్ననితోలు, నారలేకుండుట; చిన్నముట్టె; ఘనమును బిగువును నైనకండ; మంచివాసన; మంచిరుచి; ఆలస్యముగా కాయ పక్వమునకు వచ్చుట; (అప్పుడే దానికి మంచివెల) నాతండ్రికి డార్విన్ గారిచే ప్రసిద్ధిపఱుపబడిన "సహజవికృతి" న్యాయము

(Spontaneous variation) తెలియదు. వినికూడ నెఱుఁగరు. అయినను సహజమైన వివేకమును ప్రయోగించి ఆగ్న్యాయము యొక్క ప్రయోగమును గ్రహించి, విత్తునుండి మొలిచెడు చెట్టులో ఏదయిన నూతనఫలము వచ్చునుగదా! అదృష్టముండిన మంచి క్రొత్తజాతియేల ఉద్భవింపరాదు. అని వితర్కించి, పరీక్షార్థము విత్తులను నాటి ఆచెట్లు ఫలించుకాలమువరకు వేచియుండి, ఆపండ్లను మాయూరి సభలో కోసి, తిని చర్చించి,—ఈ కార్యమునకు ప్రధానమంత్రి రామారెడ్డిగారు. వారుతప్ప నింకెవ్వరు ఈనూతనసృష్టులనుకోసి నివేదింపఁగా నేఁ జూచియుండలేదు.— మంచిదని నిర్ణయింపబడిన మొదల దానికినామకరణము చేసి, ఆచెట్టునుండి అంటు కట్టి ఆజాతిని నిలుపుదురు; వ్యాప్తికిఁ దెత్తురు. తక్కినవానిని నిర్మూలము చేయుదురు. ఇట్లు అనేకసంవత్సరములుగాం ఓపికతో పరీక్షలు సలిపి సలిపి నాకుఁ దెలిసినవట్టునకు అయిదు నూతనజాతులను సృష్టింపఁగలిగిరి. (1) రాజానందు; కాయ గుండ్రము, మల్గోవాకన్న రెండింతలు పెద్దది. మంచి రుచి. కాయపెద్దది. కాడసన్నము. కాన కాయుట తక్కువ. గాలికినిలుచుట కష్టము. నిలిచినకొన్నియు ప్రశస్తములు. (2) రెడ్డి పసందు. కాయ పెద్దది. చర్మము ఘనమును గట్టియును. రంగు వికారము. అనాగరకము చూచుటకు. రుచి మంచిది (3 & 4) రాబర్టుపసందు, కాలేటు పసందు. గుండ్రములైన మేలిమిరకములు. (5) భోగం పసందు; చూచుటకు మంచిరంగుతో నాణ్యముగానుండును. రుచి మంచిది కాదు. వినోదార్థము కొన్ని చెట్లుమాత్రమే వేసిరి.

కోర్టుపను పోక మిగిల్చిన కాలమునంతను భారత భాగవతములకు మామిడితోఁటలకు వినియోగించిరి. రెంటను బ్రసిద్ధిఁ జెందిరి.

మణియము సుబ్బయ్యగారు పార్శ్వవాయు వ్యాధిచే పీడితులై తమ దేశమునకుపోవుట నాతండ్రికి శాశ్వత దుఃఖకారణమాయెను. వారు బ్రాహ్మణులు; మేము శూద్రులము. ఏభేదములేక సహకుటుంబమట్లుంటిమి.

చిత్తూరులో నారాయణయ్యంగార్లు అను వైష్ణవ బ్రాహ్మణులు పూర్వము డిస్ట్రిక్టు మునిసీపుగానుండిరి. వారికి మాతండ్రికి సంపూర్ణమయినమైత్రి యుండెను. వారు చనిపోవునపుడు భార్య

కనకమ్మ, కూఁతురు కమలమ్మ వీరికి, మాతండ్రిగారిని గార్డియన్‌గా నియమించిరి. భార్యను కూఁతురిని చెన్నపట్నము ఎళుంబూరిలోనుంచి తన మరణపర్యంతము వారికెట్టికొఁదవయు లేకుండునట్లు తల్లిదండ్రుల కన్న నెక్కువగా రక్షించిరి. వారికై సంవత్సరమునకు రెండుమార్లు పట్నము పోవుచుండిరి. వారు పోవునప్పుడెల్ల నన్నును పిలుచుకొని పోవుచుండిరి ఒక్కొకప్పుడు మాయక్కయువచ్చును. ఒకానొకప్పుడు కమలమ్మయు మాయక్క సుందరమ్మయు తాముండుగదిలోనికి నన్ను రావలదనఁగా బాల్యవిపరీతకోపినై కొరడాతో వారిద్దరిని కొట్టితిని. మాతండ్రితో చెప్పుకొనిరి గాని వారు నన్నేమియు నలేదు. నేనెప్పుడు తండ్రితో నుండువాఁడను. వారికిని నాయందు ప్రీతి యెక్కువ ఘటికుఁడ నను నభిమానముకూడ. కాఁబట్టి కనకమ్మగారు నన్ను "మంత్రి"యని కించిద్ధేళనముగ పిలిచెడివారు. సుబ్రహ్మణ్యరెడ్డి చనిపోయినపిమ్మట వారి వ్యవహారములలో చాల చిక్కులువచ్చినవి. నేను 1902వ సంవత్సరములో కేంబ్రిడ్జికి పోకముందు పోఁవుడు సహోదరియైన కమలమ్మనుచూచి సీమనుండి వచ్చినతోడనే నాసమీపముననే ఆమెకు గృహమేర్పఱచి శక్తికొలఁది చూచుకొందు నని నమ్మకకచెప్పి ఓదార్చిపోయితిని. నాదురదృష్టము, ఆప్రీతికార్యమును చేయనిచ్చినదికాదు. నేను వచ్చుటకు ఒక్కయేఁడు ముందు కమలమ్మగారు మరణించిరి. ఆమెకుపూర్వమే తల్లి కనకమ్మయు తరలిపోయెను. ఈబ్రాహ్మణ కుటుంబమునెడ ప్రీతియు గౌరవముఁ దాల్చి మేమెంతయో చేసితిమిగాని, వ నను కోరినంత సుఖము సంపాదింపజాలమైతిమి. మాయింటిలోని ప్రతిశుభకార్యమునకు వారురానిది జరుపనెంచము. వారి కష్టసుఖములన్నియు మాయవిగా నెంచి మైత్రి నెఱవేర్చితిమి. చావుతో మాకు వియోగము సంభవించెనుగాని మాయెడవలనను ఆమైత్రికి ఒక్కక్షణమాత్ర భంగమైన రాలేదు.

కట్టనుంచి సుబ్రహ్మణ్యరెడ్డికి దైవభక్తియెక్కువ. దానితోఁ బాటు ఛాందసములును.

ఫొటోగ్రాఫు తీయించుకొనిన ఆయుఃక్షయకరమని తనపటమును తీయనీయలేదు. వీరివలెనే మాచిన్నాయన రంగారెడ్డియు ఆకృతిపటమును తీయించుకొనకయ చనిపోయెను. ప్రతిబింబము

తీయించిన బింబమునకు హానియుంట ! మానాయనకు గుఱ్ఱముల నుం
చుటయు ఆక్షేపణీయము. ఆయోగము రాజులకేగాని యింకెవ్వరికిం
దగదు. తనగ్రంథములో రెడ్లను పుడమిఱేడులని సంభావించి
యున్నాడు. గుఱ్ఱములు కూడదనియు ప్రకటనే ! తాను ఒంటెద్దు
బండిలో నెక్కుడుం గూర్చుండడు. అదిపాపము. వతేవాహనత్వము
చెల్లునంగా తెల్లని రెండెడ్లబండి. తనకు అనుకూలించురీతిని పెద్దయిల్లు
బండిని కట్టించి దానికి పెద్ద తెల్లనియెడ్లరెంటిని బూన్పించి అందులో
రాకపోకలు చేయుట వారిపద్ధతి నాదత్తుతండ్రి రామస్వామిరెడ్డికి
గుఱ్ఱముల మీఁద వ్యామోహము ఎక్కువ. నాకుఁదెలిసి ఒకదాని
వెనుక నొకటిగా మూడు గుఱ్ఱములఁగొనెను. కొనినప్పుడెల్ల అన్న
గారియొద్ద క్షమార్పణార్థము కల్లసమాధానములఁ చెప్పుచుండును.
మూఁడవగుఱ్ఱమును కొనినప్పుడు వేలూరిలో (వారు వేలూరిలో
వకీలుగానుండిరి) ఇంజనీయరు తనకు ఇనాముగా బలవంతపఱచి ఇచ్చి
నాఁడని పమ్మోహనాస్త్రము వేసినాఁడుగాని, దానివలన పెద్దాయ
నకు కోపము రెండింతలై నాయెదురుగనే మాచిన్నాయనను, అప్ప
టికి 38 ఏండ్లవానిని, చెడదిట్టినాఁడు. ఈమంగళాశాసనములైనవెనుక
మాచిన్నాయనయును నేనును మేడమిద్దెమీఁదికిపోవుచుండఁగా నేనూర
క యుండక చనువుచేత కలిగిన చాపల్యముచే "చిన్నాయనా ! చిన్నా
యనా ! నిన్నునూనాయన బాగాతిట్టినాఁడే" అని యంటిని. మాచి
న్ననాయన నవ్వుచు "అవి తిట్లుకాదురా తమాషామాటలు" అని
తోసిపుచ్చెను. ఆకాలపు అన్నదమ్ముల సౌహార్దము నేడుకలదా ?

రామస్వామిరెడ్డి రాజసగుణుఁడు. సుబ్రహ్మణ్యరెడ్డికి సత్త్వ
గుణ మెట్లు ప్రధానమో తమ్మునికి రజోగుణమట్లు. వారికిని నాయందు
ప్రాణసమానమైన ప్రీతిగావున అప్పుడప్పుడు నాచదువు ఎట్లవుననను
విచారణలేకయ వేలూరునకుఁ బిలిచికొనిపోయి మాసములకొలఁది ఉం
చుకొనువాఁడు. అక్కడనాకు మిఠాయిపొట్లములేమి, భోగముఁవాం
డ్రువచ్చి స్నానముచేయించి నయముగా నొప్పిలేనివిధమున తలదు
వ్వుటలేమి, చాల బాగుగ నుండునది కాలము ! విరించిపురము కోవె
లకు మాచిన్నాయన ముఖ్యధర్మకర్త. అక్కడకు వెళ్లినప్పుడెల్ల
బ్రాహ్మణ ఫలాహారములు, పనిబిడ్డగదాయని దేవదాసీలు చేయు

పరిచర్యలు ఇవన్నియు దట్టముగా పడుచుండెను. మాతండ్రి కీవిపరీతములు తెలియుటతో వేలూరునకు పంపుట మానివేసిరి తొమ్మిదవ సంవత్సరప్రాయానంతరము ఈ రాజభోగములన్నియు నిలిచిపోయి సత్త్వగుణముల నభ్యసింపవలసిన కర్మముఁజెందిన వాఁడనైతిని.

కవిత్వము మహాసాహసకార్యమని నాతండ్రికి భయము ఒక విధముగఁజూచిన నిజమే కాని వారికారణము వేఱు. విషగణములు పడి యెవరికేచేటు వాటిల్లునోయను వెఱపు పెద్ద. తెనుఁగులో నాకుండు పాటవమును జూచి వీఁడెప్పుడు కవిత్వరచనకు ప్రారంభించి నాశనమగునోయని దిగులుచెందుచుండును. సాక్షాత్తు తనయొక్క కంఠస్వరముతోనే తానుచదివెడు మాడ్కినే భాగవతమును నేను చదువనప్పుడు పరమానందమును, ఈ తుంటరి కవిత్వమును మొదలపెట్టి ఇల్లు గూల్చునోయను సంశయమును చనిపోవునంతవఱకుఁ దాల్చియుండెను. కవిత్వమనఁగా మరణయోగములలో నొకటి !!

ఇంక శకునములు మొదలగు పారంపర్య ఛాందసముల సంగతి చెప్పవలయునా ? పిల్లి, కుక్క మొదలగు అన్నిజంతువులును, జ్యోతిశ్శాస్త్రములోని గ్రహములట్లు. మనుష్యజీవితమును ఆదేశించుచు శాసించుచు నిర్మాణమునకుఁ దెచ్చునని. బ్రాహ్మణులు వారికి భూదేవతలు ఎన్నితప్పులు ఎన్ని పాపములు చేసినను పూజనీయులే. పంచాంగము అయ్యవారు జీవితయాత్రకు మార్గదర్శి. అనఁగా త్రోవచూపువాఁడు. "లగ్నాలు నిజమైతే ముండమోపులెట్లు ఖురి." అని వేమన యొక్క ప్రశ్న. అట్టి లగ్నములు నిజములుకావని నాతండ్రియొక్క సమాధానము !

దైవభక్తి, సత్త్వగుణము, ఇవి వీరికి వెన్నతోవచ్చిన వరములు. చిన్నవయస్సుననే మాంసాహారము మానిన జీవహింస మానునని

ఉ॥ మ్రానను రాతనుం గలదె మాంసము ప్రాణులమేనఁగాక యు
న్మేషుల నొందుచట్లు తమమేనులసోకినమాత్ర నెట్లగుల్
వానిఁ దలంపఁగావలదె తానదిమానిన హింసలన్నియుల్
మానవెయుంచు నుత్తముఁడు మాంసముమాను దయార్ద్రచిత్తుఁడై.

భారతమున విని మాంసాహారమును విసర్జించెను. వీరికిముందే మాతల్లి నారాయణమ్మ వదలిపెట్టెను వీరినిజూచి మాపిన్నతండ్రులు పిన్నమ్మలు అందఱు శాకాహారవ్రతమును బూనిరి. మావేలూరు చిన్నానాయనమాత్రము మలుగుగా కోడిగుడ్లు సకృత్తుగా ఔషధముగా తినెడువాడు. ఔషధముగా మాంసము పుచ్చుకోవచ్చునని మాతండ్రియు నొప్పుకొనుచుండెను గాన అది వ్రతభంగము కాదు. సూర్యగ్రహణము, చంద్రగ్రహణము, ఇత్యాది పర్వదినములలో అనేకపర్యాయములు స్నానములుచేసి పితృతర్పణము విడిచి, భారత పారాయణము చేయుదురు. అందును ముఖ్యముగా అరణ్యపర్వము లోని తీర్థప్రశంసాఘట్టమును. తాను అలసినప్పుడు నేను, నాగొంతు కీచైనప్పుడువారు, ఇట్లు మార్చి మార్చి పుణ్యమును ప్రోగుచేసితిమి. తల్లియైన జ్ఞానమ్మ (అనఁగా మాఅవ్వ) చనిపోయినప్పుడు గోదానాదుల విశేషముగాఁజేసి బ్రాహ్మణులకును తనకును మనస్తృప్తి కల్పించుకొనిరి. ఈతృప్తి కృత్రిమమో యథార్థమో ఎవరు నిర్ణయింపఁగలరు? కట్టమంచి చిన్నయూరు. దేవాలయములు మాత్రము మెండు. చోళులచే ప్రతిష్ఠింపఁబడిన శివాలయ మొక్కటియున్నది. అది మిక్కిలియు పెద్దది. అందలి విగ్రహాదులు మనోహరములు. మణియము సుబ్బయ్యయు వీరును తఱుచు సాయంకాలముల నచ్చట గడుపుచుందురు. ఆదేవళము శిథిలతకు వచ్చుచుండుటఁజూచి, మాతండ్రులు ముగ్గురు, ఆస్త్రీలోనుండి పదివేలరూపాయలు కర్చుపెట్టి గాలిగోపురముతక్క తక్కిన యావత్తుభాగములను సంపూర్ణముగ బాగుచేయించిరి కొళందీశ్వర కామాక్షమ్మ విగ్రహములను ధాన్యములో పాతిపెట్టి, కట్టడపుకార్యము ముగింపునకు వచ్చినపిమ్మట కంచినుండి వేదవేత్తలైన బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠులను రప్పించి యజ్ఞములు చేయించి, పిమ్మట దైవతములను అష్టబంధనాది కృత్యములతో పునఃప్రతిష్ఠింపించిరి. ఈకార్యము నిర్విఘ్నముగ కట్టమంచిలో యథార్థబ్రాహ్మణుఁడని పేరుపడసిన గురుకులము కుప్పయ్యగారి విచారణక్రింద, 1905వ సంవత్సరములో జరిగెను. ఆయజ్ఞశాలలోనే ఒకానొక బ్రాహ్మణమిత్రుఁడు నన్నుచూచి "మీ నాయనయొక్క పుణ్యము పరిపూర్ణమైనది. ఇంక వారు త్వరలో కైలాసపదవి నందుదురు." అని గౌరవ

భావముతో గుటిచెప్పెను. మఱుచటి సంవత్సరము డిశంబరు నెల 6 వ తేదిని నాతండ్రిగారు స్వర్గస్థులైరి.

కంచి వరదరాజస్వామి నామాంకితమయిన విష్ణ్వాలయము ఒకటియున్నది. మాయింటివారు శివమతము అనుపేరు గలవారుగాని వీరు కొలువని దేవతలు లేరు. మాకు దేవతలందఱు సమానాదరణ పాత్రులే. ఈ విష్ణుగుడిని బాగుచేయ నారంభించిరిగాని కార్యము ఎక్కువగ కొనసాగకముందే విగతజీవులైనందున, దానిని, చిన్నానాయన రంగారెడ్డిగారు నిర్వహించి ముక్కాలు మువ్వీసము పూర్తి చేసిరి. ఆకొదవను తీర్చవలసిన భారముమాది.

1892వ సంవత్సరమునందే, వేలూరుచిన్ననాయన, రామస్వామి రెడ్డిగారు 42వ సంవత్సరముల వయస్సున చనిపోయిరి. వారు ధనసాహాయ్యముతప్ప ఈ దైవకైంకర్యములలో నింకేదియు చేయఁజాలరైరి. 1896వ సంవత్సరములో నాతండ్రి మరణించిరి. అప్పుడు వారి వయస్సు ఏఁబది. కడగొట్టు చిన్ననాయన రంగారెడ్డి షష్ఠిపూర్తి ననుభవించి 1918వ సంవత్సరములో దివంగతులైరి.

మాతండ్రిగారు శ్రీరామ భజనమందిరమును స్థాపించిరి. శాస్త్రోక్తముగా లిఖింపఁబడిన పటమొకటి కార్వేటినగరము రాజుగారు తనకిచ్చి సంభావించిరి. కొన్ని నెలలకు నాయన్నయైన నరసింహారెడ్డి జ్వరగ్రస్తుఁడయ్యెనఁట. ఆపటమునకుఁ బూజయు నైవేద్యము లేనందున ఈ వ్యాధివచ్చెనని కుప్పయ్యంగార్లు గుటీపలుకఁగా, తక్షణమే భజనకు ఏర్పాటు చేయునట్లు మ్రొక్కుకొని కొంతకాలమునకే గొప్పమందిరమునుకట్టించి శ్రీ సీతారాములపట్టాభిషేకపటమునుఅందు స్థాపించిరి. మాయూరిలోని పాఠశాలయు అందే నడుపఁబడుచున్నది. నేను పరీక్షలలో జయమునందినపుడెల్ల విశేష నైవేద్యములతో పూజ చేయుటకునై నాడు రెండు రూపాయ లిచ్చుచుందురు. ఊరిపిల్లల నంబళినిఁజేర్చి వారి కా తిను వస్తువుల నిచ్చి కృతకృత్యుఁడ నౌదు నుంటిని.

తమ్ముఁడైన రామస్వామిరెడ్డి ద్వారమున నాగప్రతిష్ఠఁ జేయించెను. మఱియు విఘ్నేశ్వరుని గుడియొకటి కట్టించెను. దేవపూజ

లన్నియు క్రమముగా నడచునట్లు విచారించుకొనుచు మా గ్రామములో ఋజువర్తనము నుద్ధరించుచుండెను.

వీరు ప్రచురించిన గ్రంథములు రెండు. భారతసార రత్నావళి, భాగవతసార ముక్తావళి. సొంతకవనము పొంతఁ బోఁగూడదను నియమము వాళ్ళిరవారగుటవలన, వీరు సంప్రటీకరణములతోఁ దృప్తిఁజెందిరి. ఈగ్రంథముల ప్రాశస్త్యమునుగుఱించి నేను చెప్పఁబూనుట సమంజసముగానుండదు. ఆపనిని పండితులకు సమర్పించుచున్నాను. సాంప్రదాయానుసారముగా ప్రధానసీతులని తోఁచినవానిని ప్రోగుచేసి, వర్గీకరించి భారతసారమును తొలుత 1885 వ సంవత్సరములో ప్రచురించిరి. పిమ్మట మూఁడేండ్లకు భాగవతసార ప్రకటన. భారతముయొక్క నిజమైన సారమేది యను సంశయము నానా మహాగాథ విమర్శకులకు ప్రకృతము లక్ష్యమైయున్నది. అయినను జనబాహుళ్యమెయ్యది దానియొక్క నిజతత్త్వమని యెంచుచున్నదో దానిని సుబ్రహ్మణ్యరెడ్డిగారు సంపూర్ణముగను, విశదముగను, వర్గీకరించి ప్రదర్శించినారు. భాగవతముయొక్క నిజమయిన భావమునుగుఱించిన అభిప్రాయభేదము లంతగా లేవు. కొందఱు అద్వైతపరముగను, మఱికొందఱు ఇతరదర్శనములపరముగను సమర్థించియున్నారు; కాని యిదియే యాభేదముల పరిమితి.

నాతండ్రికి అద్వైతమే పరమసిద్ధాంతము. అయినను ద్వైత విశిష్టాద్వైతములుగూడ సత్యమును వహించినవగుటయేకాక ఆవశ్యకములనియు వారినమ్మిక. ప్రకృతియొక్కనియు ఆత్మయొక్క పరిణామస్థితిని అనుసరించి అన్నియుఁ గావలసినవే కేవలత్వమునకు సంసిద్ధుఁడైయున్నవానికి అద్వైతమే అనుకూలించుమతము. దానికన్న తక్కువదశలలో నుండువారికి తక్కినమతములు అనుకూలించును. త్రిమతములకు నీరీతి అన్వయము కలిగించుట న్యాయమని నేను చెప్పఁజాలను. భక్తి, జ్ఞానము, కర్మ, ఈ త్రికాండములకుఁగల సంబంధములను గ్రహించుట యనఁగా తత్త్వశాస్త్రమథనము పరిపూర్ణముగఁజేసి అమృతమును వడయుట. న్యాయవాదిగానున్నను వివాదములన్న జడిసి వెనుకదీయు నాతండ్రి నిరాఘాట విమర్శనావ్రతమును అవలంబింప లేదు. ఏదో యొకరీతి అన్నింటిలో నీశ్వరుఁడున్నట్లే అన్నింటిలో

సత్యమున్నదని సంధిమార్గమునుబూని ఒకరిని నొప్పింపక తానొవ్వక తన జీవయాత్రఁ గడతేర్చుకొనెను. ఎట్లు విచారించిచూచినను ఆతఁడు అజాతశత్రువు.

కుప్పనయ్యంగారు ఈగ్రంథములను సవరించినారని ముఖపత్రమున నున్నది. స్నేహభావముచేత వారిపేరున కా ప్రాముఖ్యత నొసంగిరేకాని వారెక్కువ యేమియుచేయలేదు. అయినను మాయూరిలోని ప్రసిద్ధాంధ్రపండితులును, మాముత్తాత రామలింగారెడ్డి శిష్యులును, అగుటచే సహకర్మగా గ్రహింపఁబడుట సహజమేకదా!

నాముత్తాతయైన రామలింగారెడ్డియొక్క కృతులను ముద్రింప గోరి 1889 వ సంవత్సరములో నెత్తి వ్రాయించ నాతండ్రి ఆరంభించెను వారికృతులలో ముఖ్యమైనది భాస్కరశతకము. అప్పుడుపుట్టిన పుణ్యవశముచేత నాచిన్నతమ్ముఁడు, ఇప్పుడు డిస్ట్రిక్టు మునిసిపుగా నుండువాడు భాస్కర నామధేయాంకితుఁడయ్యెను. ఏకారణముచేతనో ఆముద్రణకార్యము నెఱవేఱినది కాదు. ఈసంవత్సరమున ఆభాస్కరుని సాహాయ్యముచే రామలింగారెడ్డి కృతులను మదనపల్లెలో నే నచ్చువేయింపఁగలిగితిని

ఈ సంగ్రహజీవితమును, నేను కుప్పనయ్యంగారి సర్వలక్షణ సారసంగ్రహమునకును, రామలింగారెడ్డి కృతులకును వ్రాసిన పీఠికలను చదివినయెడల మావంశచరిత్రమేగాక పూర్వమున మాగ్రామవృత్తమేరీతినుండెననుటయు కలఁగన్న మాదిరైన గోచరింపక పోదు.

1895వ సంవత్సరము డిసెంబరునెల 6వ తేదిని నాతండ్రి కాలధర్మముఁజెందెను. నేనప్పుడు చెన్నపురిలో నుంటిని. ఆనరబిల్ రంగయ్యనాయఁడుగారికి తంతి రాఁగా కమలమ్మను నన్నును పిలుచుకొని బయలువెడలిరి. నాదుఃఖమునకన్న కమలమ్మయొక్క దుఃఖమే యెక్కువ. పాపము! ఆఁడుది, రక్షకులులేనిది. పుట్టిననాఁటఁగోలె ఏచింతయు శోకకుండునట్లు కాపాడిన పెంపుడుతండ్రి చనిపోయెగదా! నాకింక గతియేమని పనివి పనివి యేడ్చుచు వచ్చెను. నాఁడ వఁగా రైలుబండి ఒకగంట ఆలస్యముగా చిత్తూరు చేరినది. మేము

వచ్చునరికి చిత్తూరునుండి కట్టమంచివఱకు జనులు గుంపులు గుంపులుగ చీమలబారు లట్లుండిరి. నరసింగరావు, సుందరయ్య, వెంకయ్య, అరుణాచలమొదలి, దొరసామిమొదలి మొదలయిన వక్కీళ్లు, వర్తకులు, బంధువులు, బీదసాదలు, కోటిగారి రంగయ్య మొదలయిన స్నేహితులు అందఱు ఆ మహానీయుని అంత్యదర్శనార్థము తండోపతండములుగ పరివేష్టించి కన్నుల నీరుంగార్చుచుండిరి. దహనసంస్కారానంతరము డిస్ట్రిక్టుజడ్జియైన రాబర్టు సివెల్ వచ్చి విచారించెను. ఒకనెలవఱకు మాయిల్లు సత్రముగానుండెను. మాజిల్లావారి గొప్పతనమునకు సూచకమయిన ఒక్కవిషయమిట అల్పమయినను చెప్పకతీరదు. కత్తీదారులెల్లరు మేము అడుగకయె తామియ్యవలసిన పైకమును తామే తెచ్చి మాతల్లికి దేవుని ముడుపులట్లు చెల్లించిరి. దాదాపు ముప్పదియేండ్లు దాటినవెనుక నేను ఎలక్షన్ దండయాత్ర వెడలగా కట్టమంచి సుబ్బారెడ్డికొడుకను అనుధ్వజమే అనాయాసవిజయావహమైనది. "తమ్మ కపిధ్వజప్రభల యంధీభూతులం జేయవే" అను మాడ్కి, నాకు తెనుంగునందు విద్య వారిడిన భిక్షయే కాని వేఱు కాదు. భారత భాగవతములను పసనులో నాటి కాలక్రమమున వికసనకువచ్చునట్లు చేసిరి. రామాయణమునందు నాకు రక్తి లేశమాత్రము. ఏలనంగా-అది కథ; కావ్యము; వేదాంతవిచారణలు, ధర్మాధర్మ ప్రసంగములు అంతగా లేని దని. వారెంతచెప్పినను భాగవతము యొక్క శైలి నాకంత రుచింపలేదు. వారి చేవుపడకలో నారాయణకవచమును పదింబదిగఁ జదివితిని. కాని ఆచిన్న వయస్సునఁగూడ కవితాకళ అందు న్యూనమని కాఁబోలు మనసు భారతము మీఁదనే తఱచు ప్రసరించుచుండెడిది. భారతమును పునః పునః పారాయణము చేయించి నాయందు వారు సాహిత్యరసజ్ఞను పుట్టించిరి అందుచేతనే నాకవిత్వ తత్త్వవిచారము ను నాతండ్రికి అంకితముచేయుచు నిట్లు వ్రాసితిని:—

క॥ నాతండ్రి సుగుణమణి ఖని
శ్రోత్రియుఁ డురువైభవుండు సుబ్రహ్మణ్యుం
డాతతగతి నాటిన వి
ద్యాలతుల ఫలంబుమీఁకు నభివేదింతున్.

నేను తొలుదొల్త రచించిన ముసలమ్మ మరణములో :—

క॥ భారత భాగవతోజ్జ్వల
వారిధిగతసారపద్య వరమణిచయమున్
హారాలు గట్టె నెవఁడా
సూరిని మజ్జనకుఁ దలఁచి చూడుఁడు నన్నున్.

అని వారి యాశ్రయము నాప్రథానాశ్రయ మంటిని. ఈ పద్యము కూచిమంచి సోమసుందరకవిగారి ప్రశంసకు అనుకరణము. ఈకవి సర్వే డిపార్టుమెంటులో గుమస్తాగానుండి మాజిల్లాకు వచ్చి మాయూరిలో మాయింట నొకదాన నుండి తండ్రిగారి అత్యంత మిత్రుఁడాయెను. వారికిని సర్వే సూపరెంటెండెంటునకును భేదములు తటస్థించినప్పుడు మాతండ్రి మాధ్యస్థము వహించి కుదిర్చెనఁట. ఆయన భారతసార రత్నావళిని అనగ్రహించుచు నిట్లువ్రాసెను :—

మ॥ తతబోధాఖిల దీపితాఖిల మహా ధర్మోర్మికోపేత భా
రతవార్థింగల సారపద్యమణులన్ రత్నావళిం గూర్చె నీ
శ్రుతితత్త్వజ్ఞుఁడు సూతుఁడో శుకుఁడొ వ్యాసుండో గదే యంచు ధీ
రతమిమ్మెందురు కట్టమంచికుల సుబ్రహ్మణ్య పుణ్యాహ్వయా!

ఒకానొకప్పుడు భారతవ్యాఖ్యానరచనా చింతాబంధుర హృదయుండనై ఈ క్రింది పీఠికాపద్యములఁ దలపోసితిని :—

క॥ ఘనఘను బ్రీతిం బెంచిన
తనయును నేధారవోసి ధన్యుఁడనయ్యున్
మునిఁగితి శోకార్ణవమున
మనసునకున్ సుఖము లేని మందిరుఁడయ్యెన్॥

క॥ కానన్ భాషాకన్యం
బూని పునఃప్రీతి నింట ముద్దుగ నే ని
త్యానందతకై నిలిపెద
నేనాఁడును జేయివిడిచియేగద నన్నున్

క॥ అని చింతాక్రాంతంబగు
మనసున ననుకొన్న మూడ్కి మహితగ్రంథం
బును జేయఁబూని భారత
మనూన శాంతప్రధానమగుటను మఱియున్॥

క॥ శైలిని వృత్తంబున గా
థాలోచనలన్ మహాద్భుతాఖిలవిధ పా
త్రాళి ప్రదర్శనంబున
భూలోకమునందు మొనటి పుస్తకమగుటన్॥

క॥ నాతండ్రి కనారతమును
జేతోముదమిచ్చినట్టి శిష్టచరిత్రం
బై తనరారుట మొదలగు
హేతువులం జేసి మనసు నీడ్చినదగుటన్॥

క॥ దానికి నానేర్చిన వి
ద్యానిపుణతకొలఁదిఁ జేతు నాంధ్రంబున వ్యా
ఖ్యానము యథార్థ సంవి
జ్ఞానవిధానముల నవ్యకళ లేర్పడఁగన్॥

అని ప్రతిసమయమునను నాతండ్రిని ధ్యానించుచుండుట నా సాహిత్యమునకు నాతండ్రియ. యధిదేవత.

ఈ వ్యాసమును బెజవాడలో నుపక్రమించితిని గాని నానాకారణ సంజనితమైన చిత్తవైకల్యముకతన తుద ముట్టింపనేరనైతిని ఈనెల 23 వ తేదిన బెజవాడ వదలి నాయల్లుఁడైన ఎగ్జిక్యూటివ్ ఇంజనీయర్ రామలింగముగారి ధవళేశ్వరములో గోదావరీతీరమునందు నింటికి వచ్చి చేరినతోడనే మనసు కొంతకుకొంత కుదిరి ఎట్లో యిట్లు వ్రాసి ముగించితిని. దోషములు లోపములు మెండుగానున్నట్లు నామనస్సు నన్ను బాధించెడిని. పాఠకుల ఔదార్యమే నాకు శరణ్యము.

ఈ గ్రంథముల నెత్తివ్రాసి, మూలములతో పోల్చిచూచి చేయవలసిన దిద్దుబాటులు చేసి, సర్వవిధముల నిర్దుష్టములుగా నొనర్చి ముద్రణ కార్యభారమును జయప్రదముగా నిర్వహించి, అనతికాల

ములోన ప్రచురణస్థితికిఁ దెచ్చిన, సుప్రసిద్ధపండితులును, కవులును అయిన శ్రీ శేషాద్రి రమణకవులయొక్క సాహాయ్య గౌరవమును శక్తికొలఁదిఁబొగడఁగలనకాని అర్హతకొలఁదిఁ జేయఁజాలను. అట్టి విద్యావిశారదులు ఈకార్యమును సమర్థించుట నాతండ్రియొక్క సుకృత విశేషము కాఁబోలు! సంచితపుణ్యములు సఫలములుగాక పోనేర్చునా?

శ్రీ శేషాద్రిరమణకవులకు నాయొక్క ధన్యసూక్తులతో కృతజ్ఞతాభివందనములను నిండుమనస్సుతో సమర్పించుచున్నాను.

ధవళేశ్వరము,
26—4—27

కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి.

శ్రీ రా మ జ య ము .

శ్రీ

భాగవతసారముక్తావళి

1 శా॥ శ్రీకైవల్యపదంబుఁ జేరుటకునై • చింతించెదన్ లోకర
[1]క్షైకారంభకు భక్తపాలనకళా•సంరంభకున్ దానవో
ద్రేకస్తంభకుఁ గేళి[2]లోల విలస • ద్దృగ్జాలసంభూత నా
నాకంజాత భవాండకుంభకు మహా•నందాంగనా డింభకున్॥
ప్ర. 1

2 మ॥ హరికిం బట్టపురాణి పున్నెములప్రో • వర్థంపుఁ బెన్నిక్క చం
దురు తోఁబుట్టువు భారతీగిరిసుత • ల్తోనాడు పూఁబోడి తా
మరలం దుండెడు ముద్దరాలు జగము•ల్మన్నించు నిల్లాలు భా
సురతన్ లేములు వాపుతల్లి సిరి యి•చ్చున్ నిత్యకల్యాణముల్॥
ప్ర. 11

3 ఉ॥ వ్రాలినభక్తి మ్రొక్కెద న•వారిత తాండవ కేళికిన్ దయా
శాలికి శూలికిన్ శిఖరి•జాముఖపద్మ మయూఖమాలికిన్
బాలశశాంకమౌళికిఁ గ•పాలికి మన్మథ గర్వపర్వతో
న్మూలికి నారదాదిముని • ముఖ్య మనస్సరసీరుహాళికిన్॥ ప్ర. 2

4 ఉ॥ అమ్మలగన్న యమ్మ ముగు•రమ్మల మూలపుటమ్మ చాల పె
ద్దమ్మ సురారులమ్మ కడు•పాఱడిపుచ్చినయమ్మ నిన్ను లో

1 రక్షా కారంభకు 2 కేళి లాలన.

నమ్మిన వేల్పు[1]టమ్మల మనంబుల నుండెడియమ్మ దుర్గ మా
యమ్మ కృపాబ్ధి యీవుత మహత్త్వ కవిత్వ పటుత్వసంపదల్
ప్రి. 10

5 ఉ॥ ఆతతసేవఁ జేసెద సమస్త చరాచర భూతసృష్టి వి
జ్ఞాతకు భారతీహృదయ సౌఖ్యవిధాతకు వేదరాశి ని
ర్ణేతకు దేవతా నికర నేతకుఁ గల్మషజేతకు న్నత
త్రాతకు ధాతకు న్నిఖిల తాపసలోక శుభప్రదాతకున్॥ ప్రి. 3

6 ఉ॥ క్షోణి[2]తలంబు నెన్నుదురు సోఁకఁగ మ్రొక్కి నుతింతు సైకత
శ్రోణికిఁ జంచరీకచయ సుందరవేణికి రక్షితామర
శ్రేణికిఁ దోయజాత భవ చిత్తవశీకరణైకవాణికిన్
వాణికి నక్షదామ శుక వారిజపుస్తకరమ్యపాణికిన్॥ ప్రి. 6

7 ఉ॥ ఆదర మొప్ప మ్రొక్కిడుదు నద్రిసుతాహృదయానురాగ సం
పాదికి దోషభేదికిఁ బ్రసన్న వినోదికి విఘ్నవల్లికా
చ్ఛేదికి మంజువాదికి నశేషజగజ్జన నందవేదికిన్
మోదకఖాదికిన్ సమద మూషకసాదికి సుప్రసాదికిన్॥ ప్రి. 5

8 క॥ వ్యాసుని భగవత్పద సం
వాసుని నాగమ పురాణ పరవిష్ణుకథా
వాసుని నిర్మల కవితా
భ్యాసుని పదపద్మయుగము భావింతు మదిన్॥ ప. 10

9 మ॥ సముఁడై యెవ్వఁడు ముక్తకర్మచయుఁడై సన్న్యాసియై యొంటిఁబో
వ[3]మహాప్రీతి నోహో కుమారయనుచున్ వ్యాసుండు నీరంగవృ
క్షములుం దన్మయతం బ్రతిధ్వనులు సక్కంజేసె మున్నట్టి భూ
తమయుం గొల్చెద బాదరాయణిఁ దపోధన్యాగ్రణిన్ ధీమణిన్.
ప్రి. 55

10 క॥ నారాయణునకు నరునకు
భారతికిని మ్రొక్కి వ్యాసు పదములకు నమ
స్కారము నేసి పఠింతు ను
దారగ్రంథంబు దళితతనుబంధంబున్॥ ప్రి. ప57

1 టన్నల 2 తలంబునన్ నుదురు 3 మహాభీతి.

11 మ॥ లలితస్కంధము కృష్ణమూలము శుకాలాపాభిరామంబు మం
జులతాశోభితము సువర్ణ సుమనస్సుజ్ఞేయము సుందరో
జ్జ్వలవృత్తంబు మహాఫలంబు విమలవ్యాసాల వాలంబు నై
వెలయు న్భాగవతాఖ్యకల్పతరు వుర్విన్సద్విజశ్రేయమై॥ ప్ర. 22

12 ఆ॥వె॥ వేదకల్పవృక్ష • విగళితమై శుక
ముఖ సుధాద్రవమున • మొనసియున్న
భాగవతపురాణ • ఫలరసాస్వాదన
పదవిఁ గనుఁడు రసిక•భావవిదులు॥ ప్ర. 37

13 ఉ॥ ఎయ్యది కర్మబంధములు•నెల్ల హరించు విభూతికారణం
బెయ్యది, సన్మునీంద్రులకు • నెల్లఁ గవిత్వ సమాశ్రయంబు, ము
న్నెయ్యది సర్వమంత్రముల • నేలినదెయ్యది, మోక్షలక్ష్మరూ
పెయ్యది,దానిఁబల్కెదఁ సు•హృద్యము భాగవతార్థమంత్రముల్॥
ప. 14

14 సీ॥ శ్రీమంతమై ముని•శ్రేష్ఠకృతంబైన
భాగవతంబు స•ద్భక్తితోడ
వినఁగోరువారల • విమలచిత్తంబులఁ
జెచ్చెర నీశుండు • చిక్కుఁగాక
యితర శాస్త్రంబుల • నీశుండు చిక్కునే
మంచివారలకు ని•ర్మత్సరులకుఁ
గపటనిర్ముక్తులై • కాంక్ష సేయక[1]యును
దగిలియుండుట మహా•తత్వబుద్ధిఁ
గీ॥ బరఁగ నధ్యాత్మికాది తా•పత్రయంబు
నడఁచు పరమార్థభూతమై • యధికసుఖద
మై సమస్తంబు గాకయు • [2]నగుచు నుండు
వస్తు వెఱుఁగంగఁ దగు భాగ•వతమునందు॥ ప్ర. 36

15 క॥ ఏకథలయందు బుణ్య
శ్లోకుఁడు హరి సెప్పఁబడును • సూరిజనముచే

1 యు దు 2 నయ్యు నుండు.

నాకథలు పుణ్యకథ లని
యాకర్ణింపుదురు పెద్ద లతిహర్షముస౯॥ అ. 21

16 మ॥ హరినామస్తుతి సేయు కావ్యము సువర్ణాంభోజహంసావళీ
సురుచిభ్రాజిత మైనమానస సరస్స్ఫూర్తి౯ వెలుంగొందు శ్రీ
హరినామస్తుతి లేనికావ్యము విచిత్రార్థాన్వితంబయ్యు శ్రీ
కర మైయుండదు యోగ్యదుర్మలినవత్కాకోలగర్తాకృతి౯॥ ప్ర.96

17 మ॥ అపశబ్దంబులఁ గూడియు౯ హరిచరిత్రాలాపముల్ సర్వపా
పపరిత్యాగము సేయుఁ గావున హరి౯ భావించుచు౯ బాడుచు౯
జపముల్ సేయుచు వీనుల౯ వినుచు నశ్రాంతంబుగీర్తించుచు౯
దపసుల్ సాధులుధన్యులౌదురుగదా తత్త్వజ్ఞచింతింపుమా॥ ప్ర.97

18 తరల॥ సతతము స్మరసీరుహోదర సత్కథామృత పూరము౯
శ్రుతిపుటాంజలిచేత నిమ్ముల జుఱ్ఱియుం దనివోదు భా
రతకథామిష మూని విష్ణుఁ బరేశరప్రియసూతి స
న్మతినుతించినచోట సన్మునినాథ నామది నుబ్బుదు౯॥ తృ. 186

19 ఉ॥ అన్యకథానులాపము లహర్నిశము స్వినునట్టి సత్క్రియా
శూన్యములైన కర్ణముల సూరిజనస్తుత సర్వలోక స
న్మాన్యములై తనర్చు హరిమంగళదివ్యకథామృతంబు సౌ
జన్యతఁ గ్రోలుమయ్య బుధసత్తమ యే వివరించి చెప్పెద౯॥
ద్వి. 115

20 చ॥ క్రమమున మింటికై యెగయుఁగాక విహంగము మింటిదైన పా
రము గననేర్చునే హరి పరాక్రమ మోపినయంతగాక స
ర్వము వివరింప నెవ్వఁడు [1]ప్రవర్తకుఁ డర్యములార! నాదుచి
త్తమునకు నెంతఁ గానఁబడెఁ జప్పక చెప్పెద మీకు నంతయు౯॥
ప్ర. ప452

---

(1) ప్రవర్తకుఁడా మానసులార బుద్ధి

జగదుత్పత్తి ప్రకరణము.

౧. మాయ

1 సీ॥ ఒక్కఁడై నిత్యుఁడై • యెక్కుడుఁ గడ లేక
పొరిది జన్మాదుల • శూన్యుఁ డగుచు
సర్వంబునం దుండి • సర్వంబు దనయందు
నుండంగ సర్వజ్ఞ•యుం డనంగ
సూక్ష్మమై స్థూలమై • సూక్ష్మాధికములకు
సామ్యమై స్వప్రకా•శమున వెలిఁగి
యఖిలంబుఁ జూచుచు • నఖిల ప్రభావుఁడై
యఖిలంబు దనయందు • నడఁచికొనుచు

గీ॥ నాత్మమాయాగుణంబుల • నాత్మమయము
గాఁగ విశ్వంబుఁ దనసృష్టి • [1]ఘనతఁ జెందఁ
జేయుచుండును సర్వసం•జీవనుండు
రమణ విశ్వాత్ముఁడయిన నా•రాయణుండు.। ప. 465

2 క॥ వనజాక్షు యోగమాయా
జనితం బగు విశ్వజనన • సంస్థాన వినా
శనముల తెఱఁ [2]గెఱిఁగింపుదు
ననఘా విష్ణునిమహత్త్వ • మభివర్ణింతున్ ॥ తృ. 198

3 క॥ అగుణుం డగుపరమేశుఁడు
జగములఁ గల్పించుకొఱకు • జతురత మాయా
సగుణుం డగుఁ గావున హరి
భగవంతుం డనఁగఁ బరఁగె • భవ్యచరిత్రా!॥ ద్వి. 101

4 సీ॥ అరయంగ నేమిటి • యందు నీవిశ్వంబు
విదితమైయుండు నీ•విశ్వమందు
నేది ప్రకాశించు • నెప్పుడు నిట్టి స్వ
యంజ్యోతి నిత్యంబు • నవ్యయంబు

---

1 ఘటనఁబొంద 2 గఱిఁగించుచు.

నాకాశమునుఁ బోలి ♦ యవిరళవ్యాపక
మగు నాత్మతత్త్వంబు ♦ నధికమహిమఁ
దనరు పరబ్రహ్మ♦మగు ననిపల్కి యి
ట్లనియె నవిక్రియుం♦ డైనవాఁడు

గీ॥ నెవ్వఁ డాతఁడు దనయందు ♦ నెపుడు నాత్మ
కార్యకరణసమర్థంబు ♦ గాని భేద
బుద్ధిజనకంబు నాదగు ♦ భూరిమాయ
జేసి విశ్వంబు సత్యంబు♦గా సృజించె॥ చ. 720

5 సీ॥ అమ్మాయచేత నీ♦యఖిలంబు [1]సృజియించి
పాలించి పొలియించి ♦ పరమపురుషుఁ
డనఘాత్మ! దేశ కా♦లావస్థలందును
నితరులయందు న♦హీనమైన
జ్ఞానస్వభావంబుఁ ♦ బూని యాప్రకృతితో
నెబ్బంగిఁ గలసెఁ దా ♦ నేకమయ్యుఁ
గోరి సమస్త శ♦రీరంబు లందును
జీవరూపమున వ♦సించియున్న

గీ॥ [2]జీవునకు దుర్భరక్లేశ ♦ సిద్ధి యెట్టి
గర్మమున సంభవించెను ♦ గడఁగి నాదు
చిత్త మజ్ఞానదుర్గమ♦స్థితిఁ గలంగి
యధికఖేదంబు నొందెడు ♦ ననఘచరిత!॥ తృ. 284

6 సీ॥ సకల జీవులకెల్లఁ ♦ బరికటదేహము నాత్మ
నాథుండు పరుడు నా♦నావిధైక
సత్త్వ్యుపలక్షణ ♦ మహితుండు నగు భగ
వంతుండు సృష్టిపూ♦ర్వంబునందు
నాత్మీయమాయ ల♦యంబు నొందిన విశ్వ
గర్భుఁడై తాన యొ♦క్కటి వెలుంగు

---

1 ద్రుఁచిన శక్త్యుత్పకాలుఁ డీశ్వరుఁడుపకుఁడు, ననఘాత్మ (2) జీవునిదగు విభూతి ప్రసిద్ధియేమి.

పరమాత్ముఁ డభవుం డు•పద్రిష్ట యయ్యు వ
స్త్వంతర పరిశూన్యుఁ • డగుటఁ జేసి
గీ॥ ద్రిష్టగాకుండు మాయాప్రి•ధానశక్తి
నతుల చిచ్ఛక్తిగలవాఁడు • నగుచుఁ దన్ను
లేనివానిగ జిత్తంబు • లోనఁ దలఁచి
ద్రిష్టయగు తనభువన ని•ర్మాణవాంఛ॥ తృ 199

7 తే॥గీ॥ బుద్ధిఁదోఁచిన నమ్మహా•పురుషవరుఁడు
గార్యకారణ రూపమై • ఘనతకెక్కి
భూరిమాయాభిధాన వి•స్ఫురితశక్తి
వినుతికెక్కినయట్టి య•విద్యయందు॥ తృ. 200

8 క॥ పురుషాకృతి నాత్మాంశ
స్ఫురణముగలశక్తి నిలిపి • పురుషోత్తము డీ
శ్వరుఁ డభవుం డజుఁడు నిజో
దరసంస్థితవిశ్వ వపుడు • దగఁ బుట్టించెన్॥ తృ॥ 201

9 సీ॥ ధృతిఁబూని కాలచో•దితము నవ్యక్తంబు
ప్రికృతియు నను పేళ్ల • బరఁగు మాయ
వలన మహత్తత్త్వ • మెలమిఁబుట్టించె మా
యాంశ కాలాది గు•ణాత్మకంబు
నైన మహత్తత్త్వ • మచ్యుత దృగ్గోచ
రవ గుచు విశ్వని • ర్మాణవాంఛ
నందుటఁజేసి రూ • పాంతరంబునఁ బొంది
నట్టి మహత్తత్త్వ • మందు నోలిఁ
గీ॥ గార్యకారణ కర్త్రాత్మ•కత్వ మైన
మహిత భూతేంద్రియక మనో•మయ మనంగ
దగు నహంకారతత్త్వము•త్పన్నమయ్యెఁ
గోరి సత్త్వరజస్తమో•గుణక మగుచు॥ తృ. 202

10 సీ॥ చతురాత్మ సత్త్వర•జస్తమోగుణములు
వరుస జనించెను • వానివలన
మహ దహంకారత•న్మాత్ర నభోమరు
దనలజలావని • ముని సుపర్వ !

భూతగణాత్మక • స్ఫురణ నీవిశ్వంబు
భిన్న రూపమున నుత్పన్నమయ్యె
దేవ! యీగతి భవ•దీయ మాయనుజేసి
రూఢిఁ జతుర్విధ•రూపమైన

గీ॥ పురము నాత్మాంశమునఁ జెందు • పురుషుఁ డింద్రి
యములచే విషయసుఖము లనుభవించు
మహిని మధుమక్షికాకృత • మధుపుఁబోలి
యతనిఁ బురవర్తియగు జీవు • డందురు హరియు॥ చ. 723

11 సీ॥ జననుత సత్త్వర•జస్తమో గుణమయ
మైన ప్రాకృత కార్య • మగు శరీర
గతుఁడయ్యుఁ బురుషుండు • గడఁగి ప్రాకృతములు
నగు సుఖదుఃఖమో•హములవలన
గర మనురక్తుండు • గాఁడు వికారవి
హీనుఁడు త్రిగుణ ర•హితుఁడు నగుచు
బలసి నిర్మలజల•ప్రతిబింబితుండైన
దినకరు భంగి వ•ర్తించునట్టి

గీ॥ యాత్మ ప్రకృతిగుణంబుల•యందు దగులు
వడి యహంకార మూఢుఁడై • తొడరి యేనుఁ
గడఁగి నిఖిలంబునకు నెల్ల • గర్తనని ప్ర
సంగవశతను బ్రకృతి దో•షములఁ బొందు॥ తృ. 904

12 క॥ సురతిర్యఙ్మనుజ స్థా
వరరూపము లగుచుఁ గర్మ•వాసనచేత
న్బరపైన మిశ్రయోనులఁ
దిరముగ జనియించి సంస్మృతిం గైకొని తాఁ॥ తృ. 905

13 క॥ పూని చరింపుచు విషయ
ధ్యానంబునఁ జేసి స్వాప్న•కార్థాగమనం
ధానమురీతి ననత్పృథ
మానసుఁడగుచుఁ భ్రమించు • మతిలోలుండై॥ తృ. ప.906

14 చ॥ పురుషుఁడు నిద్రవోఁ గలఁడు•బొందు సమస్తసుఖంబు లాత్మసం
హరణ శిరోవిఖండనము•లాదిగ జీవునికిం బ్రబోధమం
దరయఁగఁ దోఁచుచున్న గతి • నాది బరేశుఁడు బంధనాదుల
న్నొరయక తన్కుటెట్లనుచు • బుద్ధిని సంశయ మందెదేనియున్.
తృ. 239

15 చ॥ లలితవిలోల నిర్మల జ•లప్రతిబింబిత పూర్ణచంద్ర మం
డలము చలంబుచాలనవి•డంబన హేతువు నొందియు న్వియ
త్తలమునఁ గంపమొందని వి•ధంబున సర్వ శరీరధర్మము
ల్గలిగిరమించు నీశునకుఁ•గల్గఁగ నేరవు కర్మబంధముల్॥ తృ. 241

16 వ॥ కావున జీవునకు నవిద్యామహిమం జేసి కర్మబంధనాదికంబు సం
ప్రాప్తం బగుంగాని సర్వభూతాంతర్యామి యైన ఈశ్వరునకుం
బ్రాప్తంబు గానేరదని వెండియు॥ తృ. 242

17 చ॥ వినుము వితర్క[1]వాదములు•విష్ణుని పుల్లసరోజపత్రనే
త్రుని ఘనమాయ నెప్పుడు వి•రోధము సేయుఁ బరేశు నిత్యశో
భనయుతు బంధనాదిక వి•పద్దశలన్నపణత్వ[2]మెప్పుడే
ననయముబొందలేవువిభుఁ•డాద్య డనంతుఁడునిత్యుఁడౌటచేన్॥
తృ 237

18 వ॥ భువనశ్రేణి నమోఘు లీలుఁడగుచున్ • బుట్టించు రక్షించునం
తవిధిఁ జేయు మునుంగ డందు బహుభూ•తవ్రాతమం దాత్మ తం
త్రవిహారస్థితుఁడై షడింద్రియసమ• స్త ప్రీతియున్ దవ్వులన్.
దివిభంగింగొనుజిక్కడింద్రియములన్•ద్రిప్పన్నిబంధించుచున్
ప్ర. 69

19 క॥ తెలుఁ గొప్ప నఖిలవిశ్వమః
పురుషోత్తము [3]దేహమందుఁ • బుట్టుం బెరుఁగున్
విరతిం బొందుచు నుండుం
గరమర్థిన్ భూతభావి•కాలములందున్॥ తృ. 344

20 తే॥గీ॥ మెఱయ యంత్రమయంబైన • మృగము భంగి
దారు నిర్మితమైనట్టి • తరణిపోల్కి

---

1 వాక్యములు 2 భావము న్ననయు, 3 మాయచేత

శక్రి! యొుఁగుము నిలభూత•జాలమెల్ల
[2]దళితపంకేరుహాక్షు తం•త్రింబుగాఁగ॥ ష. 416

21 క॥ ధరణిఁ జరాచరభూతము
లరయఁగ జనియించి యందె • యడఁగినపగిదిన్
హరిచేఁ బుట్టినవిశ్వము
హరియందె లయంబు నొందు • నది యెట్లన్నన్॥ చ. 957

22 క॥ పెనుపగు వర్షాకాలం
బున దిననాయకుని వలనఁ • బొడమిన సలిలం
బనయముఁ గ్రమ్మఱ గ్రీష్మం
బున సూర్యునియందు[3] డిందు•పోలికె హరియున్॥ చ 956

23 క॥ భూతగణంబులచేతనె
భూతగణంబులను మేఘ•పుంజంబుల ని
ర్ధూతముగఁ జేయు ననిలుని
భాతినిఁ జరియింపఁజేసి • పౌరుషమొప్పన్॥ చ. 725

24 గీ॥ రూఢిఁ దత్త్వక్రియాలబ్ధ • రూపుఁడవును
సుమహితస్ఫుర దమిత తే•జుఁడవు చండ
వేగుఁడవు నయి ఘనభుజా•విపులమహిమ
విశ్వసంహార మర్థిఁ గా•వింతు వీశ॥ చ. 726

25 మ॥ అనఘా! యొక్కఁడవయ్యు నాత్మకృతమా•యాజాతసత్త్వాది శ
క్తి నికాయస్థితి నీజగజ్జనన వృ•ద్ధి క్షోభ హేతు ప్రభా
వ నిరూఢిం దగు దూర్ణనాభిగతి వి•శ్వస్తుత్య! సర్వేశ! నీ
ఘనలీలామహిమార్ణవంబుఁ గడుసం•గా వచ్చునే యేరికిన్॥
తృ. 756

26 క॥ తనమాయ లేక పరునకు
ఘనునకు నీశ్వరున కాత్మ•కర్తకు హరికిన్
జనములకుఁ గర్మములకును
మనుజేశ్వర! కారణంబు • మఱియును గలదే!॥ న. 728

---

1 యొుఁగుము యాభూత 2 ధవళ 3 డెందు.

27 సీ॥ హరియందు నాకాశ • మాకాశమున వాయు
వనిలంబువలన హు•తాశనుండు
హవ్యవాహనునందు • నంబువు లుదకంబు
వలన వసుంధర • గలిగె ధాత్రి
వలన బహుప్రజా•వళి యుద్భవంబయ్యె
నింతకు మూలమై • యొసఁగునట్టి
నారాయణుఁడు చిదా•నందస్వరూపకుం
డవ్యయుఁ డజుఁడు న•నంతుఁ డాద్యుఁ
గీ॥ డాదిమధ్యాంతశూన్యుం డ•నాదినిధనుఁ
డతనివలనను సంభూత • మైనయట్టి
సృష్టిహేతుప్రకార మీ•క్షించి తెలియఁ
జాలరెంతటి మునులైన • జనవరేణ్య!॥ ద్వి 280

28 మ॥ ధరణీశోత్తమ! భూతసృష్టి నిటు సం•స్థాపించి రక్షించు నా
హరికర్తృత్వము [1]నొల్లఁ డాత్మగత మా•యారోపితంజేసి తా
నిరవద్యుండునిరంజనుండుపరుఁడున్•నిష్కించనుండాద్యుఁడున్
నిరపేక్షుండును నిష్కళంకుఁడగుచున్•నిత్యత్వముంబొందెడిన్॥
ద్వి 282

29 తే॥గీ॥ మహిమ దీపింపఁ గాలక•ర్మస్వభావ
శక్తిసంయుక్తుఁడగు పరే•శ్వరుని భూరి
యోగమాయావిజృంభణో•ద్యోగ మెవ్వఁ
డెఱిఁగి నుతియింపఁగానోపు • నిద్ధచరిత!॥ తృ 222

30 గీ॥ ఈశ్వరుండు విష్ణుఁ •డెవ్వేళ నెవ్వని
నేమి సేయుఁ బురుషుఁ • డేమి యెఱుఁగు
నతనిమాయలకు మ•హాత్ములు విద్వాంసు
లడఁగియుండుచుందు•రంధు లగుచు॥ ప్ర. 212

31 క॥ నీమాయఁ దెలియువారలె
తామరసాసన సురేంద్ర • తాపసులైనన్

1 నొల్లకాత్మ.

ధీమంతులు నిజభక్తి సు
ధామాధుర్యమునఁ బొదలు • ధన్యులుదక్కన్॥ ద. 631

32 వ॥ బలభిన్ముఖ్య దిశాధినాథవరులున్ • ఫాలాక్షుబ్రహ్మాదులున్
జలజాతాక్షపురందరాది సురలున్ • జర్చించి నీమాయలన్
దెలియన్ లేరఁట నావశంబ తెలియన్[1] • దీనార్తి నిర్మూలయు
జ్జ్వలతేజోవిభవాతిసన్నుత గదా•చక్రాంబుజాద్యంకితా॥ ద్వా. 36

33 తే॥గీ॥ జగము రక్షింప జీవులఁ•జంప మనుపఁ
గర్తవై సర్వమయుఁడవై • కానుపింతు
వెచట నీమాయఁ దెలియంగ • నెవ్వఁడోపు
విశ్వసన్నుత! విశ్వేశ! • వేదరూప॥ ద్వా. 35

34 సీ॥ ఆదిగాన నిజరూప • మనరాదు కలవంటి
దై బహువిధదుఃఖ•మై విహీన
సంజ్ఞానమైయున్న •జగము సత్సుఖబోధ
తనుఁడవై తుది లేక • [2]తనరు దీవు
మాయచేఁ బుట్టుచు • మనుచు లేకుండుచు
నున్న చందంబున • నుండుచుందు
వాకఁడవాత్మఁడవిత•రోపాధిశూన్యుండ
వాద్యుండ వమృతుండ • వక్షరుండ

గీ॥ వద్వయుండవు స్వ•యంజ్యోతి వాపూర్ణుఁ
డవు పురాణపురుషుఁ•డవు నితాంత
సౌఖ్యనిధివి నిత్య • సత్యమూర్తివి నిరం
జనుఁడ వీవు తలఁపఁ • జనునె నిన్ను? ద. 568

35 సీ॥ తలకొని పంచభూ • త పరివర్తకమైన
భూరిమాయాగుణ • స్ఫురణఁ జిక్కు
వడక లోకంబులు • భవదీయ జఠరంబు
లో నిల్పి ఘనసమా•లోల చటుల

---

1 దీనార్తిమందార యా।జ్జ్వలపంకేరుహలోచనాంచితలసచ్చక్రాసిశంఖాంకితా.
2 తనరుదీవు

సర్వాంకషోర్మి భీ•షణవార్ధి నడుమను
ఫణిరాజ భోగత•ల్పంబునందు
యోగనిద్రారతి•నుండంగ నొకకొంత
కాలంబు చనఁగ మే • ల్కనినవేళ
గీ॥ నలఘు భవదీయ నాభి తో•యజమువలనఁ
గడఁగి ముల్లోకముల సోప•కరణములుగఁ
బుట్టఁజేసితి పతుల వి•భూతి మెఱసి
పుండరీకాక్ష! సంతత • భువనరక్ష॥ తృ. 310

86 సీ॥ పంకజోదర! నీ ప•పారకకర్త్రుండవు
భవదీయ [1]కర్మాబ్ధి • పార మరయ
నెఱిఁగెద నని మది•నిశ్చయించినవాఁడు
పరికింపఁగా మతి • భ్రష్టుగాక
విజ్ఞానినే చూడ•విశ్వంబు నీయోగ
మాయా పయోనిధి • మగ్నమౌటఁ
దెలిసియుఁ దమబుద్ధిఁ • దెలియని మూఢుల
నేమన నఖిల లో•కేశ్వరేశ!
గీ॥ దాసజనకోటి కతిసౌఖ్య • దాయకములు
వితతకరుణా సుధాతరం•గితము లైన
నీకటాక్షేక్షణములచే • నెఱయ మమ్ముఁ
జూచి సుఖులను జేయవే • సుభగచరిత॥ తృ. 488

87 మ॥ మది నూహింపఁగ యోగివర్యులు భవ • న్మాయాలతాబద్ధులై
యిదమిత్థం బన లేరు [2]తామసధృతి • న్నేపారు మాబోఁటి దు
ర్మదులేరీతి నెఱుంగ బోలుదురు స•మ్యగ్జ్ఞానధీయుక్తి నీ
పదము ల్చేరెడిత్రోవఁజూపి భవరూ•పం బుద్ధరింపవే॥ వ.1148

88 మ॥ అరవిందోదర తావకీన ఘనమా•యామోహిత స్వాంతులై
పరమంబైన భవన్మహామహిమను • న్భాటించి కానంగ నో
పరు బ్రహ్మాది[3]శరీరు లజ్ఞులయి యో • పద్మాక్ష!భక్తారిసం
హరణాలోకన!నన్నుఁగావఁదగు ని•త్యానందసంధాయివై॥ చ.177

1 కర్మములో పార మెయిద 2 తామసులమై యేపారు 3 శరీరధారులును నో.

39 చ|| హరి భవదీయమాయ నన♦యంబును జెందిన నేము నిచ్చలున్
గరమనురక్తి[1]నేది తుద♦గా భవకర్మలమై ధరిత్రిపైఁ
దిరుగుదు మంతదాఁక భవ♦దీయజనంబులతోడి సంగతి
స్థిరమతిజన్మజన్మములకు♦ న్సమకూరఁగఁజేయుమాధవా|| చ.928

40 క|| హరిదాసుల మిత్రత్వము
మురరిపుకథ లెన్ని గొనుచు ♦ మోదము తోడన్
భరితాశ్రుపులకితుండై
పురుషుఁడు హరిమాయఁ గెల్చు ♦ భూపవరేణ్యా|| ఏ 55

41 క|| వనజాక్షుని మహిమ నిత్యము
వినుతించుచు నొరులు వొగడ ♦ వినుచు న్మదిలో
ననుమోదించుచు నుండెడు
జనములు [2]దన్మాయవశతఁ ♦ జనరు నరేంద్రా! ద్వి. 217

42 మ|| అనఘా వీరల నెన్న నేమిటికిఁ ది♦ర్యగ్జంతుసంతాన ప
క్షినిశాటాటవికాఘజీవనివహ ♦ స్త్రీశూద్రహూణాదులై
నను నారాయణ భక్తియోగ మహితా♦నందాత్ములై రేని వా
రనయంబున్ దరియింతు రవ్విభుని మా♦యా వైభవాంభోనిధిన్
ద్వి. 207

43 చ|| ఇతరముమాని తన్ను మది ♦ నెంతయు నమ్మి భజించువారి నా
శ్రితజన సేవితాంఘ్రి సర♦సీరుహుఁడైన సరోజనాభుఁ డం
చితదయతోడ నిష్కపట ♦ చిత్తమునం గరుణించు నట్టివా
రతులఁ దురంతమై తనరు♦నవ్విభుమాయఁ దరింతు రెప్పుడున్||
ద్వి. 204

44 ఉ|| ఇంచుక మాయలేక మది ♦ నెప్పుడు బాయని భక్తితోడ వ
ర్తించుచు నెవ్వఁడేని హరి ♦ దివ్యపదాంబుజ గంధరాశి సే
వించునతం డెఱుంగు నర♦విందభవాదుల కైన దుర్లభో
దంచితమైనయాహరియు♦దారమహాద్భుతకర్మమార్గముల్||ప్ర71

45 తే||గీ|| ఘోరసంసార సాగరో♦త్తారణంబు
ధీయుతజ్ఞానయోగహృ♦ద్ధ్యేయవస్తు

1 నేఁటి 2 దన్మోహ.

ఏగుచుఁ జెలువొందు నీచర • ణాంబుజాత
యుగళములు మామనంబులఁ • దగులనీవె? ద. 1074

46 క॥ జనన స్థితి విలయంబుల
కనయంబును హేతుభూత • మగు మాయాలీ
లనుఁ జెంది నటన [1]సలిపెడు
వనఘాత్మక! నీకొనర్తు • నభివందనముల్॥ తృ. 304

47 ఉ॥ ఏపరమేశ్వరుణ్ జగము • లిన్నిటిఁ గప్పినమాయఁ గప్పఁగా
నోపక పారతంత్ర్యమున • నుండు మహాత్మక! యిట్టి నీకు ను
ద్దీపితభద్రమూర్తికి సు•ధీజనరక్షణవర్తికిం దనూ
తాపమువాయ మ్రొక్కెద ను•దారతపోధనచక్రవర్తికిణ్॥ద.959

48 మ॥ పరుఁడై యీశ్వరుఁడై మహామహిముఁడై•ప్రాదుర్భవస్థానసం
హరణక్రీడనుఁడై త్రిశక్తియుతుఁడై • యంతర్గత జ్యోతియై
పరమేష్ఠి ప్రముఖామరాధిపులకుణ్ • బ్రాపింపరాకుండు దు
స్తరమార్గంబునఁ దేజరిల్లుహరికిం•దత్త్వార్థినై మ్రొక్కెదణ్॥ద్వి.58

49 ఉ॥ భూరిమదీయ మోహతమ•ముం బెడఁబాప సమర్థు లన్యులె
వ్వారలు నీవకాక నిర•వద్య నిరంజన నిర్వికార సం
సారలతాలవిత్ర బుధ•సత్తమ సర్వశరణ్య ధర్మవి
స్తారక సర్వలోక శుభ•దాయక నిత్యవిభూతినాయకా॥ తృ.870

౨ కాలము

1 సీ॥ ఆద్యంత శూన్యంబు • [2]నద్వయంబై తగు
తత్త్వమింతకు నుపా•దానమగుట
గుణవిషయములు నై • కొని కాలమును మహ
దాది భూతములు ద•న్నాశ్రయింప

---

1 సలిపిరివనఘా. 2 నవ్యయంబై

కాలానురూపంబుఁ • గైకొని యీశుండు
దనలీలకై తనుఁ • దా సృజించెఁ
గగమొప్ప నఖిలలో•కములందుఁ దానుండు
దనలోన నఖిలంబు • దనరుచుండు
గీ॥ కాన విశ్వమ్మునకుఁ గార్య•కారణములు
దాన యమ్మహాపురుషుని • తనువువలనఁ
బాసి విశ్వంబు వెలియైప్ర • భాస మొందె
మానితాచార! యీవర్త • మానసృష్టి॥ తృ. 343

2 సీ॥ దీపింపఁ గాలస్వ•రూపుఁడై నట్టి ప
ద్మాక్షుఁ డనంతుఁ డ•నాదిపురుషుఁ
డఖిలవిశ్వాత్మకుఁ • డగునీశునకుఁ బర
మాణ్వాదియుగపరా•ర్థాంత మగుచు
జరఁగు నీకాలంబు • చర్చింప నొక్కని
మేషకాలంబయి • మెలఁగుచుండుఁ
గాన నీశ్వరునకుఁ • గర్తగాజాల ది
క్కాలంబు విను మది•గాక దేవ
గీ॥ మందిరార్థాది కర్మాభి•మానశీలు
రైనవారికి నాశ్రయం • బగుటఁ జేసి
యరయ హరి దద్గుణవ్యతి•కరుఁడు గానఁ
గాల మమ్మేటికెన్నఁడుఁ • గర్తగాదు॥ తృ. 368

3 వ॥ మఱియు షోడశవికార యుక్తంబై పృథివ్యాది పంచభూతపరి[1]
వృతంబును దశావరణంబులం గలిగి పంచాశత్కోటి విస్తీర్ణంబై
బ్రహ్మాండకోశంబు దనరుచుండు॥ తృ. 364

4 చ॥ హరిపరమాణురూపమునఁ • నందువసించి విరాజమానుఁడై
సరివెలుఁగొందు నిమ్ముల న•సంఖ్యములైన మహాండకోశముల్
నెరిదనయందుడింద నవ•నీరజనేత్రుఁ డనంతుఁ డాద్యుఁ డ
క్షరుఁడు పరాపరుం డఖిల • కారణకారణుఁ డప్రమేయుఁడై॥
తృ. 365

1 పరివృతంబై

5 ఉ॥ వాయువశంబులై యెగసి ♦ వారిధరంబులుమింటఁగూడుచుం
బాయుచునుండుఁ గైవడిఁ బ్ర♦పంచము సర్వము గాలతంత్రమై
పాయుచుఁగూడుచుండు నొక♦భంగిఁ జరింపదు కాలమన్నియుం
జేయుచునుండుఁ గాలము వి♦చిత్రము దుస్తరమెట్టివారికిన్॥
ప్ర. 210

6 క॥ కాలము ప్రబలుఁడగును బలి
గాలాత్ముం డీశ్వరుం డ♦ గణ్యుఁడు జనుల
న్గాలవశులఁగాఁ జేయును
గాలముగడువంగలేరు ♦ ఘనులెవ్వారున్॥ ద. 1646

7 క. లోక జనస్థితి లయములు
న్గైకొని చేయుదువు త్రిగుణ ♦ కలితుఁడవై కా
లాకారమున నమోఘ
శ్రీకలితుఁడవగుచు నిచ్చ♦జెందక యీశా॥ ద. 685

8 క॥ చతురత నీతిరీతినేలియు
మతిమోహము విడువలేక ♦ మానసనాథు
ల్పతనము దమకీకాలం
బతిచంచలమగుట నెఱుఁగ♦రయ్య మహాత్మా॥ ద్వా. 5

9 గీ॥ ఈ జగంబేలు తొల్లిటి ♦ రాజవరులు
కాలవశమున నాయువు ♦ ల్గోలుపోయి
నామమాత్రావశిష్టులై♦నారు గాన
[1] నుంపవలవదు మమతను ♦ బెంపుతోడ॥ ద్వా. 17

10 క॥ బాలాజనశాలాధన
లీలావనముఖ్య విభవ ♦ లీనమనీషా
[2]లాలసులగు మానవులను
గాలము వంచించు దురవ♦గాహము సుమతీ॥ ప్ర. 808

11 మత్త॥ చూడనీజగమంతయు న్వెసఁ♦జుట్టి పట్టుక లీల నే
జోడులేక రయంబునం[3]గుడి ♦ చుట్టినట్టి స్వతంత్రముం

---

1 చెప్పవలదు మమతను నెచ్చటన్నపాల 2 లోలాకులమానసులను 3 నుడి

గూఢియుండిన కాలచక్రముఁ • గోరిచూడనివారి కే
జాడఁగల్గును గర్మసంగతిఁ • జారుమోక్షపదం బిలన్॥ ష 236

12 క॥ ఎందునుగాలము నిజమని
పండితనంబునను బుద్ధిఁ • బాయకఘనులై
యెందాఁక బుద్ధినెగడెడి
నందాఁక జరింపవలయు • నాత్మబలమునన్॥ ప.36

13 సీ॥ దేవ జగన్మయ • దేవేశ జగదీశ
కాల[1]జగద్రూప•కస్వరూప
యఖిలభూతములకు • నాత్మహేతువునైన యాది
యీశ్వరుఁడవా • ద్యంతములకు
మధ్యంబు[2]బయలును • మఱి లోపలయు లేక
పూర్ణమై యమృతమై • భూరిసత్య
మానందచిన్మాత్ర • మవికారమాద్యము
నన్యమశోకంబు •[3]నఖిలగుణము
గీ॥ సంభవస్థితిలయముల • సంగరహిత
మైనబ్రహ్మంబు నీవని • యంఘ్రియుగము
నుభయసంగవిసృష్టులై • యున్న మునులు
గోరి కైవల్యకాములై • కొల్తురెపుడు॥ అ. 388

14 వ॥ పురుషాధీశ! భవత్పదాబ్జయుగళీ • పూజాదికర్మక్రియా
పరతం జెందని మూఢచిత్తునిఁ బశు•ప్రాయు న్మనుష్యాధము
న్జగయు న్నంతము నొందఁజేయు నతిద•క్షంబైనకాలంబు ద
గ్గుకకాలాత్ముఁడవైననీకుమదిసం•తోషంబున న్మ్రొక్కెదన్॥ తృ.307

3. కర్మము.

1. సీ॥ జనులెల్ల నర్థవాం•ఛలఁజేసి యత్యంత
మూఢులై యైహికం•బులు ధనంబు
లందులఁ గోరఁదు • రల్పసౌఖ్యములకు
ననోన్యవైరంబు • లంది దుఃఖ

(1) జగద్వ్యాపక (2) బహియును (3) నగుణంబు నఖిల

ను లఁబొందుదుకు[1]గాన • నలయక గురుఁడైన
వాఁడు మాయామోహ • వశుఁడు నెంత
జడుఁడునైనట్టి యా • జంతువునందును
దయగల్గి మిక్కిలి • ధర్మబుద్ధి
గీ॥ గన్నులున్నవాఁడు • గాననివానికిఁ
దెరువుఁ జూపినట్లు • తెలియఁబలికి
యతులమగుచు దివ్య • మైన యామోక్షమా
ర్గంబుఁ జూపవలయు • గమణతోడ॥ ప్ర. 71

2 సీ॥ పావకశిఖలచే • భాండంబు దాఁదప్త
మగు దప్తఘటముచే • నందునున్న
జలము దపించు నా • జలముచేఁ దండులం
బులు దప్తమొంది య•ప్పుడు విశిష్ట
మైన యన్నంబగు • నాచందమునను దా
దేహేంద్రియంబులఁ • దెలివితోడ
నాశ్రయించుకయున్న • యట్టిజీవునకు దే
హంబునఁ బ్రాణేంద్రి • యాదికమున
గీ॥ జరుగుచుండు నిట్లు • సంసారఘట[2]వృత్తి
దుండునైనరాజు • దుష్టమైన
కర్మములకుఁ బాసి • కంజాక్షుపదసేవఁ
జేసెనేని భవము • జెందకుండు॥ ప్ర. ఆ 147

3 క॥ హరి నరులకెల్లఁ బూజ్యుఁడు
హరిలీలామనుజుఁడును గు•ణాతీతుండై
పరగిన భవకర్మంబులఁ
బొరయండఁట హరికిఁ గర్మ•ములు లీల లగుఁ॥ తృ. 74

4 క॥ విను జీవుని చిత్తము దా
ఘనభవబంధాపవర్గ•కారణ మది యే

(1) గానమనుకొని (2) •కు రక్షకుఁడునైనరాజు దుష్ట

చిన ద్రిగుణాసక్తం బయి
నను సంసృతిబంధకారణంబగు మరియున్॥ తృ. 873

5 గీ॥ కోరి కర్మంబు నడపెడు • వారికెల్లఁ
గలితశుభములు నశుభము • ల్గలుగుచుండు
నరయఁగా దేహి గుణసంగి • యైనయపుడె
పూని కర్మంబు సేయక • మానరాదు॥ ష. 86

6 క॥ కర్మములు మేలు [1]నిచ్చెడు
కర్మంబులు కీడు నిచ్చు • కర్తలు దమకున్
కర్మములు బ్రహ్మకైనను
గర్మగుఁడై పరులఁ దడవఁ•గా నేమిటికిన్॥ ద. 32

7 క॥ పురుషుఁడు నిజప్రకాశతఁ
బరఁగియు నలఘుఁడు పరుండు • భగవంతుండున్
గురుఁ డగు నయ్యాత్మను దగఁ
బరువడి నెఱుఁగంగలేక • ప్రకృతిగుణములన్॥ చ.856

8 క॥ విను మెపుడు దగులనప్పుడు
నొనరంగ గుణాభిమాని•యును గర్మవశుం
డనఁదగు నాపురుషుఁడు దా
ఘనమగు త్రైగుణ్య కర్మ • కలితుండగుచున్॥ చ. 857

9 సీ॥ ధృతినొప్పుచున్న సా•త్త్విక కర్మమునను బ్ర
కాశభూయిష్ట లో•కముల భూరి
రాజస ప్రకట క•ర్మమున దుఃఖోదర్క
లోలక్రియాయాస • లోకములను
గైకొని తామస • కర్మంబునను దమ
శ్శోక మోహోత్కట • లోకములను
[2]బొందుచుఁ బుంస్త్రీన•పుంసక మూర్తుల
దేవతిర్యఙ్మర్త్య • భావములను
గీ॥ గలుగుఁ గర్మానుగుణములు•గాఁగ జగతిఁ
బుట్టిచచ్చుచుఁ గ్రమ్మఱఁ•బుట్టునట్లు

1 మేలునిచ్చును 2 గడఁకబొందుచుఁ ద్రిలింగస్వరూపములను

దివిరి కామాశయుండైన ♦ దేహియెప్పు
[1]డున్నతోన్నత పదవుల ♦ నొందుచుండు॥ చ. 858

10 సీ॥ తివిరి యప్పురుషుండు ♦ దేహంబునను జేసి
యనయంబుఁ బెక్కు దే♦హాంతరముల
నంగీకరించుచు ♦ నది విసర్జించుచు
సుఖదుఃఖ భయమోహ ♦ శోకములను
[2]బురుషుండు దద్దేహ ♦ మునను పొందుచునుండు
నదియెట్టులన్నను ♦ నగ్రభాగ
తృణమూఁది మఱిపూర్వ♦తృణపరిత్యాగంబు
గావించు తృణజలూ♦కయును బోలి

గీ॥ జీవుఁ డవని గొంత ♦ జీవించి మ్రియమాణుఁ
డగుచునుండ దేహ♦మర్థిఁ జెంది
కాని పూర్వమైన♦కాయంబు విడువఁడు
గాన మనమె జన్మ♦కారణంబు॥ చ. 890

11 తరల॥ నరవరోత్తమ! యట్లుగాన మ♦నంబె జీవులకెల్ల సం
సరణకారణ మట్టికర్మ వ♦శంబు నృకలేంద్రియా
చరణుఁడౌట నవిద్యగల్గును ♦ సంతతంబు నవిద్యచేఁ
బరగుట న్బహు దేహకర్మ ని♦బంధనము ల్గలుగుంజుమీ॥ చ.891

12 చ॥ గొనకొని యిట్టిదుఃఖముల♦కుం బ్రతికారము మానవేంద్ర! క
ల్గిన వినుతప్రతిక్రియ న♦కించనవృత్తి జనుండు మస్తకం
బున నిడు మోఁపు మూఁపునను♦బూనినఁదద్భరదుఃఖమాత్మ బా
యనిగతి జీవుఁడుం ద్రివిధ♦మై తగు దుఃఖముఁబాయఁ డెన్నడుఁన్.
చ. 861

13 చ॥ సుమ హిత శుద్ధసత్త్వగుణ♦శోభితము న్పరగసీరుహోదరో
త్తమ గుణచింతనాపరము ♦ ధన్యము నైన మనంబునందు భూ
రమణసుధాంశునందును ప♦రాగమున న్దివిఁదోఁచు రాహు చం
ద్రమునను గోచరంబగు ను♦దారత నీ యఖిలప్రపంచమున్॥
చ. 888

---

1 డున్న తానగిపదముల 2 పొలుపొందు తద్దేహములను.

14 క॥ కామక్రోధాదులు దా
భూమీశ్వర! కర్మబంధ • ములు మఱియును జే
తోమూలములగుటను దా
నీమహిలో మనము నమ్మ • రెప్పుడు పెద్దల్॥ ప్ర 86

15 క॥ ఒత్తికొనుచు రానీఁ జన
దెత్తినరోగముల రిపుల • నింద్రియముల ను
త్పత్తిసమయములఁ జెఱుపక
మెత్తనగా రాదు రాదు • మీఁద జయంబుల్॥ ద.167

16 ఉ॥ కావునఁ గాలకింకరవి • కారము గానకమున్న మృత్యుదు
[1]ర్భావన చిత్తముం జెడుగు • పాటుగఁ జేయకమున్న మేనిలో
జీవము వెల్గుచుండి తన • చెల్వముఁ దప్పకమున్నమున్న గాఁ
బావనచిత్తుఁడై యఘముఁ • బాయఁ దెఱంగొనరింపఁగాఁ దగున్॥
ష. 44

17 చ॥ తపమున బ్రహ్మచర్యమున • దానములన్ శమసద్దమంబులన్
జపముల సత్యశౌచముల • సన్నియమాదియమంబులన్ గృపా
నిపుణులు ధర్మవర్తనులు • నిక్కము హృత్తనువాక్యజంపుఁబా
పపుగుదిఁద్రుంతు రగ్నిశత • పర్వవనంబుల నేర్చు కైవడిన్॥ ష.50

18 ఆ॥ వె॥ జలఘటాదులందుఁ • జంద్రసూర్యాదులుఁ
గానఁబడుచు గాలిఁ • గదలుభంగి
నాత్మకర్మ నిర్మి • తాంగంబులను బ్రాణి
గదలుచుండు రాగ • కలితుఁడగుచు॥ ద 31

19 సీ॥ భువి విషయాకృష్ట • భూతంబులైన యిం
ద్రియముల చేతను • దివిరిమనము
దగవిషయాసక్తిఁ • దగిలి యాంతరమైన
మహితవిచార సా • మర్థ్యమెల్ల

---

1 భావము చిత్తముం బెగడుపాటుగఁ జెందక. బెగడు (పా) బెదరు

[1]శరకుశస్తంబక♦ జాలంబు హ్రదతోయ
ములు గ్రోలుగతిఁ గ్రమం♦బున హరించు
నీరీతి నంతర్వి♦చార సామర్థ్యంబు
నపహృతంబైన పూ♦ర్వాపరాను
గీ॥ మేయసంధానురూపసం♦స్మృతి నశించు
నది నశించిన విజ్ఞాన ♦ మంతఁ దొలఁగు
నట్టివిజ్ఞాననాశంబు ♦ నార్యజనులు
స్వాత్మ కది సకలాపహ్న♦వం బటండ్రు॥ చ. 623

20 క॥ ఎందాఁక నాత్మ దేహము
నుండెడు నందాక కర్మ♦యోగము లటుపైఁ
జెందవు మాయాయోగ
స్పందితులై రిత్తజాలిఁ ♦ బడ నేమిటికిన్॥ స. 54

21 ఆ॥ వె॥ అరయఁ గర్మరూప ♦ మగు నవిద్యాజన్మ
మైన హృదయబంధ♦నాది లతల
నప్రమత్తయోగ ♦ మను[2]మహాసురియచేఁ
ద్రెంపవలయు నంతఁ♦ దెంపుతోడ॥ ప్ర 69

22 ఆ॥ వె॥ ఒనర నిట్లు యోగ♦యుక్తుండు గురుఁడైన
[3]భూపుఁడైన శిష్య♦పుత్రవరుల
యోగమతులఁ జేయ♦నొప్పగావలయును
గర్మపరులఁ జేయఁ ♦ గాదు కాదు॥ వం. 70

23 క॥ కర్మము కర్మముచేతను
నిర్మూలముగాదు తెలియ♦నేరక తానే
కర్మముఁ జేసినఁ దత్ప్రతి
కర్మం బొనరింపవలయు ♦ కలుషవిదూరా॥ ష. 48

24 సీ॥ సంసార మిది బుద్ధి♦సాధ్యము గుణకర్మ
గణబద్ధ మజ్ఞాన ♦ కారణంబు
కలవంటి దింతియ♦ కాని నిక్కముగాదు
సర్వార్థములు మన♦స్సంభవములు

---

(1) శరకుశాదిస్తంభజాలంబు (పా) శరకుశకాశాదిజాలంబు
(2) మహాచ్ఛురికచే (3) నరపతైన శిష్యవరుల నెల్ల

స్వప్నజాగరములు సమములు గుణశూన్యుఁ
డగుపరమునికి గుణాశ్రయమున
భవవినాశంబులు పాటిల్లిన ట్లుండు
పట్టిచూచిన లేవు బాలులార

గీ॥ కడఁగి త్రిగుణాత్మకము లైన కర్మములకు
జనకమై వచ్చు నజ్ఞాన సముదయమును
ఘనతరజ్ఞానవహ్నిచేఁ గాల్చి పుచ్చి
కర్మవిరహితులై హరిఁ గనుట మేలు॥ స. 238

25 క॥ పాలింపుము శేముషి ను
న్మూలింపుము కర్మబంధముల సమదృష్టిం
జాలింపుము సంసారముఁ
గీలింపుము హృదయమందుఁ గేశవభక్తిన్॥ స. 268

26 మ॥ [1]అరుదౌ నభ్రతమఃప్రభల్ మను నభంబం దొప్పఁగాఁ దోఁచి[2]యు
న్నరలం జూడఁగ నందె లేనిగతి బ్రహ్మంబందు నీశక్తులున్
బరికింపన్ ద్రిగుణప్రవాహమున నుత్పన్నంబులై క్రమ్మఱన్
విరతిం బొందుచునుండుఁ గావున హరి న్విష్ణు న్భజింపందగున్॥
చ. 958

27 చ॥ విను మదిగాన భూవర యవిద్య లయించుటకై రమాపతి
న్ఘనజననస్థితిప్రళయకారణభూతునిఁ బద్మపత్రలో
చనుఁ బరమేశు నీశ్వరుని సర్వజగంబు దదాత్మకంబుగాఁ
గనుఁగొనుచుం దదీయ పదకంజము లర్థి భజింపు మెప్పుడున్॥
చ. 892

28 చ॥ ఘనపురుషార్థభూత మనఁ గాఁదగు నాత్మకు నే నిమిత్తమై
యొనర ననర్థహేతువన నూల్కొను సంసృతి సంభవించి న
ట్లనయముఁ దన్నిమిత్త పరిహారక మర్థి జగద్గురుండు నా
దనరిన వాసుదేవపదతామరసస్ఫుటభక్తి యారయన్॥ చ.865

---

1 అరయన్నభ్రతమః ప్రకాశల 2 క్రమ్మఱనీయంద

29 సీ॥ వసుమతీనాథ! యెవ్వని పాదపద్మ ప
లాశవిలాస సల్లలితభక్తి
సంస్మరణంబుచే • సజ్జనప్రకరంబు
ఘనకర్మసంచయ • గ్రథితమగు న
హంకార మను హృదయగ్రంథిఁ[1] జీరరు
వివరింప నిట్లు నిర్విషయమతులు
వహి నిరుద్ధేంద్రియ • మార్గులు నైనట్టి
యతులకుఁ జేరంగ • నలవిగాని

గీ॥ యట్టిపరమేశుఁ గేశవు • నాదిపురుషు
వాసుదేవుని భువనపా • వన చరిత్రు
నర్థిశరణంబుగాఁ దత్ప • దాంబుజములు
భక్తి సేవింపు గుణసాంద్ర! • పార్థివేంద్ర!॥ చ. 629

30 మ॥ అనఘా! మాధవ! నీవు మానవలెనె క • ర్మారంభివై యుండియుఁ
విను తత్కర్మఫలంబుఁ బొంద వితరు • ల్గర్వంబున న్ఖ్యాతికై
యనయంబు న్భజియించు నిందర [2]గరం • బర్థి న్నినుం జేరఁ గై
కొన వేమందుము నీచరిత్రమునకు • న్గోవింద! పద్మోదరా!॥
చ. 185

31 మ॥ తన లోఁబుట్టు నవిద్యఁ గప్పికొనఁగ • న్దన్మూలసంసార వి
భ్రముల్లై కొందఱు దేలుచుం గలఁచుచుం • బల్వెంట లెంపైన యో
గమునందే పరమేశుఁ గొల్చి ఘనులై • కైవల్య సంప్రాప్తులై
ప్రమదంబందెదు రట్టినీవు గరుణం • బాలింపు మమ్మీశ్వరా!॥
అ. 728

32 శా॥ ఏవేళం గృపఁజూడు మెన్నఁడు హరి • న్వీక్షింతునం చాఢ్యులై
నీవెంట న్బడి తొంటికర్మచయము • న్నిర్మూలముం జేయుచు
న్నీవాఁడై తనువాఙ్మనోగతుల ని • న్సేవించు విన్నాణి వో
కైవల్యాధిప! ఁతిమ్మ నుద్ధవడి దాఁ • గైకొన్న వాఁ డీశ్వరా॥ ద.556

33 చ॥ భరితనిదాఘతప్తుఁడగు • పాంథుఁడు శీతలవారిఁ గ్రుంకి దు
ష్కర మగుతాపముం దొరఁగు • కైవడి సంసరణోగ్రతాపము

1 చెఱకురు 2 మిమున్నుశిన్నునుం

స్వైరవృసఁ బాయుచుండుదురు నిన్ను భజించుమహాత్ములు జ్జరా
మరణమనోగుణంబులఁ గ్రమంబునఁ బాయుట సెప్పనేటికిన్॥
ద. 1209

84 క॥ మంగళహారికీర్తిమహా
గంగామృత మించుకైనఁ గర్ణాంజలుల
న్సంగతముసేసి [1]త్రావఁ దొ
లంగును కర్మంబు లా[2]విలంబగుచు నృపా!॥ న.782

85 క॥ లీలం బ్రాకృత పూరుష
కాలాదికనిఖిలమగు జగంబుల కెల్లన్
మాలిన్యనివారకన గు
నీ లలితకథాసుధాబ్ధినిం గ్రుంకి తగన్॥ ద. 1208

86 చ॥ హరిభవదుఃఖభీషణ దవానలదగ్ధ తృషార్తమన్మనో
ద్విరదము [3]శోభితంబును బవిత్రము నైన భవత్కథాసుధా
సరి దవగాహనంబునను సంసృతి తాపముఁబాసి క్రమ్మఱన్
దిరుగదు బ్రహ్మముం గనినధీరునిభంగి బయోరుహాకరా॥!
చ. 187

1 లని 2 ప్రవిముక్తంబగుచున్నృపా. 3 శోభనంబును

౨ సంసార ప్రకరణము

౧ సాంసారిక ధర్మాధర్మము.

1 సీ॥ భూపాలకోత్తమ! • భూతహితుండు సు
జ్ఞానస్వరూపకుఁ • డైనయట్టి
ప్రాణికి దేహ సం•బంధ మెట్లగునన్న
మహినొప్పు నీశ్వర • మాయ లేక
కలుగదు [1]నిద్రవోఁ • గలలోనఁ దోఁచిన
దేహబంధంబుల • తెఱఁగు[2]కరణి
హరియోగమాయామ•హత్వంబునం బొంచ
భౌతిక దేహ సం•బంధుఁ డగుచు

గీ॥ నట్టిమాయాగుణంబుల • నాత్మ[3]లోన
బాల్యకౌమార యౌవన • భావములను
నరసుపర్వాదిమూర్తులఁ • బొరసియేను
నాయ దిదియను సంసార • మాయఁ దగిలి॥ ద్వి. 225

2 చ॥ ధన పశు పుత్ర మిత్ర వని•తా గృహ కారణభూతమైన యీ
తనువున నున్న జీవుఁడు ప•దంపడి యట్టిశరీరమెత్తి తా
ననుగతమైన కర్మఫల•మందక పోవఁగరాదు మిన్ను వ్రాఁ
కిన భువిదూరిన న్దిశ•[4]ల కేగిన నెచ్చటనైన డాఁగినన్॥ తృ. 1011

3 సీ॥ పద్మలోచన! కృష్ణ! • భక్తాభయప్రద!
వినుము సంసారాగ్ని • వేఁచుచున్న
జనులసంసారంబు • సంహరింపగ నీవు
దక్క నన్యులు లేరు • దలఁచిచూడ

---

1 నిద్రలోఁగల 2 వలెను 3 దూరి 4 కొల్లని, గ్రుడ్డితే

సాక్షాత్కరించిన • సర్వేశ్వరుండవు
[1]ప్రకృతిపరుండవు • పరమపురుష
నీప్రబోధముచేత • నీమాయనంతయు
నడతువు నిశ్శ్రేయ • సాత్మయందు
గీ॥ మాయయందుమునింగి • మనువారలకుఁ గృపఁ
జేసి ధర్మముఖ్య • చిహ్నమైన
శుభముసేయుచుండు • సుజనుల నవనిలోఁ
గావఁబుట్టుదువు జ•గన్నివాస! ॥ ప్ర. 147

4 సీ॥ అమర తిర్యఙ్మను•ష్యాది చేతనయోను
లందు నాత్మేచ్ఛచేఁ • జెందినట్టి
కమనీయ శుభమూర్తి • గలవాఁడవై ధర్మ
సేతు వనంగఁ బ్ర•ఖ్యాతినొంది
విషయసుఖంబుల • విడిచి సంతతనిజా
నందానుభవనము•న్నతిఁ దనర్తు
వది గానఁ బురుషోత్త • మాఖ్యఁజెన్నొందుదు
వట్టి నిన్నెప్పుడు • నభినుతింతు
గీ॥ నర్థి భవదీయపాదంబు • లాశ్రయింతు
మహితభక్తిని నీకు న•మస్కరింతు
భక్తజనపోష పరితోష • పరమపురుష
ప్రవిమలాకార సంసార•భయ విదూర! ॥ తృ. 809

5 సీ॥ ప్రకృతియొక్కటి పాదు • ఫలములు సుఖదుఃఖ
ములు రెండు గుణములు • మూఁడు వేళ్లు
దగురసంబులు నాల్గు • ధర్మార్థముఖరంబు
లెఱిఁగెడివిధము లై • దింద్రియంబు
లాఱు స్వభావంబు • లాశోకమోహాదు
లూర్మ్ములు ధాతువు•లొక్కయేడు
పై పొరలెనిమిది • ప్రంగలు భూతంబు
లైదు బుద్ధియు మనో•హంకృతులును

1 ప్రకృతికి నధ్యక్షు ప్రకృతి సాక్షి పురుషుండ నీవు బోధంబుచే మాయనడతువు.

గీ॥ రంధ్రములు తొమ్మిదియుఁ గోటరములు ప్రాణ
పత్రదశకంబు జీవేశ! • పక్షియుగము
గలుగు సంసారవృక్షంబు • గలుగఁజేయఁ
గావ నడఁగింప రాజ వాక్కరుఁడ వీవ॥ ద. 91

6 క॥ నీకుం గ్రీడార్థములగు
లోకంబులఁ జూచి పరులు • లోకులు కుమతుల్
లోకాధీశుల మందురు
లోకములకు రాజ వీవ • లోకస్తుత్యా!॥ అ. 660

7 ఆ॥వె॥ కడిది వేదనలకుఁ • గారణంబైయుండు
గుఱుతు లేని నరక • కూపరాశి
పాలుగాక నరుడు • బ్రతికెడుమార్గంబు
పరమపుణ్య! తెలియ • బలుకుమయ్య॥ వ. 41

8 ఆ॥వె॥ జంతుజాలములకు • శ్రద్ధలు త్రిగుణాత్మ
కములుగాన వారి•కర్మగతుల
తారతమ్యములును • దగిలి యున్నియు వివి
ధంబు లగుచు సంత•తంబునుండు॥ పం. 129

9 క॥ కర్మమునఁ బుట్టు జంతువు
కర్మమునన్ వృద్ధిఁబొందుఁ • గర్మమునఁ జెడున్
గర్మమె జనులకు దేవత
కర్మము సుఖదుఃఖములకుఁ • గారణ మధిపా॥ ద. 886

10 ఆ॥వె॥ ప్రకృతి గామకర్మ•పరవశమై యుచ్చ
నీచగతులఁ బొంది • నెఱయ భ్రమసి
తిరుగుచున్న జనము • తెలియనేరదు నిజ
గతివిశేష మీజ•గంబునందు॥ ద. 962

11 సీ॥ మేనితోడన బుట్టు • మృత్యువు జనులకు
నెల్లి నేఁడైన నూ•ఱేండ్లకైన
దెల్లంబు మృత్యువు • దేహంబు పంచత
నొందఁ గర్మానుగుణ•మై శరీరి

మారుదేహముఁ జొచ్చి • మఱి తొంటిదేహంబుఁ
బాయును దనపూర్వ• భాగమెత్తి
వేఱొంటిపైఁ బెట్టి • వెనుక భాగంబెత్త
గమనించు తృణజలూ•కయును బోలె

గీ॥ వెంటవచ్చు కర్మ•విసరంబు మును మేలు
కన్న వేళ నరుఁడు•గన్న విన్న
తలఁపఁబడిన కార్య•తంత్రంబు కలలోన
బాడితోడఁ గానఁ•బడినయట్లు॥ ద. 29

12 క॥ తనతొంటి కర్మరాశికి
ననుచరమై బహువికార•మై మనము వడిం
జను నింద్రియములు తెరువులఁ
దనువులు పెక్కైనఁ జెడవు • తనకర్మంబుల్॥ ద. 30

13 ఆ॥వె॥ ధర్మవంతులెల్లఁ • దప్పక స్వర్గంబు
నందు భోగసమితిఁ • బొందుచుందు
రేలమిఁ బుణ్యపాప•ముల శేషములవల్లఁ
బుట్టుచుందు రవని • పుణ్యచరిత ! ॥ పం. 161

14 క॥ ప్రకృతమునఁ దా నొనర్చిన
సుకృతము దుష్కృతము నెంతఁ•జూడఁగ నంతే
1వికృతిఁగని యనుభవించు
స్సుకృతమతిన్ దత్ఫలంబు • నతి నిపుణుండై॥ ష. 87

15 మ॥ ఎనయన్ క్షుత్పరిపీడ గుంది శునకం•బింటింటికిం బోనఁ బూ
సినఁ దద్దేహకమైన దండహతిగా•సీ కాక చౌర్యాన్నమై
సనుగానీ తగఁబొందుచందమున నె•న్నన్ దైవయోగంబు పెం
పునసీజీవుఁడు దాప్రియాప్రియములం•బొందున్ ద్రిలోకంబులన్ 4
చ. 860

16 క॥ దమమును శౌచము దపమును
శమమును మార్దవముఁ గృపయు • సత్యజ్ఞాన

---

1 వికృతగం

క్షమలును హరిభక్తియు హ
ర్షము నిజలక్షణము లగ్రజాతికి నధిపా!॥ స. 412

17 ఉ॥ శౌర్యము దానశీలముఁ బ్రసాదము నాత్మజయంబుఁ దేజముం
ధైర్యము దేశభక్తియును ధర్మము నర్థముఁ గామము న్బుధా
చార్యముకుంద సేవలును సత్కృతియుం బరితోషణంబు స
ద్వీర్యము రక్షణంబుఁ బృథివీవరశేఖర! రాజచిహ్నముల్ ॥
స. 413

18 క॥ ధర్మార్థకామవాంఛయు
నిర్మలగురుదేవ విప్రనివహార్చనము
ల్నిర్మదభావము ప్రమదము
శర్మకరత్వములు వైశ్యజనలక్షణముల్॥ స. 414

19 ఉ॥ స్తేయములేనివృత్తియు శుచిత్వము సన్నుతియు న్నిజేశుల
న్మాయలులేక డాయుటయు మంత్రముఁజెప్పక పంచయజ్ఞము
ల్సేయుటయుం ధరామరులసేవయు గోవులరక్షణంబు న
న్యాయములేమియు న్మనుజనాథ యెఱుంగుము శూద్రధర్మముల్॥
స. 415

20 సీ॥ నిలయము వాటించి నిర్మలదేహయై
శృంగార మేపారఁ జేయవలయు
సత్యప్రియాలాప చతురయై ప్రాణేశు
చిత్తంబు ప్రేమ రంజింపవలయు
దాక్షిణ్యసంతోష ధర్మమేధాదుల
దైవత మని ప్రియుఁదలఁపవలయు
నాథుఁ డేపద్ధతి నడుచు నాపద్ధతి
నడిచి సద్బంధుల నడుపవలయు

గీ॥ మార్దవమునఁ బతికి మజ్జన భోజన
శయన పాన రతులఁ జరుపవలయు
విభుఁడు పతితుఁడైన వెలఁది పాతివ్రత్య
మహిమఁ బుణ్యుఁ జేసి మనుపవలయు॥ స. 416

21 క॥ ఉపవాసంబును వ్రతములు
దపములు వేయేల? భర్తృదైవత మని ని
ష్కపటతఁ గొల్చిన సాధ్వికి
నృపవర! దుర్లభము లేదు • నిఖిలజగములన్॥ స. 418

22 క॥ పతిసన్మానము వడసిన
సతులకు నభిమత పదార్థ • సంసిద్ధియు నూ
ర్జితయశముఁ గలిగి లోక
స్తుతమై చెలువారుచుండు • జువ్వె మహాత్మా॥ తృ. 455

23 క॥ తరుణి తనప్రాణవల్లభు
హరిభావముగా భజించి • యతఁడును దాను
న్నిరికై వడి వర్తించును
హరిలోకమునందు సంతతానందమునన్॥ స. 417

24 చ॥ [1]ఇలువరినున్న జేసి హృదయేశుల [2]సిగ్గులజంపి యుత్తమా
మల నెఱి ఖంచి సోదరుల • మానము సూరలువుచ్చి తల్లిదం
డ్రుల రుచిమాన్చి బంధులకు • రోత యొనర్చుచు జారవాంఛల
న్వలతురె సత్కులాంగనలు • వత్తురె లోకులుచూచి మెత్తురే॥
ద. 980

25 సీ॥ ప్రాణేశుఁ డెఱిఁగిన • బ్రాణంబునకుఁ దెగు
దండించు నెఱిఁగిన • ధరణివిభుఁడు
మామ యెఱింగిన • మను వెల్లఁ జెడిపోవుఁ
దలవరి యెఱిగినఁ • దగులు సేయుఁ
దలిదండ్రు లెఱిఁగినఁ • దల లెత్తకుండుదు
ఱేరా లెఱింగిన • నెత్తిపొడుచు
నాత్మజు లెఱిఁగిన • నాదరింపరు చూచి
బంధువు లెఱిఁగిన • బహిర్యొనర్తు
గీ॥ రితరు లెఱిఁగిరేని • నెంతయుఁ జుల్కగాఁ
జూతు రిందు నందు • సుఖము లేదు

1 ఇలువడి 2 సిగ్గులఁబుచ్చి

యశము లేదు నిర్భయానందమును లేదు
జారుఁ జేరఁ జనదు చారుముఖికి॥ ద 981

26 క॥ నడువడికొఱగాకున్నను
బడుగైనఁ గురూపియైనఁ బామరుఁడైనన్
జడుఁడైన రోగియైనను
విడుచుటమర్యాదగాదు విభు నంగనకున్॥ ద. 982

27 క॥ పనుపఁ జేయుదు రధికులు
పనిచినఁ దధ్యములు పొందు పరతురు తండ్రు
ల్పనిచెప్పి కోరిపనిచిన
ననిశము మానెడు పుత్రు లధములు తండ్రీ॥ న. 559

28 క॥ చెల్లుబడి గలిగి యెవ్వఁడు
తల్లికి దండ్రికిని దేహధనములు వృత్తుల్
చెల్లింపఁ దట్టికష్టుఁడు
ప్రల్లదుఁ డామీఁద నాత్మపలలాశియగున్॥ ద. 1394

29 క॥ జననీజనకుల వృద్ధులఁ
దనయుల గురువిప్రసాధు దారాదుల నే
జనుఁడు ఘనుఁడయ్యు బ్రోవక
వనరును జీవన్మృతుండు వాఁడు ధరిత్రిన్॥ ద. 1395

30 క॥ దుష్టజన నిగ్రహంబును
శిష్టజనానుగ్రహంబు సేయఁగ నృపులన్
స్రష్టవిధించెఁ బురాణ
ద్రష్టలు సెప్పుదురు పురుషధర్మము సాక్షీ॥ ప్ర. 424

31 క॥ సాధువులగు జంతువులకు
బాధలుగావించు ఖలుల భంజింపని రా
జాధము నాయుస్స్వర్గ
శ్రీధనములు వీటిబోవు సిద్ధముతల్లీ॥ ప్ర. 428

32 ఆ॥వె॥ హరుఁడు గళమునందు హాలాహలము వెట్టఁ
గప్పుగలిగి తొడవు కరణినొప్పె

సాధురక్షణంబ • సజ్జనులకు నెన్న
భూషణంబుగాదె • భూవరేంద్ర॥ అ. 248

33 క॥ [1]అలుగరు కలఁగరు సాధులు
మిళితములై పరులవలన • మేలుం గీడున్
నెలకొనిన నైసనాత్మకు
నొలయవు సుఖదుఃఖ చయము • [2]లుగ్రము లగుచున్॥ ప్రి.487

34 క॥ అతిథిజనంబుల భక్తిన్
సతతముఁ బూజించి యుచిత • సత్కారము లు
న్నతినడుపు సుజనులును శా
శ్వత కీర్తులు ధరణిఁ బడయఁ • జాలుదు రనఘా॥ ష. 720

35 ఆ॥వె॥ అన్నమైనఁ దోయ • మైన ద్రవ్యంబైన
శాకమైనఁ దనకు • జరుగుకొలఁది
యతిథి జనుల కడ్డ • మాడక యిడరేని
[3]లేనివారు పుడమి • లేనివారు॥ అ. 467

36 క॥ మానుష దేహము గలుగుట
భూనాయక దుర్లభంబు • పుట్టినమీఁద
న్దానము పరోపకారము
భూనుతకీర్తియును వలదె • పురుషున కెందున్॥ న. 248

37 క॥ శరణమనివచ్చు జంతువుఁ
గరుణంగనువిచ్చి చూచి • కాచినఁ బుణ్యం
బరయఁగ నధికంబని మున్
[4]గరమెఱిఁగించెను మునీంద్ర • గణములు ప్రేమన్॥ పం. 103

38 క॥ ప్రాణేచ్ఛ వచ్చిచొచ్చిన
ప్రాణుల రక్షింపవలయుఁ • బ్రభువులకెల్లన్
బ్రాణులకత్తురు సాధులు
ప్రాణంబులు నిమిషభంగు • రములని మగువా॥ అ. 285

1 చెలఁగరు తలఁగరు 2 యుగ్మము 3 లేమవారుకలిమి 4 నెఱిఁగించిరి సన్మునీంద్రులెల్లం జెలియన్.

39 క॥ పరహితము సేయ నెవ్వఁడు
పరమహితుండగును భ్రాత ♦ పంచకమునకుం
బరహితమె పరమధర్మము
పరహితునకు నెదురులేదు ♦ పర్వేందుముఖీ॥ అ. 286

40 ఉ॥ తప్పక [1]నర్భకావళికిఁ ♦ దల్లియుఁ దండ్రియు నేత్రపఙ్క్తికిన్
దెప్పలునాతికిం [2]బతిన♦రేందుఁడు లోకులకెల్ల నర్థికి
న్నొప్ప గృహస్థు మూఢులకు ♦ నుత్తము[3]లెన్నఁగ వీరుబంధువు
లుమ్మప్పనఁగావలేని కడు♦మూర్ఖులు[4]సుమ్మి సమస్తబంధువుల్॥
ప. 200

41 చ॥ దయయును సత్యమున్విడిచి ♦ ధర్మముమాని యశంబుమాని శ్రీ
జయములఁ బాఱఁదోలి పురు♦షత్వము గానక లోకనిందితా
హ్వయుఁడగువాని చావునను♦నార్యులుగుందుదురే సృగాలము
ల్ప్రియమున నంటునే శవముఁ♦ద్రేలక చేరునె కంక గృధ్రముల్॥
ప. 898

42 క॥ భూమికి ధనధాన్యములకు
భామలకును మానములకుఁ ♦ బ్రాభవమునకుం
గామించి మీఁదుగానరు
శ్రీమదమున మానవులు ♦ చెనఁకుదురొరులన్॥ ద. 1780

43 క॥ దురితముఁ దలఁపరు గానరు
జరుగుదు రెట్లైన నిమిష♦సౌఖ్యంబులకై
పరవనితా సక్తులకును
బరధనరక్తులకు నిహముఁ ♦ బరముం గలదే॥ న. 810

44 క॥ వాపినెఱుంగని క్రూరుని
జీవన్మృతుఁడనుచు నింద♦సేయుదు రతఁడు
న్నోవును నరకమునకు ధు
ంభవముతో బ్రతుకు టొక్క♦బ్రతుకే తలఁపన్॥ ద. 11

---

1 చొల్లవారలకు 2 బతియు తేఁడు ప్రజావళి 3 లెన్నదగు 4 కారుని జాల చుట్టముల్

45 క॥ రక్షణము లేక సాధుఁడు
రక్షితుఁడగు సమతజేసి • రాయిడులందున్
రక్షణము వేయుగలిగిన
శిక్షితుఁడగు ఖలుఁడు పాప•చిత్తుండగుటన్॥ ద. 277

46 క॥ భూతముల కెగ్గుఁజేసిన
భూతంబులు నీకు నెగ్గు• పుట్టించు పృథా
భూతమగు వానికియెల్లను
భూతద్రోహికిని శుభము•పొందదు నధీశా॥ ద. 1389

47 క॥ పరపుత్ర కళత్రంబులఁ
బరికింపక యపహరించు • పాపాత్ముఁడు దు
ష్కర పాశబద్ధుఁడై యమ
పురుషులచే నధిక బాధఁ • బొందుచు నుండున్॥ పం. 185

48 క॥ కావునఁ బరులకు హింసలు
గావింపఁగవలదు తనకుఁ • గల్యాణముగా
భావించి పరులనొంచినఁ
బోవునె తత్ఫలము పిదపఁ•బొందకయున్నే॥ ద. 88

49 క॥ అనఘా! యీ దుఃఖమునకుఁ
బనిలే దన్యులకు సొలయ • బలవంతంబై
తనపూర్వజన్మ దుష్కృత
ఘనకర్మము వెంటనంటఁ•గా నెవ్వలనన్॥ చ. 229

50 గీ॥ సభకుఁ బోవఁ జనదు • సభవారి దోషంబు
నెఱిఁగి యూఱకున్న • నెఱుఁగకున్న
నెఱిఁగి యుండియైన • నిట్టట్టు పలికినఁ
బ్రాజ్ఞుఁడైనఁ బొందుఁ • బాపచయము॥ ద. 1360

51 క॥ [1]ధర్మేతర పతనులును
దుర్మంత్రులునైన జనుల•దురితములొందు
న్మర్మములు గలఁచి కల్మష
కర్ములరోగములు నొందు•కైవడి విప్రా॥ స 174

---

1 ధర్మేతరులు నధర్ములు దుర్మంత్రులు.

52 క॥ కాలంబెడగని పాపము
మూలముఁ జెఱుపంగవలయు • మును[1]రోగముఁలఁ
దేలినదోషము నెఱుఁగుచు
వాలాయము దానినడఁచు • వైద్యునిభంగిన్॥ వ. 45

53 క॥ హితముగల కుడుపు మఱి రు
గ్వితతులఁ బొడమంగ నీని•విధమున నతి స
ద్వ్రతుఁడైనవాఁడు [2]నిర్మల
మతిచే నఘరాశి నెల్ల • మట్టము సేయున్॥ వ. 49

54 మ॥ చెలియే మృత్యువు చుట్టమే యముడు సం• సేవార్థులే కింకరు
ల్బలలంజేసెన బ్రహ్మ దన్నుదృఢమే • జీవంబు నో చెల్లరే
చలితంబౌట నెఱుంగ రీ కపట సం•సారంబు నిక్కంబుగా
దలఁచు న్మూర్ఖుఁడు సత్యదానకరుణా • ధర్మాది నిర్ముక్తుఁడై.
అ. 651

55 క॥ పరికింపఁగ దేహం బ
స్థిరమని నిజబుద్ధిఁ దలఁచి • చిరతరకీర్తి
స్ఫురణన్ బ్రస్తుతికెక్కని
పురుషుఁడు జీవన్మృతుండు • భూరివివేకా॥ ద. 721

56 క॥ ధర్మము సత్యముఁ గీర్తియు
నిర్మలదయ విష్ణుభక్తి • నిరుపమ ఘన స
త్కర్మ మహింసా వ్రతమును
నర్మిలిగలవారె పుణ్యు•లవనీనాథా॥ ద్వా. 16

57 క॥ తాలిమి మనకును ధర్మము
తాలిమి [3]మూలంబు మనకు • ధర్మత్వమునం
దాలిమి గలవని యీశుం డేలం
చును బ్రహ్మపదము•నెల్ల న్మనలన్॥ న. 462

---

1 దేహములన్ దేలినరోగము 2 తాలిమి కలిమిన దత్త్వంబుకొలకు గల్పించు
నృతా 3 మూలమగు ధర్మతత్త్వాబులకున్.

58 క॥ క్షమఁ గలిగిన సిరిగలుగును
క్షమగలిగిన వాణిగలుగు • సౌఖ్యము లెల్లన్
క్షమగలుగ [1]ముక్తిగలుగును
క్షమగలిగిన మెచ్చుశౌరి • సదయుఁడుతండ్రీ॥ న. 463

59 క॥ అతనికిఁ దలపోయ హితా
హితులును సన్మాన్యులును వి•హీనులు నతిగ
ర్హితులును లేరీశుఁడు సమ
మతియును నిఖిలైక భూత•మయుఁడై యుండన్॥ తృ. 465

60 క॥ కర్మములకుఁ దగుఫలములు
కర్మాదుల నిడఁగ నజు•గాని సదా ని
ష్కర్ముఁడగు నీశ్వరుండును
గర్మవిహీనునికి రాజు•గాఁడు మహాత్మా॥ ద. 887

61 సీ॥ పరధన పరదార • పరదూషణాదులఁ
బరవస్తుచింతఁదాఁ•బరిహరించి
ముదిమిచేరోగము • లుదయింప కటమున్న
దనువుచంచలతను •దగలకుండ
బుద్ధిసంచలతఁ బెం•పొదలక యటమున్న
శ్లేష్మంబు గళమునఁ • జేరకుండ
శక్తియుక్తులు మది•[2]చేవదీయకమున్న
భక్తిభావనచేతఁ • బ్రోధుఁ డగుచు

గీ॥ దైత్యభంజను దివ్యపా•దారవింద
భజన నిజభక్తి భావనఁ • బ్రజ్ఞఁ గుచు
నవ్యయానందమును బొందు•ననుదినంబు
నతఁడు గర్మవిముక్తుఁడౌ • ననఘచరిత॥ ఏ. 94

---

1 తోన 2 వన్నెగిల్లక

౨ సంసార విముక్తమార్గము

1 సీ॥ నలినాక్ష! వినుభవ • న్మాయావశంబున
దేహంబుదాల్చి త • ద్దేహమందు
[1]నాత్మ యహమస్మి య • యను నభిమానియై
పుత్రజాయా గృహ • క్షేత్రబంధు
ధనపశుముఖవస్తు • తతుల సంయోగ వి
యోగదుఃఖంబుల • నొందుచుండు
ధృతివిహీనుఁడు నస • ద్విషయాంతిలాలసుఁ
డతిదుష్టమతియు నై • నట్టివాఁడు
గీ॥ దవిలి భవదీయగుణసత్క • థావిలోలుఁ
డయ్యెనేనియు [2]నాత్మమో • హంబుఁగలనఁ
బాసివర్తించు విజ్ఞాన • పరతఁదగిలి
చిరదయాకార! యిందిరా • చిత్తచోర!॥ చ. 204

2 మ॥ మిము సద్భక్తిభజింపనొల్లకిల దు • ర్మేధస్ప్రవర్తించు నీ
చమతివ్రాతము నేర్పునం బసుఁ బా • శశ్రేణి బంధించుచుం
దమున న్స్వైక్కగుణావరూపములచేత న్వారి బంధించి దు
ర్గమసంసారపయోధిఁ ద్రోతువు [3]దర • త్కంజాతపత్రేక్షణా!॥
ద. 1222

3 క॥ వినుమీ సంసారం బను
వననిధిలో మునిఁగి కర్మ • వాంఛలచే వే
దనఁ బొందెడువానికి వి
ష్ణుసగుణవర్ణనము దేవ • సుమ్మ మునీంద్రా! ప్ర. 181

4 మ॥ వనజాతాక్ష! భవత్పదాబ్జయుగ సే • వాసక్తులైనట్టి య
జ్జనము ల్మృత్యుశిరంబుఁదన్ని ఘనసం • సారాంబుధిన్ దాఁటి పా
వనులై లోకములం బునీతములుగా • వర్తించుచు న్నిత్యశో
భనమై యెప్పుడి ముక్తిఁబొందుదురు శుం • భద్వైభవోపేతులై॥
ద. 1221

---

(1) నాత్మనహమస్మ మేత్యభిమాని (2) నాత్మ (3) దళత్కంజాత

5 మ॥ అవివేకానుగత స్వకార్యజలవే♦లాకీర్ణమై మిత్రబం
ధు వధూపుత్ర జలగ్రహాగ్రయుతమై ♦ దుర్దాంత సంసారదు
ర్భరపాథోధిఁ దరించువారె హరిసం♦బంధక్రియాలోలభా
గవతానుగ్రహ నావలేనియధము♦ల్గారుణ్యసంధాయకా!॥ త్రి 183

6 మ॥ వరగోవిందకథాసుధారస మహా♦[1]వర్షోరు ధారాపరం
పరలంగాక బుధేంద్రచంద్ర యితరో♦పాయానురక్తిం బ్రవి
స్తరదుర్దాంత దురంత దుస్సహజను♦స్సంభావితానేకదు
స్తరగంభీరకఠోరకల్మషకన♦ద్దావానలం బాఱునే!॥ ప్ర. 49

7 సీ॥ శోకదావాగ్ని శి♦ఖాకులితంబు పృ
ధుక్లేశ ఘనదుర్గ ♦ దుర్గమంబు
దండధర క్రూర ♦ కుండలిశ్లిష్టంబు
పాపకర్మవ్యాఘ్ర ♦ పరివృతంబు
గురుసుఖదుఃఖ కా♦కోలపూరితగర్త
మగుచు ననాశ్రయ ♦ మైనయట్టి
సంసారమార్గ సం♦చారులై మృగతృష్ణి
కలఁబోలు విషయ సం♦గము నహమ్మ

గీ॥ మేతి హేతుకదేహని♦కేతనములు
ననుమహాభారవహులైన ♦ యట్టిమూఢ
జనము లేనాఁటమీపదా♦బ్జములు గానఁ
జాలువారలు భక్తప్ర♦సన్న దేవ॥ చ. 49

8 సీ॥ క్షితిప! నీప్రశ్నంబు ♦ [2]శ్రేష్ఠతమంబగు
నాత్మవిదుల్మెత్తు ♦ రఖిలశుభద
మాకర్మనీయాదుల ♦ లయుత సంఖ్యలుగల
[3]వందుముఖ్యంబిది ♦ యఖిలవరము
గృహములలోనెల్ల ♦ గృహమేధు లగునరు
లాత్మ[4]తత్త్వము లేశ ♦ మైననెఱుఁగ
రంగనాగతుల ని♦ద్రాసక్తిఁ జనురాత్రి
వోవుఁ గుటుంబార్థ♦బుద్ధి నహము

(1) వర్షోక్తి (2) సిద్ధంబునుంచిది యాత్మ (3) వందులలోపల నిది యఖిలతరము
(4) తత్త్వములునింతైన

ఆ॥ వె॥ పశుకళత్రపుత్ర • బాంధవ దేహాది
సంఘమెల్లఁ దనకు • సత్యమనుచుఁ
గాపురములు నేసి • కడపటఁ జత్తురు
కనియుఁ గాన రంత్య • కాలసరణి॥ ద్వి. 3

9 సీ॥ ధరణీశ! మాయచే • తను దాఁటఁగారాని
పగమునఁ బట్టంగఁ • బద్ధజీవుఁ
డెలమిమై గుణకర్మ • ములఁ జేయుచును లాభ
మాసించి [1]తిరిగెడు • నర్థ్యమాడ్కి
ఫల మపేక్షింపుచుఁ • బాయక జీవుండు
సంసారగహన సం • చారి యగుచు
సనవరతము నుండు • నామహావనమందుఁ
గామలోభాది త • స్కరులుగూడి

తే॥ గీ॥ ధరణి విజితేంద్రియుఁడు కాసి • నరునిఁబట్టి
ధర్మ మనియెడి యామహా • ధనము నెల్ల
నరసి గొనిపోవుచుండుదు • రనుదినంబుఁ
గాన సంసారమందు నా • కాంక్ష వలదు॥ పం. 162

10 సీ॥ రథము మేనెల్ల సా • రథి బుద్ధి యింద్రియ
గణము గుఱ్ఱములు ప • గ్గములు మనసు
ప్రాణాదిదశవిధ • పవనంబు లిఱుసు ధ
ర్మాధర్మగతులు ర • థాంగకములు
బహుళతరంబైన • బంధంబు చిత్తంబు
శబ్దాదికములు [2]సం • చార భూము
లభిమాన సంయుతుం • డైన జీవుఁడు రథి
ఘనతర ప్రణవంబు • కార్ముకంబు

తే॥ గీ॥ శుద్ధజీవుండు బాణంబు • [3]సుభగమైన
బ్రహ్మ మంచితలక్ష్యంబు • పరులు రాగ
భయమదద్వేష శోకలో • భ ప్రమోహ
మానమత్సర ముఖములు • మానవేంద్ర॥ స. 464

(1) తిరుగు బేహారి (2) సంసార (3) శుభద మైన

11 వ॥ ఇట్లు మనుష్యశరీర రూపంబైన రథంబు దనవశంబు చేసికొని మహాభాగవత చరణకమలసేవా నిశితంబైన విజ్ఞాన ఖడ్గంబు ధరియించి శ్రీమన్నారాయణ కరుణావలోకన బలంబున రాగాది శత్రు నిర్మూలనంబు గావించి ప్రణవబాణాసనంబున శుద్ధజీవశరం బనుసంధించి బ్రహ్మమని యెడి గుఱియందుఁ [1]బడ నేసిన నహంకార రథికుండు రథికత్వంబు మాని నిజానందంబున నుండవలయు. అట్టివిశేషంబు సంభవింపని సమయంబున బహిర్ముఖంబులైన యింద్రియ ఘోటకంబులు బుద్ధిసారథి సహితంబులై స్వాభిమాన రథికుని ప్రమత్తత్వంబు దెలిసి ప్రవృత్తిమార్గంబు నొందించి విషయ శత్రు మధ్యంబునం గూల్చున॥
స. 465

12 ఆ॥వె॥ విషయశత్రులెల్ల • విక్రాంతితోడ సా
రథిసమేతుఁడైన • రథికుఁబట్టి
యుగ్రతిమిరమృత్యు • యుతమగు సంసార
కూపమధ్యమందుఁ • గూల్తు రధిప॥ స. 466

13 క॥ అరయఁగ సంసారాటవిఁ
దరలక యాపుత్రమిత్ర • దారాదులనం
[2]బరఁగిన సృగాల వృకములు
పరువడి నరబస్తములను • భక్షించు వడిన్॥ పం. 163

14 ఆ॥వె॥ బహుకుటుంబి యగుచు • బహుధనాపేక్షల
నెండమావులఁ గని • యేఁగు మృగము
కరణిఁ బ్రేమఁజేసి • పరువులు వారుచు
నొక్కచోట నిలువకుండు రెపుడు॥ పం. 167

15 ఆ॥వె॥ మరిగి కాననమునఁ • గొఱవిదయ్యముఁ గాంచి
యగ్నిగోరి వెంట • నరుగుమాడ్కిఁ
గాంచనంబుగోరి • కలవారియిండ్లఁ బం
చలను దిరుగు నరుఁడు • చలన మంది॥ పం. 166

(1) బడవేసిన. (2) బరగుచునుండెడు, బరగెడు మాయికమృగములు, పరువడి మాఁవునిబట్టి భక్షించ.

16 గీ॥ అల్పధనుఁడు విశ్ర♦మస్థానములఁ దృష్టిఁ
బొంద కొరుల ధనముఁ ♦ బొందఁగోరి
యరిగి వారివలన ♦ నవమానములఁ బొంది
యధికమైన దుఃఖ♦మనుభవించు॥ పం. 170

17 గీ॥ అంతఁ గొందఱెల్ల ♦ నన్యోన్యవిత్తాది
వినిమయమున గడుఁ బ్ర♦వృద్ధమయిన
వైరములనుబొంది ♦ పోరాటమొందుదు
రాత్మచింత లేక ♦ యనుదినంబు॥ పం. 171

18 తరల॥ మలసి సంసృతిఘోరకానన ♦ మందిరంబులనెల్లనుం
జెలఁగి గుల్మలతాతృణాదుల ♦ చేతగహ్వరమైన సి
శ్చల నికుంజములందు దుర్జన ♦ సజ్జలంగల సాత్త్వికం
బుల నిరోధము దన్ను సోఁకినఁ ♦ బొందు[1]చుండు విపద్దశన్।
పం. 164

19 ఆ॥వె॥ మఱియు నొక్కచోట ♦ మత్తుఁడై పవనర
జోహతాత్ముఁడగుచుఁ ♦ జూపు దప్పి
దిక్కెఱుంగ కొండు ♦ దిశకేఁగు పురుషుని
కరణిఁ దిరుగు నరుఁడు ♦ నరవరేణ్య॥ పం. 168

20 క॥ ధరణీనాథులు తమతమ
పరవనితా మందిరముల ♦ వసియించుచు గో
ఖరమార్గాలనులగతిన్
స్థిరబద్ధులగుదురు నిన్నుఁ ♦ దెలియని కతనన్॥ ద. 259

21 ఆ॥వె॥ సకల దిశలు గెలిచి ♦ సనులు వర్ణింపంగఁ
జారుపీఠమెక్కి ♦ సార్వభౌముఁ
డైన సతులగృహము ♦ లందుఁ గ్రీడాసక్తి
నృత్తినుండు నిన్ను ♦ వెదకలేఁడు॥ ద. 1668

22 క॥ నరపతుల మహిమ నంతయు
నురగాధిపుఁడైన నుడువ ♦ నోపఁడు ధాత్రిం

(1) దుర్దశ [illegible]

చిరకాలమేలి యుండే
పరువడి నడఁగుదురు వారు • భ్రాంతులు నగుచున్॥ ద్వా. 6

23 ఆవె॥ మఱియు నీగృహస్థ • మార్గంబునం దెల్ల
విషయములనుబొంది • విశ్వమెల్ల
గడఁకతోడ నిట్లు • గంధర్వ[1]లోకంబుఁ
గాఁ దలంచి మిగుల • మోదమందు॥ పం. 165

24 సీ॥ పూని యనిత్యంబు • లైన గృహక్షేత్ర
పశుధన సుత వధూ • బాంధవాది
వివిధవస్తువులను • ధ్రువముగా మది
నమ్మి వరలు దుర్మతియగు • వాఁడు జంతు
సంఘాతమగు దేహ • సంబంధముననిల్చి
యర్థి నెయ్యెయోను • లందుఁ జొరఁగ
ననుగమించును వాని • యందు విరక్తుఁడు
గాక[2]యుండును నర • కస్థుఁడైన
గీ॥ దేహి యాత్మీయదేహంబు • దివిరి వదల
లేక తన కది పరమసౌ • ఖ్యాకరంబు
గాఁగ వర్తించు నదియును • గాక యతఁడు
దేవమాయా విమోహిత • భావుఁడగుచు॥ తృ. 975

25 క॥ ఘనముగఁ [3]బుత్రవధూ పశు
ధన గృహ రక్షణమునందుఁ • దత్త్రిక్రియల
న్మనమునఁ దలపోయుచు దిన
దినమున్ దందహ్యమాన • దేహుం డగుచున్॥ తృ. 976

26 క॥ అతిమూఢహృదయుఁ డగుచు దు
రిత కర్మారంభమునఁ • జరింపుచు ధరణిం
గృతగోప్య భాషణములను
[4]సుతలాలన భాషణములఁ • జొక్కుచు మఱియున్॥ తృ 977

(1)నగరంబు (2)చరించుదుర్గతికిఁడైన (3)తనయ వధూ (4)సుతకల సంభాషణముల.

27 క॥ విను మింద్రియ పరవశుఁడై
మునుకొని తత్కాలధర్మ ♦ ములఁ గల దుఃఖం
బనయము సుఖరూపంబుగ
మనమునఁ దలపోసి తదభి ♦ మానుం డగుచున్॥ తృ. 978

28 క॥ సతతము దమ తమ సంపా
దితమగు నర్థములచేత ♦ ధృతిఁ బరులకుఁ గు
త్సితమతి హింసలు సేయుచు
నతిమూఢ మనస్కుఁ డగుచు ♦ నాత్మజనములన్॥ తృ. 979

29 తే॥గీ॥ పూని రక్షింపుచును వారి ♦ భుక్తశేష
మనుభవింపుచు నంత జీ ♦ వనము దోప
కడఁగి మఱిమఱి యపగార్థ ♦ కాముఁడగుచు
సత్వ మెడలి కుటుంబపో ♦ షణమునందు॥ తృ॥ 980

30 సీ॥ బలిమి చాలక మంద ♦ భాగ్యుఁడై కుమతియై
పూని యప్పుడు క్రియా ♦ హీనుఁ డగుచు
దవిలి వృథాప్రయ ♦ త్నంబులు సేయుచు
మూఢుఁడై కార్పణ్య ♦ మునఁ జరించు
నట్టి యకించనుఁ ♦ డగువానిఁ జూచి త
ద్దారసుతాదు లా ♦ త్మలను వీఁడు
గడు నశక్తుఁడు పోవఁ ♦ గాఁ జాలఁ డితడని
యెగ్గింతు రర్థిఁ గృ ♦ షీవలుండు
తే॥గీ॥ బడుగు ముసలెద్దు రోసిన ♦ పగిది నంత
నతఁడు నే వెంటలను సుఖం ♦ బందలేక
[1]తాను పోషించుజనులు దం ♦ దనరిపోవ
[2]బ్రతుకు ముదిమియు విక్కలి ♦ బాధపడుప॥ తృ. 981

31 క॥ వెడరూపుఁదాల్చి బాంధవు
లడలఁగ నిర్యాణమునకు ♦ నభిముఖుఁడై యి
ల్వెడలఁగఁ జాలక శునకము
వడువునఁ గుడుచుచును మేను ♦ వడవడ వడఁకన్॥ తృ. 982

(1) గోం[illegible] వారల [illegible]. (2) బ్రదుకుచును [illegible].

32 సీ॥ అతిరోగ పీడితుం♦డై మందమగు జఠ
రాగ్నిచే మిగుల న♦ల్పాశియగుచు
మెఱసి వాయువుచేత♦మీఁదికి నెగసిన
కన్నులు కఫమునఁ ♦ గప్పబడిన
నాళంబులును గంఠ♦నాళంబునను ఘుర
ఘురమను శబ్దంబు ♦ [1]లురుఁగ బంధు
జనుల మధ్యంబున♦శయనించు బహువిధ
ములఁ దన్నుఁ బిలువంగఁ♦బలుకలేక
తే॥గీ॥ చటులతర కాలపాశవ♦శంగతాత్ముఁ
డగుచు బిడ్డలఁ బెండ్లాము♦ నరసిప్రోచు
[2]చింతవికలములైన హృ♦షీకములును
గలిగి విజ్ఞానమును బాసి♦ కష్టుఁ డగుడు॥ తృ. 983

33 సీ॥ అటు చాల ఘురఘుర♦మనుశబ్ద మడరంగ
మనమున జింతాని♦మగ్నుఁడగుచుఁ
గొడుకులఁ గోడండ్రఁ♦గూతుల నల్లుండ్ర
మనుమల నాప్తుల♦ననుచరాళి
ననయంబు నల్పమా♦త్రావశిష్టంబైన
గృహకోశనివహాప♦రిచ్ఛదముల
మసలు నహంకార♦మమకారములఁ జేసి
మతిహీనుఁడగుచు నె♦మ్మనములోన
గీ॥ గణఁకఁ దలఁచుచు విప్రయో♦గమునఁ దాను
గటకటా యిట్లు పరలోక♦గతుఁడనైన
నిట్టి భార్య యనాథయై♦యీకుమార
వరుల నేరీతిఁ బ్రోచునో♦[3]యవని ననుచు. చ. 824

34 క॥ తనపుత్త్రిలు దనతనయులు
ననయముఁ దా జనినయెడ ని♦రాశ్రయులగుచుఁ
వననిధి మధ్యంబున నవి
సిన కలముం బోలి యెట్లు♦జీవించెదరో॥ చ. 826

---

(1) దొరయు. (2) చిత్తము వికలములైన. (3) [illegible].

35 సీ॥ పడఁతియే మునుభుజింపక భుజింపదు నేను
నిద్రవోవక మఱినిద్రవోదు
నేను పిల్వాడక పిల్వాడ నొల్లదు
పరియేఁ గోపింప భయమునొందు
[1]భర్జించుటకు మాఱుఁబలుకగ వాయెూడు
బుద్ధిహీనుఁడనైన బుద్ధిఁజెప్పు
లలిమీఱ నిట్టి కళత్రంబుతో నేను
గడఁగి దేహాంతరగతుఁడ నైన

గీ॥ ననయమును దాను బుత్రిణియగుటఁజేసి
యాత్మశోచిని యగుచు గృహస్థధర్మ
మాచరించుచు నుండునోయనుగమనము
సేయునోయని మనమునఁ జింతనొందు॥ చ॥ 825

36 వ॥ అంత మరణావస్థం బొందుసమయంబున నతిభయంకరా
కారులు సరభసేక్షణులు నగు యమదూతలిద్దఱు దనముందర నిలిచినఁ
జూచి త్రస్తహృదయుండై శకృన్మూత్రంబులు విడుచుచు యమ
పాశ(ంబులచే, గళంబున) బద్ధుండై శరీరంబువలన నిర్గమించి యాత
నాశరీరంబు నవలంబించి (బలాత్కారంబున) దీర్ఘంబై దుర్గమంబగు
మార్గంబునుబొంది (జ)భటులచే నీయమానుండగుచు దండనంబున
కభిముఖుండై చను [2]పరాధి చందంబునఁ జనుచుండి॥ తృ. 984

37 చ॥ అనయము మూర్ఛనొందు శునకావళిచేతను భక్ష్యమాణుఁడై
యనుపమ కాలకింకర భయంకర తర్జన గర్జనంబుల
న్మనముగలంగ దేహమును సంగుప్తముఁ గంపమునొందఁగాఁ బురా
తన భవపాపకర్మ పథుదాయముఁ జిత్తమునఁ లోఁ దలంపుచుఁ॥
తృ. 985

38 సీ॥ అనుపమతృష్ణలంత వ్యథలఁ జేయ
ఝంఝానిలజ్వాలజ్వలన చండ
భానుప్రదీప్తి తప్తంబైన వాలుకా
మార్గాను గతతప్య మానగాత్రుఁ

(1) భర్జించినను (2) భటుని.

డై వీఁపు గశలచే ♦ నడవంగ వికలాంగుఁ
డగుచు మార్గమునందు ♦ నచట నచటఁ
జాల మూర్ఛిల్లి యా♦శ్రియ శూన్యమగు నీళ్ల
మునుఁగుచు లేచుచు ♦ మొనసి పాప

గీ॥ రూపమగు తమములచే ని♦రూఢుఁ డగుచు
వెలయఁ దొంబది తొమ్మిది♦వేల యోజ
నముల దూరంబుగల యమ ♦ నగరమునకుఁ
బూని యమభటుల్గొంపోవఁ ♦ బోవునంత॥ తృ. 986

39 వ॥ ఇట్లు మహా పాపాత్ముండైనవాఁడు ముహూర్తత్రియ కాలంబునను సామాన్యదోషియగువాఁడు [1]ద్విముహూర్తంబున నేగి యాతనం బొందునందు॥ తృ. 987

40 క॥ పట్టుదురు కొఱవులను వడిఁ
బెట్టుదు రసిపత్రికలను ♦ బెనుమంటల యం
దొట్టుదు రొడళ్లు నలియ
న్మట్టుదు రప్పాపచిత్తు ♦ మత్తుం బెలుచన్॥ తృ. 988

41 ఉ॥ ముంతురు తప్తతోయముల ♦ మొత్తుదు రుగ్రగదాసిధారలన్
ద్రెంతురు పొట్టప్రేవులు వ♦ధింతురు మీఁద నిభేంద్రపఙ్క్తిఁ ద్రో
ప్పింతురు ఘోరభంగిఁ గఱ♦పింతురు పాములచేత బిట్టు ద్రో
బ్బింతురు మీఁద గుండ్లఁదని♦పింతురు దేహముఁగోసికండలున్॥
తృ. 989

42 వ॥ మఱియుఁ గుటుంబ పోషణంబునఁ గుక్షింభరుండగుచు నధర్మపరుండై భూత ద్రోహంబున నతిపాపుండై నిరయంబునుం బొంది నిజధనంబులు గోలుపడి మొఱవెట్టు నాపన్నుని చందంబునఁ బర[2]స్పర సంబంధంబునఁ గల్పింపబడినఁ దమిస్రాంధతామిస్ర రౌరవాదులగు నరకంబులంబడి తీవ్రంబులైన బహు యాతనల ననుభవించి క్షీణ పాపుండై పునర్నరత్వంబునుం బొందునని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె॥
తృ. 990

---

(1) ముహూర్తద్వయంబున (2) జరమంబగు తమిస్రాంధంబున.

43 సీ॥ కంటిరే మనవారు • ఘనులు గృహస్థులై
విఫలులై గైకొన్న • వెఱ్ఱితనము
భద్రార్థులైయుండి • పాయరు సంసార
పద్ధతి నూరక • పట్టువడిరి
కలయోనులందెల్ల • గర్భాద్యవస్థలఁ
బురుషుండు దేహియై • పుట్టుచుండుఁ
దన్నెఱుంగఁడు కర్మ•తంత్రుఁడై కడపట
ముట్టఁడు భవశత • ములకునైన

గీ॥ దీనశుభము లేదు•దివ్యకీర్తియు లేదు
జగతిఁ బుట్టిపుట్టి • చచ్చి చచ్చి
పొరలనేల మనకు • బుట్టనిచావని
త్రోవ వెదకికొనుట • దొడ్డబుద్ధి॥ న. 214

44 శా॥ హాలాపాన విజృంభమాణ మదగ•ర్వాతీత దేహోల్లాస
ద్బాలాలోకన శృంఖలానిచయ సం•బద్ధాత్ములై లేశము
న్వేలానిస్సరణంబుఁ గానక మహా•విద్వాంసుడుంగామినీ
హేలాకృష్ట కురంగశాబకమగుక్, హీనస్థితి న్వింటిరే॥ స. 216

45 క॥ మోహితుఁడై వసుకాంతా
వాహినిలోఁ జిక్కి క్రూర•వశుఁడై [1]యెవ్వం
డూహాపోహ లెఱుంగక
దేహము నలగంగఁజేయు • దీనతనొందున్॥ ఏ. 99

46 క॥ మండన హాటక పశు వే
దండాశ్వ వధూ దుకూల•ధాన్యాదులు పె
క్కుండియు నాశాపాశము
నిండింపఁగ లేవు [2]జగతి•నిజమిదిసుమ్మా॥ న. 581

47 శా॥ ఆశాపాశముదాఁగడున్నిడుపు లే•దంతంబు రాజేంద్ర వా
రాశిప్రావృతమేదినీ వలయ సా•మ్రాజ్యంబు చేకూడియుం

---

(1) మనుజుం (2) గడమయదుమ్మీ

గాసిం బొందిరిగాక వైన్యగయ భూ•కాంతాదులు స్పర్థకా
మాశ న్బాయఁగనేర్చిరే మును నిజా•శాంతంబులం జూచిరే॥
అ. 579

48 క॥ కడలే దాశాంతకును
గడఁజూడఁగఁ గానరాదు • కడఁగనిలేని
నడుముఖమున సంసారము
కడఁగందురు తత్త్వవిదులు • కమలదళాక్షీ॥ న. 580

49 క॥ వెంగలి విత్తయి [1]తిరుగక
సంగజులీలలను ముక్తి•నాశించు నతం
డంగనలతోడ విడువని
సంగడములు వదలవలయు • జలజాతముఖీ!॥ న. 584

50 సీ॥ లలిసుమనో వాటి•కలయందు నల్పప్ర
సూనమకరందగం•ధాను మోద
సంచారితము మృగి•సహితముఁ దన్ని వే
శిత చిత్తమును మధు•వ్రతనినాద
మేదుర శ్రవణాను • మోదితమును బురో
భాగ చరన్నిజ • ప్రాణహారి
దీపిత వృకగణా • ధిష్ఠితమును లుబ్ధ
కక్రూరఘనసాయ•కప్రభిన్న

గీ॥ పృష్ఠభాగమునై మనం•బునను మృత్యు
భీతివాటింప నొండు ద•ప్పింప వెరవు
గాన కడవిఁజరించు మృ•గంబు పగిది
భూవరోత్తమ! వినుమయ్య • పురుషుఁడెపుడు॥ చ. 880

51 క॥ [2]వెడవిలుతుకేళిఁ జిగురా
కడిదపువేటునకులొంగి • యతిమోహితుఁడై
విడువక సతులం దగిలెడు
జడునకు నెక్కడి విబుద్ధి • చాతుర్యంబుల్॥ న. 570

(1) తిరుగుచుఁ గంగారై చెడక ముక్తి కాంక్షించు (2) వెడవింటివాని

52 క॥ పలుకులు మధురసధారలు
దలఁపులు నానాప్రకార • దావానలము
ల్సెలుములు సాలావృకములు
చెలువల నమ్మాటలు వేద•సిద్ధాంతములే॥ అ. 310

53 ఉ॥ దారలయందుఁ బుత్రధన • ధాన్యములందు ననేకభంగులం
గూరిమిచేయు మర్త్యుఁ డతి•ఘోరవియోగజ దుఃఖమగ్నుఁడై
నేరుపుదక్కి చిక్కువడి • నీతివివేక విహీనుఁడై మనో
భారముతోఁ గపోతపతి•భంగి నిజంబుగఁబోవు నష్టమై॥ ఏ. 95

54 మ॥ చెలులుం దండ్రులుఁ దల్లులాత్మజులు సం•సేవ్యుల్సతుల్బాదు ని
ర్మల గేహంబులటంచుఁ గూర్తురు మహా•మాయాగుణభ్రాంతులై
కలలోఁ దోఁచిన యర్థము ల్నిజములే • కర్మాను బంధంబులం
గలుగు న్సంగములేక మానుఁ బిదపన్ • గర్మాంత కాలంబునన్॥
స. 55

55 చ॥ మృతియును జీవనంబు నివి•మేదినిలోపల జీవకోటికిన్
సతతము సంభవించు సహ•జంబిది చోర హుతాశసర్ప సం
హతులను దప్పి యాఁకటను • బంచతనొందెడు నట్టిజీవుఁడు[1]న్
వెతలను బూర్వకర్మ భవ•వేదన లొందుచుఁగుందు నెప్పుడున్॥
దా॥. 27

56 గీ॥ బాంధవజ్ఞాతి సుతులును • బగతు లాత్మ
వరు లుదాసీన మధ్యస్థ•వర్గములును
సరవిఁ గనుచుండు రొక్కొక్క • జన్మమునను
నెఱయఁ బ్రాణికి నొకవావి • నిజముగలదె॥ షు. 468

57 క॥ గజతురగాది శ్రీలను
నిజమని నమ్మంగరాదు • నిత్యమును హరిన్
గజిబిజిలేక తలంచిన
సుజనులకును నతనియందుఁ • జొరఁగావచ్చున్॥ దా॥. 7

58 క॥ తరుణీ పుత్ర ధనాదుల
మరిగి మహారాజ్యవిభవ • మదమత్తుఁడనై

---

(1) దాపదలనుగుంది పూర్వమగు పాపఫలంబు భుజించు నెప్పుడున్.

నరతను లబ్ధుఁడనగు నా
కరయఁగ బహుకాల మీశ ♦ యాఁటిడిబోయెఁ॥ ద 1659

59 క॥ ముదిసెను దంతావళియును
ముదిసెను కేశములు దనువు ♦ ముదిసెం దనకుఁ
ముదియనివి రెండు చిక్కెను
బ్రదికెడి తీపియును విషయ ♦ పక్షస్పృహయుఁ॥ న 579

60 సీ॥ కామహర్షాది సం♦కలితమై చిత్తంబు
భవదీయ చింతన ♦ పడపిసోరదు
మధురాది రసముల ♦ మరిగి చొక్కుచు జిహ్వ
నీవర్ణనమునకు ♦ నిగుడనీదు
సుందరీ ముఖములఁ ♦ జూడఁగోరెడిచూడ్కి
దావకా కృతులపైఁ ♦ దగులువడదు
వివిధ దుర్భాషలు ♦ వినఁగోరు వీనులు
వినవు యుష్మత్కథా ♦ విరచనములు

గీ॥ ఘ్రాణమురువడిఁ దిరుగు దు♦ర్గంధములకుఁ
దనివు గొలుపదు వైష్ణవ♦ధర్మములకు
నడఁగియుండవు కర్మేంద్రి♦యములు పురుషుఁ
గలఁచు సవతులు గృహమేధిఁ ♦ గలఁచునట్లు॥ స. 363

61 క॥ నీమాయఁజిక్కి పురుష
శ్రీమూర్తిగ జనము నిన్ను ♦ సేవింపదు వి
త్తాశయ గృహాగతమై సుఖ
తామసమై కామవంచి♦తంబై యీశా॥ ద. 1657

62 చ॥ కడపటిసేత నైహికసు♦ఖంబులఁ గోల్పడి చిత్తకోర్కె వెం
బడిఁబడి యెండమావులఁ [1]బి♦పాసులునై సలిలాసఁడాయుచు
న్జడుమనుజుల్భవాబ్ధి దరిఁ♦జేరఁగలేక నశింతు రట్టి యీ
యిడుమలఁ బొందఁజాలము ర♦మేశ త్రిలోకశరణ్య! మాధవా॥
ద. 752

(1) మావులను శాలితులై.

63 క॥ ఘటకుడ్య సన్నిభంబగు
చటుల కళేబరముఁ జొచ్చి ♦ జనపతినంచు
న్నటు చతురంగంబులతో
నిటనటఁ దిరుగుదును నిన్ను ♦ నెఱుఁగమి సీతా॥ ద.1660

64 క॥ నరవర సంజ్ఞతమై రథ
కరిసేవితమైన యొడలు ♦ కాలగతి స్థి
కర మృగ భక్షితమై దు
స్తరవిట్క్రిమి భస్మ సంగ♦తంబగు సీతా॥ ద. 1662

65మ॥ అతిమోహా కలితంబు సాంద్ర మమతా♦హంకార మూలంబు సం
తత నానా సుఖదుఃఖపీడిత మని♦త్యం బిట్టి దేహంబు సం
కృతి నాకేటికి మానజీవనముభం♦గిం భీతిబాహుళ్యమం
చితరఃల్పెద్దలు దీనిఁ జేకొనరు స♦ర్వేశు స్మరింగొల్చెదన్॥
ద. 369

66 చ॥ పరగుచునున్న దుర్వ్యసన ♦ భాజనమై ఘనదుఃఖమూలమై
యరయఁగ బెక్కుతూట్లుగల♦దై క్రిమిసంభవమైనయట్టి దు
స్తరబహుగర్భవాసముల ♦ సంగతిమాన్పుటకై భజించెద
న్సరసిజనాభ భూరిభవ♦సాగర తారక పాదపద్మముల్॥ తృ.1003

67 మ॥ కలలం బోలెడి పుత్రమిత్ర వనితా♦గారాది సంయోగము
[1]జ్జలవాంఛారతి యొండమావులకు నా♦సల్సేయు చందంబున
న్దలఁతు న్నుచ్ఛములంచు మూఢుఁడ వృ♦థాత త్త్వజ్ఞుడ న్నాకు నీ
విలసత్పద్మపదంబుచూపి కరుణ♦న్వీక్షింపు లక్ష్మీపతీ॥ ద. 1283

68 మ॥ అరవిందాక్షు పదారవింద మకరం♦దాసక్తులైనట్టి స
త్పురుషశ్రేష్ఠులవృత్తము ల్వినక దు♦ర్బుద్ధి [2]న్విలంఘించి దు
ర్నరవార్తాకథన ప్రపంచములు గ♦న్నపాత్రములు ల్సేసి వా
సరముల్ వ్యర్థతఁద్రోచుచుండ జన దీ♦సంసారమోహంబునన్
ప్ర. 392

(1) జలధారల్ పరసెండ (2) విశంబించి

69 మ॥ హరిఁ జింతింపక మత్తుఁడై విషయ చిం•తాయత్తుఁడై చిక్కి వా
సరము [1]ల్ద్రొచ్చెడువాఁడు గింకరగదా• సంతాడి తోరస్కుఁడై
ధరణీశోత్తమ దండ[2]భృన్నిలయ సద్ద్వారోప కంఠోగ్రవై
తరణీ వహ్ని శిఖాపరంపరలచే • దగ్ధుండు గాకుండునే॥ ద్వి.24

70 క॥ ఏనరుఁడే నొకనిమిషం
బైన వృథావాదగతిని•హరిపదకమల
ధ్యానా నందుఁడు గాఁడే
నా నరునకు నాయు వల్ప•మగుఁ మునినాథా! తృ. 194.

71 ఉ॥ అచ్చపుఁ జీకటింబడి గృ•హావ్రితులై విషయ[3]ప్రమత్తులై
చచ్చుచుఁ బుట్టుచు న్మఱలఁ•జర్వితచర్వణులైనవారికిం
జెచ్చెరఁబుట్టునే పరులు• సెప్పినన్నైన నిజేచ్ఛనైన నే
మిచ్చిననైనఁ గానలకు •నేగినన్నైన హరిప్రబోధముల్॥ స.181

72 సీ॥ వాసుదేవశ్లోక • వార్తలాలించుచుఁ
గాల మేపుణ్యుండు•గడుపుచుండు
నతని యాయువుదక్క•నన్యులయాయువు
నుదయాస్తమయముల • నుగ్రకరుఁడు
వంచించి గొనిపోవు • వాఁడది యెఱుఁగక
జీవింతుఁ బెక్కేండ్లు • సిద్ధమనుచు
నంగనాపుత్ర గే•హారామవిత్తాది
సంసారహేతుక • సంగసుఖముఁ

గీ॥ దగిలి వర్తింపఁ గాలము • తఱినెఱింగి
దండధరకింకరులు వచ్చి • తాడనములు
సేసికొనిపోవఁ బుణ్యంబు • సేయనైతిఁ
బాపరతినైతి నని బిట్టు• పలవరించు॥ ద్వి. 47

73 సీ॥ సంసార జీమూత • సంఘంబు విచ్చునే
చక్రిదాస్య ప్రభం•జనము లేక
తాపత్రయాభీల • దావాగ్ని లాఱునే
విష్ణుసేవామృత • వృష్టి లేక

---

(1) ద్రొబ్బెడు (2) భృన్నివసన (3) ప్రవిష్టులై.

సర్వాంకషాఘౌఘ • జలరాసు లింకునే
హరిమనీషా బడ•బాగ్ని లేక
ఘనవిపద్గాఢాంధ•కారంబు లడఁగునే
పద్మాప్తునుతిరవి•ప్రభలు లేక
గీ॥ నిరుపమా పునరావృత్తి • నిష్కళంక
ముక్తినిధిఁ గానవచ్చునే • ముఖ్యమైన
శార్ఙ్గ కోదండ చింతనాం•జనము లేక
తామరసగర్భజనకుఁడైన • దానవేంద్ర॥ స. 171

74 శా॥ శోధింపంబడె సర్వశాస్త్రములు ర•క్షోనాథ వెయ్యేటికి
న్నాథ ల్మాధవ శేముషీతరణి సాం•గత్యంబునం గాక దు
ర్మేధం దాఁటఁగవచ్చునే సుతవధూ • మీనోగ్రవాంఛామద
క్రోధోల్లోల విశాల సంసృతి మహా•ఘోరామితాంభోనిధిన్॥
స. 183

75 క॥ ఉరు సంసార పయోనిధి
తరణంబులుఁ బాపపుంజ•దళనంబులు శ్రీ
కరణంబులు ముక్తిసమా
చరణంబులు బాలకృష్ణ • సంస్మరణంబుల్॥ ద. 246

76 క॥ భవములకు మందు చిత్త
శ్రవణానందము ముముక్షు • జనపదము హరి
స్తవము పశుఘ్నుఁడు దక్కను
జెవులకు దనివయ్యె ననెడి • చెనఁటియుఁ గలఁడే॥ ద. 5

77 తరల॥ హరి నెఱుంగక నింటిలో బహు•హాయనంబులు మత్తుఁడై
పొరలుచుండెడివెఱ్ఱి ముక్తికిఁ • బోవనేర్చునె వాఁడు సం
సరణముం బెడఁబాయఁ డెన్నఁడు • సత్యమా హరినామ సం
స్మరణ మొక్కముహూర్త మాత్రము • చాలు ముక్తిదమౌ
నృపా॥ ద్వి. 8

78 ఆ॥వె॥ దనుజ భుజగ యక్ష• దైత్యమృగాభీర
సుందరీ విహంగ • శూద్ర శబరు

లైనఁ బాపజీవు•లైన ముక్తికిఁ బోదు
రఖిలజగము విష్ణుఁ•డనుచుఁ దలఁచి॥ న. 245

79 చ॥ అనుపమ బ్రహ్మవాదులగు • సంచితయోగి జనానుగేయ మా
న నిజకథాసముత్సుకుఁ డ•నందగు నేను మదీయులంద నూ
తనముగ నుందుఁ గావున సు•దారత వారికి నీగృహావళుల్
ఘనభవ బంధహేతువులు•గా విదియంతయు నిక్క మారయన్॥
చ. 914

80 చ॥ అరయ గృహస్థులయ్యు ననుమ•దర్పిత కర్మలు నస్మదీయ సుం
దరచరితామృత శ్రవణ • తత్పరమానస యాతయాములు
న్నరసగుణాఢ్యులై తనరు • సాధుల కీ గృహము ల్దలంప దు
ష్కరభవ బంధహేతువులు • గావు నృపాత్మజులార యెన్నఁ
డున్॥ చ. 912

81 చ॥ విను మదిగాక యీభువి ది•విం బలుమారు జరించు నాత్మ దా
ధనపశుపుత్త్ర మిత్త్ర వని•తా [1]తతిపై దగులంబుమాని న
న్ననఘుని విశ్వతోముఖు న•నన్యగతి న్భజియించె నేని వా
నిని ఘనమృత్యురూప భవ•నీరధి నేఁ దరియింపఁజేయుదున్॥
తృ. 886

82 క॥ తమతమ ధర్మము తప్పక
సములైనను నమ్మి తిరుగు • సభ్యులకును బం
ధము నను జూచిన విరియును
గమలాప్తుఁడు వొడమ విరియు • ఘనతమము క్రియన్॥ ద 411

83 గీ॥ తనువు మనువు విడిచి • తనయులఁ జుట్టాల
నాలివిడిచి సంప•దాళివిడిచి
నన్నె కాని యన్య•మెన్నఁడు నెఱుఁగని
వారి విడువ నెట్టి • వారినైన॥ న. 121

84 క॥ లౌకిక మొల్లక నన్నా
లోకించు ప్రపన్నులకును • లోఁబడి కరుణా

(1) రతిపై.

లోకనముల బోషింతును
నా కాశ్రితరక్షణములు • నైసర్గికముల్॥ ద. 1489

85 క॥ వాదములు వేయు నేటికి
వేదోక్తవిధిం జరించు • విబుధుండు గృహమం
దాదరమున నారాయణ
పాదంబులఁ గొలిచి ముక్తిపదమున కేఁగున్॥ స. 470

౩. సగుణ ప్రకరణము.

౧ సగుణ తత్త్వము.

1 చ॥ ఎఱిఁగినవాఁడు గర్మచయ • మెల్లను మాని హరిస్వరూపముం
దెఱియ నెఱుంగుఁ దాను మది • నేరుపుఁజూపు గుణానురక్తుఁడై
తెలియకుండలేక గుణమ్మెలుచు • దేహధనాద్యభిలాష యుక్తుఁడై
యెఱుఁగనివానికిం దెలియ • నీశ్వరలీల లెఱుంగఁ జెప్పుమా॥
ప్ర. 99

2 క॥ అగుణునకు [1]నిర్వికారికి
జగదవనోద్భవ వినాశ • సత్కర్మములుం
దగులీల లెట్టు లాతఁడు
సగుణుండై యుండు టెట్లు • సౌజన్యనిధీ! త్రి. 232

3 సీ॥ ఈశుండు హరి విష్ణుఁ • డీ[2]విశ్వమంతయుఁ
బుట్టించు రక్షించుఁ • బొలియఁజూచు
బహుశక్తి యుతుఁడగు • భగవంతుఁ డవ్యయుఁ
డాది నేశక్తుల • నాశ్రయించి
బ్రహ్మశక్రాది రూ•పముల వినోదించెఁ
గ్రమమునెనో యేక • కాలముననొ
ప్రకృతిగుణంబులఁ • బట్టిగ్రహించుట
నేకత్వముననుండు • నీశ్వరుండు
భిన్నమూర్తియగుచుఁ • బెక్కువిధంబుల
నేలయుండు నతని • కేమివచ్చె
నుండకున్నఁ దాప • సోత్తమ! దెలుపవే
వేడ్కతోడ [3]నాకు • వేదవేద్య॥ ద్వి. 56

4 సీ॥ పూర్ణుఁడయ్యును మహా • భూత పంచక యోగ
మున మేనులను బుర•ములు సృజించి

(1) నీశ్వరునకు (2) విశ్వమేరీతి (3) సర్వవేది నీవు

పురములలో నుండి • పురుషభావంబున
దీపించు [1]నెపుడు స•దీనవృత్తిఁ
బంచభూతములను • బదునొకొండింద్రియ
ములను బ్రకాశించి • భూరిమహిమ
షోడశాత్మకుఁడన • శోభిల్లి జీవత్వ
[2]నిత్య వినోదంబు • నెఱపుచుండు
నట్టిభగవంతుఁ డవ్యయుఁ • డచ్యుతుండు
మానసోదిత వాక్పుష్ప•మాలికలను
మంజునవరసమకరంద • మహిమ పుట్ట
శిష్టహృద్భావలీలలఁ • జేయుఁగాత! ద్వి. 68

5 సీ॥ అనఘ యేకోదక • మై యున్న వేళ నం
తర్నిరుద్ధానల • దారువితతి
భాతిఁ జిచ్ఛక్తి స•మేతుఁడై కపట ని
ద్రాలోలుఁడగుచు ని•మీలితాక్షుఁ
డైననారాయణుం • డంబుమధ్యమున భా
సుర సుధాఫేన పాం•డురశరీర
గుచులు సహస్రశి•రోరత్నరుచులతోఁ
జెలిమిసేయఁగ నొప్పు • శేషభోగ
తల్పమున బవ్వళించి య•నల్పతత్త్వ
దీప్తిఁజెన్నొందఁగా నద్వి•తీయుఁ డగుచు
[3]నభినుతుండయ్యెఁ గోర్కుల • యందుఁ బాసి
ప్రవిమలాకృతి నానంద • భరితుఁ డగుచు॥ తృ. 278

6 తే॥గీ॥ యోగమార్గము విదూరుఁడై • యుగసహస్ర
కాలపర్యంత మఖిలలో•కములు మ్రింగి
పేర్చి మఱికాల శక్త్యుప•బృంహితమున
సమత సృష్టిక్రియాకలా•పములఁ దగిలి॥ తృ. 274

(1) నెప్పుడు ధీరవృత్తి (2) నృత్త (3) నభిరతుండ

7 క॥ నరలోక విడంబనమున
హరి పరమపరుండు మానవాకృతితో ని
ర్ధరఁ బుట్టి యాత్మమాయా
స్ఫురణన్ మోహింపఁజేయు భూజనకోటిన్॥ తృ. 69

8 క॥ ఎప్పుడు ధర్మక్షయమగు
నెప్పుడు పాపంబు లొడము నీలోకములో
నప్పుడు విశ్వేశుఁడు హరి
దప్పక విభుఁడయ్యుఁ దన్నుఁ దా సృజియించున్॥ న. 726

9 క॥ దుష్టజన నిగ్రహంబును
శిష్టప్రతిపాలనంబు సేయన్ హరిదా
సృష్టి నవతార మొందెను
స్రష్ట్రముఖానేక దివిజసంఘము పొగడన్॥ ఏ. 80

10 మ॥ సకలస్థావర జంగమ ప్రతతికిన్ స్రష్టింపఁ దానాథ్యుఁడై
యకలంకస్థితిగర్భుఁడుం [1]బరుఁడు సర్వాద్యుండు నీశుండు నే
వకియోగీంద్రకుమార సిద్ధముని దేవశ్రేణి యోగప్రవ
ర్తకమై తన్నుఁ భజింపఁజూపు సగుణబ్రహ్మంబు లీలాగతిన్॥
తృ. 1019

11 క॥ నిగమస్తుత! లక్ష్మీపతి!
జగదంతర్యామి వగుచు సర్గములెల్లన్
దగు భవదైశ్వర్యంబున
నగణితసౌఖ్యానుభవము నందింతుగదే॥ తృ. 311

12 సీ॥ యజ్ఞేశ విశ్వంభ రాచ్యుత శ్రవణమం
గళనామధేయ లోకస్వరూప
యాపన్న భక్తజనార్తివిఖండనా
దీనలోకాధార తీర్థపాద
విశ్వోద్భవస్థితివిలయ కారణభూత
[2]సంతతానంద శశ్వద్విలాస

(1) బరముఁడు నైనట్టి యాఢ్యుండు (2) సంతతైశ్వర్య

మాయువు దేహంబు • ననుపమలక్ష్మియు
వసుధయు దివముఁ ద్రి•వర్గములను
వైదికజ్ఞానయుక్తియు • వైరిజయము
నిన్నుఁ గొలువని నరులకు • నెఱయఁ గలదె
వినుతమందార గుణహార • వేదసార
ప్రణుతవత్సల పద్మాక్ష • పరమపురుష॥ అ. 486

13 క॥ సరసిజనాభ భవత్పద
సరసీరుహ మాశ్రయించు • జను లతిసౌఖ్య
స్ఫురణం బొలుపారుచు భువిఁ
జరియింపరె భక్తపారి•జాత! మురారీ! ద. 1077

14 చ॥ సరసగతి న్మునీంద్రులు ప్ర•సన్నశరీర హృషీకమానస
స్ఫురణగలప్పుఁ డవ్విభుని • భూరికళాకలిత[1]స్వరూప మా
దరమిడి చూతురెప్పుడుఁ గు•తర్క తమోహతిచేత నజ్ఞతన్
బొరసినయప్పు డవ్విభుని • మూర్తిఁ గనుంగొనలేరు నారదా!
ద్వి. 113

15 మ॥ పరయోగీంద్రులు యోగమార్గముల భా•వంబందునే నీమనో
హరరూపంబుఁ దలంచి యే గుణగణ•ధ్యానంబుఁ గావింతు ర
ప్పురుషశ్రేష్ఠ పరిగ్రహంబునకునై • పొల్పారఁ గద్ధ్యానగో
చరమూర్తి స్థిరియింతుగాదె పరమో•త్సాహుండవై మాధవా!
తృ. 299

16 సీ॥ పరమాత్మ! మర్త్య సు•పర్వ తిర్యఙ్మృగ
దితిజ సరీసృప • ద్విజగణాది
సంవ్యాప్తమును సద • సద్విశేషంబును
గైకొని మహదాది • కారణంబు
నైన విరాడ్విగ్ర•హంబు నే నెఱుఁగుదుఁ
గాని తక్కిన సుమం•గళము నైన
సంతత సుమహితై•శ్వర్యరూపంబును
భూరిశబ్దాది వ్యా•పార శూన్య

(1) స్వరూపకము

మయిన బ్రహ్మస్వరూపమే • నాత్మ నెఱుఁగఁ
బ్రవిమలాకార సంసార•భయవిదూర
పరమమునిగేయ సంతత • భాగధేయ
నళిననేత్ర రమాలల•నాకళత్ర॥ చ. 287

17 సీ॥ తవిలి పదార్థ భే•దగ్రాహకములైన
చక్షురింద్రియముల • సరవిఁజూడఁ
గలుగు నీ రూపంబు • గడఁగి మాయామయం
బగు ననద్వ్యతిరిక్త•మగుచు మఱియు
జ్ఞానార్థకారణ•సత్త్వాది గుణముల
కాశ్రయభూతమై • యలరుచున్న
నిరుపమాకారంబు • నీకు విలక్షణ
మైయుండు ననుచు నే • నాత్మఁదలఁతు
నిర్వికార నిరంజన • నిష్కళంక
నిరతిశయ నిష్క్రియారంభ • నిర్మలాత్మ
విశ్వసంబోధ్య నిరవద్య • వేదవేద్య
ప్రవిమలానంద సంసార • భవవిదూర॥ చ.పు౧౪౪

18 సీ॥ నళినాక్ష సత్త్వగు•ణంబు నీగాత్రంబు
గా దేని విజ్ఞాన•కలితమగుచు
నజ్ఞాన భేదనం•బగుటెట్లు గుణముల
యందును వెలుగు నీ • వనుమతింపఁ
బడుదువు సత్త్వరూ•పంబు సేవింపంగ
సాక్షాత్కరింతువు • సాక్షివగుచు
వాఙ్మనంబులకు న•వ్వలయైన మార్గంబు
గలుగు నీ గుణజన్మ • కర్మరహిత
గీ॥ మైన రూపును పేరు న•త్యనఘబుద్ధు
లెఱుఁగుదురు నిన్నుఁగొల్వ నూ•హించుకొనుచు
వినుచుఁ దలఁచుచుఁ బొగడుచు • వెలయువాఁడు
భవముఁ బొందఁడు నీపాద•భక్తుఁడగుచు॥ ద. 97

* ఈపద్యము నాలుగవ స్కంధమునఁ గానరాదు.

19 సీ॥ గృహమందు వర్తించు • గృహమేధులగువారు
మహిత ధర్మార్థకా•మములకొఱకు
సంప్రీతులగుచుఁ దత్సాధనానుష్ఠాన
నిరతులై వేదని•ర్ణీతభూరి
భగవత్స్వధర్మ త•ద్భక్తిపరాఙ్ముఖు
లై దేవగణముల • ననుదినంబు
భజియింపుచును భక్తిఁ • బైతృకకర్మము
ల్సేయుచు నెప్పుడు • శిష్టచరితు
లగుచుఁ దగ దేవ పితృ సుప్రీ • తాధ్యులయిన
కామ్యచిత్తులు ధూమాది • గతులఁ జంద్ర
లోకములఁ జెంది పుణ్యంబు • [1]లోపమయిన
మరలి వత్తురు భువికి జ•న్మంబు నొంద॥ తృ. 1013

20 ఉ॥ పూని యనేకజన్మములఁ•బొంది తుదిం దనపుణ్యకర్మ సం
తానము పేర్మిఁగర్మవసు•ధాస్థలిఁబుట్టి ప్రపూర్ణదేహుఁడై
మానవుఁడై గృహేచ్ఛఁబడు•మందుఁ డజంబు తృణాభిలాషియై
కానకపోయి నూతఁబడు•కైవడి నీపదభక్తిహీనుఁడై॥ ద. 1658

21 తే॥గీ॥ చేతులారంగ శివునిఁ బూ•జింపఁడేని
నోరునొవ్వంగ హరికీర్తి • నుడువఁడేని
దయయు సత్యంబు లోనుగాఁ • దలపఁడేని
గలుగనేటికిఁ దల్లుల • కడుపుచేటు॥ ప్ర. 14

22 క॥ శ్రుతధనకులకర్మసము
న్నత మదములఁజేసి సజ్జ•నప్రతతికి సం
తత మెగ్గొనరించుచును గు
మతు లర్థింజేయు పూజ•మతి గొనఁ డెందున్॥ చ. 961

23 ఆ॥వె॥నిన్ను ననుసరింప • నేరని కుజనులు
పవనపూర్ణచర్మ • భస్త్రిసమితి
వోలెఁ జేయుచుండు • రుచ్ఛ్వాసనంబులు
బలసి యాత్మభేద•భజను లగుచు॥ ద 1213

---

(1) లుప్తమయిన

24 ఉ॥ రాజస తామసాత్ములకు • రాదుగదా నినుఁ గాన నవ్యపం
కేజదళాయతాక్ష! ముని• గేయ! పవిత్రచరిత్ర! విస్ఫుర
ద్రాజకళాధరాజసుర•రాజ ముఖామరమౌళిరత్నవి
భ్రాజిత పాదపీఠ! భవ•బంధవిమోచన! పద్మలోచనా!
ద. 1147

25 క॥ సత్త్వేతరగుణపాశ వ
శత్వంబునఁ బొంద వీరు • జలజాక్షు సదై
కత్వంబు గాననోపరు
స త్త్వప్రధాన్యు లితర•జనులకు సరియే? ష. 171

26 తే॥గీ॥ సతత హింసాతిదంభ మా•త్సర్యరోష
తమములను జేయుచును భేద•దర్శియగుచుఁ
బరఁగ నాయందుఁ గావించు • భ క్తిఁదలఁపఁ
దామసంబనఁ దగువాఁడు • దామసుండు॥ తృ. 953

27 క॥ ఘనవిషయప్రావీణ్యము
లను మహదైశ్వర్య[1] యశము • లను బూజాద్య
ర్థ్వాని నను నర్థి భజించుట
చను రాజసయోగమనఁగ • సౌజన్యనిధీ! తృ. 954

28 క॥ దళమైనఁ బుష్పమైనను
ఫలమైనను సలిలమైనఁ • బాయని భక్తి
న్గొలిచిన జను లర్పించిన
నెలమి నుప్రచిరాన్నముగనె • యేను భుజింతున్॥ ద. 1010

29 సీ॥ అబ్జాక్షి! నిఖిలభూ • తాంతరాత్ముఁడనైన
నాయందు భూతగ•ణంబునందు
నతిభేదదృష్టి మా•యావులై సతతంబు
బాయక వైరాను•బంధ నిరతు
లగు వారి మనములఁ • దగులదు శాంతి యె
న్నఁటికైన నేను నా • కుటిల జనులు

(1) మహదైశ్వర్య

మానక యెపుడు సా♦మాన్యాధిక ద్రవ్య
సమితిచే మత్పదా♦ర్చన మొనర్చ

గీ॥ నర్థి నాచిత్తమున ముదం♦బందకుండు
ననుచు నెఱిగించి మఱియు ని♦ట్లనియెఁ గరుణఁ
గలిత సద్గుణ జటిలుఁ డ♦క్కపిలుఁ డెలమిఁ
దల్లితోడ గుణవతిమ♦తల్లితోడ॥ తృ. ప 965

30 చ॥ అనిశము సర్వభూత హృద♦యాంబుజవర్తి యనం దనర్చు నీ
శు నను నవజ్ఞఁజేసి మను♦జుండొగి మత్ప్రతిమార్చనావిడం
బనమున మూఢుఁడై యుచిత♦భక్తిని నన్ను భజింపఁడేని య
మ్మనుజుఁడు భస్మకుండమున♦మానక వ్రేల్చిన యట్టివాఁడగున్॥
తృ. ప 964

31 క॥ జీవావలిఁ గల్పించుచు
జీవావలిలోనఁ దగవ♦సించుచుఁ బ్రియ వ
స్త్వావళిలోపల బ్రియవ
స్త్వావళినై యుండు నన్ను ♦ ననిశముఁ బ్రీతిన్॥ తృ. ప 330

32 చ॥ అనుపమ పాపకర్మ పరి♦హారముకై భజనీయుఁడైన శో
భనచరితుం డితం డనుచు ♦ భావమునం దలపోసి భక్తిచే
ననితరయోగ్యత న్భగవ♦దర్పణబుద్ధి నొనర్చి కర్మము
ల్జనహితకారియై నెగడ♦ సాత్త్వికయోగ మనంగఁ జొప్పడున్॥
తృ. ప 955

33 క॥ సాధుల హృదయము నాయది
సాధుల హృదయంబు నేను ♦ జగముల నెల్లన్
సాధుల నేన యెఱుంగుదు
సాధు లెఱుంగుదురు నాదు♦చరితను విప్రా!॥ న. ప 123

34 క॥ నాతేజము సాధులలో
నాతతమై యుండు వారి ♦ నలఁచు జనులకున్
హేతిక్రియ భీతి నిచ్చును
జేతోమోదంబు చెఱచు ♦ సిద్ధముసుమ్మా॥ న. ప. 125

35 సీ॥ నిత్యనైమిత్తిక • నిజధర్మమున గురు
శ్రద్ధా గరిష్ఠతః • జతుర పాంచ
రాత్రోక్త హరిసమా • రాధనక్రియలను
నిష్కామనంబున • నెఱి మదీయ
విగ్రహదర్శన • వినుతిపూజావంద
న ధ్యాన సంశ్రవణములఁ గర్మ
సంగిగాకుండుట • సజ్జనప్రకరాభి
మానంబు నొందుట • హీనులందుఁ

గీ॥ జాల ననుకంప సేయుట • సములయందు
మైత్రినెరపుట యమనియమక్రియాది
యైన యోగంబుచేత నాధ్యాత్మికాధి
భౌతికాదులఁ దెలియుట • పలుకుటయును॥ తృ. ప 959

86 క॥ హరిగుణ మంగళకీర్తన
పరుఁడై తగ నార్జవమున • భగవత్పరుల
న్గర మనురక్తి భజించుట
నిరహంకారమున నుంట • నిశ్చలుఁ డగుటన్॥ తృ. ప 961

37 క॥ ఇవి మొదలు గాఁగఁ గలుగు భ
గవదుద్దేశస్వధర్మ • కలితుండై వీ
ని వలన బరిశుద్ధగతిం
దవిలిన మదిగలుగు పుణ్యతముఁ డెయ్యెడలన్॥ తృ. ప. 962

38 సీ॥ మఱియు నహంకార • మమకార శూన్యులై
యర్థి వర్తింపుచు • నర్చిరాది
మార్గ గతుండును • మహనీయ చరితుండు
విశ్వతోముఖుఁడును • విమలయశుఁడు
జగ దుద్భవస్థాన • సంహార కారణుం
డవ్యయుఁ డజుఁడు పరాపరుండు
పురుషోత్తముఁడు నవ • పుండరీకాక్షుండు
నైన సర్వేశ్వరు • నందుఁ బొంది

గీ॥ మానితా పునరావృత్తి • మార్గమగుచు
పరిమలానంద తేజోవి• రాజమాన
దివ్యపదమున సుఖియించు • ధీరమతులు
మఱలిరారెన్నటికి జ•న్మములఁ బొంద॥ తృ. ప. 1017

39 సీ॥ అట్టి సర్వేశ్వరుఁ • డయ్యయి కాలంబు
లందును దద్గుణ • వ్యతికరమున
జనియించుచుండు నీ•చాడ్పున ఋషి దేవ
గణములు దమతమ • కర్మ నిర్మి
తైశ్వర్యపారమే•ష్ఠ్యము లొందు పురుషత్వ
మొంది యయ్యధికార•ములు వహించి
వర్తించి క్రమ్మఱ • వత్తురు మఱికొంద
ఱారూఢ కర్మాను•సారమైన

గీ॥ మనములను జాలఁగలిగి ధ•ర్మములయందు
శ్రద్ధతోఁగూడి యప్రతి•షిద్ధమైన
నిత్యనైమిత్తికాచార • నిపుణులగుచుఁ।
దగి రజోగుణకలిత చి•త్తమును గలిగి॥ తృ॥ ప. 1020

40 వ॥ సకాములై యింద్రియజయంబులేక పితృగణంబుల నెల్లప్పుడు పూజించుచు గృహంబులయందు వర్తించి హరి పరాఙ్ముఖులగువారు త్రైవర్గికపురుషు లని చెప్పంబడుదురు. తృ॥ 1021

41 చ॥ అలవడ ధూమమార్గగతు•లై పితృలోకముఁ బొంది పుణ్యముం బొలిసినవారు దొంటి తమ • పుత్రులకుందగఁదాము పుట్టి వి హ్వలమతి గర్భగోళ పత•నాది పరేతధరా[1] క్రియాంతమై వెలసిన కర్మమిం దనుభ•వింతురుగావున నీవు భామినీ॥ తృ॥ 1023

42 క॥ విను సర్వభావములఁ బర
ముని ననఘు ననంతు నీశు • పురుషోత్తము స
[2]న్మనమున భజియింపుము ముద
మునఁ బునరావృత్తిలేని • ముక్తి లభించుణ్॥ తృ॥ ప 1024

---

(1) గతాంతమై (2) న్మనయము

43 క॥ కరణత్రియంబుచేతను
నరుఁడే కర్మంబుసేయు • నయ్యైవేళ౯
హరికర్పణ మని పలుకుట
పరువడి సుజ్ఞానమండ్రు • పరమ మునీంద్రుల్॥ ఏ॥ ప 42

44 క॥ నీవారై నీదెసం దమ
భావంబులు నిలిపి ఘనులు • భయవిరహితులై
యేవిఘ్నంబులఁ జెందక
నీ వరయఁగ మేటిచోట • నెగడుదు రీశా॥ ద॥ ప 95

45 ఆ॥వె॥ ఆశ్రయించు జనుల • కానంద సందోహ
మీఁ దలంచి వివిధ • హేలతోడ
నప్రపంచకుండ • వయ్యుఁ బ్రపంచంబు
వెలయఁజేయు దీవు • విశ్వమూర్తి॥ ద॥ ప. 577

46 చ॥ జననము లేని నీవు భవ • సంగతి నొందుట కేమికారణం
బనియును గాల సంహరుఁడ•వై జగము ల్విలయించునీవు పా
యని రిపుభీతికై సరి దు•రంచిత దుర్గము నాశ్రయించు టె
ట్లనియును దేవ! నా మనము•నందఁ దలంతు సరోజలోచనా॥
తృ॥ ప. 153

47 మ॥ జననం బందుటలేని యీశ్వరుఁడు దా • జన్మించు టెల్ల న్విరో
ధి నిరాసార్థము వీతకర్ముఁడగు న • ద్దేవుండు గర్మ ప్రవ
ర్తనుఁ డౌ టెల్లఁ జరాచర ప్రకట భూ•తశ్రేణుల న్గర్మవ
ర్తనులం జేయఁ దలంచి కాక కలదే • దైత్యారికిం గర్మముల్॥
తృ॥ ప. 73

48 క॥ జలచరమృగ [1] భూసుర నర
కులముల జన్మించి తీవు • కుజనులఁ జెఱుప౯
జెలిమిని సుజనుల మనుపను
దలపోయఁగ రాదు నీవిధంబు లనంతా॥ ద॥ ప॥ 56

1 సురముని నర

49 క॥ తలపోయఁగ నప్రాకృత
బలయుక్త చతుర్భుజాది • భవ నవతారం
బులు [1]నీకు రూపములునై
పొలుపొందంగాదె పరమ • పురుష మహాత్మా॥ తృ॥ ప 858

50 క॥ అనయము భవదీయాశ్రిత
జనసంరక్షణముకొఱకు • సమ్మతితోఁ దా
ల్చిన మానవరూపంబులు
ననురూపము [2]లగునుగాదె • హరినీ కెపుడున్॥ తృ॥ ప. 855

51 క॥ మదిఁ దనశాసనమిడి నిజ
పదములు సేవించులోక • పాలాదులు పెం
పొందవింప యదుకులంబున
నుదయించెను భువిని బలస • హోదరుఁ డగుచున్॥ తృ॥ 75

52 క॥ పురుషాకృతిఁ బ్రతియుగమునఁ
బురుషోత్తముఁ డవతరించి • భూరిభుజా వి
స్ఫురణ న్దుష్ట నిశాటుల
హరియించుచునుండు మునిగ • ణార్చిత పదుఁడై॥ తృ॥ ప.626

53 క॥ బలియురఁ దండింపఁగఁ దు
ర్బలురను రక్షింప జగతి • పై నిజలీలా
కలితుఁడవై యుగయుగమున
నలవడ నుదయింతుకాదె • యభయ! యనంతా! ద॥ ప. 649

54 క॥ భగవంతుండగు విష్ణువు
జగముల కెవ్వేళ రాక్ష • స వ్యథ గలుగున్
దగ నవ్వేళలఁ దడయక
యుగయుగమునఁ బుట్టి • కాచు నుద్యల్లీలన్॥ ప్ర॥ ప 65

55 గీ॥ మంచివారికెల్ల • మంగళ ప్రదమగుఁ
గల్లరులకు మేలు • గానియట్టి

---

1 నీకనురూపములై. 2 లయ్యె

తనువు లెన్నియైనఁ దాల్చి లోకములకు
సేమ మెల్ల ప్రోద్దు • సేయు దీవు॥ ద॥ .ప. 98

56 క॥ నీమాయచేత విశ్వము
వేమాఱు సృజింతు వనుచు • విష్ణుఁడ వనుచున్
ధీమంతులు గుణపదవిని
నేమంబున సగుణుఁడైన • నినుగాంతు రోగిన్ అ॥ ప 166

57 క॥ నిను నాలు గాశ్రమంబుల
జనములు సేవింప నఖిల • జనముల సత్త్వం
బును శుద్ధంబును శ్రేయం
బునునగు గాత్రంబు నీవు • పొందుదువు హరీ! ద॥ ప. 96

58 క॥ పరికింపఁగ వే మనుజుఁడు
హరిపదమునఁ బొందఁజేయు • నట్టి వివేక
స్ఫురణముఁ దనర్చువానికిఁ
బరువడి నిలఁ బొందరాని • పదముం గలదే! చ॥ ప. 663

59 ఉ॥ పుట్టువు లేని నీకభవ! • పుట్టుట క్రీడయె కాక పుట్టువే
యెట్టనుడున్ భవాది దశ • లెల్లను [1] జీవమునందు విద్యఁదాఁ
బుట్టుచు నుండుగాని నినుఁ • బుట్టి నదంబలెఁ బొంతనుండియుం
జుట్టఁగ లేదు తత్క్రియలఁ • జొక్కని యొక్కటి [2] వాదువిశ్వరా!
ద॥ .ప. 99

60 మ॥ ఒక్కవేళను సూక్ష్మరూపము • నొందు నీ వణుగాత్రమై
యొక్కవేళను స్థూలరూపము • నొందు దంతయు నీవయై
పెక్కురూపులు దాల్తు నీదగు • పెంపు మాకు నుతింపఁగా
నక్కజంబగుచున్న దేమన • నంబుజాక్ష రమాపతీ॥ ఏ॥ .ప. 16

61 ఉ॥ విశ్వములీలఁ ద్రిప్పుచు న• విద్యకుఁ జుట్టమవైన నీకు నా
శాశ్వతమైన కాల మిది • సర్వము వేడబమందు రట్టి వి

1 జీవులయందు. 2 గంటి మీశ్వరా

శ్వేశ్వర ! మేలుకుప్పు నిను • నెప్పుడుఁ గోరి భజించువాఁడెపో
శాశ్వతలక్ష్మిమృత్యుజయ•సౌఖ్యయుతుండభయుండు మాధవా॥
ద॥ ప. 127

62 క॥ భువనములు సేయఁ గావఁగ
నవతీర్ణుఁడ వైతి కాదె • యఖిలేశ్వర ! యో
గివరేణ్య విశ్వమంగళ !
కవిసన్నుత ! వాసుదేవ ! • కల్యాణనిధీ ! ద॥ ప. 407

63 క॥ అభవుఁడ వయ్యును జగతిం
బ్రభవించుట లీలగాక • భవమొందుట యే
ప్రభువులకుం బ్రభుఁడవు మము
నభయాత్ముల నరసి కావఁ • జను నార్తిహరా ! ద॥ ప. 652

64 ఆ॥ ఆర్తజనుల మమ్ము • నరసి రక్షించు మ
హాత్మ ! భక్తజనభ•యాపహరణ !
నిన్ను మది నుతించి • నీకు మ్రొక్కెదము నీ
చరణయుగము మాకు • శరణ మనఘ ! ద॥ ప. 648

65 క॥ అనయమును భువనరక్షణ
మునకై స్వేచ్ఛను రూప•మునఁ బుట్టెడి వి
ష్ణుని భయవిరహితమగు పద
వనజయుగం బర్థిఁ గొల్తు • వారని భక్తిన్ ॥ తృ॥ ప. 998

66 చ॥ హరిభవదీయతత్వము సమంచిత భక్తి నెఱుంగ నేను, నా
సరసిజసంభవాదులును • జాలరు సత్వగుణాశ్రయుండవు
న్బరుఁడవు నిర్గుణుండవును బ్ర•హ్మము [1]నై తగునీకు నందఱు
న్గరము చతుర్విధార్థ ఫల•కాంక్షుల మ్రొక్కెద రాదరింపుమా॥
చ॥ ప. 195

67 ఆ॥ దుర్గమంబు లైన • స్వర్గాది ఫలములఁ
బుట్టఁజేయఁ జాలు • నట్టి గుణము

---

1 మున్నగునీకు నెప్డు నిం | దఱము

గలిగి మెలఁగుచున్న • ఘనుఁడవై నట్టి నీ
కరయ మ్రొక్కువార • మాది పురుష ! ష ॥ప. 335

68 సీ॥ దేవాదిదేవ ! యీ • దృశ్య రూపంబగు
సురుచిత విశ్వంబుఁ • జూచు ప్రత్య
గాత్మభూతుండవైనట్టి • నీవు నసత్ప్ర
కాశ [1]రూపంబులై • గలుగు మామ
కేంద్రియంబులచేత • నీశ్వర ! నీమాయ
నొందించి పంచభూ•తోప లక్షి
తంబగు దేహి వి•ధంబునఁ గానంగఁ
బడుదువుగాని యే•ర్పడిన శుద్ధ
తే॥ గీ॥ సత్వగుణ యుక్తమైన భా • స్వత్స్వరూప
ధరుఁడవై కానబడవుగా • పరమపురుష !
యవ్యయానంద ! గోవింద ! •యట్లుగాన
యెనయ మాజీవనము లేక • నేమిగలవు ! చ॥ ప. 191

69 సీ॥ అనయంబు దేహి ని•త్యానిత్య సద్భావ
లక్షణమునఁ బంచకో•శ వ్యవస్థ
లను వృద్ధిఁ బొరయుచు • నందులోపల నన్న
[2]ప్రాణాదిబుద్ధి వి•జ్ఞానమయము
లను చతుష్కోశంబు • లవ్వల వెలుఁగొందు
నానంద మయుఁడవు • గాన దేవ !
సురుచిర స్వప్రకా•శుండవు నీపరి
గ్రహము గల్గుట జేసి • కాదె ప్రకృతి
తే॥ గీ॥ మహదహంకార పంచత •న్మాత్రగగన
పవన తేజోంబు భూ భూత • పంచకాది
కలితతత్త్వంబు బ్రహ్మాండ • కార్య కరణ
మందు నెపుడు సమర్థంబు • లగుటఁజేసి॥ ద॥ ప 1211

70 క॥ కోరి శరీరులు భవదను।
సారంబున నిహపరైక • సౌఖ్యంబులఁ బెం।

---

1 రూపమైపరగు. 2 ప్రాణాన్న

పారఁగ నందుచు నుందురు
ధీరజనో త్తములనంగ • దివిజారి హరా! ద॥ ప. 1212

71 వ॥ శబ్ద స్పర్శ రూప రస గంధంబు లనియెడు గుణంబుల చేతం బరిగ్ర
హింపఁబడిన మంగళ సుందర విగ్రహుండవై యజ్ఞానాంధకార నివార
కంబైన రూపంబుఁ గైకొని భవదీయులైన సేవకులకు ననుభావ్యంబవైతి.
భవత్పాదారవింద మకరంద రసాస్వాద లోలాత్ములైన యోగీంద్రుల
కైనను భవన్మార్గంబు స్ఫుటంబుగా; దట్లగుటం జేసి యీమనుజ పశువు
లకు దుర్విభావ్యంబగుట యేమి చెప్ప; నట్టి యీశ్వరుండవైన నీకు నిచ్ఛ
స్వతంత్రం బగియును నాకధికంబు గావున నిన్నునే ననుసరింతు. దేవా!
నీ వకించనుండవై లేని బలిభోక్తలైన బ్రహ్మేంద్రాదు లెవ్వనికొఱకు
బలిసమర్పణంబు నేసిరి? నీవు సమస్తపురుషార్థ మయుండవనియును, ఫల
స్వరూపివనియును, నీయందలి ప్రేమాతిశయంబులంజేసి విజ్ఞాన దీపాం
కురంబున నిరస్త సమస్త దోషాంధకారులై యిహసౌఖ్యంబులు విడిచి,
భవదీయ దాస సంగమంబె కోరుచుందు; రట్లు సేయనేరక నిజాధికా
రాంధకారమగ్నులై భవత్తత్వంబు దెలిసి బలిప్రక్షేపణంబులు సేయం
జాలక మూఢులై సంసారచక్రంబునం బరిభ్రమింతు; రదియునుంగాక॥
ద. 249

72 గీ॥ వర మునీంద్ర యోగి • వర సుర కోటిచే
వర్ణిత ప్రభావ • వైభవంబు
గలిగి యఖిలచేత•నులకు విజ్ఞాన ప్ర
దుండ వగుదు వభవ! • దురితదూర! ద. ప 250

73 క॥ జనములు నిను సేవింపని
దినములు వ్యర్థంబులగుచుఁ • దిరుగుచునుండుఁ
దనువులు నిలుకడకావఁట
వనములలో నున్ననైన • వనరుహనాభా! ఏ. ప. 14

74 సీ॥ వలనొప్పఁ దను నను•వర్తించు నిందిరా
కామినీమణిఁ దదా•కాంతు లగుచు

ధృతి ననువర్తించు ♦ దేవేంద్ర ముఖ్యుల
[1]నైన నెవ్వఁడు చూడఁ ♦ డాత్మ నట్టి
నిత్యస్వతంత్రుని ♦ నిజభక్త [2]వరదుని
దీనవత్సల గుణా♦ధీశు నజునిఁ
బురుషోత్తముని జగ♦ద్భరితు సర్వేశ్వరు
నారాయణునిఁ జిదా♦నందమయుని

గీ॥ నజితు నచ్యుతుఁ బుండరీ♦కాయతాక్షుఁ
దవిలి సేవింపకుండు నే ♦ ధరఁ గృతఘ్నుఁ
డైనపురుషుండు సమ్మోది ♦ తాత్ముఁ డగుచుఁ
చారుమతులార! రాజకు♦మారులార! చ. ప. 963

75 సీ॥ అనఘాత్మ! మఱి భవ♦దవతార గుణకర్మ
ఘనవిడంబన హేతు♦కంబులయిన
రమణీయమగు దాశ♦రథి వసుదేవకు
మారాది దివ్యనా♦మంబు లోలి
వెలయంగ మనుజులు ♦ వివశాత్ములై యవ
సానకాలంబున ♦ సంస్మరించి
జన్మ జన్మాంతర ♦ సంచిత దురితంబుఁ
బాసి కైవల్యసం♦ప్రాప్తులగుదు

గీ॥ రట్టి దివ్యావతారంబు ♦ లవతరించు
నజుఁడవగు నీకు మ్రొక్కెద ♦ ననఘచరిత!
చిరశుభాకార! నిత్య ల♦క్ష్మీవిహార!
భక్తమందార! దుర్భర ♦ భవవిదూర! తృ. ప. 305

76 ఆ॥ వె॥ పుణ్యభూము లరుగు ♦ పుణ్యతీర్థంబులఁ
గ్రుంకు పుణ్యజనులఁ ♦ గోరి చూడు
పుణ్యకథలు వినుము ♦ భూపాలపుత్రిక!
మేలుగలుగు [3]నట్టి ♦ మేరగలదు॥ న. ప. 198

---

1 నేననువర్తింపకెప్పుడాత్మ. 2 వరదుఁడు దీనవత్సలుఁడును నైనయట్టి. 3 నింటి.

77 క॥ దురితవినాశక పదపం
కరుహ భవత్కీర్తి తీర్థ•కణచయ బాహ్యం
తర నేకధూతకల్మష
పురుషులు ధరమీఁదఁ దీర్థ • భూతులుగారే? చ. ప. 716

78 ఉ॥ ఈవిధ మాత్మలం దెలిసి • యెప్పుడు సజ్జన సంఘముల్గ
త్పావనమైన నీగుణ క•థామృత మాత్మలఁ గ్రోలి సర్వతీ
ర్థావళిఁ గ్రుంకినట్టి ఫల • మందుదురంచు సమస్త వేదము
ల్వావిరిఁ బల్కఁగావునను• వారలు ధన్యులు మాన్యులుత్తముల్॥
తృ. ప. 1038

79 మ॥ హరినామాంకిత సత్కథామృత రస • వ్యాలోలుఁడైనట్టి స
త్పురుష శ్రేష్ఠుఁడ సత్కథాలవణవాః•పూరంబుఁ దాఁగ్రోలునే
వరమందార మరందపాన కుతుక•స్వాంతద్విరేఫంబు స
త్వరమై పోవునె చేతివేములకుఁ ద•ద్గంధాను మోదాత్మమై॥
తృ. ప. 224

80 మ॥ వివరింపన్ హరి యజ్ఞమూర్తిఁ బరమున్ • విష్ణున్ హృషీకేశుఁ గే
శవుఁ బద్మాక్షుఁ గణించి జన్మములు శ•శ్వద్భక్తిఁ గావింపు మా
ధవుఁ డాత్మన్నరితోష మొందు నతఁడు•వ్యక్తప్రీతిఁ గైకొన్న లో
కవితానంబులు తుష్టినొందు ననఘా • కావింపుమా యజ్ఞముల్॥
తృ. ప. 400

81 మ॥ కమలాధీశ్వరుఁ బూజసేయుట సమ•గ్ర ప్రీతిఁ బ్రాణోపహా
రము సర్వేంద్రియ తృప్తిహేతువును స•ర్వాత్మ్మూజ మూలాభిషే
కము శాఖాభుజపుష్టిదంబునగు రే • ఖన్స ర్వదేవార్చన
క్రముమై యొప్పు ధరాపరేణ్యసుతులా• రా బుద్ధినూహించి వినన్॥
చ. ప. 954

82 క॥ సువ్యక్త[1]తంత్రరూపకుఁ
డవ్యక్తుఁ డనంతుఁ డభవుఁ[2]• డచ్యుతుఁడీశుం
డవ్యయుఁ డగుహరి సురగుణ
సేవ్యుఁడు క్రతుఫలదుఁడగుటఁ • జేసిరి మఖముల్॥ తృ. ప. 100

---

(1) మంత్రరూపకు (2) డాద్యుండీశుం

83 చ|| మనువులు దేవదానవులు ♦ మానవనాథులు మర్త్య[1]కోటిదా
రనయము వారివారికిఁ బ్రి♦యంబగు దేవతలన్ [2]భజించుచున్
ఘనతరనిష్ఠయజ్ఞములఁ ♦ గైకొని చేసిరి తత్ఫలంబు ల
య్యనుపమమూర్తి యజ్ఞమయుఁ♦డైన రమావరునందుఁ జెందఁగన్ ||
ద్వి. ప. 99

84 చ|| అరయఁగ క్షుద్రభూతహృద♦యంబులయందు లనంతరాత్మవై
తిరముగనుండఁ నీవు భవ♦దీయ పదాంబురుహ ద్వయార్చనా
పరమతులైన [3]మాకును శు♦భప్రదభూరిమనోరథంబు లీ
[4]వరుదుగ నీవె భక్త [5]హృద♦యప్రమదప్రద ముక్తిదాయకా ||
చ. ప. 924

85 మ|| భగవంతుం బరమున్ జనార్దనుఁ గృపా♦పారీణు సర్వాత్మకున్
జగదీశున్ హరి సేవసేయు మతుఁడు ♦ న్సాంగత్యముంబొంది నీ
కగు నిష్టార్థము లెల్లనిచ్చు నిఖలా♦ర్థావాప్తి చేకూరెడి
న్భగవత్సేవలఁ బొందరాదె బహుసౌ♦భాగ్యంబులం బ్రేయసీ !
అ. ప. 480

---

(1) కోటియు। న్నవయము (2) గుణించుచున్ (3) మామక (4) వెలు
గను (5) హృదయేప్సితదాయక లోకనాయకా,

౪. నిర్గుణ ప్రకరణము

౧. జ్ఞానబోధ.

1 వ॥ వినుండు సకల జన్మంబులందును ధర్మార్థాచరణ కారణంబయిన మానుషజన్మంబు దుర్లభం; బందుఁ బురుషత్వంబు దుర్గమం; బదియు శతవర్ష పరిమితంబయిన జీవిత కాలంబున నియతంబైయుండు; నందు సగ మంధకారబంధురంబయి రాత్రిరూపంబున నిద్రాది వ్యవహారంబుల నిరర్థకంబై చను; జిక్కిన పంచాశద్వత్సరంబులందును [1]బాల్య యౌవన కౌమార కైశోర వయోవిశేషంబుల వింశతి హాయనంబులు గడుచుఁ; గడమ ముప్పదియబ్దంబులు నింద్రియంబులచేతఁ బట్టువడి దురవగాహంబులైన కామ క్రోధ లోభ మోహ మద మత్సరంబులను పాశంబులఁ గట్టువడి విడివడ సమర్థుండుగాక ప్రాణంబుల కంటె మధురాయమానమైన తృష్ణకు లోనై భృత్య తస్కర వణిక్కర్మంబులఁ బ్రాణహానియైన నంగీకరించి పరార్థంబుల నర్థించుచు రహస్యసంభోగ చాతుర్య సౌందర్య విశేషంబుల ధైర్య వల్లికాలవిత్రంబులయిన కళత్రంబులను మహనీయమంజుల మధురాలాపంబులు గలిగి వశులయిన శిశువులను శీలవయోరూప ధన్యలగు కన్యలను వినయ వివేక విద్యాలంకారులయిన కుమారులను గాంచిత ఫలప్రదాతలగు భ్రాతలను మమత్వప్రేమ దైన్యజనకులయిన జననీ జనకులను సకల సౌజన్యసింధువులయిన బంధువులను ధనకనక వస్తువాహన సుందరంబులైన మందిరంబులను సుకరంబులైన పశుభృత్య నికరంబులను వంశపరంపరాయత్తంబులయిన విత్తంబులను వర్జింపలేక సంసారంబు నిర్జింప నుపాయంబుఁ గానక తంతువర్గంబున నిర్గమద్వార శూన్యంబయిన మందిరంబుఁజేరి[2] చిక్కుపడి వెడలెడిపాటవంబు చాలక తగులువడు కీటకంబు చందంబున గృహస్థుండు స్వయంకృత కర్మబద్ధుండయి శిశ్నోదరాది సుఖంబులఁ బ్రమత్తుండై నిజకుటుంబ పోషణ పారవశ్యంబున విరక్తి

(1) బాల్యకైశోర (2) చుట్టువడి

మార్గంబుఁ దెలియనేరక స్వకీయ పరకీయ భిన్నభావంబున నంధకారం బునం బ్రవేశించుఁ; గావునఁ గౌమార సమయంబున మనీషాగరిష్ఠుండై పరమభాగవతధర్మం బనుష్ఠింపవలయు. దుఃఖంబులు వాంఛితంబులుగాక చేకుఱుభంగి సుఖంబులు గాలానుసారంబులై లబ్ధంబు లగుంగావున వృథాప్రయాసంబున నాయుర్వ్యయంబు సేయందగదు. హరిభజనంబున మోక్షంబు సిద్ధించు; విష్ణుండు సర్వభూతంబులకు నాత్మేశ్వరుండు ప్రి యుండు. ముముక్షుం డగు దేహికి దేహావసానపర్యంతంబు నారాయణ చరణారవింద సేవనంబు కర్తవ్యంబు. స॥ 213

2 వ॥ కావున రాగాదియుక్త మనస్కుండై నశరీరికి సంసార చక్ర నివర్తకంబైన హరిచింతనంబు బ్రహ్మమందలి నిర్వాణ [1]సుఖంబని బుధులు దెలియుదురు, హరిభజనంబు దుర్గమంబుగాదు. హరి సకలప్రాణి హృదయంబులయందు నంతర్యామియై యాకాశంబుభంగి నుండు. విష యార్జనంబుల నయ్యెడిది లేదు. నిమిషభంగుర ప్రాణులైన మర్త్యులకు మమతాస్పదంబులు చంచలంబులయిన పుత్రమిత్రకళత్ర పశుభృత్యబల బంధు రాజ్య కోశ మణిమందిర మంత్రి మాతంగ మహీప్రముఖ విభవం బులు నిరర్థకంబులు. యాగప్రముఖ పుణ్యలబ్ధంబులైన స్వర్గాదిలోక భోగంబులు పుణ్యానుభవక్షీణంబులుగాని నిత్యంబులుగావు. నరుండు విద్వాంసుండనని యభిమానించి కర్మంబు లాచరించి యమోఘంబు లయిన విపరీతఫలంబుల నొందు; గర్మంబులు గోరక చేయవలయు; గోరి చేసిన దుఃఖంబులు ప్రాపించుఁ బురుషుండు దేహంబుకొఱకు భోగంబు లపేక్షించు; దేహంబు నిత్యంబుగాదు; తోడరాదు. మృతం బయిన దేహమును శునకాదులు భక్షించు; దేహి కర్మంబు లాచరించి; కర్మబద్ధుండై క్రమ్మఱం గర్మానుకూలంబైన దేహంబుఁ దాల్చు; నజ్ఞానంబునంజేసి పురుషుండు గర్మదేహంబుల విస్తరించు. నజ్ఞాన తంత్రంబులు ధర్మార్థకామంబులు; జ్ఞానలభ్యంబు మోక్షంబు; మోక్ష ప్రదాతయగు హరి సకలభూతంబులకు నాత్మేశ్వరుండుఁ బ్రియుండు; దనచేతనైన మహాభూతంబులతోడ జీవసంజ్ఞితులైయుండు నిష్కాముులై హృదయగతుండయిన హరిని నిజభక్తిని భజింపవలయు॥ స॥ 241

(1) సుఖంబెట్టిదట్టిదని

3 వ॥ అది గావున గురుశుశ్రూషయు సర్వలాభ సమర్పణంబును సాధుజనసంగంబు నీశ్వరప్రతిమాసమారాధనంబును హరితత్పరత్వంబును వాసుదేవునియందలి ప్రేమయు నారాయణగుణకర్మకథానామ కీర్తనంబును వైకుంఠచరణకమల ధ్యానంబును విశ్వంభర మూర్తివిలోకన పూజనంబులు మొదలైనవి జ్ఞాన వైరాగ్య లాభ సాధనంబులైన భాగవత ధర్మంబులవలన రతిగలిగి సర్వభూతంబుల యందు నీశ్వరుండు భగవంతుం డాత్మగలండని సన్మానంబు సేయుచుఁ గామక్రోధలోభ మోహమదమత్సరంబులం గెలిచి యింద్రియవర్గంబును బంధించి భక్తిసేయుచుండ నీశ్వరుండైన విష్ణుదేవునియందుగల గతి సిద్ధించు॥ వ॥ 239

4 వ॥ కావున విషయంబులఁ జిక్కువడిన రక్కసులకు హరిభజనంబు శక్యంబుగాదు రమ్యమయ్యును బహుతర ప్రయాసగమ్యమని తలంచితిరేని జెప్పెద సర్వభూతాత్మకుండై సర్వదిక్కాల సిద్ధుండయి బ్రహ్మకడపలఁగాఁగల చరాచర స్థూలసూక్ష్మజీవసంఘంబులందును నభోవాయు కుంభినీ సలిల తేజంబు లనియెడు మహాభూతంబులందును భూతవికారంబులయిన ఘటపటాదులందును గుణసామ్యంబైన ప్రధానమందును [1]గుణవ్యతిరిక్తంబైన మహత్తత్త్వాదియందును రజస్సత్త్వతమోగుణంబులయందును భగవంతుం డవ్యయుం డీశ్వరుండు పరమాత్మ పరబ్రహ్మమనియెడు వాచకశబ్దంబులం గేవలానుభవానంద స్వరూపకుండు సవికల్పితుండు నిర్దేశ్యుండు ననిర్దేశ్యుండునైన పరమేశ్వరుండు త్రిగుణాత్మకంబైన తనదివ్యమాయచేత నంతర్హితైశ్వరుండై వ్యాప్యవ్యాపకరూపంబులం జేసి దృశ్యుండును ద్రష్టయు భోగ్యుండును భోక్తయునై నిర్దేశింపందగి వికల్పితుండై యుండు; తత్కారణంబున నాసురభావంబు విడిచి సర్వభూతంబులందును దయాసుహృద్భావంబులు గర్తవ్యంబులు; [2]దయగలిగినన ధోక్షజుండు సంతసించు; ననంతుం డాద్యుండు హరి సంతసించిననలభ్యంబెయ్యదియు లేదు జనార్దనచరణ సరసీరుహ యుగళస్మరణ సుధారసపాన పరవశుల మైతిమేని మనకు దైవవశంబున నకాంక్షితంబులై సిద్ధించు; ధర్మార్థకామంబులు కాంక్షి

(1) గుణవ్యతికరంబైన (2) దయాసుహృద్భావంబులు

తంబై సిద్ధించు; మోక్షంబననేలఁ ద్రివర్గంబును నాత్మవిద్యయుం దర్క-దండనీతి జీవికాదులన్నియు త్రైగుణ్య విషయంబులైన వేదంబులవలనం బ్రతిపాద్యంబులు; నిస్త్రైగుణ్య లక్షణంబునం బరమపురుషుండైన హరికి నాత్మసమర్పణంబు సేయుట మేలు. పరమాత్మ తత్త్వజ్ఞానోదయంబునంజేసి స్వపరభ్రాంతిఁజేయక పురుషుండు యోగావఘాతత్వంబున నాత్మవికల్ప భేదంబునం గలలోఁగన్న విశేషంబుభంగిఁ దథ్యంబనక మిథ్యయని తలంచును. స. 217

5 వ॥ దేవా! సకల యోనులందును సుఖవియోగ దుఃఖసంయోగ జనితంబైన శోకానలంబున దందహ్యమానుండనై దుఃఖనివారకంబు కాని దేహాద్యభిమానంబున మోహితుండనై పరిభ్రమించుచున్న యేను నాకుం బ్రియుండవు, సఖుండవు, పరమదేవతయునైన నీ బ్రహ్మగీతంబులైన లీలావతారవిశేషంబులఁ బఠియించుచు రాగాది[1]విముక్తుండనై దుఃఖపుంజంబు లుత్తరించి భవదీయ చరణకమల స్మరణసేవానిపుణులైన భక్తులంజేరి యుండెద; బాలునిం దల్లిదండ్రులును రోగిని వైద్యదత్తంబైన యౌషధంబును సముద్రంబున మునిఁగెడివాని నావయును దక్కొరులు రక్షింపలేని తెఱంగున సంసారతాప సంతప్యమానుండై నీచేత నుపేక్షితుండైనవాని నుద్ధరింప నిన్నుఁదక్క నన్యుండు సమర్థుండుగాఁడు; జగంబుల నెవ్వం డేమికృత్యంబున నెవ్వనిచేతం బ్రేరితుండై యేయింద్రియంబులంజేసి యేమిటికొఱకు నెవ్వనికి సంబంధియై యేస్థలంబున నేసమయంబునం దేమిరూపంబున నేగుణంబైన నేపరంబుననైన జనకాది భావంబు నుత్పాదించి పరంబైన బ్రహ్మాది భావంబున రూపాంతరంబునొందించు నట్టివివిధప్రకారంబులన్ని నీవ. నిత్యముక్తుండవు రక్షకుండవు. నీయంశంబైన పురుషునికి నీ యనుగ్రహంబునఁ గాలంబు చేతంబ్రేరితయై కర్మమయంబును బలయుతంబును ప్రధానలింగంబునునైన మనంబును మాయ సృజించు నవిద్యానిర్మిత వికారంబును వేదోక్త కర్మప్రధానంబును సంసార చక్రాత్మకంబైన యీమనమున నిన్ను సేవింపక నియమించి తరియింప నొక్కండును సమర్థుండు లేడు. విజ్ఞాన నిర్జిత బుద్ధి గుణుండవు. నీవు నీవలన వశీకృత

(1) వినిర్ముక్తుండనై

కార్యసాధనశక్తియైన కాలంబు మాయతోడంగూడ షోడశ వికార యుక్తంబైన సంసార చక్రంబుం జేయుచుండు సంసారదావ దహన సంతప్యమానుండగు నన్ను రక్షింపుము॥ స. 356

6 వ॥ దేవా మునీంద్రులు నిజనిముక్తకాములై విజనస్థలంబులం దపంబులాచరింతురు. కాముకత్వంబు నొల్లకయుండువారికి నీకంటె నొండు శరణంబులేదు. [1]నిన్ను సేవించెదం; గొందఱు కాముకులు కరద్వయ కండూతిచేతం దనియని చందంబునం దుచ్ఛమైన పశుపక్షి క్రిమికీట సామాన్యంబైన మైథునాది గృహమేధి సుఖంబులం దనియక కడపట నతిదుఃఖవంతులగుదురు. నీప్రసాదంబుగల సుగుణుండు నిష్కాముం డైయుండు. మౌనవ్రత జపతప శ్రుతాధ్యయనంబులును నిజధర్మ వ్యాఖ్యాన విజనస్థల నివాస [2]నియమంబులు మోక్షహేతువులగు; నైన నివి పదియు నింద్రియజయంబు లేనివారికి భోగార్థంబులై [3] విక్రమించువారికి జీవనోపాయంబులై [4] డాంబికులకు వార్తాకరంబులై యుండు, సఫలంబులుగావు. భక్తిలేక భవదీయ జ్ఞానంబులేదు. రూపర హితుండవైన నీకు బీజాంకురంబులకైవడి గారణకార్యంబులైన సదస ద్రూపంబులు రెండును బ్రకాశమానంబునగు; నారెంటియందును భక్తి యోగంబున బుద్ధిమంతులు మథనంబున దారువులందు వహ్నిం గనియెడు తెఱంగున నిన్ను బొడగందురు. పంచభూత తన్మాత్రంబులు ప్రాణబుద్ధిం ద్రియంబులును మనోహంకారచిత్తంబులును నీవ; సగుణంబును నిర్గుణం బును నీవ; గుణాభిమానులై జన్మమరణంబుల నొందు నిబుధు లాద్యంతం బులుగానక నిరుపాధికుండవైన నిన్నెఱుంగరు. తత్త్వజ్ఞులైన విద్వాంసు లు వేదాధ్యయనాది వ్యాపారంబులు మాని వేదాంతప్రతిపాద్యుండ వగు నిన్ను సమాధి విశేషంబుల నెఱింగి సేవింతు; రది గావున॥

స॥ 366

7 వ॥ వినుము ప్రవాహకారిణియై విషయంబులచేతం బూరింప రాని తృష్ణచేతంబడి కర్మంబులం బరిభ్రామ్యమాణుండనైన నేను నా నావిధ యోనులందుం బ్రవేశించుచు వెడలుచు నెట్టకేలకు మనుష్య దేహంబు ధరియించి యందు ధర్మంబున స్వర్గద్వారంబును నధర్మంబున

1 కావున 2 సమాధులును 3 లైయుండు 4 విక్రయించు

శునక సూకరాది తిర్యగ్జంతు యోనిద్వారంబులనొంది క్రమ్మఱ మనుష్యుఁడై పుట్టవలయునని వివేకించి సుఖరక్షణ దుఃఖమోక్షణంబుల కొఱకు ధర్మంబులుసేయు దంపతుల వ్యవహారంబుఁగని సర్వక్రియానివృత్తిఁ గలిగిన జీవుండు స్వతంత్రుండై ప్రకాశించునని నిర్ణయించి భోగంబులు మనోరథజాతమాత్రంబులుగాని శాశ్వతంబులుగావని పరీక్షించి నివృత్తుండనై యుద్యోగంబులేక నిద్రించుచుఁ బ్రారబ్ధ భోగంబులనుభవించుచు నుండుదు; నిజార్థంబునఁ దనకు సుఖరూపంబైన పురుషార్థంబుఁ దనయందుఁ గలుగుట యెఱుంగక పురుషుండు శైవాలజాలనిరుద్ధంబులైన శుద్ధజలంబుల విడిచి యెండమావులు జలంబని పాఱెడు మూఢుని వడువున సత్యంబుగాని ద్వైతంబుఁ జొచ్చి ఘోరసంసారచక్ర పరిభ్రమితుండై యుండు. దైవ తంత్రంబులైన దేహాదులచేత నాత్మకు సుఖంబును దుఃఖనాశంబును గోరుచు నిరీశుండైన వానిప్రారంభంబులు నిష్ఫలంబులగు; నదియునుంగాక మర్త్యునకు ధనంబు ప్రాప్తంబైన నది దుఃఖకరంబుగాని సుఖకరంబుగాదు. లోభవంతులైన ధనవంతులు నిద్రాహారంబులులేక రాజ చోర యాచక శత్రు మిత్రాది సర్వస్థలంబులందు శంకించుచు దానభోగంబుల మఱచియుండుదురు. ప్రాణార్థవంతులకు భయంబు నిత్యంబు. శోకమోహ భయక్రోధ రాగశ్రమాదులు వాంఛా మూలంబులు. వాంఛలేకుండవలయు

స॥ 435

8 వ॥ గృహస్థుండైనవాఁడు వాసుదేవార్పణంబుగా గృహోచిత క్రియలను సంధించుచు మహామునుల సేవించి, వారలవలన నారాయణ దివ్యావతార కథాశ్రవణంబుఁ జేయుచు నయ్యై విహితకాలంబుల శాంతజనులం గూడి [1]యుండుచు, పుత్రమిత్ర కళత్రాది సంగంబులు గలల వంటివని యెఱుంగుచు లోపల నాసక్తిలేక సక్తుని కైవడి వెలుపలఁ బురుషాకారంబు లొనర్చుచుఁ దగులంబులేక విత్తంబులిచ్చి జనక సుత సోదర సఖ జ్ఞాతిజనుల చిత్తంబులు సమ్మతాయత్తంబులు గావించుచు ధనధాన్య నిదాన దైవలబ్ధంబులవలన నభిమానంబు మాని యనుభవించుచు గృహక్షేత్రంబులఁ జొచ్చి యుదరపూరణ మాత్రం

---

1 మెలంగుచు

బు దొంగిలినవాని దండింపక భుజగ మృగ మూషక మర్కట మక్షికా ఖరోష్ట్రంబుల హింసింపక పుత్రుల భంగి నీక్షించుచు, దేశ కాల దైవంబులకొలందిని ధర్మార్థ కామంబులఁ బ్రవర్తించుచు, శునక పతిత చండాలాదులకైన భోజ్యపదార్థంబులు తగినభంగి నిచ్చుచు, నిజవృత్తి లబ్ధంబులగు నశనాదులచేత దేవ ఋషి పితృ భూత మానవుల సంతర్పించుచుఁ బంచమహాయజ్ఞావశేషంబుల నంతర్యామి పురుష యజనంబు నాత్మజీవనోపాయంబును సమర్థించుచు నుండవలయు॥ స॥ 445

9 వ. అదిగావున ధర్మవేదియైనవాఁడు దైవప్రాప్తంబులైన కందమూలాదికంబుల చేత నిత్యనైమిత్తిక క్రియలఁ జేయవలయు; నిజ ధర్మబాధకంబైన ధర్మంబును బరధర్మ ప్రేరితంబైన ధర్మంబు నాభాసధర్మంబును బాషండధర్మంబును గపటధర్మంబును ధర్మజ్ఞుండైన వాఁడు మానవలయు; నైసర్గిక ధర్మంబు దురితశాంతి సమర్థం బగు నిర్ధనుండు ధర్మార్థంబు యాత్రఁ జేయుచునైన ధనంబు గోరవలదు; జీవనోపాయంబునకు నిట్టట్టు దిరుగక కార్పణ్యంబులేక జీవించు మహాసర్పంబు తెఱంగున సంతోషంబున నాత్మారాముండై యెద్దియుం గోరక బ్రతికెడి సుగుణునికిం గల సుఖంబు కామలోభంబులం దశదిశలం బరిధావనంబుఁ జేయువానికి సిద్ధింపదు. పాదరక్షలు గలవానికిఁ గర్కశ కంటకాదులవలన భయంబులేక మెలంగ నలవడుభంగిఁ గామంబుల వలన నివృత్తిగలవానికి నెల్లకాలంబును భద్రంబగు; నుపస్థకును జిహ్వా దైన్యంబునకును బురుషుండు గృహపాలక శునకంబునకైవడి సంచరించుచు సంతుష్టిలేక చెడు; సంతోషి గానివిప్రుని విద్యాతపోవిభవ యంశంబులు నిరర్థకంబులగు; నింద్రియలోలత్వంబున విజ్ఞానంబు నశించు; సకల భూలోక భోగంబులు భోగించియు దిగ్విజయంబుఁ జేసియు బుభుక్షాపిపాసలవలనఁ గామపారంబును, హింసవలనఁ గ్రోధపారంబును జేరుటదుర్లభంబు; సంకల్పవర్జనంబునఁ గామంబును, గామవర్జనంబునఁ గ్రోధంబును, నర్థానర్థ దర్శనంబున లోభంబును, నద్వైతానుసంధానంబున భయంబు, నాత్మానాత్మవివేకంబుల శోకమోహంబులును, సాత్త్విక సేవనంబుల దంభంబును, మౌనంబున యోగాంతరాయంబును, శరీరవాంఛలేమి హింసయు హితాచరణంబున భూతజంబైన దుఃఖంబు

ను, సమాధిబలంబున దైవికవ్యథయును, ప్రాణాయామాదికంబున మన్మథవ్యథయును, సాత్త్వికాహారంబుల నిద్రయు, సత్త్వగుణంబున రజస్తమంబులును[1] గురుభజన కుశలుండై శీలంబున జయింపవలయు.

స॥ 456

10 వ॥ వినుము, పదింద్రియంబులలోన నొకటియందు దప్పరులై యిచ్ఛాపూరణ విధానంబులఁ జరితార్థులమైతి మనువారలు ధారణాభ్యాస సమాధియోగంబుల సాధింపలేరు. కృషిప్రముఖంబులు సంసారసాధనంబులుగాని మోక్షసాధనంబులుగావు. కుటుంబసంగంబునఁ జిత్తవిక్షేపంబగుఁ జిత్తవిజయ ప్రయత్నంబున సన్యసించి సంగంబు వర్జించి మితంబైన భిక్షాన్నంబు భక్షించుచు శుద్ధవివిక్తసమప్రదేశంబున నొక్కచో నాసీనుండై సుస్థిరత్వంబునఁ బ్రణవోచ్చారణంబుఁ జేయుచు రేచక పూరక కుంభకంబులఁ బ్రాణాపానంబుల నిరోధించి కామహతంబైన చిత్తంబు పరిభ్రమణంబు మాని, కామవిసర్జనంబు చేసి మఱలునంతకు నిజనాసాగ్ర నిరీక్షణంబుఁ జేయుచు నిర్విఘ్నంబున యోగాభ్యాసంబుఁ జేయువాని చిత్తంబు కాష్ఠరహితంబైన వహ్నితెఱంగున శాంతిఁజెందు; గామాదులచేత వేధింపంబడక ప్రశాంతసమస్త వృత్తంబైన చిత్తంబు బ్రహ్మసుఖ సమర్చనంబున లీనంబైన మఱియు నెగయనేరదు ॥ స॥ 460

11 వ॥ విను వైదిక కర్మంబు ప్రవృత్తంబును నివృత్తంబు నన రెండు తెఱంగులయ్యె; నందుఁ బ్రవృత్తంబున బునరావర్తనంబును నివృత్తంబున మోక్షంబును సిద్ధించుఁ; బ్రవృత్తకర్మంబులోన నిష్టాపూర్తంబులన రెండు మార్గంబులు గల; వందు హింసాద్రవ్యమయ కామ్యరూపంబులైన దర్శపూర్ణమాస పశుయాగ వైశ్వదేవ బలిహరణ ప్రముఖంబులైన యాగాదికంబు లిష్టంబులు; దేవతాలయ వనకూపతటాక ప్రముఖంబులు పూర్తంబులు; ప్రవృత్తకర్మంబున దేహంబు విడిచి దేహాంతరారంభంబున దేహి హృదయాగ్రంబున వెలుంగువానితోడ నింద్రియంబులంగూడి భూతసూక్ష్మ యుక్తుండై ధూమ దక్షిణాయణ కృష్ణపక్ష రాత్రిదర్శంబులవలన సోమలోకంబుఁ జేరి భోగా

1 సుపశమంబున సత్త్వంబున

వసానంబున విలీనదేహుండై వృష్టిద్వారంబునఁ గ్రమంబున నోషధి లతాన్న శుక్లరూపంబులఁ బ్రాపించి భూమియందు జన్మించునది పునర్భవరూపంబైన పితృమార్గంబు; నివృత్త కర్మనిష్ఠుండైనవాఁడు జ్ఞానదీప్తంబులైన యింద్రియంబులందుఁ, గ్రియాయజ్ఞంబుల యజించి యింద్రియంబుల దర్శనాది సంకల్పరూపంబైన మనంబునందు వికారయుక్తంబైన మనంబును, వాక్కునందు విద్యాది లక్షణమైన వాక్కును, వర్ణసముదాయంబు నందును, వర్ణసముదాయంబు నకారాది స్వరత్రయాత్మకంబైన యోంకారంబునందు నోంకారంబును, బిందువందు బిందువును, నాదంబునందు నాదంబును, బ్రాణంబునందు బ్రాణంబును, బ్రహ్మమందు నిలుపవలయు; దేవమార్గంబులైన యుత్తరాయణ శుక్లపక్ష దివా ప్రాహ్ణపూర్ణిమా రాకలవలన సూర్య బ్రహ్మలోకంబులందుఁజేరి భోగావసానంబున స్థూలోపాధినివిశ్వుండై సూక్ష్మంబునందు లయించి సూక్ష్మోపాధియైన తేజసుండై సూక్ష్మంబును గారణంబునందు లయించి కారణోపాధియైన ప్రాజ్ఞుండై కారణంబును సాక్షిస్వరూపంబునందు లయించి తుర్యుండై [1] సాక్షిలయంబునందు శుద్ధాత్ముండై యివ్విధంబున ముక్తుండగును. స॥ 467

12 వ॥ వినుము దేహాదులకుఁ గారణత్వంబున నాదియందు నవధికత్వంబున నంత్యమందును గలుగుచు, బహిరంగంబున భోగ్యంబును, నంతరంగంబున భోక్తయుఁ, బరంబునఁ బరంబును, జ్ఞానంబున జ్ఞేయంబును, వచనంబున వాచ్యమును, [2]ప్రకాశమునఁ బ్రకాశంబునైన వస్తువునకు వేఱొండు లేదు. ప్రతిబింబాదికంబు వస్తుత్వంబునం జేసి వికల్పితంబై తలంపంబడుభంగి నైంద్రియకంబైన సర్వంబును సర్వత్వంబున వికల్పితంబై తోఁచుంగాని పరమార్థంబుగాదు దేహాదికంబులు [3]వినాశ్యంబులు. వానికి హేతువులైన క్షితిప్రముఖంబులు [4]వినాశ్యంబులగుట సిద్ధంబు. పరమాత్మకు నవిద్యచేత నెంతతడవు వికల్పంబుదోఁచు నంతతడవును భ్రమంబు దోఁచు; నవిద్యానివృత్తియైన సర్వంబును మిథ్యయని శాస్త్రవిధి నిషేధంబులు నెఱింగి కలలోపల మేలుఁగన్న తెలుంగులగు. భా

1 సూక్ష్మలయంబునందు 2 స్వప్రకాశంబును 3 మిథ్యాత్మకంబులు
4 మిథ్యాత్వంబగుట

వాద్వైత క్రియాద్వైత ద్రవ్యాద్వైతంబులు మూడుగల; వందుఁ బటతం తున్యాయంబునఁ గార్యకారణంబు లందు [1]'వస్తు వొక్కటియై యుండు నని యెఱింగి యేకత్వాలోచనంబు చేసి' వికల్పంబు లేదని భావించుట భావాద్వైతంబు; మనోవాక్కాయకృతంబులైన సర్వకర్మంబులను ఫల భేదంబుఁ జేయక పరబ్రహ్మార్పణంబుఁ జేయుట క్రియాద్వైతంబు. పుత్రమిత్రకళత్రాది సర్వప్రాణులకుం దనకును దేహంబునకుం బంచభూతాత్మకత్వంబున భోక్తయొక్కండను పరమార్థత్వంబున నర్థకామంబుల యెడ నైక్యదృష్టిఁ జేయుట ద్రవ్యాద్వైతంబు. నేర్పున నాత్మతత్త్వాను భవంబున నద్వైతత్రయంబును విలోకించి వస్తుభేద బుద్ధియు స్వకీయ పరకీయ బుద్ధియు స్వప్నంబులుగాఁ దలంచి మునియైనవాఁడు మౌనవలయు.

స. 469

13 వ॥ వినుము దైవమాయంజేసి దేహాభిమానులైన మానవులకుం బగవాఁడు, బంధుఁడు, నుదాసీనుండు నను మోహంబున సిద్ధంబై యుండు; జలాదులయందుఁ జంద్రసూర్యాదులును, ఘటాదులందు గగనంబును పెక్కండ్రై కానంబడుభంగి దేహధారుల కందఱికి నాత్మ యొక్కండయ్యును బెక్కండ్రై తోఁచు; నాద్యంతంబులుగల యీ దేహంబు ద్రవ్యప్రాణగుణాత్మకంబై యాత్మయందు నవిద్యచేతఁ గల్పితంబై దేహిని సంసారంబునం ద్రిప్పు; సూర్యుండు తటస్థుండై యుండం బ్రకాశమానంబులైన దృష్టిరూపంబులంబోలె నాత్మ తటస్థుండై యుండ దేహేంద్రియంబులు ప్రకాశమానంబులగు; నాత్మకు వేఱొక్కటితోడ సంయోగ వియోగంబులు లేవు; వృద్ధిక్షయంబులు చంద్రకళలకుంగాని చంద్రునికి లేని కైవడి జన్మనాశంబులు దేహంబునకుంగాని యాత్మకుఁ గలుగనేరవు. నిద్రవోయినవాఁ డాత్మను విషయఫలాను[2]భవంబులు సేయించు తెఱంగున నెఱుక లేనివాఁడు నిజము గాని యర్థంబునందు ననుభవము నొందుచుండుగావున. ద. 1781

14 వ॥ అట్టి పురుషరూపంబు నొందిన జీవుండు నిరంతర స్త్రీ సంగంబుచే విత్తాపత్య గృహాదిప్రదంబగు స్త్రీత్వంబు నొందు; నీక్రమంబున నంగనా రూపుండగు జీవుండును మన్మాయచేఁ బురుషరూపంబు

(1) వస్తువేకత్వాలోచనంబు జేసి 2 భోగంబులు

నొంది ధనాది ప్రదుండగు భర్తను నాత్మబంధకారణంబగు మృత్యువు నుగ నెఱుంగవలయు. మఱియు జీవోపాధిభూతం బగు లింగదేహంబుచే స్వావాసభూతలోకంబుననుండి లోకాంతరంబు నొందుచుం బ్రారబ్ధ కర్మఫలంబుల ననుభవింపుచు, మఱల కర్మాదులం దాసక్తుండగుచు మృగయుండు గానానంబున ననుకూల సుఖప్రదుండైనను మృగంబునకు మృత్యువగు చందంబున జీవుండు భూతేంద్రియ మనోమయంబైన దేహంబు గలిగియుండు; నట్టి దేహనిరోధంబె మరణంబు; నావిర్భావంబె జన్మంబునుం గాన సకలవస్తు విషయజ్ఞానంబు గలుగుటకు జీవునకు సాధనంబు చక్షురింద్రియంబగు ద్రష్ట్ర్యవర్ణనీయ యోగ్యతా ప్రకారం బున జీవునకు జన్మమరణంబులు లేవు; గావున భయ కార్పణ్యంబులు విడిచి సంభ్రమంబుమాని [1]జీవప్రకారంబు జ్ఞానంబునం దెలిసి ధీరుండై ముక్త సంగుండగుచు యోగవైరాగ్యయుక్తంబైన సమ్యగ్జ్ఞానంబున మాయా విరచితంబైన లోకంబున దేహాదులం దాసక్తి మాని వర్తింపవలయునని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. తృ 1012

15. వ॥ సూర్యోదయాస్తమయంబులం బ్రతిదినంబు నాయువు [2]క్షయంబు నొంద దేహి దేహకళత్రమిత్ర భ్రాతృ మమత్వ పాశాబద్ధుం డై విడివడు నుపాయంబు గానక సంసారాంధకార మగ్నుండై గతా గత కాలంబుల నెఱుంగక దివాంధంబులగు జంతుజాలంబుల భంగి జన్మ జరారోగ విపత్తి మరణంబు లందియు శరీరంబ మేలనుచుం బ్రమోద మోహామదిరాపానమత్తులై విషయాసక్తంజిక్కి తమ్ముం దా మెఱుం గక యుండి విరక్తిమార్గంబు తెలియక వర్తించుమూఢులగు జనంబుల పొంతలం బోవక, కేవల విష్ణుభక్తి భావంబుగల సద్గురులం బ్రతిదినంబును భజియించి సాత్వికంబు భూతదయయును హరికథామృత పానంబును బ్రహ్మచర్యవ్రతంబును విషయంబుల మనంబు చేరకుండుటయు సాధు సంగంబును సజ్జనమైత్రియు విపయసంపత్తియు శుచిత్వంబును తపంబును క్షమయు మౌనవ్రతంబును వేదశాస్త్రాధ్యయన తదర్థానుష్ఠానంబు నహింసయు సుఖదుఃఖాది ద్వంద్వ సహిష్ణుతయు నీశ్వరుని సర్వగతు నిగా భావించుటయు ముముక్షుత్వంబును జనసంగవర్జనంబును వల్క-

2 జగత్ప్రకారంబు 2 క్షీణంబు

లాది ధారణంబును యదృచ్ఛాలాభ సంతుష్టియు వేదాంత శాస్త్రార్థ జిజ్ఞాసత్వంబును దేవతాంతర నిందావర్జనంబును గరణత్రియ శిక్షణంబును సత్యవాక్యతయు శమదమాదిగుణ విశిష్టత్వంబును, గృహారామ క్షేత్ర కళత్రపుత్ర విత్తాదుల హరి కర్పణంబు సేయుటయు నితరదర్శన వర్జనంబు జేయుటయును భాగవతోత్తమ ధర్మంబు లని చెప్పి యిట్లనియె.

వ. 54

16 వ॥ మఱియు వినుండు జన్మంబు శాంతఘోర మూఢ గుణంబుల చేతనైనను సుఖదుఃఖగుణంబుల చేతనైనను ధార్మికాది గుణంబులచేతనైనను సకలభూతంబులు త్రైవిధ్యంబు నేప్రకారంబునం బొందు నాప్రకారంబున జన్మాంతరంబునం బొందుచుండు; దేవుండైన యముండు సర్వజీవాంతర్యామియై ధర్మాధర్మ యుక్తంబైన పూర్వరూపంబుల విశేషరూపంబును చేతం జూచుచుండి వానికను రూపంబులం జింతించుచుండు; నవిద్యోపాధిజీవుండు తమోగుణయుక్తుండై ప్రాచీన కర్మంబులచేత నేర్పడిన వర్తమాన దేహంబు నే నని తలంచుచుండి నష్టజన్మస్మృతిగలవాఁడై పూర్వాపరంబు లెఱుంగం జాలకుండు. మఱియుఁ గర్మేంద్రియంబులచేతఁ గర్మంబులఁ జేయుచుండి, జ్ఞానేంద్రియంబులచేతఁ దమోవిషయంబులైన శబ్దస్పర్శ రూప రసగంధంబుల నెఱుంగుచుండి, పదియాఱవది యైన మనంబుతోఁ గూడి పదియేడవవాఁడగుచుండి, షోడశోపాధ్యంతర్గతుండై యొక్కరుండైన జీవుండు సర్వేంద్రియవిషయ ప్రతిసంధానంబుకొఱకు జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియ మనోవిషయంబులం బొందుచుండు. షోడశకళలు గలిగి లింగశరీరంబునం బరఁగి గుణత్రయకార్యంబను నిమిత్తంబున హర్షశోక భయంబుల నిచ్చుచున్న సంసారంబు ధరియించుచుండు. విజిత షడ్వర్గుండైన దేహి కర్మంబులొల్లని బుద్ధి నెఱింగియు వీని గర్మంబులు సేయుచుండి తన సంచారకర్మంబునం జుట్టుకొన్న పసిరికాయ పురువునుంబోలె నిర్గమోపాయం బెఱుంగక నాశంబు నొందుచుండు. వర్తమాన వసంతాదికాలంబు భూతభావి[1]వసంతకాల యోగ్యంబైన పుష్ప ఫలాదులు తత్కాలజ్ఞాపకంబు నెట్లు సేయు నట్లు భూతభావిజన్మం

1 వసంతాది

బులకు ధర్మాధర్మంబులు నిదర్శనంబులు సేయుచుండు; నొక్కనరుండు నొకక్షణంబును గర్మంబుఁ జేయకుండువాఁడు లేడు. పూర్వసంస్కారంబులంగల గుణంబులచేతఁ బురుషుం డవశుండవు; గావున బలిమిఁ గర్మంబులు సేయింపంబడుచుండు; నవ్యక్త నిమిత్తంబు నొంది తదనురూపంబులైన స్థూలసూక్ష్మ శరీరంబులు మాతాపితృసదృశంబు లగుచుండు; నిట్టి విపర్యయంబు పురుషునికిఁ బ్రకృతిసంగమంబునం గలుగుచుండు; నాప్రకృతి పురాణపురుషుండైన యప్పరమేశ్వరుని సేవించినఁ దలంగుచుండు. ష. 88

17 వ॥ మఱియు ధర్మాధర్మ వాసనాయుక్తంబు విషయానురక్తంబునైన చిత్తంబు గుణప్రవాహంబులచేత వికారంబు నొంది దేవతిర్యఙ్మనుష్యరూపంబులైన దేహంబులం బుట్టించుచుఁ గాలప్రాప్తంబులైన సుఖదుఃఖ తదుభయ ఫలంబుల ననుభవించుచు ననవరతంబు జీవునికిం బ్రత్యక్షంబగుచు స్థూలసూక్ష్మరూపంబుల నుండు. స్వాంతంబు గుణరహితంబైన ముక్తికారణంబగు. ఘృతవర్తులుగల దీపంబు సధూమశిఖలం బుట్టించు; ఘృతవర్తులు నాశంబునొందిన స్వరూపంబుఁ బొందిన తెఱంగున మనంబు గుణకర్మానుబంధంబైన జన్మాదులం బుట్టించు. గుణకర్మంబులం బాసెనేనియుం బరతత్త్వంబు నొందు. జ్ఞానేంద్రియంబు లేనును విషయంబులమీఁద దోఁచు. బుద్ధులేను నభిమానంబునను నేకాదశ వృత్తులంగూడిన మనంబు జీవునికి నసంఖ్యంబులైన జన్మంబులం బొందించు. మనోవృత్తుల నతిక్రమించిన జీవుండు పరంజ్యోతియైన నారాయణస్వరూపంబుగా నెఱుంగును. స్థావరజంగమంబులైనజీవులకుం బవనుండు ప్రాణంబై యున్న చందంబున నీశ్వరుండు సర్వభూతాంతర్యామి యగుచు జీవాత్మస్వరూపంబున నుండు. జీవాత్ముండు జ్ఞానోదయంబునం జేసి మాయ నెంతకాలంబునం గెలువకుండు నంతకాలంబు ముక్తసంగుండుగాఁ; డరిషడ్వర్గంబును జయించి పరతత్త్వంబు నెఱింగిన నీశ్వరుండగుఁ; జిత్తం బెంతకాలంబు విషయాసక్తంబగు నంతతడవు సంసారచక్రంబునందు సంచరించుం గావున మహావీరుండైనను దనకు శత్రువైన మనంబున నప్రమత్తుండై యిచ్ఛావిహారంబున జరగనీక పరమగురుం డైన శ్రీహరిచరణోపాసనాస్త్రంబునం జిత్తంబు గెలిచినం బరతత్త్వంబు నొందు. పం. 153

8 వ॥ మఱియు సంగనాసక్తులగు కాముకుల సంగంబు నిరయ రూపంబైన సంసారంబగు; మహత్సంగంబు మోక్షద్వారంబగు; నట్టి మహాత్ము లెవ్వరనిన శత్రుమిత్రవివేకంబులేక సమచిత్తులు శాంతులు క్రోధరహితులు సకలభూతదయాపరులు సాధువులు నగువారలు మహాత్ములనందగుదు; రట్టి మహాత్ములు నాయందలి స్నేహంబె ప్రయోజనంబు గల్గియుండుటంజేసి విషయవార్తా ప్రవృత్తులగు కుజనులందుఁ దమ దేహ గృహ మిత్ర దారాత్మజాదులందుఁ బ్రీతిలేక యుండుదురు. విషయాసక్తుండైనవాఁడు వ్యర్థకర్మంబులం జేయు; నట్టి దుష్కృత కర్మంబులం జేయువాఁ డెప్పుడును బాపకర్ముఁడగుచుం గ్లేశదంబగు దేహంబు నొందుచుండుం గావునం బాపమూలంబులైన కామంబులు గోరకుఁ; డజ్ఞానం బెంతకాలంబు లేకయుండు నంతకాలం బాత్మతత్త్వం బెఱుంగం; డాత్మతత్త్వం బెఱుగమింజేసి దేహికి దుఃఖం బధికంబైయుండు. లింగదేహం బెంతతడవుండు నంతతడవు మనంబు గర్మవశంబై జ్ఞానవంతంబుగాక యవిద్యంబాయకుండు. శరీరంబు గర్మమూలం బగుటవలనఁ గర్మంబులు సేయఁజనదు. వాసుదేవుం డగు నాయందుఁ బ్రీతి యెంత తడవు లేకయుండు నంతతడవు దేహధర్మంబులు బాధించు. విద్వాంసుఁడైనను దేహేంద్రియాదులయందుఁ బ్రీతిఁజేసిన మిథునీభావ సుఖప్రధానంబగు గృహస్థాశ్రమంబు నంగీకరించి స్వరూపస్మృతిశూన్యుండై మూఢుండగుచు నందు సంసారతాపంబులఁ బొందు. పురుషుఁడు స్త్రీతోడఁగూడి యేకీభావంబు నొందుట వారలకు హృదయ గ్రంథియై యుండు; నందు జనునకు గృహ క్షేత్ర సుతాప్త విత్తంబులందు నేను నాయదియనియెడి మోహంబు గలుగు; నట్టి స్త్రీపురుషమిథునీభావంబుచే సంతానంబు గలుగు; నా సంతాన కారణంబున గృహక్షేత్రవిత్తాదుల సంపాదింపంబడు; నందు మోహం బధికంబగుటంజేసి మోక్షమార్గంబు దవ్వగు; నిట్లు సంసారంబునం దుండియు మనంబున నెప్పుడు ముక్తి చింతం జేయు నపుడు సంసారంబును బాయు. మోక్షోపాయంబులు పరమగురుఁడునైన నాయందు భక్తిసేయుట, విగతతృష్ణయు, ద్వంద్వాతితీక్షయు [1] సర్వలోకంబులందుల జంతువ్యసనావగతియు, [2] నీశ్వరవిషయిక

1 సర్వజంతు వ్యసన నిరీక్షణంబును 2 నీశ్వరదర్శనాపేక్షయు

జ్ఞానాపేక్షయుఁ, దపంబు, నిగతేచ్ఛయు, మత్కృత కర్మంబులు మత్కథలు వినుటయు, నన్నె దైవంబుగా నెఱుంగుటయు, నస్మద్గుణకీర్తనంబు, [3] నిర్వైర సామ్యోపశమంబులు, దేహగేహంబులందు నాత్మబుద్ధి, జిహాసయు, నధ్యాత్మ యోగంబు, నేకాంత సేవయుఁ, [4] బ్రాణేంద్రియాత్మల గెలుచుటయుఁ, గర్తవ్యా పరిత్యాగంబు, నచ్ఛ్రద్ధయు, బ్రహ్మచర్యంబుఁ గర్తవ్యకృత్యంబు; లందుల నప్రమత్తుండగుటయు, వాఙ్నియమనంబు, సర్వంబు నన్నుగా వలంచుటయు, జ్ఞానంబు, విజ్ఞాన విజృంభితంబైన యోగంబు ధృత్యుద్యమంబు సాత్వికంబు నాదిగాఁగల తెఱంగుల చేత లింగదేహంబు జయించి దేహి కుశలుండగుచు నుండ వలయు. పం. 68

19 వ॥ మఱియు [1] ననేకవిధ నామరూప నిరూప్యంబగు మనంబునకు దృష్టిస్మృతుల నాశనంబువలనఁ గలిగెడు నుపరామంబగు సమాధియందు దేవరజ్ఞానస్వరూపంబునఁ దోఁచు నిర్మలప్రతీతి స్థానుండైన హంసస్వరూపికి నమస్కరింతు. దారువందు నతిగూఢంబైన వీతిహోత్రుని బుద్ధిచేతం బ్రకాశంబు నొందించుభంగి బుద్ధిమంతులు హృదంతరంబున సన్నివేశుండైన పరమపురుషుని [2] నాత్మశక్తి త్రయంబులచేతం దేజరిల్లంజేయుదు; రట్టిదేవుండు సకలమాయా విచ్ఛేదకంబైన నిర్వాణ సుఖానుభవంబులంగూడి యుచ్చరింపం గొలందికాని శక్తిగల విశ్వరూపి నాకుం బ్రసన్నుండగుం గాక. వాగ్బుద్ధీంద్రియ మానసంబుల చేతంజెప్ప నిట్టిదని రూపింప నలవిగాక యెవ్వని గుణరూపంబుల వర్తించు, నెవ్వండు నిర్గుణుండు, సర్వంబు నెవ్వనివలన నుత్పన్నంబగు, నెవ్వనివలన స్థితిం బొందు, నెవ్వనివలన లయంబగుఁ, బరాపరంబులకుం బరమంబై యనన్యంబై ప్రసిద్ధంబై సర్వవ్యాపకంబై యాదికార

---

3 నిరహంకారంబును గర్మత్యాగేచ్ఛయు. 4 నాత్మజంబును శ్రద్ధయు

1 నామరూపంబుల రూపవిభవంబునకు దృష్టిస్మృతి సంప్రయోగంబువలన నేప్రకారంబున బొందరాక తమంతులఁగల సుజ్ఞానంబుచేత నేదియెఱుంగఁబడుచుండు నట్టి తేజోధామంబైన పరమహంసంబునకు నమస్కరింతు.

2 నాత్మశక్తులైన నపద్రవ్యంబులచేత నశక్తిత్రయంబుచేతను దేజరిల్లు

ణంబై యున్న తత్త్వంబు నాశ్రయింతు; నెవ్వని ప్రభావంబు మాటలాడెడు వారలకు వాదంబు సేయువారలకు వివాదస్థలంబులగుచు నప్పటప్పటికి మోహంబు నొందించుచుండు నట్టి యనంతగుణంబుగల మహాత్మునకుం [1] బ్రణామంబు సేయుచు నస్తి నాస్తి యను వస్తుద్వయ నిష్ఠలంగలిగి యొక్కటన గలిగియుండి విరుద్ధ ధర్మంబులుగ నుండు నుపాసనాశాస్త్ర సాంఖ్యశాస్త్రంబులకు సమంబై వీక్షింపఁబడిన పరమంబు నాకు ననుకూలంబగుంగాక. ఎవ్వఁడు జగదనుగ్రహంబుకొఱకు జన్మకర్మంబులచేత నామరూపంబు లెఱుఁగంబడుచుండు నట్టినామరూపంబులు గలిగి తేజరిల్లు ననంతుండైన భగవంతుండు ప్రసన్నుండగుంగాక. ఎవ్వండు జనుల పురాకృత జ్ఞానపదంబులచేత నంతర్గతుండై మేదినిం గలుగు గంధాది గుణంబుల నాశ్రయించిన వాయుభంగి మెలంగుచుండు నాపరమేశ్వరుండు మదీయ మనోరథంబు సఫలంబు సేయుంగాక. వ. 217

20 వ॥ మఱియు నొకానొకచోట విషయతృష్ణాపరులైన నరపశువులు పరతత్త్వంబ వైన నిన్నుమాని యైశ్వర్యకాములై తక్కిన దేవతల భజియింపుదురు. వారిచ్చుసంపదలు రాజకులంబునుంబోలె వారలంగూడి నాశంబునం బొందుచుండు. విషయకాములై నిన్ను సేవింపలేనివారు వేఁచినవిత్తనంబునుంబోలె దేహాంతరోత్పత్తి నొందకుండుదురు. నిర్గుణుండవై జ్ఞానవిజ్ఞాన రూపంబు నొందియున్న నిన్ను గుణసమేతునిఁగా నజ్ఞానులు భావింపుదురు. నీభజనం బేరూపుననైన మోక్షంబు ప్రసాదించు. జితమతివైన నీవు భాగవతధర్మం బేప్రకారంబున నిర్ణయించితివి వాప్రకారంబున సర్వోత్కృష్టుండవైన నిన్ను సనత్కుమారాదులు మోక్షంబుకొఱకు సేవింపుచున్నా; రీభాగవత ధర్మంబునందు జ్ఞానహీనుం డొక్కండును లేఁ; డన్యకావ్యధర్మంబులందు విషమబుద్ధిచేత నేను నీవు నాకు నీకు నని వచియించుచున్న వాఁడు ధర్మనిరతుండై క్షయించుచుండు. స్థావరజంగమప్రాణిసమూహంబునందు సమంబైన భాగవత ధర్మంబుల వర్తించుచున్న మనుజునికి భవద్దర్శనంబువలనఁ బాపంబు క్షయించుట యేమిచిత్రం; బిపుడు భవత్పాదావలోకనంబున

1 నతిభక్తింబ్రణామంబు

[1]నిరస్తాశుండనైతి. మూఢుండనైన నాకుఁ బూర్వకాలంబున నారదుం డనుగ్రహించి భగవద్ధర్మంబు దయసేసెఁ; నది నేఁడు నాకు వరదుండవైన నీకతంబున దృష్టంబయ్యె. ఖద్యోతంబులచేత సూర్యుండు గోచరుండు గానిమాడ్కి జగదాత్మకుండవైన నీమహత్త్వంబు మనుజులచేత నాచరింపంబడి ప్రసిద్ధంబైనదిగా; దుత్పత్తి స్థితిలయకారుండవై భగవంతుండవైన నీకు నమస్కరించెద నని మఱియును. ష. 476

21 వ. దేవా యిట్టి నిన్ను జీవాత్మస్వరూపుండ వనక సకలాత్మలకు నాత్మయైన పరమాత్మస్వరూపకుండ వని యెవ్వరెఱుంగుదురు, వారు గదా గురువనియెడు దినకరునివలనఁ బ్రాప్తంబైన యుపనిషదర్థజ్ఞానంబను సునేత్రంబునం జేసి సంసారమిథ్యాసాగరంబు దరించిన చందంబుననుండుదురు. రజ్జువందు రజ్జువని యెఱింగెడి యెఱుక లేకుండ నయ్యెఱుంగమి నది సర్పరూపంబై తోఁచినపిదప నెఱింగినవారివలన రజ్జువని [2]తెలుపుచుండ సర్పరూపంబు లేకుండు కైవడి, నాత్మ యప్పరమాత్మయని యెఱుంగరు. వారికయ్యెఱుంగమివలన సకలప్రపంచంబులుగలిగి తోఁచు; నాత్మ యప్పరమాత్మయని యెవ్వరెఱుంగుదురు, వారికయ్యెఱుకవలనఁ బ్రపంచంబు లేకుండు; నజ్ఞాన సంభావిత నామకంబులైన సంసారబంధమోక్షంబులు జ్ఞానవిజ్ఞానంబులలోనివి కావు; కావునఁ [3]గమలమిత్రునకహోరాత్రంబులు లేనితెఱంగునఁ బరిపూర్ణజ్ఞానమూర్తి యగు నాత్మయందు జ్ఞానంబులేమి, మోక్షంబు లే; దాత్మవైన నిన్ను దేహాదికంబని తలంచియు నాత్మ వెలినుండుననుచు మూఢులు మూఢత్వంబున వెదుకచుందురు. వారి మూఢత్వంబుఁ జెప్పనేల? బుద్ధిమంతులై పరతత్త్వంబు కాని జడంబును నిషేధించుచున్న సత్పురుషులు తమతమ శరీరంబులయందె నిన్నరయుచుందు. రది గావున! ద॥ 569

22 వ॥ మఱియు శ్రీహరియాజ్ఞఁ జీవుండు దపోవిద్యలను [4]యోగవీర్యజ్ఞానార్థ ధర్మంబులను దనచేత నోరులచేతఁ దప్పింప సమర్థుండుగాఁ; డుత్పత్తి [5]నాశంబులకు శోకమోహభయ సుఖదుఃఖంబులకు నీశ్వరాధీనుండకాని జీవుండు స్వతంత్రుండుగాఁడు. శ్రీహరివాగ్రూపం

1 నిరస్తాశయమలుండనైతి. 2 యెఱుఁగుచుండ.
3 నలిని. 4 యోగజ్ఞానార్థ. 5 స్థితినాశంబు.

బులైన శ్రుతులందు గుణత్రయం బనురజ్జువునం బంధింపంబడిన యస్మ దాదులము ముకుదాత్రిటిచేఁ బశువు మనుష్యుల వశంబైన చందంబున నీశ్వరాజ్ఞం బ్రవర్తించుచుందుము. నరుండు సుఖదుఃఖానుభవంబులకు నీశ్వరాధీనుండు నేత్రంబులు గలవానిచేతఁ దివియంబడిన యంధుండు నుంబోలె నీశ్వరుం డిచ్చిన సుఖదుఃఖంబు లనుభవించుచున్నవారము. స్వప్నంబునం గన్న పదార్థంబు మేల్కాంచి మిథ్యగాఁ దలంచిన కరణి మోక్షార్థియైన సుజ్ఞానివంతుండు ప్రాప్తసుఖదుఃఖంబు లనుభవించుచు దేహారబ్ధకర్మంబులం బాయనొల్లఁడు. వనవాసియైనను జితేంద్రియుండు గాకుండెనేని గామాదిసహితుండగుటం జేసి సంసార బంధంబులు [1]గలుగు. గృహస్థాశ్రమంబందు జితేంద్రియుండై యాత్మజ్ఞానంబుగల పురుషునకు మోక్షంబు సిద్ధించు. శత్రువుల గెలువ నిచ్ఛయించిన పురుషుండు దుర్గంబాశ్రయించి శత్రువుల గెలిచినమాడ్కి మోక్షార్థి యగు నీవు గృహాశ్రయుండవగుచు శ్రీహరి చరణారవిందంబు లను దుర్గంబాశ్రయించి యరిషడ్వర్గంబులం జయించి ముక్తసంగుండవై యీశ్వర కల్పితంబులగు భోగంబుల ననుభవించి ముక్తిం జెందుము.

పం. 11

విరక్తి.

1 సీ॥ నరనాథ! వినుము స్వ•ప్నంబుచందంబున
నజ్ఞానవిలసితం•బగుటఁ జేసి
తివిరి మిథ్యాభూత • దేహాదికమునకు
నరయ నివర్తనా•యాస మేటి
కని యంటివేనియు • నర్థంబు లేకున్న
నర్థినోపాదికం•బైన మనము
వాంఛతో స్వప్నము • వర్తింపఁ బురుషునిఁ
బూని జాగ్రద్బోధ•చే నుపాధి

1 సిద్ధిగలుగు

చెడక స్వాప్నికసంసృతి • విడుచునట్లు
దత్త్వవిజ్ఞానమున నవి • ద్యానివృత్తి
ద్వారదేహాదిక నివృత్తి • దగులకున్నఁ
దిపుట సంసృతి దాని వ • ర్తింపకుండు ॥ చ॥ 864

2 సీ॥ పాంచభూతికమైన • భవనంబు దేహంబు
పురుషుండు దీనిలోఁ • బూర్వకర్మ
వశమున నొకవేళ • వర్తించు దీపించుఁ
దటేరైన నొకవేళఁ • దలఁగిపోవు
జెడునేని దేహంబు • చెడుఁగాని పురుషుండు
చెడఁ డాతనికి నింత • చేటులేదు
పురుషునికిని దేహ • పుంజంబునకు వేఱు
గాని యేకత్వంబు • గానరాదు
తే॥ గీ॥ దారువుల వెలుంగు • దహనునికై వడిఁ
గాయములఁ జరించు • గాలిభంగి
నాళలీనమైన • నభముచాడ్పున వేఱుఁ
దెలియవలయు దేహి • దేహములకు. స॥ 51

3 క॥ మలమునఁ గ్రిమియును బడుక్రియ
నిలఁబడు నొడ లాత్మగాదు • హేయం బనుచున్।
దలఁతురు తజ్ఞులు వాగడుదు
రలసత నొడ లాత్మయనుచు • నజ్ఞు లిలేశా! స॥ 462

4 ॥ విను మూఢుండు శబ్దమయ వేదమార్గంబైన కర్మఫల బోధన ప్రకారంబున వ్యర్థంబులైన స్వర్గాది నానాలోకసుఖంబుల నిచ్ఛయించు! మాయామయమార్గ వాసనామూలంబు సుఖం బని తలంచి నిద్రించువాఁడు గలలు గను తెఱంగునం బరిభ్రమించు! నిరవద్య సుఖలాభంబుం జెందఁడు. తన్నిమిత్తంబున విద్వాంసుండు నామమాత్రసారంబులగు భోగ్యంబులలోన నెంతట దేహనిస్పృహంబు సిద్ధించు నంతియకై కొనుచు నప్రమత్తుండై సంసారంబు సుఖమని నిశ్చయింపక యెుండు మార్గంబున సిద్ధి గలదని చూచి పరిభ్రమంబు నొందుచుండు.

ద్వి॥ 20

5 చ॥ అనఘ జితేంద్రియస్ఫురణు • లయ్యును జంచలమైనమానసం
బను తురంగంబు బోధమహి • తాత్మవివేకపుమూలిత్రాట న
ల్లనఁ గదియంగఁబట్టను ద • లంచుచు ముక్తి కుపాయలాభమే
యనువున లేమికి న్వగల • నొందెదు నాత్మలు వో తలంపగన్ ॥
ద॥ 1226

6 ఆ॥ వె॥ మానసంబు గట్టి • మహితభోగంబులు
మాని యింద్రియముల • మదము లడఁచి
తపముఁ జేసి యింద్ర • తయుఁ గోరుఁగాని నీ
యమృతపదముఁ గోరఁ • డజ్ఞుఁడీశ ! ద॥ 1364

7 తే॥ గీ॥ పుత్రదార గృహక్షేత్ర • భూరివిషయ
ఘనసుఖాసక్తుఁడగుచు నే • మనుజుఁడేని
నర్థి భజియించువాఁడు భ • వాబ్ధిలోనఁ
జెంది యెన్నాళ్ళకును దరిఁ • జేరలేఁడు ॥ గ॥ ప. 1228

8 సీ॥ జనయిత్రి సత్యంబు • శౌచంబు దయయును
ధృతియు మానంబు బు • ద్ధియును సిగ్గు
క్షమయును యశమును • శమదమభగములు
మొదలుగాఁగల గుణం • బులు నశించు
జనుల కసత్సంగ • మున ననియెఱిగించి
వెండియు నిట్లను వి • నుము మూఢ
హృదయులు శాంతి • విహీనులు దేహాత్మ
బుద్ధులు నంగనా • మోహపాశ
తే॥ గీ॥ బద్ధకేళీమృగంబుల • పగిదిఁ దగిలి
పరవశస్వాంతముల • శోచ్య భావులయిన
వారిసంగతి విడువంగ • వలయునందు
నంగనాసంగమము దోష • మండ్రుగాన॥ తృ ప. 1006

9 క॥ చిరకాలతపమునైనను
హరియింపఁగనోవుఁ జిత్త • మని పెద్దలు న
మ్మరు జారులకును జారిణి
కరణిని నడరించు మనసు • కామాదులకున్ ॥ పం॥ ప. 85

10 చ॥ నరులకు నేతపంబున న♦నంతసుఖంబులఁ బొందనౌను శ్రీ
కరమతి నాతపంబుఁ దగ♦ఁ గైకొని చేసిన బ్రహ్మసౌఖ్యముం
దిరముగఁ గల్గువృద్ధులను♦ దీనులఁ బ్రోవుఁడు దుష్టవర్తనన్
జరుగుచునుండు కాముకుల♦ సంగతిఁ బోకుఁడు మీఁదఁ మేలగున్॥
పం॥ ప. 67

11 గీ॥ తనయులార వినుఁడు ♦ ధరలోనఁ బుట్టిన
పురుషులకును శునక♦ములకు లేని
కష్టములను దెచ్చు ♦ గానఁ గామంబుల
వలన బుద్ధి సేయ♦వలదు మీరు॥ పం॥ ప. 66

12 క॥ కామోపభోగసుఖములు
వేమాఱును బురుషుఁ డనుభ♦వించుచు నున్నం
గామంబు శాంతిబొందదు
ధూమధ్వజుఁ డాజ్యవృష్టిఁ ♦ ద్రుంగుడువడునే॥ న॥ ప. 582

13 క॥ ధర శునకభోగ్యమును నిహ
పరదూరమునైన తనువుఁ ♦ బాథేయముగా
నెఱి నమ్మి వస్త్రమాల్యా
భరణంబు లలంకరించు ♦ పామరజనులన్॥ తృ॥ ప. 469

14 ఆ॥ వె॥ వివిధకామలోభ ♦ విషయలాలసు మత్తు
నప్రమత్తవృత్తి ♦ నంతకుండ
వైన నీవు వేళ ♦ నరసి త్రుంతువు సర్ప
మొదిగి మూషకంబు ♦ నొడియునట్లు॥ ద॥ ప. 1661

15 క॥ హరిమాయావిరచితమై
తరుణీరూపంబుఁ దాల్చి ♦ ధరఁ బర్విన బం
ధురతృణపరివృతకూపము
కరణి నదియు మృత్యురూప♦కంబగు మఱియున్॥
తృ॥ ప. 1019

16 క॥ ధీరతతో మత్పదసర
సీరుహసేవానురక్తి ♦ జెందినవార

ల్నారీసంగము నిరయ
ద్వారముగా మనములందుఁ • దలవుదు రెందున్॥ తృ॥ ప. 1009

17 గీ॥ రత్నములు హేమములు వను • రాగలీల
నమ్మకంబుల నీవల • నావల ఋన
భంగి నరులందు జీవుండు • ప్రాప్తుఁడగుచు
నెలమిఁ దిరుగుచునుండు దా • నెందుఁజెడఁడు॥ ష॥ ప. 464

18 క॥ కలుగును మఱి లేకుండును
గల భూతము లెల్ల గాల • కర్మవశములై
నిలువఁడు ప్రకృతిం దద్గుణ
కలితుఁడుగాఁ డాత్మ మయు డఁ • గమ్యుఁడు దలపన్॥ న 50

19 క॥ పతులెవ్వరు సతులెవ్వరు
సుతులెవ్వరు మిత్రశత్రు • సుజనప్రియసం
గతు లెవ్వరు సర్వాత్మక
గతుఁడై గుణసాక్షియైన • ఘనుఁ డొక్కనికిన్॥ ష॥ ప. 466

20 క॥ పరులెవ్వరు దామెవ్వరు
పరికింపఁగ నేకమగుట • భావింపరు త
త్పరమజ్ఞానము లేమిని
బరులును మే మనుచుఁ దోఁచుఁ • బ్రాణులకెల్లన్॥ స॥ ప. 69

21 క॥ పగతురఁ జెరిచితిననియును
బగతురచేఁ జెడితి ననియు • బాలుఁడు దలచున్
బగచెలుములు లేవాత్మకుఁ
బగచెలుములు కీలుకర్మ • బంధమునుండీ॥ ద॥ ప. 160

22 క॥ ఎవ్వఁడు సృజించుఁ బ్రాణుల
నెవ్వఁడు రక్షించుఁ ద్రుంచు • నెవ్వఁ డనంతుం
డెవ్వఁడు విభుఁ డెవ్వడు వాఁ డి
వ్విధమున [1] మనుదు రెనుచు • హేలారతుఁడై॥ స॥ ప. 48

1 మనువుజనువు

23 ఉ॥ కర్మవశంబునం జగము • గల్గును పోవునదంగు [1] నన్నుచో
గర్మము బుద్ధిఁజూడ జడ • కార్యము గాని ప్రపంచ కల్పనా
కర్మమునందు గర్తయనఁ • గా విలసిల్లఁగఁ జాల దీ జగ
త్కర్మక కార్యకారణము • గావున నీశుఁడు విష్ణుఁ డారయన్.
చ॥ ప. 581

24 ఉ॥ మచ్చిక నీరికెల్ల బహు • మాత్రము చోద్యము దేహి పుట్టుదు
జచ్చుచునుండఁ జూచెదరు • చావకమానెదువారిభంగి నీ
చచ్చినవారి కేడ్చెదరు • చావుకు నొల్లక డాగవచ్చునే
యెచ్చటఁబుట్టె [1] నచ్చటికి • నేగుట నైజము ప్రాణికోటికిన్॥
స॥ ప. 46

25 ఉ॥ ఏను మృతుండ నౌదునని • యింతభయంబు మనంబులోపల
న్మానుము సంభవంబుగల • మానవకోట్లకుఁ జావు నిత్యమౌ
గాన హరిందలంపు మికఁ • గల్గదు జన్మము నీకు ధాత్రిపై
మానవనాథ! పొందెదవు • మాధవలోక నివాససౌఖ్యముల్.
ద్వా॥ ప. 25

26 తే॥గీ॥ కానవచ్చిన ఫలములు • గర్మమూల
ము లగుటనుఁజేసి సంసార•ములనుఁ జిత్త
మెపుడు వర్తించుచుండగా • నెఱుఁగలేవు
తత్త్వయోగంబు మిగుల ని•త్యంబటంచు॥ పం॥ ప. 158

27 క॥ చెడు కరులు హరులు ధనములు
చెడుదురు నిజసతులు సుతులు • చెడు చెనటులకున్
జెడక మను నెరసుగుణులకుఁ
జెడని పదార్థములు విష్ణు • సేవా నిరతుల్॥ అ॥ ప. 127

28 క॥ పలుపాటులఁ బడుజనులకు
నిల నొకచో నుండగలదె • యేరుల వెంటన్
గలసి చను మాత్రికులన్నియు
బలువెంటలఁ బోవుగాక • పాయకయున్నే॥ ద॥ ప.208

---

1 నందులో 1 నర్యాదల కేగట

29 క॥ తన పుత్త్రమిత్త్రముఖరులఁ
దనుపక చూడకయ వారు ♦ దరిగి నశింప
న్మనుచు గృహమేధియాశ్రమ
మునసుండెడి వానికొక్క ♦ మోదముగలదె॥ ద॥ ప. 205

30 ఆ॥ వె॥ ధనము వీధిఁ బడిన ♦ దైవవశంబున
నుండు, బోవు మూల♦నున్ననైన;
యడవి రక్షలేని ♦ యబలుఁడు వర్ధిల్లు
రక్షితుండు మంది♦రమునఁ జచ్చు॥ స॥ ప. 49

31 క॥ జననీ జనకులఁ బాసియు
ఘనవృకముల బాధబడకఁ ♦ గడుబిన్నలమై
మనియెద మెవ్వఁడు గర్భం
బున [1] మునుఁ బోషించెవాఁడె ♦ పోషకుఁ డడవిన్॥ స॥ ప. 47

32 క॥ రక్షకులు లేనివారల
రక్షించెద ననుచుఁ జక్రి ♦ రాజై యుండన్
రక్షింపు మనుచు నొకనరు
నక్షమ్ముఁ బ్రార్థింపనేల ♦ నాత్మజ్ఞులకున్॥ ద్వి॥ ప. 22

33 క॥ అజగరమును జంటీగయు
నిజగురువులఁ గాఁదలచి ♦ నిశ్చింతుఁడనై
విజనస్థలిఁ గర్మంబుల
గిజిబిజి లేకున్నవాఁడ ♦ గౌరవ వృత్తిన్॥ స॥ ప. 437

34 మ॥ పరఘల్లూర్చిన తేనె మానవులకు ♦ న్సంప్రాప్తమైనట్లు లో
భగతుల్గూర్చిన విత్తము ల్పరులకుం ♦ బ్రాపించుఁ బ్రాప్తాశినై
తిరుగంబోనిమహారగంబు బ్రదుకున్ ♦ దీర్ఘాంగమైయుండియున్
[2] జిరకాలంబును వానివర్తనములం ♦ జింతించి యేకాంతినై॥
స॥ ప 436

35 క॥ నిందింప, బరుల నెన్నఁడు
వందింప ననేక పీడ ♦ వచ్చిన మదినో

---

1 మము 2 జిరకాలంబుగ,

క్రిందింప విభవముల కా
నందింపఁ బ్రికామ వర్త ♦ నంబున నధిపా ॥ స॥ ప 440

36 సీ॥ అజినవల్కల దుకూ♦లాంబరంబులుగట్టి [1]
యొండెఁ గట్టక యొండె ♦ నుండుచుండు
నాందోళికారథ♦హయనాగముల నెక్కి
యైన నెక్కకనైన ♦ నరుగుచుండుఁ
గర్పూరచందన ♦ కస్తూరికాలేప
మైన భూరజమైన ♦ నలఁదికొందు
ధర్మశయ్యలనైన ♦ బర్ణశిలాతృణ
భస్మంబులందైన ♦ [2] బడుచునుండు
తే॥ గీ॥ మానయుక్తమైన ♦ మానహీనంబైనఁ
దీయనైన మిగులఁ ♦ దిక్తమైనఁ
గుడుతు సగుణమైన ♦ గుణవర్జితంబైన
నల్పమైనఁ జాల ♦ నధికమైన॥ స॥ ప. 438

37 క॥ లేదని యెవ్వరి నడుగను
రాదని చింతింపఁ బరులు ♦ రప్పించినచోఁ
గాదని యెద్దియు మానను
ఖేదము మోదమును లేక ♦ గ్రుడింతు మదిఁ॥ స॥ ప. 439

38 క॥ వ్యాప్తింబొందక పగవకఁ
బ్రాప్తంబగు లేశమైనఁ ♦ బదివేలనుచుం
దృప్తింజెందని మనుజుఁడు
సప్తద్వీపములనైన ♦ జక్కంబడునే॥ అ॥ ప. 578

39 క॥ దేహము నిత్యము గాదని
మోహముఁ దెగఁగోసి సిద్ధ ♦ ముని వర్తనుఁడై
గేహము వెలువడు నరుఁడు
త్సాహముతోఁ జెందు ముక్తి ♦ సంపద ననఘా॥ ప్ర॥ ప. 315

1 యైన గట్టకయైన యలరుచుండు 2 బండుచుండు

40 ఆ॥ వె॥ విషయ సక్తులయిన ♦ విబుధాహితులతోడి
పనికివలదు ముక్తి ♦ మార్గవాంఛ
నాదిదేవు విష్ణు ♦ నాశ్రయింపుడు ముక్త
సంగ జనులఁగూడి ♦ శైశవమున॥ స॥ ప. 216

41 మత్తే॥ ఎండమావులనంటి భద్రము♦లెల్ల సార్థము లంచు మ
ర్త్యుండు రోగనిధాన దేహము♦తో విరక్తుఁడు గాక యు
ద్దండమన్మథ వహ్ని నెప్పుడు ♦ దప్తుఁడై యొకనాడుఁ జే
రండు పారము దుష్టసౌఖ్యప♦రంపరాక్రమణంబునన్ స॥ ప. 358

42 క॥ విత్తము సంసృతి పటలము
వృత్తము కామాదివైరి♦వర్గంబుల నేఁ
డిత్తము చిత్తము హరికిని
జొత్తము నిర్వాణపదము ♦ శుభమగు మనకున్ స॥ ప. 249

42 చ॥ ఎల్లశరీరధారులకు ♦ నిల్లను చీకటినూతిలోపలం
దెల్లక పీరు నేమను మ♦తిభ్రమణంబున భిన్నులై ప్రవ
ర్తిల్లక సర్వము న్నతని ♦ దివ్యకళామయమంచు విష్ణునం
దుల్లముఁ జేర్చి తా రడవి ♦ నుంగుట మేలు నిశాచరాగ్రణీ॥
స॥ ప. 142

3 భక్తి

1 సీ॥ మహితాత్మ మఱి జన్మ ♦మరణ ప్రణాశన
హేతు భూతుండవు ♦ నిద్ధకల్ప
తరువవు నగునిన్నుఁ ♦ దగనెవ్వ రేనేమి
పూని నీమాయా వి♦మోహితాత్ము
లగుదు ధర్మార్థ [1] కా♦మంబులకొఱకుఁ దా
మర్చింపుదురుం ద్రిగు♦ణాభమైన
దేహోపభోగ్యమై ♦ దీపించు సుఖముల
నెనయంగ మది [2] నిచ్ఛ♦యింతు రట్టి

(1) కామాదులకొఱకుఁగా భజియించుచును గుణప్రభవమైన (2) లోన నెంతుర ట్టి

తే॥ గీ॥ విషయ సంబంధ జన్యమై • వెలయుసుఖము
వారికి నిరయమందును • వగలు దేవ
భూరిసంసారతాప ని• వారగుణ క
థామృతపూర్ణ యీశ మా • ధవ ముకుంద॥ చ. ప 283

2 సీ॥ యజ్ఞాదికములందు • నామ్నాయములయందుఁ
దలుదుగాఁ దత్త్వవా • దంబు లేదు
స్వప్నంబు లందుల • సౌఖ్య మాకారంబు
నందుల నిత్యమై • యంత లేని
యట్టిచందమున వే • దాంత వాక్యంబులు
దత్త్వంబు నెఱిఁగించి • తలఁగుఁగాని
నిత్యంబులై యుండ• నేరవు పురుషుని
చిత్తంబు గుణములఁ • జెంది యెంత

తే॥ గీ॥ కాలమందును మఱి యంత • కాలమందు
నరయ విజ్ఞాన కర్మేంద్రి• యములచేత
మఱిగి ధర్మంబు మఱి యధ•ర్మంబునట్లు
దరిలి పుట్టించుచుండు స•త్యాంత మహిమ॥ పం 152

3 క॥ ఏరీతిఁ గడవ నేర్తురు
కూరులు బహుదుఃఖ రోగ •కుత్సిత బుద్ధు
ల్నీరసులు నరులు గావున
నారయ సుజ్ఞాన బుద్ధి • నానతియీరే॥ ఏ॥ ప. 40

4 క॥ ఏభక్తి భవద్గుణ పర
మై భవపాప ప్రణాశ • మై ముక్తి శ్రీ
లాభము రయమునఁ జేయునో
యాభక్తి విధంబుఁ దెలియ • నానతియీవే॥ తృ॥ ప 876

5 ఉ॥ వేదనభూశిరో మహిత • వీధుల జాల నలంకరించు మీ
పాదసరోజయుగ్మము శు • భస్థితి మాహృదయంబులందు ని
త్యోదిత భక్తిమైఁ దగిలి• యుండు నుపాయ మెఱుంగఁ బల్కు దా
మోదర! భక్తదుర్భర । మ• హోదధితారణ! సృష్టికారణా। ద॥ ప. 763

6 సీ॥ అరయంగ నెవ్వని • కలవిగానట్టి యీ
సలలిత మానుష•జాతిఁ బుట్టి
యాత్మతత్త్వజ్ఞాన • హేతుఁడైన వానికి
గలుగునే యందు సు•ఖంబొకింత
వెలయఁ బ్రవృత్తి ని•వృత్తి మార్గంబుల
[2]సుఖదుఃఖ చయముల • సొరది దెలిసి
పనిచెడి సంకల్ప • ఫలమూలమునఁ బాలు
కడుసుఖదుఃఖ మో•క్షములకొఱకు

తే॥ గీ॥ దంపతీ క్రియామ•తంబు వర్తింతురు
దాన మోక్షమేలఁ • దక్కియుండు
నఖిల దుఃఖహేతు • వైన యీకర్మంబు
నెఱిఁగి నన్నుఁ దలఁప •రిచ్ఛలోన॥ ష॥ ప. 483

7 క॥ సమధికనిష్ఠం గృతయో
గమున నృస్వస్త సకల •కర్ముఁడవై మో
హముఁ బాసి భక్తిచే మో
క్షమునకు [2]భజియింపు నను వి•కారరహితుఁడై॥ తృ॥ ప. 861

8 తే॥ గీ॥ వనతటాకోపనయన వి•వాహ దేవ
భవన నిర్మాణ భూమ్యాది • వివిధదాన
జపతపోవ్రత యోగ య•జ్ఞముల ఫలము
మామక స్తవఫలము స •మంబుగావు॥ తృ॥ ప. 329

9 తే॥ గీ॥ ఏది జపియింప నమృతమై • యెసఁగుచుండు
నేది సద్ధర్మ పథమని • [3]యెఱుఁగఁ దగిన
దదియె సద్భక్తి యోగంబు • [4]నావహించు
మూర్తివంతంబుతో హరి•కీర్తనంబు॥ ష॥ ప. 180

---

(1) సుఖమును దుఃఖంబు (2) భజియింపు వివిక్తకామనుఁడు
(3) యొన్నఁబడును (4) సలవరించు

10 క॥ ఇంతయును దథ్యమని మది
నెంతయుఁ దెలియంగలేరు • హీనాత్ములు దు
ర్దాంతతర ఘటిత మాయా
క్రాంతాత్యంత ప్రకాశ • గౌరవ జడులై॥ ష॥ ప. 188

11 క॥ హరిభక్తిచేతఁ గొందఱు
బరిమార్తురు మొదలుముట్ట • పాపంబుల ని
ష్ఠురతర కరముల సూర్యుం
డరుదుగఁ బెనుమంచు పింఛ • మడఁచిన భంగిన్॥ ష॥ ప. 53

12 ఉ॥ కొందఱు పుణ్యవర్తనులు • గోపకుమారపదారవిందజా
నంద మరందపాన కల • నారత షట్పదచిత్తులౌచు గో
విందపరాయణు ల్విమల • వేషులు దోష మడంతు రాత్మలం
జెందిన భక్తిచేత రవి • చేకొని మంచునడంచు కైవడిన్॥
ష॥ ప. 52

13 మ॥ ఒకనూ టెవ్వనిపేరు కర్ణములలో • నొయ్యారమై సోకిన
న్సకలాఘంబులు పల్లటిల్లి తొలఁగు • న్సభ్రాంతితో నట్టి స
త్సుకరు న్మంగళతీర్థపాదు హరి వి • ష్ణు న్దేవదేవేశు దా
నకలంకస్థితి గొల్చు భక్తులకు లే • దద్దంబు రాజాగ్రణీ! న। 142

14 క॥ జ్ఞానులచే మానులచే
దానులచే యోగసంవి • ధానులచేత
న్మ్యాని నిబద్ధుం డగునే
శ్రీనాథుఁడు భక్తియుతుల • చేతంబోలెన్ ద॥ ప. 391

15 క॥ ఘనదుఃఖ హేతుకర్మం
బును దత్ప్రతికార కర్మ • ము నివియు మాయా
జననము లగుటను బురుషుఁడు
గనుఁ గలలో దోఁచినట్టి • కలచంగమునన్ చ॥ ప. 862

16 క॥ జగదేకనాథుగుణములు
మిగులగ సంస్మరణతోడ • మీఱినభక్తిన్

బగలును రాత్రియు సంధ్యలు
దగిలి జితేంద్రియులు నైన • తపసులు ఛాత్రీ! ఏ॥ ప. 33

17 చ॥ అమలినభక్తిఁ గొందఱు మ•హాత్ములు మచ్చరణారవిందయు
గ్మము హృదయంబున న్నిలిపి • కౌతుకులై యితరేతరానులా
పముల మదీయ దివ్యతను • పౌరుషముల్ గొనియాడుచుండి మో
క్షము మదిఁ గోరనొల్ల రని•శంబు మదర్పిత సర్వకర్ములై॥
తృ॥ ప. 879

18 సీ॥ పరికింపఁ గొందఱు • భాగవతోత్తముల్
ఘనతకెక్కిన పురా•తనములైన
చారుప్రసన్న వ•క్త్రారుణ లోచన
ములు గల్గి వరదాన • కలితములుగఁ
దనరు మద్దివ్యావ•తార వైభవములు
మది నొప్పఁ దనురాగ •మహిమఁ జేసి
యనుభవింపుచుఁ దదీ • యాలాపముల సన్ను
తింపుచుఁ దివుటఁ ద •ద్దివ్య విలస

తే॥ గీ॥ దవయవోదార సుందర • నవవిలాస
మందహాస మనోహర • మధురవచన
రచనచే నపహృతమనః •ప్రాణు లగుచు
నెలమి నుందురు నిశ్శ్రేయ•సేచ్ఛలేక। తృ॥ ప. 880

19 మ॥ కణక న్నార్వరలు వెండి మోక్ష నిరపేక్ష•స్వాంతులైయుండి దా
మణిమాద్యష్ట విభూతిసేవితము ని•త్యానంద సంధాయమౌ
గణనాతీతము నప్రమేయము సమ•గ్రశ్రీకము న్సర్వల
[1] క్షణసంయుక్త వికుంఠలోక పదవిం•గై కొందు రత్యున్నతిన్
తృ॥ ప. 881

20 క॥ తనరుదు రప్పుణ్యాత్ములు
జనయిత్రి మదీయకాల • చక్రగ్రసనం
బును బొందక నిత్యంబగు
ననుపమ సుఖవృత్తినుందు • రది యెట్లనినన్ తృ॥ ప. 883

(1) క్షణయుక్తంబునైన మోక్షపదవిం

21 మ॥ సముద్రై స్నేహముచే సుతత్వమును వి•శ్వాసంబుచేత స్సఖి
త్వముచాలఁ హితవృత్తిచేతను సుహృ•త్త్వంబు న్సుమంత్రోపదే
శముచేత న్నిజదేశికుండనఁగ ని•చ్చ ల్యాజ్యుఁడా నిష్టదై
వమునై వారికి కాలచక్ర భయము • లార్పింపుదుం గావునన్
తృ॥ ప. 884

22 క॥ హేయగుణరహితుఁ డనఁగల
నాయందలి భక్తిలక్ష•ణముఁ దెలిపితి న
న్పాయక నిర్హేతుకముగఁ
జేయు మదీయ ప్రతైక•చిరతరభక్తిన్ తృ॥ ప. 957

23 చ॥ మనుసుతమద్గుణ శ్రవణ•మాత్ర లభించినయట్టి భక్తిచే
ననఘుఁడ సర్వశోభన గు•ణాశ్రయుఁడ న్పరమేశ్వరుండనై
తనరిన నన్నుఁజెందిన యు•దాత్త మనోగతు లవ్యయంబులై
వననిధిగామియైన సుర•వాహినిఁబోలి ఫలించు నిమ్ములన్
తృ॥ ప. 956

24 వ॥ నిష్కామములైన మదీయ భక్తులకు నట్టిభక్తియోగంబు సాలోక్య
సార్ష్టి సామీప్య సారూప్య సాయుజ్యంబులను సాధనంబు గావున
మహాత్ములగువారు తమ మనోరథ ఫలదాయకంబులైనను మదీయ
సేవావిరహితంబులైన యితర కర్మంబుల నాచరింప నొల్లరు దీని నా
త్యంతిక భక్తియోగంబని చెప్పుదురు. సత్వరజస్తమోగుణ విహీనుండైన
జనుండు [1] మత్స్వరూపంబుఁ బొందునని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె.
తృ॥ ప. 958

25 తే॥ గీ॥ గుణతరానేక కల్యాణ•గుణ విశిష్టుఁ
డనఁగనొప్పిన ననుఁబొందు • నండఁగొనక
పవనవశమునఁ బువ్వుల • పరిమళంబు
ఘ్రాణమున నావరించిన • కరణి మెఱసి॥ తృ॥ ప. 963

26 ఆ॥ వె॥ నాకు మేలుఁగోరు • [2] నాభక్తుఁడగువాఁడు
భక్తజనులకేను •పరమగతియు

(1) మత్స్వరూపాకారం (2) నాభక్తులకు గాను

భక్తుఁ డొందుఁ జనినఁ • బలితెంతు వెనువెంట
గోవు వెంటఁ దగులు • కోడె భంగి॥ న॥ ప. 119

27 చ॥ చలమున బుద్ధిమంతులగు • సాధులు నాహృదయంబులీల దొం
గిలి కొనిపోవుచుండుదు రకిల్బిషభక్తిలతాచయంబుల
న్నిలువఁగఁ బట్టికొట్టుదురు • నేరుపుతో మనకుంభికై వడి
న్వలలకుఁజిక్కి భక్తజన • వత్సలతం జనుచుండుఁ దాపసా॥
న॥ 118

28 క॥ హరిభక్తులతో మాటలు
ధరనెన్నఁడుఁ జెడని పుణ్య • ధనముల మూట
ల్వరముక్తికాంత తేటలు
నరిషడ్వర్గంబు చొరని • ¹యరుగుల కోటల్॥ ష॥ ప 153

29 క॥ భగవద్భక్తులు సుజనులు
దగ వెఱఁగి పరోపకార • తాత్పర్య వివే
క గరిష్ఠులై చరింతురు
జగతిం బొంపొంది వృష్ణి • సత్తమ! యెందున్॥ తృ॥ 165

30 సీ॥ శాంత్యంత విశ్రాంతి • మత్యనుకీర్తనీయ
భగవత్ప్రసంగతు • లాభాగవతులు
సకలసమ్మతయోగి • జన సదాసంగైక
పరమభాగోదయు • లాభాగవతులు
కృష్ణపదధ్యాన • కేవలామృతపాన
పరిణామయుతులు శ్రీ • భాగవతులు
బహుపాతకానీక • పరిభవ ప్రక్రియా
పరుషాగ్ర్యమూర్తులు • భాగవతులు

తే॥ గీ॥ భావతత్త్వార్థవేదులు • భాగవతులు
బ్రహ్మవాదానువాదులు • భాగవతులు
సిరులు దనరంగ నెన్నఁడుఁ • జేటులేని
పదవినొప్పారువారువో • భాగవతులు. ష॥ ప. 186

1 యరుదగు కోటల్

31 క॥ వర్ణాశ్రమధర్మంబుల
నిర్ణయకర్మములఁ జెడక • నిఖిలజగత్సం
పూర్ణుఁడు హరి యను నాతఁడె
వర్ణింపఁగ భాగవతుఁడు • వసుధాధీశా! ఏ॥ ప. 47

32 తే॥ గీ॥ సర్వభూతమయుండైన • సరసిజాక్షుఁ
డతఁడె తన యాత్మ యందుండు • ననెడివాఁడు
శంఖచక్రధరుండంచుఁ • జనెడువాఁడు
భక్తిభావాభిరతుఁడువో • భాగవతుఁడు ఏ॥ ప॥ 46

33 సీ॥ ధరలోన బ్రహ్మంబు • దపమున దానంబు
లను గృహధర్మంబు • లను జలాగ్ని
సోమసూర్యుల చేత • శ్రుతులచేనైనను
బరమభాగవతుల • పాదసేవఁ
బొందినమాడ్కి ని • బొందంగరా దని
పలుకుదు రార్యులు • పరమమునులు
ఘనతపోబాహ్య సౌఖ్యములకు విముఖులు
నై పుణ్యులు హరిగుణానువాద
తే॥ గీ॥ మోదితాత్ములు నగు బుధ • పాదసేవ
సమధిగంబును జేసిన • సంయమీంద్రు
మోక్షమార్గంబునకును బద్ధాత్ముఁడనఁడు
[1] బట్టువడియుండు నెప్పుడు • పరగబుద్ధి ప. 160

34 మ॥ కమలాధీశ్వర [2] తావకీనవర భక్త • వ్రాత సంసర్గలే
శముతోడన్ సరిగాఁ దలంప మలమిన్ • స్వర్గాపవర్గాది సౌ
ఖ్యములన్న న్వినుమానుషంబు లగు నీ • కామంబులం జెప్పనే
ల [3] మునీంద్రస్తుత పాదపద్మ సుజనాలాపాను మోదాత్మకా!
చ॥ ప. 929

35 చ॥ హరివిముఖాత్మ లన్య[4] విష • యాదృతచిత్తులుఁ బాపవర్తులు
న్నిరయ నిపాత హేతువున • నింద్యచరిత్రములైన దుష్కథా

(1) బట్టుబుద్ధి నెపుడు భక్తిగలిగి (2) తావకీన-పద (3) మునివరస్తుత
(4) విషయాస్పృహచిత్తులు

నిరతిజరించువారలును • నేరరు పొందఁగ నిందిరామనో
హరచరణారవింద భజనాత్మకు లుండెదు గొంది నారయన్.
తృ॥ ప 509

86 చ॥ వనముల ముక్తసంగు లగువారు నటింపఁ దనర్తు నీవు గా
వున నిల పుణ్యతీర్థముల • నొప్ప బునీతము సేయఁబూని య
ర్థిని బదచారులై ధరఁ జరించు భవత్పదభక్తసంగమం
బనుపమ భూరి సంసృతిభయస్థుని బుద్ధి రుపింపకుండునే?
చ॥ ప. 931

87 సీ॥ దనుజారి లీలావతారంబులందలి
శౌర్యకర్మంబులు • సద్గుణములు
విని భక్తుఁడగువాఁడు • వేడ్కతోఁ బులకించు
గన్నుల హర్షాశ్రుకణము లొలుక
గద్గదస్వరముతోఁ • గమలాక్ష వైకుంఠ
వరద నారాయణ • వాసుదేవ
యనుచు నొత్తిలి పాడు • నాడు నాక్రోశించు
నగుఁ జింతనము సేయు • నతి యొనర్చు

తే॥ గీ॥ మఱలుకొని యుండుఁ బసలోన • మాటలాడు
నేల్పు సోకిన పురుషుని • వృత్తిఁ దిరుగు
బంధములు వాసి యజ్ఞాన • పటలిఁ గాల్చి
విష్ణుఁ బ్రాపించు దుది భక్తివివశుఁడగుచు స॥ ప. 240

88 చ॥ నిరతముఁ దావకీన భజ • నీయపదాబ్జసుగంధ [1] లబ్ధి నె
వ్వరి మదినొందఁగాఁ గలుగు • వారలు దత్ప్రియ మర్త్యదేహము
న్గరముఁ దదీయదారసుత • కామసుహృద్గృహ బంధువర్గము
న్మఱతురువిశ్వతోముఖ రమాహృదయేశ! ముకుంద! మాధవా
చ॥ ప. 286

89 ఉ॥ కానని వాని నూఁతఁగొని • కాననివాఁడు నభీష్టవస్తువు
ల్గానని భంగిఁ గర్మములు • గైకొని కొందఱు కర్మబద్ధులై

(1) ఇబ్బులెవ్వారికి

కానరు విష్ణుఁబొందరఁట • గందురకించన వైష్ణవాంఘ్రిసం
స్థాన రజోభిషిక్తులగు • సంహృతకర్ములు దానవేశ్వరా! స॥ 182

40 ఛ॥ హరిఁ బరమేశుఁ గేశవు న • నంతు భజింపఁగ ధర్మతత్త్వ ధీ
పరిణతి సాధనంబగు స్వ • భావముఁ దాల్చిన యట్టి మర్త్యులా
సరసిజనేత్రుమాయను భృ • శంబుగ మోహితులై తదంఘ్రిపం
కరుహము లర్థిమైఁ గొలువఁ • గానమిఁ బొందరు తత్పదంబును౯
తృ॥ ప. 511

41 చ॥ పురుషభవంబునొందుట య • పూర్వముజన్మములందునందు భూ
సురకులమందు బుట్టుటది • చోద్యము లిట్లగుట న్మనుష్యుల
స్థిరమగు కార్య దుర్దశల • చేత నశింపక విష్ణుసేవనా
పరతఁదనర్చి నిత్యమగు • భవ్యపథంబును బొందుటొప్పదే ద్వి॥ 215

42 క॥ అరుదుగ నరహరి భక్తిం
బొరయని యాపురుష సుకృత • పుంజంబులు వే
మరుఁ బుణ్యుఁ జేయనేరవు నరవర!
మధుఘటముఁ బెక్కు • నదులుం బోలె౯॥ ష॥ ప. 57

43 చ॥ జగదధినాథుఁడైన హరి • సంతతలీలల నామరూపముల్
తగిలి మనోవచోగతులఁ • దార్కికచాతురి యెంతగల్గిన౯
మిగిలి కుతర్కవాది దగ • [1]మేరలు చేసి యెరుంగనేర్చునే
యగణిత నర్తనక్రమము నజ్ఞుఁడెఱింగి నుతింపనోపునే॥ ప్ర॥ ప. 70

44 క॥ యుక్తిం దలఁప భగద్వ్యతి
రిక్తములైనట్టి యితర • దృఢ కర్మంబుల్
ముక్తిదములైన మీపద
భక్తులు దత్కర్మములను • బాటింప రిల౯॥ తృ॥ ప. 548

45 సీ॥ చర్చింప నరుల కీ • జన్మక రాఙ్క్రియుర్మ
నో వచనంబుల • దేవదేవుఁ
డఖిల విశ్వాత్మకుం • డైన గోవిందుండు
విలసిల్లు భక్తి సే • వింపఁబడిన

(1) మేఱలు

నవియఁపో జన్మ కర్మాయుర్మనో వచ
నములను ధరణి నెన్నంగఁదగును
వనరుహనాభ సేవా రహితములైన
జననోపనయన దీక్షాకృతంబు
తే॥ గీ॥ లయిన జన్మంబులేల దీర్ఘాయువేల
వేదచోదితయగు కర్మవితతియేల
జపతపశ్శ్రుతవాగ్విలాసంబులేల
మహిత నానావధాన సామర్థ్యమేల? చ॥ ప. 952

46 వ॥ మఱియు హరివిరహితంబైన యింద్రియపాటవంబు నిపుణంబైన బుద్ధియు బ్రాణాయామాది యోగంబు దేహాది వ్యతిరిక్తాత్మజ్ఞానంబు సన్న్యాసాధ్యయనంబులు దక్షిణ వ్రతవైరాగ్యాది శ్రేయస్సాధనంబులు నేల? సర్వేశ్వరుండు సమస్తశ్రేయస్స్వరూపుండు సమస్తశ్రేయోవధిభూతుండు సర్వభూతావాసుండు సర్మభూతాత్మప్రదుండు సర్వభూతప్రియుండు సర్వవ్యాపకుండును గావున, చ॥ ప. 958

47 చ॥ అకుటిలభక్తిఁ గేశవ సమర్పణ బుద్ధిఁ గ్రతుక్రియ లాన
ర్పక విపరీతులై యమక రాసులు దంచి ఫలంబు నందఁ గా
నక చెడురీతి నూరక ధనవ్యయమౌటయె కాని మోక్షదా
యక మగుచున్న తత్ఫలము నందరు విష్ణుపరాఙ్ముఖక్రియల్
తృ॥ ప. 401

48 ఉ॥ కావునఁ గీర్తనీయ గత కల్మషమంగళ తీర్థకీర్తి సు
శ్రీవిభవప్రశస్త సుచరిత్రుఁడవైన భవత్పదాబ్జసే
వావిమలాంతరంగ బుధవర్గ మసర్గళభంగి నన్యము
న్భావమునం దలంచునె కృపాగుణభూషణ పాపశోషణా!
తృ॥ ప. 549

49 మ॥ తనుహృద్భాషలసఖ్యము న్శ్రవణముం దాసత్వముం వందనా
ర్చనముల్ సేవయు నాత్మలో నెఱుకయుం సంకీర్తనల్ చింతనం
బను నీతొమ్మిది భక్తిమార్గముల సర్వాత్ముం హరి న్నమ్మి స
జ్జనుఁడై యుండుట భద్రమంచుఁ దలఁతున్ సత్యంబు దైత్యోత్తమా!
స॥ ప. 167

50 క॥ పూనిన తద్భక్తి సమీ
చీనగతిం దెలియ ననఘ • చిరవైరాగ్య
జ్ఞానజనకమగు భక్తిని
ధానము గోవిందవరకథాశ్రయ మగుటన్॥ చ॥ ప. 866

51. చ॥ అనుపమభక్తి నెవ్వని పదాంబుజమూలము మందిరంబుగా
ననయముఁ బొందువాఁడు నిహితాఖిలభూరిమనోమలుండు స
ద్వినుత విరక్తిబోధధృతి • వీర్యవిశేష [1]సమన్వితుండు దా
ననఁదగి భూరిసంసృతి మహార్తగ దుఃఖమునందఁ డెన్నఁడున్॥
చ. ప. 578

52. చ॥ నయనకు నాత్మదేహజ గుణంబులఁ బాపఁగనోపు పంకజో
దర చరణారవిందమహిత స్ఫుట భక్తియ యింద్రియంబు లీ
శ్వరవిషయంబులైన మది • సంచిత నిశ్చలతత్త్వమైనచో
సరసిజనేత్రు కీర్తనమె • చాలు విపద్దశలం జయింపగన్॥
తృ॥ ప. 243

53. మ॥ అరిషడ్వర్గ మహోర్మినక్ర నికర • వ్యాకీర్ణ సంసార సా
గర మజ్జోదర [2]కీర్తనాద్యుఁ డుపసాంగత్యంబునం బాసి తా
మనుదారంగ నఘాపహప్రకటయోగాది క్రియాయుక్తిచేఁ
దరియింపన్మదిఁ గోరువారలకు దుర్దాంతంబగున్ గావునన్॥
చ॥ ప. 680

54. శా॥ అంధేందూదయముల్మహాబధిర శంఖారావముల్మూక స
ద్గ్రంథాఖ్యాపనము ల్నపుంసక వధూకాంతు ల్కృతఘ్నావలీ
బంధుత్వంబులు భస్మహవ్యములు లుబ్ధద్రవ్యముల్క్రోడ స
ద్గ్రంథంబుల్ హరికీర్తివర్జితుల రిక్తవ్యర్థ సంచారముల్॥
స॥ ప. 168

55. శా॥ అజ్ఞుల్గొందరు మేము దామనుచు మాయం జెంది సర్వాత్మకుం
[3]ప్రజ్ఞాలభ్యు వరాన్వయ క్రమముల న్భావింపఁగా నేరరా

(1) మనీషవంతుఁడుగ (2) కీర్తనాదరణ, (3) లబ్ధ దురన్వయ

జిజ్ఞాసాపథమందు మూఢులుగదా • చింతింప బ్రహ్మాది వే
దజ్ఞు ల్దత్పరమాత్ము విష్ణు నితరు • ల్దర్శింపఁగా నేర్తురే? స॥ 148

56. మ. తపముస్వంశము తేజమున్ శ్రుతముసౌం • దర్యంబునుద్యోగము
న్నిపుణత్వంబుఁ బ్రతాపపౌరుషములు • న్నిష్ఠాబల ప్రజ్ఞలున్
జప [1]హోమంబులు చాల • వీశ్వర భవత్సంతుష్టికై దంతియూ
థపు చందంబున భక్తి సేయవలయుం • దాత్పర్య సంయుక్తుడై॥
స॥ ప. 350

57. క॥ చాలదు భూదేవత్వము
చాలదు దేవత్వ మధిక • శాంతత్వంబున్
జాలదు హరిమెప్పింప వి
శాలోద్యములార! భక్తి • చాలినభంగిన్॥ స॥ ప. 244

58. క॥ చిక్కఁడు వ్రతములఁ గ్రతువులఁ
జిక్కఁడు దానముల శౌచ • శీల తపములం
జిక్కఁడు వృత్తిని, భక్తినిఁ
జిక్కనకిరియ నచ్యుతుండు • సిద్ధము సుండీ॥ స॥ ప. 243

59. క॥ దంతిపురనాథ! వినుమొక
మంతన మెఱిఁగింతు శమద • మంబులు నంహో
వంతు శుభవంతుఁ జేయవు
కంతునిగురుభక్తి ముక్తి • గలిగించుగతిన్॥ ష॥ ప. 54

60. మ॥ ఉపవాసవ్రతశౌచ శీల మఖ సం • ధ్యోపాస నాగ్ని క్రియా
జపదానాధ్యయనాది కర్మముల మో • క్షప్రాప్తి సేకూర ద
చ్చపుభక్తిన్ హరి బుండరీకనయనున్ • సర్వాతిశాయిన్ రమా
ధిపుఁ బాఁఘ్నుఁ బరేశు నచ్యుతుని నర్థిన్ గొల్వలేకుండినన్॥
ద్వ॥ ప. 216

61. మ॥ క్రతుదానోగ్రతపస్సమాధి జపసత్కర్మాగ్ని హోత్రాఖిల
వ్రతచర్యాదుల నాదరింప వశల • వ్యాత్రపారపారాయణ

(1) యాగంబులు,

స్థితి నొప్పారెడి [1]పాదపద్మయుగళీ • సేవాభిపూజాసమ
ర్పిత ధర్మం డగువానిభంగి ససురా•రీ! దేవచూడామణీ!
తృ॥ ప. 302

62. క॥ ధీమహిత భవన్మంగళ
నామస్మరణానుకీర్త•నము [2]గలవారల్
శ్రీమంతు లగుదు రగ్ని
ష్టోమాది క్రతుదా•ళికంటె • శుద్ధులు దలఁపన్॥ తృ॥ ప. 1035

63. మ॥ అమలజ్ఞానసదానధర్మరతిస•త్యక్షాంతి నిర్మత్సర
త్వములన్యజ్ఞతపోనసూయలఁ గడున్ • దర్పించు ధాత్రీసురో
త్తముకంటెన్ శ్వపచుండుముఖ్యుఁడుమనో•ర్థప్రాణవాక్కర్మము
ల్సమతన్నిన్ను నయించెనేని [3]భగవ•త్సంతోష కుండౌఁ దుదిన్॥
స॥ ప. 351

64 క॥ ధర సాధులు విమలాంతః
కరణులు భగవద్గుణాను•కథనశ్రవణ
స్ఫురితస్వాంతులు ననఘులు
వరధిషణులునైన భాగ•వతజనసభలన్॥ చ॥ ప. 868

65 క॥ సరసౌదారమహాత్మ ము
ఖరితములగు మధువిరోధి • కమనీయగుణో
త్కరసురుచిర చరితామృత
పరిపూరితమాహినులను • బరమప్రీతిన్॥ చ॥ 869

66 క॥ మన మలరఁగ శ్రోత్రాంజలు
లను బానముసేయు పుణ్యు•లకు క్షుత్తృష్ణా
ఘనభయ శోకవిమోహము
లనయంబును సోకకుండు •నవనీనాథా! చ॥ ప. 870

67 సీ॥ నీగృహాంగణభూమి •నిటలంబు మోపంగ
మోదించి నిత్యంబు • మ్రొక్కఁడేని

---

(1) నీపదాబ్జయుగళీ (2) గలహీనుల్ (3) నిజవంశశ్రీకరుండౌ తుదిన్
(4) వరమతులున్నయిన భాగవతనిలయములన్

నీమంగళ స్తవ • నికరవర్ణంబులు
పలుమాఱు నాలుక • బలుకఁ డేని
నీయధీనములుగా • నిఖిల కృత్యంబులు
ప్రియభావమున సమ • ర్పింపఁ డేని
నీపదాంబుజముల • నిర్మలహృదయుఁడై
చింతించి మక్కువఁ • జిక్కఁ డేని
తే॥ గీ॥ నిన్నుఁ జెవులార వినఁ డేని • నీకు సేవఁ
జేయరాఁ డేని బ్రహ్మంబుఁ • జెందఁ గలఁడె
యోగియైనఁ దపోవ్రత • యోగియైన
వేదియైన మహాతత్త్వ • వేదియైన॥ స॥ ప. 367

68 ఉ॥ ఎవ్వరు నీపదాంబుజము • లెప్పుడు గొల్తురు భక్తినిష్ఠులై
యెవ్వరు నిన్నుఁ బ్రేమ నుతి • యింతురు భూరి వివేకశాలురై
యవ్విమలాత్ము లందుదు రు • దంచిత శోభన నిత్యసౌఖ్యముల్
నివ్వటిలంగఁ గృష్ణ! నిను • నేర్చి భజించిన రిత్తవోవు నే?
ద॥ ప. 699

69 మ॥ చెలివై చుట్టమవై మనఃస్థితుఁడవై • చిన్మూర్తివై యాత్మవై
వలనై కోర్కుల పంటవై విభుఁడవై • వర్తిల్లు నిన్నొల్లక
పలువెంటంబడి లోకు లక్కట వృథా • బద్ధాశులై పోయెడి
న్నిలువన్నేర్పని హేమరాశిఁ గనియు • న్నిర్భాగ్యుఁడంభశ్శ్రయా!
అ॥ ప. 738॥

70 క॥ దేహము కారాగేహము
మోహము నిగళంబు రాగ • ముఖగుణములు రిపు
వ్యూహములు భక్తితో ని
న్నూహింపఁగ నెంతదవ్వు • నో కమలాక్షా! ద॥ ప. 576

71 మ॥ ధరణీశోత్తమ! నీవు గేవల సము • ద్యద్భక్తి ధీయుక్తుమై
వరగోవిందపదారవింద యుగ భా • వన్నావ సంధించి దు
స్తరభూరి వ్యసనాకరోల్లసిత దు • ర్దాంతోగ్ర గంభీర సం
సరణాంభోధిఁ దరింపుమయ్య పరమో • త్సాహంబు దీపింపఁగన్॥
చ॥ ప. 631

72 సీ॥ హరికి నర్థముఁ బ్రాణ • మర్పితంబుగనుండు
వాని కైవల్య మెవ్వనికిలేదు
వనజలోచను భక్త • వరుల సేవించిన
వాని కైవల్య మెవ్వనికిలేదు
వైకుంఠ నిర్మల • వ్రతపరుండైనట్టి
వానికైవల్య మెవ్వనికిలేదు
సరసిజోదరుకథా • శ్రవణలోలుండైన
వానికైవల్య మెవ్వనికిలేదు
తే॥ గీ॥ లేదు తపముల బ్రహ్మచ • ర్యాదినియతి
శమదమాదుల సత్య శౌ • చముల దాన
ధర్మమఖముల సుస్థిర • స్థానమైన
వైష్ణవజ్ఞానజనిత ని • ర్వాణపదము॥ ష॥ ప. 55

73 చ॥ మతియును సరోరుహోదరుని • మంగళదివ్యకథానులాప ని
ర్భరపరితోష బాష్పకణ • బంధురచారుకపోల గద్గద
స్వర పులకీకృతాంగు లగు • వారలు నిస్పృహచిత్తు లత్యహం
కరణవిదూరులుం దురు సు • కర్మలునుండెదు పుణ్యభూములన్॥
తృ॥ ప. 512

74 చ॥ ఎనసిన భక్తియోగమున • నే భవదీయ పదాబ్జమొందఁగా
ననయముఁ గోరువాఁడు చతు • రాగ్రహ ధీషణవీర్య శౌర్యశ
ర్జనములచే ననూనగతి • సర్వజగంబులు సంహరించు న
య్యనుపముఁడైన కాలునిభ • యంబునుఁ బొందఁడుసుమ్ము కావు
నన్॥ చ॥ ప. 713

75 చ॥ సరసిజనాభ! సత్పురుష • సంగ సమంచిత భక్తియోగ వి
స్ఫురణ ననుగ్రహింపఁబడి • శుద్ధము నొందినవాని చిత్తమ
స్థిర [1] బహిరంగముంగనదు • చెందదు భూరితమస్స్వరూప సం
సరణ [2] గుహాన్ జిరంబు గనఁ • జాలు భవన్మహనీయతత్త్వమున్॥
చ॥ ప. 718

---

(1) బహిరర్థమున్ (2) గుహాగతంబు

76 చ॥ హరిచరణారవిందయుగ • ళార్చన సన్నుతి భక్తియోగముల్
నిరతము గల్గువారు భవ • నీరజగర్భుల కందరాని భా
సుర పదమందుఁ జేరుదురు • సూరిజనస్తవనీయ! యట్టి స
త్పురుషుల పూర్వజన్మఫల • ము న్గణుతింపఁ దరంబె యేరికిన్॥
తృ॥ ప. 244

77 క॥ మురహర! దివసాగమదర
దరవిందదళాక్ష తలఁప • నది [1] యెట్టిదగు
న్నిరవధిక విమలతేజో
పరమూర్తివి నీవ భక్త • వత్సల! యెందున్॥ ద॥ ప. 296

78 ఆ॥ వె॥ బాంధవమున నైనఁ • బగనైన వగనైనఁ
బ్రీతినైనఁ బ్రాణ • భీతినైన
భక్తినైన హరికిఁ • బరతంత్రులై యుండు
జనులె మోక్షమునకుఁ • జనుదు రధిప! ద॥ ప. 975

79 తే॥ గీ॥ అరయ నిష్కామధర్ములై • నట్టి భక్తు
లందు నీవు ప్రసన్నుండ • వైన రీతి
హృదయముల బద్ధకాములై • యున్న దేవ
గణములందుఁ బ్రసన్నతఁ • గలుగ వీవు॥ తృ॥ ప. 300

80 క॥ అజితుఁడవై భక్తులచే
విజితుఁడవై [2] నాఁడ వెపుడు • వేడుక వాడున్
విజితుల నీచేఁ గోర్కుల
భజియింపనివారు నిన్ను • బడయుదురె హరీ! ష॥ ప. 472

81 చ॥ హరి నిజదాసకోటికిఁ ద • [3] దాశ్రయులై రమియించునట్టి
సత్పురుషుల కిష్టవస్తు పరి • పూర్ణ మనోరథ సిద్ధిగల్గు సు
స్థిరమగుచున్న [4] ముక్తియును • సిద్ధముగాఁ జెలువారునన్న న
స్థిరతర తుచ్ఛసౌఖ్యములు • సేకురుట ల్మఱిఁ జెప్ప నేటికిన్॥
తృ॥ ప. 442

(1) యెట్టిదటే। నిగ (2) నైయుంటివిపుడు వేడుకతోడన్ విజితాత్ములగుచుఁ
(3) గుహాశయుడై (4) మోక్షము అచేతిదిర్థై

82 చ॥ హరిభజనీయమార్గ నియతాత్మకులై భవదీయమూర్తిపై
పరలిన భక్తియుక్తులగు ♦ వారల సంగతిఁ గల్గఁజేయు స
త్పురుష సుసంగతిన్ వ్యసన ♦ దుర్భవసాగర మప్రయత్నత
న్నరస భవత్కథామృత ర♦సంబున మత్తుఁడనై తరించెదన్॥

చ॥ ప. 285

83 మ॥ హర పంకేజభవామరాదులు మరీ♦చ్యాది ప్రజానాథు లో
యరవిందాక్ష! రమాహృదీశ! భవదీ♦యాంశాంశ సంభూతులై
పరగం దావకలీలకై నెగడు నీ ♦ బ్రహ్మాండముల్ దేవ! యీ
శ్వర! నీకే మది భక్తిమ్రొక్కెదము [1]దే♦వాధీశ! రక్షింపుమా॥

చ॥ ప. 201

84 సీ॥ సతతంబు సద్ధార్థి ♦ జన శిరోలంకార
పదరేణువులుగల ♦ పద్మమనెడు
జలజకింజల్క ని♦ష్యంద మరందలో
భాగత భ్రమరనా♦యకుని పగిది
ధన్యజనార్పి తో♦దంచిత తులసికా
దామంబునకు నిజ ♦ ధామమగుచు
భాసిల్లు భవదీయ ♦ పాదారవిందము
ల్వాలసిత భక్తి సే♦వించుచుండి
తే॥ గీ॥ కమలనయనకృపావలో♦కనము లొలయ
నర్థిఁ [2]బొడఁజూపు భాగవ♦తానురక్తిఁ
జేసి భవదీయ మహిమంబు ♦ చిత్రమరయ
చిరశుభాకార! యిందిరా♦చిత్తచోర! తృ॥ ప. 574

85 చ॥ అరయఁగ భక్తపాలనము ♦లైన భవద్గుణజాల మాత్మ సం
స్మరణము సేయ వాక్కు నిను ♦ సన్నుతి చేయ శరీరమెల్లఁ గిం
కర పరివృత్తిసేయ మదిఁ♦గాంక్ష యొకర్చెదఁగాని యెల్ల నే
నరిది ధ్రువోన్నత స్థలము ♦ నబ్జజుపట్టణ మింద్రభోగముల్

ష॥ ప. 400

---

(1) దేవాదేవచూడామణీ (2) బొడఁజూడవో

86 మ॥ ఘనలీలాగుణ చాతురి న్భువనము ♦ ల్గల్పించి రక్షించి భే
దనముం జేయుదు రంతశ_క్తికి ననం♦తజ్యోతికిం జిత్రవి
ద్యునికి న్నిత్యపవిత్రకర్మునికి నే ♦నుత్కంఠతో నవ్యయా
త్మునికి న్వందన మాచరించెద కృపా♦ముఖ్యప్రసాదార్థినై॥
స॥ ప. 306

౪ నిర్గుణతత్వము

1 సీ॥ నరవర విను జగ♦న్నాథునిచారిత్ర
మెఱిగింతు నీమది ♦కింపు మిగుల
లనదుద్భవస్థితి ♦లయ కారణంబైన
[1] దేహేంద్రియాదులఁ ♦దిరముగాఁగఁ
జొనుపు [2] నెప్పుడు పరం ♦జ్యోతిస్వరూపంబు
జ్వాల లనలునందుఁ ♦ జననిపగిది
నింద్రియంబులు నాత్మ ♦నెనయవు శబ్దంబు
పారయక సుషిరంబుఁ ♦బొందు సత్య
తే గీ॥ మనఁగ సత్వరజ_స్త ♦ మోమయగుణంబు
మహదహంకార రూపమై ♦మహిమ వెలయుఁ
జేతనత్వంబు గలదీని ♦ జీవమందు
రిదియ సదసత్స్వరూపమై ♦యెన్నఁబడును॥ ఏ॥ ప. 57

2 వ॥ దేవా! కర్మమూలంబులైన పాణి పాదంబులు లేనివాఁడవయ్యును స్వతంత్రుండవు. బ్రహ్మాదులు భవత్పరతంత్రులై యుండుదురు. స్థిర చర రూపంబులు గల చేతనకోటికి నీవు సర్వవిధినియంతవు. కావున నీ కృపావలోకనంబు గలవారికి మోక్షంబు కర స్థితంబై యుండు. భవత్కృపావలోకనంబు లేని కష్టాత్ములు నష్టాత్ములై దుర్గతింగూలుదు; గట్టి జీవులు దేవతిర్యఙ్మనుష్యస్థావరాది శరీరంబులు సొచ్చి యణురూపులై యుందు; రందు నీ వుందువు తదంతరాత్మవగుచు మఱియును.
ద॥ ప. 1223

---

(1) దేహప్రాణంబులు (2) జొనుపు వస్తువు

3 సీ॥ ఆదిత్య చంద్రాగ్ని ♦ మేదినీ తారాంబు
మారుతాకాశ వా♦జ్మనము లోలిఁ
బరికింపఁ దత్తదు♦పాసనంబులఁ బూని
తపములచే సమ♦ర్థములుగావు
సకలార్థ గోచర♦జ్ఞానంబుగల మహా
త్మకులు ముహూర్త మా♦త్రమున సేవ
జేసి పావనములు ♦ సేయుదు రదియు న
ట్లుండె ధాతుత్రయా♦యుక్తమైన
తే॥ గీ॥ కాయమం దాత్మబుద్ధియుఁ ♦గామినీ కు
మారులందు స్వకీయాభి ♦మానములను
దివిరి జలమునఁ దీర్థబు♦ద్ధియును జేయు
నట్టి మూఢుండు పశుమార్గు ♦డనఁగ బరఁగు॥ ద॥ 1121

4 వ॥ మఱియును, దేవా! భూలోకంబునందును నిత్యనివాసంబులం
దును సకల ప్రదేశంబులందును జగదీశ్వరుండవైన నిన్ను నభిమతంబు
లైన కామరూపంబులు గైకొని వరియింతురు. భవదీయ చరణారవింద
మకరందాస్వాదన చాతుర్యభృంగియైన కామిని యతిహేయంబైన
త్వక్శ్మశ్రురోమనఖకేశంబులచేతఁ గప్పంబడి యంతర్గతంబైన మాంసా
స్థిరక్తక్రిమివిట్కఫపిత్తవాతంబుల [1] భీభత్సంబైన నరాధముని మూఢా
త్మయై కామించునే యదియునుంగాక. ద॥ ప॥ 256

5 సీ॥ సంసారమార్గ సం♦చారుఁడై యధిక ప్ర
యాసంబునను గూర్చు ♦ నర్థములను
విహరింపుచును గొం♦ద ఱిహలోకఫలములఁ
గోరి మోక్షంబును ♦ గోర కంతఁ
జెడిపోవుచుందు రె♦ప్పుడుగాని యందుకుఁ
గడపటి యోగంబు♦గాన లేరు
మానవంతులు నస♦మాన శౌర్యులు నగు
వారు మిక్కిలియైన ♦ వైరబుద్ధి

(1) జీవచ్ఛవంబైన

తే॥ గీ॥ నాహవంబున మడియుదు • రంతెకాని
మోక్షమార్గంబు గానరు • మూఢవృత్తి
ననుచు సంసార గహన వి•హార మెల్లఁ
దెలిపి క్రిమ్మఱ ననియె ధా•త్రీసురుండు॥ పం. 172

6 వ॥ మఱియుం గాలచక్ర నియంత్రితుండై చక్రాయుధునిం గొల్వక కాక గృధ్ర బక సమానులైన పాషండ సఖ్యంబునంజేసి వారలచేత వంచితుండై బ్రాహ్మణకులంబునంజేసి శ్రౌతస్మార్త కర్మానుష్ఠాన పరుండై [1] విషయసుఖంబులందుఁ దగులంబడి కాలంబు తుదనెఱుంగక వృక్షంబులుంబోలె నైహికార్థంబులయందుఁ దృష్ణగలిగి మైథున నిమిత్తంబు సుతదారాదులయందు స్నేహంబుసేయుచు పథికుండు మాతంగంబులయందు భయంబున దీర్ఘనిమ్నకూపంబునంబడిన తెఱంగున సంసార మృత్యు గజభయంబున గిరి కంధరప్రాయంబైన యజ్ఞానతమంబునం బడుంగావున మాయచేత సంసారమార్గంబైన రాజభావంబు విడిచి సర్వ భూత మైత్రిగలిగి జితేంద్రియుండవై జ్ఞానాసిచే మార్గంబు కడపలఁ గనుమని పలికిన భూపాలుం డిట్లనియె. పం. 173

7 క॥ అక్కటమానుష జన్మం
బెక్కువయైయుండు నెపు డ•భేదమతిం బెం
పెక్కిన యోగి సమాగమ
మక్కజముగఁ గలిగెనేని • యఖిలాత్మలకున్ పం. 174

8 తే॥ గీ॥ అట్టి యపవర్గసాధన •మైన మనుజ
భావ మొందియు విషయసం•బద్ధుఁ డగుచు
వసుధనెవ్వఁడు వర్తించు •వాఁడు ధరణి
ననయ మునిజాత్మ వంచకుఁ •డనఁగఁ బరఁగు॥ చ॥ ప. 661

9 వ॥ అదియునుంగాక 'యాత్మనస్తుకామాయ సర్వం ప్రియం భవతి' యను వేదవచనంబునంజేసి విషయంబులకుం బ్రియతమత్వంబై యాత్మోపాధికంబు నొంది యాత్మాపహ్నవంబునం బాటిల్లు స్వార్థనాశం బెద్దిగలుగు దానికంటె లోకంబున నధికంబైన స్వార్థనాశంబులేదు; దది

---

(1) సర్వాత్మంబున భగవదారాధనంబు చేయక

యెట్లనిన సర్వార్థనాశంబునకు స్థైర్యంబు నొందించునట్టి యర్థకామాభిధ్యానంబునం దద్ధేతుకంబైన స్వార్థనాశంబునం బరోక్షాపరోక్ష రూపజ్ఞానంబునం జేసి నశించుం గావున నాత్మాపహ్నవంబునకంటె నధికతరంబైన సర్వార్థనాశంబు లేదని వెండియు నిట్లనియె. చ. 624

10 సీ॥ అనఘ! యీసంసార • మతిశయంబునఁ దరి
యింపఁగ మదినిశ్చ•యించువాఁడు
సైకొని ధర్మార్థ •కామమోక్షములకు
నతివిఘాతుక మెద్ది • యట్టిదాని
వలన సంగము సేయ • వలవదు ధర్మాదు
లందు త్రివర్గంబు • నంతకోగ్ర
భయకారియగుటను • బరమమోక్షంబె ము
ఖ్యార్థమై విలసిల్లు • నండ్రు బుధులు

తే॥ గీ॥ భువి గుణవ్యతికరమునఁ • బుట్టినట్టి
యబ్జజాతాదులకు నస్మ•దాదులకును
గాలవిధ్వంసితాఖిల • క్రమము గల్గుఁ
గలుగ దెన్నఁడు సేమంబు • గాన వినుము॥ చ. ప. 625

11 వ॥ కావున మోక్షంబె పరమపురుషార్థంబని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. నరేంద్రా! దేహేంద్రియ ప్రాణేంద్రియ బుద్ధ్యహంకార పరివృతంబులైన యీస్థావర జంగమంబుల హృదయంబులందు వ్యాపకుండు, ప్రత్యక్షభూతుండు, ప్రత్యగ్రూపుండు, భగవంతుండు నైన యీశ్వరుం డంతర్యామిరూపంబునం బ్రకాశింపుచుండు; నది నారాయణుని సద్రూపంబుగాఁ దెలియుమని వెండియు నిట్లనియె. చ. 626

12 సీ॥ కలలోన జీవుండు • కౌతూహలంబునఁ
బెక్కుదేహంబులఁ • బేరువడసి
యింద్రియంబుల వెంట • నెల్ల వృత్తంబులు
నీక్షించి మఱి తన్ను • నెఱుఁగుకరణి
నఖిలాంతరాత్మకుఁ • డగు పరమేశ్వరుఁ
డఖిలజీవుల హృద•యములనుండి

బుద్ధివృత్తులనెల్ల • బోధిరై వీక్షించు
¹ బద్ధుండుగాఁడు ప్రా•భవమువలన

తే॥ గీ॥ సత్యుఁ డానంద బహుళ వి•జ్ఞానమూర్తి
యతని సేవింపనగుఁ గాక • యన్యసేవఁ
గలుగనేరవు కైవల్య • గౌరవములు
పాయదెన్నఁడు సంసార•బంధ మధిప! ద్వి॥ ప. 18

13 చ॥ హరిఁ బరమాత్ము నచ్యుతు న•నంతునిఁ జిత్తములోఁ దలంచి సు
స్థిరత విశోక ²సౌఖ్యములం • జెందిన ధీనిధు లన్యకృత్యముల్
³మఱలునఁ జేయ నొల్లరు త•లంచిన నట్టిదయౌ సురేంద్రుఁడుం
బరువడి నుయ్యిఁ ⁴ద్రవ్వెడు ని•పానఖనిత్రము మాను కైవడిన్॥
ద్వి॥ ప. 211

14 తే॥ గీ॥ అరసి నిర్గుణబ్రహ్మంబు • నాశ్రయించి
విధినిషేధ నివృత్త స•ద్విమలమతులు
సేయుచుందురు హరిగుణ • చింతనములు
మానసంబునఁ దలఁచుచు • మానవేంద్ర॥ ద్వి॥ ప. 6

15 గీ॥ అరయ నెన్నఁడుఁ జేటులే • నట్టి ముక్తి
వత్సక! యీలోకమందు నె•వ్వనికి గలదు
సాధులును బుణ్యశీలురు • సజ్జనులును
హరిపరాయణ తత్పరు•లగుటగాక॥ ష॥ ప. 56

16 ఉ॥ భూవర! యేమహాపురుష • భూషణు నందున నీవు మస్త వి
శ్వావళిలీలమై సదస•దాత్మకభావము నొంది భూరి మా
యావిభవంబులం దగి స•మగ్రవివేక విరోధి సర్ఘనా
శీ విషబుద్ధిఁ దోఁపుచు వి•శేష గతిన్ వెలుగొందు నెప్పుడున్॥
చ॥ ప. 627

17 చ॥ సుమహిత నిత్యముక్త పరి•శుద్ధ విబుద్ధ సుతత్త్వుఁడై యురు
క్రముఁ డభిభూత సత్ప్రకృతి •⁵కర్మకళంకుఁడు నైనయట్టి యు

---

(1) బంధబద్ధుఁడుగాఁడు ప్రాభవమున (2) రాజ్యముల (3) మఱచియు
(4) ద్రవ్వెన పిపాసితుఁడై సలిలాభిలాష చేత (5) కర్మకలంకుండును

త్తమచరితుం, గృపాకరు, నుదాత్తగుణోన్నతు, నీశ్వరేశుఁ జి
త్తమునందలంపుమయ్య జనతాపరిరక్షణ! దుష్టశిక్షణా!
చ॥ ప. 628

18 మ॥ అమరేంద్రాదులఁ గొల్చుభంగి జనుఁడాయబ్జాక్షు సేవింపఁగా
విమలజ్ఞాన విరక్తి ముక్తులొదవుం వేయేల భూనాథ! త
త్కమలాధీశకథాసుధారస నదీ కల్లోలమాలావళీ
భ్రమమెవ్వారికిసైనఁ గర్ణయుగళీ పర్వంబు గాకుండునే ?
ద్వి ప. 40

19 సీ॥ [1]ఉర్వరఁగల రేణువులకన్న దట్టమై
కడునొప్పు జీవ సంఘములుగలవు
ఆజీవములలోన నరయ ధర్మాయత
మతి వసించినవారు మనుజజాతి
యామనుష్యులలోనఁ గామంబులెడవాసి
మోక్షార్థులగువారు మొదల నరిది
మోక్షమార్గంబాత్మ మూలంబుగానుండు
వారిలో ముక్తులు లేరు తరుచు

తే॥ గీ॥ ముక్తులైనట్టి వారిలో యుక్తిఁదలఁప
జాలదుర్లభుఁ డమిత ప్రశాంతిపరుఁడు
పరమసుజ్ఞాన నిరతుండు భద్రగుణుఁడు
రమణ శ్రీవాసుదేవ పరాయణుండు॥ ష॥ ప. 442

20 వ॥ మఱియును సమస్తదేహులకు నాత్మయు (నిమిత్తభూతుండు) నద్వి
తీయుండు, శశ్వత్ప్రకాశుండు, ప్రధానపురుషుండు, స్వతేజోవిధ్వస్త
గుణప్రవాహుండు, మానసబుద్ధి సుఖేచ్ఛాద్వేషాది వికల్పరహితుండు,
సగుణుండు దేహాత్మభ్రమనివృత్త్యుపలభ్యుండు నాదిమధ్యాంత రహి
తుండు నిత్యానందస్వరూపుండు సర్వజ్ఞుండు పరమేశ్వరుండునైన
నారాయణు నభేదబుద్ధింజేసి భజింపుం డతండు సర్వభూతదయాళువులు
నెంతమాత్రంబు సంభవించు నంతమాత్రంబున సంతుష్టచిత్తులు స

(1) భూధూళిగలరేణువుల

ర్వేంద్రియోపశాంతులు నగు పురుషులయెడ సంతుష్టుం డగునని వెండి
యు నిట్లనియె. చ॥ 659

21 చ॥ చతురత నట్టి యీశ్వరుఁడు ♦ సజ్జనలోక నిరస్తసర్వకా
మిత విమలాంతరంగమున ♦ మిశ్రితభావనఁజేసి సన్నిధా
పితుఁడగుచు న్దయాకర గ♦భీరగుణంబులఁ జాల నొప్పి యా
శ్రితజన పారతంత్ర్యమును ♦జేకొని పాయకయుండు నిచ్చలున్॥
చ॥ ప. 960

22 సీ॥ పురుషుఁడు చరమున ♦ భువి యన్యవిషయ ని
వృత్తమై తగనివ♦ర్తించు చిత్త
వృత్త్యాదులను గల్గి ♦ వెలయుంగ నాత్మీయ
మగు మహిమను నిష్ఠుఁ♦డై లభించు
సుఖదుఃఖముల మన♦స్సునఁ దలంపక యహం
కార ధర్మంబులు♦గాఁ దలంచి
యనయంబు సాక్షాత్కృ♦తాత్మ తత్త్వము గల్గు
నతఁడు జీవన్ముక్తుఁ ♦ డండ్రు ధీరు
తే॥ గీ॥ లతఁడు నేచందముననుండు ♦ ననిన వినుము
తనశరీరంబు నిలుచుట♦యును జరించు
టయును గూర్చుండుటయు ని కే♦మియు నెఱుంగ
కర్థి వర్తించు విను తల్లి ♦ యతఁడు మఱియు॥ తృ॥ ప. 944

23 వ॥ మదిరాపానంబునంజేసి మత్తుండగువాఁడు దనకుఁ బరిధానంబగు నంబరంబు మఱచి వర్తించు చందంబున దనశరీరంబు దైవాధీనంబున నశ్వరంబని తలంచి యాత్మతత్త్వనిష్ఠుండై యుపేక్షించు; నదియుఁగాక సమాధియోగంబునంజేసి సాక్షాత్కృతాత్మతత్త్వంబుగలవాఁడై స్వాప్నికశరీరంబు చందంబున యావత్కర్మఫలానుభవ పర్యంతంబు పుత్రదార సమేతంబగు ప్రపంచంబు ననుభవించి యటమీఁదఁ బుత్రదారాది సంబంధంబువలనం బాసి వర్తించు. తృ॥ ప. 945

24 సీ॥ సుతదార మిత్రాను♦జులకంటె మర్త్యుండు
భిన్నుఁడై వర్తించు♦చున్న రీతి

విస్ఫులింగోల్ముక • విపులధూమములచే
హవ్యవాహనుఁడు వే • రైనరీతి
వలనొప్ప దేహంబు • వలన నీ జీవాత్మ
పరికింప భిన్న రూ•పమున నుండుఁ
దవిలి భూతేంద్రియాం•తఃకరణంబుల
బాసిల్లుచున్న • యాప్రికృతిరూప

తే॥ గీ॥ బ్రహ్మమున [1] కాత్మదా బృహ•ద్భావ మగుచు
ద్రిష్టయగు బ్రహ్మసంజ్ఞచేఁ • దనరుచుండు
నఖిలభూరి ప్రిపంచంబు•లందుఁ దన్నుఁ
దవిలి తనయందు నఖిలభూ•తములఁ గనుచు॥ తృ॥ ప 946

25 సీ॥ వరుసన నన్యభా•వంబులఁజేసి భూ
తావళియందుఁ ద•దాత్మకత్వ
మునఁ జూచు నాత్మియ•ఘనతరోపాదాన
ములయందుఁ దవిలి యి•మ్ములఁ వెలుఁగు
నిట్టి దివ్యజ్యోతి • యేకమయ్యును బహు
భావంబులనుఁ దోఁచుఁ• బ్రికృతిగతుఁడు
నగుచున్న యాత్మయుఁ • బొగడొందు దేవతి
ర్యఙ్మనుష్య స్థావరాది వివిధ

తే॥ గీ॥ యోనులను భిన్న భావంబు •నొందుటయును
జాలఁగల్గు నిజగుణ వై•షమ్యమునను
భిన్నుఁడై వెల్గు గావునఁ • బేర్చి యదియు
దేహసంబంధియగుచు వ•ర్తింపుచుండు॥ తృ॥ 948

26 క॥ భావింప సదసదాత్మక
మై వెలయుచు దుర్విభావ్య •మగుచు స్వకీయం
బై వర్తింపుచుఁ బ్రికృతిని
భావమునఁ దిరస్కరించు • భవ్యస్ఫూర్తిౕ॥ తృ॥ 949

---

(1) కాత్మదాపృథగ్భావ

27 సీ॥ అనఘ! మునీంద్ర! మ♦హాభాగ! యేను
గర్మాపహతజ్ఞాని ♦నగుచు మోక్ష
మెఱుఁగంగ లేనైతి ♦ నిట్టి నాకిప్పుడు
గడు విమలంబును ♦గర్మబంధ
[1] నాశకంబైన వి♦జ్ఞానోపదేశంబు
గావింపు మతిదయా♦కార కూట
ధర్మంబులగు గేహ ♦తతులందుఁ జెంది జా
యాతనుజాత ధ♦నాధికములు

తే॥ గీ॥ భూరి పురుషార్థములుగాఁగ ♦బుద్ధిఁ దలఁచు
మతివిహీనుండు సంసార♦మార్గములను
దగఁ బరిభ్రామ్యమాణుఁడై ♦ [2] యొగిని మోక్ష
పదము నొందంగఁ జాలఁడు ♦ భవ్యచరిత! చ॥ 733

28 సీ॥ అనువొంద సృష్టి స♦వ్యయముగఁ జేయుచు
బ్రిదురపరివాహ సం♦పతితమైన
నెఱయఁ గూలం బను ♦ నిర్గమస్థానంబు
నందు వేగముగల ♦ క్రిందుమాయ
కడగి యహంకార ♦ గతివశంబునఁ జాల
[3] వివశుఁడై బోధకు ♦ విపరీతమైన
వానికి నీరీతి ♦ బలవంత కర్మప్ర
చారంబులను మీఁదఁ ♦ జక్కనైన

తే॥ గీ॥ జన్మమరణ ముఖ్య♦జాడ్యంబుతోఁ బాసి
యఖిలసౌఖ్యపదవి ♦ నరసి కమ్ర
మార్గమైనయట్టి ♦ మహనీయ ధామంబు
చిత్తమార నెట్లు ♦ చేరఁగలఁడు? ష 232

29 సీ॥ విమలాత్మ యీపృథి♦వికిని గంధమునకు
సలిలంబునకును ర♦సంబునకును

(1) నాశకంబునునగు (2) నొగిలి (3) విముఖుఁడై

నన్యోన్యమగు నవి•నాభావ సంబంధ
మైన సంగతిఁ బ్రకృ•త్యాత్మలకును
సతతంబు నన్యోన్య •సంబంధమైయుండు
ప్రకృతి దా నయ్యాత్మ •బాయుటెట్లు
దలపోయ నొకమాటు • తత్త్వబోధముచేత
భవభయంబుల నెల్లఁ • బాయుటెట్లు

తే॥ గీ॥ చచ్చి క్రిమ్మరఁ బుట్టని • జాడ యేది
యిన్నియుఁ దెలియ నానతి • యిచ్చి నన్నుఁ
గరుణ రక్షింపవే దేవ•గణసుసేవ్య
భక్తలోకానుగంతవ్య • పరమపురుష! తృ॥ ప 913

30 వ॥ అనిన భగవంతుఁ డిట్లనియె; ననివృతంబైన స్వధర్మంబున నిర్మలాంతఃకరణంబునను నిశ్చితంబైన మద్భక్తియోగంబున సత్కథాశ్రవణ సంపాదితంబైన వైరాగ్యంబున దృష్ట ప్రకృతిపురుషయాథాత్మ్యంబగు జ్ఞానంబున బలిష్ఠంబై కామానభిష్వంగంబగు విరక్తివలనఁ దపోయుక్తంబైన యోగంబున సుతీవ్రంబైన చిత్తైకాగ్రితంజేసి పురుషునిదగు ప్రకృతి దంహ్యమానంబై తిరోధానంబును బొందునది యెట్లనిన; యరణిగతంబైన వహ్నిచే నరణి దహింపఁబడు చందంబున జ్ఞానంబునం దత్త్వదర్శనంబునంజేసి నిరంతరంబు దృష్ట (1)దోషయగు ప్రకృతి జీవునిచేత భుక్తభోగయై విడువంబడునని చెప్పి, తృ॥ 914

31 క॥ విను ప్రకృతి నైజమహిమం
బునఁ దనలో నున్న యట్టి •పురుషునకు మహే
శునకు నశుభ విస్ఫురణం
బనయము గావింపజాల • దది యెట్లనినన్॥ తృ॥ 915

32 చ॥ పురుషుఁడు నిద్రవోఁ గలలఁ•బొందు ననర్థకముల్ప్రబోధమం
దరయఁగ మిథ్యలై పురుషు•నందు ఘటింపనికైవడి న్బరే
శ్వరునకు నాత్మనాథునకు • సర్వశరీరికిఁ గర్మసాక్షికి
న్బురువడిఁ బొందవెన్నటికి • బ్రాకృత దోషము లంగనామణీ॥
తృ॥ ప 916

(1) దోషంబులంగల

33 క॥ గురుమతులు దపసు లంతః
కరణంబుల శుద్ధిసేయ • ఘనతరభక్తిన్
హరియందు సమర్పింతురు
పరమానందమున భిన్న•భవబంధనులై॥ ప్రి॥ప 59

34 సీ॥ అనఘ! సాక్షాత్కార•మగు భక్తియోగాగ్ని
గడఁగి జీవాధార•కమును బఁధ
భూతాత్మకంబునై • పొలుచు హృద్గ్రంథిని
బూని స్వకారణ•భూతమైన
యరణి దహించు హు•తాశను కైవడి
నిర్దహించిన నిట్టు • నెఱసి దగ్ధ
చిత్తుఁడై ముక్త ని•శ్శేషాత్మగుణుఁడు
[1] సద్ధర్ముఁడునైన య•తండు మిగుల
తే॥ గీ॥ నర్థిబాహ్యంబులైన ఘ•టాదికములు
నాంతరములైన సౌఖ్యదుః•ఖాదికములు
నను విభేదము [2] లాత్మభే•దకములగుట
నయ్యుపాధి వినాశంబు • నందగలఁడు॥ చ॥ప 619

35 తే॥ గీ॥ పూని మోక్షార్థియగువాఁడు • దీనిఁ దీవ్ర
భక్తియోగంబుచేత వి•రక్తిఁ బొంది
మనము వశముగఁ జేసి య•మనియమాది
యోగమార్గక్రియాభ్యాస •యుక్తిఁ జేసి॥ తృ॥ ప 908

36 సీ॥ శ్రద్ధాగరిష్ఠుఁడై • సత్యమైనట్టి మ
ద్భావంబు మత్పాద•సేవనంబు
వర్ణిత మత్కథా•వర్ణనంబును సర్వ
భూత సమత్వ మ•జాతవైర
మును బ్రహ్మచర్యంబు • ఘనమౌనమాదిగాఁ
గల నిజధర్మసం•గతులఁ జేసి
సంతుష్టుఁడును మితా•శనుఁడు నేకాంతియు
మననశీలుఁడు వీత•మత్సరుండు

---

(1) సహృదయుఁడు (2) లాత్మసాధకములగుట

తే॥ గీ॥ నగుచు మిత్రత్వమునఁ గృపఁ • దగిలి యాత్మ
కలిత విజ్ఞానియై బంధ • కరములైన
ఘనశరీర పరిగ్రహో • త్కంఠయందు
నాగ్రహము చేసి వర్తింప • నగును మఱియు॥ తృ[1] ప 909

37 వ॥ జీవేశ్వర తత్త్వజ్ఞానంబునం జేసి నివృత్తంబైన బుద్ధి తదవస్థానంబు నుం గలిగి దూరీభూతేతర దర్శనుండై జీవాత్మజ్ఞానంబునం జేసి చక్షురింద్రియంబున సూర్యుని దర్శించు చందంబున నాత్మ నాయకుండైన శ్రీమన్నారాయణుని దర్శించి నిరుపాధికంబై మిథ్యాభూతంబగు నహంకారంబున సద్రూపంబుచేఁ బ్రకాశమానంబగుచుఁ బ్రధాన కారణంబునకు నధిష్ఠానంబుఁ గారణంబునకుఁ జక్షువుం బోలి ప్రకాశకంబు సమస్త కార్య కారణానుస్యూతంబుఁ బరిపూర్ణంబు సర్వవ్యాపకంబునగు బ్రహ్మంబుఁ బొందునని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. తృ॥ 910

38 సీ॥ విను మాత్మవేత్తకు • విష్ణుస్వరూపంబు
నెఱుఁగంగఁబడు నది • యెట్లటన్న
గగనస్థుఁడగు దిన • కరు కిరణచ్ఛాయ
జలముల గృహకుడ్య • జాలకముల
వలనఁ దోఁచినఁ బ్రతి • ఫలితంబు చేతఁ దా
నూహింపఁబడిన య • య్యినుని పగిది
సర్వమనోబుద్ధ్య • హం[1]కారత్రితయ నా
డీప్రకాశము చేత • లీల నెఱుఁగ

తే॥ గీ॥ వచ్చు నాత్మస్వరూపంబు • వలతిగాఁగఁ
జిత్తమునఁ దోఁచు నంచిత • శ్రీఁదనర్చి
యమ్మహామూర్తి సర్వభూ • తాంతరాత్ముఁ
డగుట నాత్మజ్ఞులకుఁ గాన • నగును మఱియు॥ తృ॥ ప. 911

39 చ॥ పురుషుఁడు నిద్రబోఁ గలలఁ • బొందిన యాత్మసుఖైకహేతువై
పరఁగిన రాజభృత్యజన • భావగుణంబులు సంప్రబోధమం

(1) మనసాది (1) కారణత్రితయ

దరయఁగ మిథ్యయైన గతి • నాంతర బాహ్యగుణప్రభేదము
ల్వరువడఁ గానకుండు జన•పాలన శీలన నిత్యఖేలనా! చ॥ 621

40 వ॥ మఱియును ద్రష్టయైన యాత్మయు దృశ్యంబైన యింద్రియా
ర్థంబునను వీనికి నహంకారంబు సంబంధ హేతువగుటం జేసి యది యం
తఃకరణంబునం గలుగుచుండు. జాగ్రత్స్వప్నంబులయందు నీభేదంబు
గనుంగొనుచుండు; నిట్టి యంతఃకరణంబు లేనిదియగు సుషుప్తికాలంబు
నం బురుషుఁడు జలదర్పణాది నిమిత్తాభావంబగునప్పుడు బింబ ప్రతి
బింబ భేదంబు గనుంగొనని చందంబున దృశ్యభేదంబు గనుంగొనకుం
డుం గావున నంతఃకరణవిలయంబు నొందిన బాహ్యాంతర భేదంబు గన
కుండుట నిశ్చయంబని చెండియు నిట్లనియె. చ॥ 622

41 సీ॥ పూని నారూపంబు • భూతజాలంబులు
భూతపావనుఁడని • పొందుపడఁగ
బ్రహ్మంబు మఱియు శ•బ్దబ్రహ్మమును శాశ్వ
తంబైన తనువులు • దగిలె నాకు
నఖిలలోకంబులు • ననుగతంబై యుండు
లోకంబు నాయందు • జోకఁజెందుఁ
నుభయంబు నాయందు • నభిగతంబయ్యుండు
నది లీనమయ్యె న•యుభయమందు

తే॥ గీ॥ వెలయ నిద్రించువాఁడాత్మ • విశ్వమెల్లఁ
జూచి మేల్కాంచి తానొక్క•చోటు వానిఁ
గా వివేకించు మాడ్కి నీ • జీవదేశ
మాయదిగ నాడి పరమధ•ర్మంబుఁ దెలియ॥ ష॥ ప. 480

42 ఆ॥ వె॥ నిద్రఁబోవువేళ • నిరతుఁడై దేహి దా
నెట్టిగుణముచేత • నింద్రియముల
గడచినట్టి సుఖముఁ • గనునట్టి బ్రహ్మంబు
కడిమి మెఱయ నన్ను • గా నెఱుంగు॥ ష॥ ప. 481

43 ఆ॥ వె॥ స్వప్నమందు నెట్టు • సంచార మొనరించు
మేలుకాంచి దృష్ట • మోలి నెఱుఁగు

నుభయమెఱుఁగునట్టి • యుత్తమజ్ఞానంబు
తత్త్వమనియెదేన • తలఁపు నేను॥ ష॥ ప. 482

44 క॥ పరసుఁడ నగు ననుఁ బొందిన
పురుషులు ఘనశోక మోహ మో•దంబులఁ బొం
దరుగావున [1] సెనయగను బ్ర
పురుషాధీశ్వరుఁడ బ్రహ్మ•భూతుఁడ నగుదుర్॥ చ॥ ప. 915

45 క॥ ననుఁ బరమేశు బరంజ్యో
తిని ననఘు ననంతు దేవ•దేవు సకలభూ
త నికాయ గుహాశయు నా
ద్యుని నజు నాద్యంతరహితు • దురితవిదూరున్॥ తృ॥ ప. 862

46 క॥ తిరముగ భవదీయాంతః
కరణ సరోజాతకర్ణి•కాతలమున సు
స్థిరు జేసి యింద్రియంబుల
నిరసించి మనోంబకమున • నెఱిఁగను మనఘా॥ తృ॥ ప. 863

47 క॥ పంచేంద్రియముల తెఱవుల
వంచించి మనంబునందు•వరమతులు ప్రతి
ష్ఠించి వహింతురు నన్నును
పంచివరు స్పుణ్యసతులు • మఱి•గినభంగిన్॥ స॥ ప. 122

48 క॥ ఏకాగ్రచిత్తులును సు
శ్లోకులునై జపముసేయు•చును ఘనతపముం
గైకొని చేసిన మీఁకును
జేకురు మహిమేప్సితార్థ •సిద్ధి గడంకన్॥ చ॥ ప. 78

49 సీ॥ అధ్యాత్మతత్పరుం•డగువాఁడు పెక్కు జ
న్మంబులఁ బెక్కు కా•లంబులందు
బ్రహ్మపదప్రాప్తి•పర్యంతమును బుట్టు
సర్వార్థవైరాగ్య•శాలియగుచుఁ

---

(1) సెనింద్రియు

బూని నాభక్తులచే నుపదేశింపఁ
బడిన విజ్ఞానసంపత్తిచేతఁ
బరఁగఁ బ్రబుద్ధుఁడై బహువారములు భూరి
మత్ప్రసాద ప్రాప్తి మతిఁ దనర్చు

తే॥ గీ॥ నిజపరిజ్ఞాన విచ్ఛిన్న నిఖిల సంచ
యుండు నిర్ముక్త లింగ దేహుండునగుచు
ననఘ! యోగీంద్ర! హృద్ధ్యేయ మగు మదీయ
దివ్యధామంబు నొందు సందీప్తుఁడగుచు॥ తృ॥ ప. 918

50 సీ॥ అంబ నారాయణుం డఖిల శాస్త్రములను
సమధికానుష్ఠిత సవన తీర్థ
దర్శన జపతపోధ్యయన యోగక్రి
యాదానకర్మంబులఁ గానఁబడక
యేచిన మనము బాహ్యేంద్రియంబుల గెల్చి
సకల కర్మత్యాగ సరణినొప్పి
తలకొని యాత్మ తత్త్వజ్ఞానమునఁ మించి
యుడుగక వైరాగ్య యుక్తి దనరి

తే॥ గీ॥ మహిత ఫలసంగరహిత ధర్మమున దనరు
సత్పురుషుండు దలపోయ నఖిల హేయ
గుణములను బాసి కల్యాణగుణవిశిష్టుఁ
డయిన హరినొందుఁ బరమాత్మ ననఘుఁడగుచు॥
తృ॥ ప. 1026

51 సీ॥ అఖిల భూతములందు నాత్మరూపంబున
నీశుండు హరి యుండు నెల్లప్రొద్దు
[1] బుద్ధ్యాది లక్షణంబులఁ గానఁబడును [2] మ
హోపాసనీయుఁ డాహర్నిశంబు
వందనీయుఁడు భక్త [3] వాత్సల్య సంతతి
నియతుఁడై సతతంబు నియతబుద్ధి

(1) బుద్ధివిశేషణంబుల (2) మహోత్సేవనీయు (3) వత్సలుఁడత్యంత

నాత్మరూపకుఁడగు • హరికథామృతములు
గర్ణపుటంబులఁ • గాంతుదీరఁ

తే॥ గీ॥ గ్రోలుచుండెడు ధన్యులు • గుటిల బహుళ
విషయమలినీకృతాంగము • వేగవిడిచి
విష్ణుదేవుని చరణార•విందయుగము
కడకుఁ జనుదుఁరు సిద్ధంబు • గౌరవేంద్ర! ద్వి॥ ప. 36

52 సీ॥ దేవ కొందఱు సూక్ష్మ • దృక్కులైనట్టి మ
హాత్మకులు దరస్థు•డైన నప్పి
గా మదిఁదలఁతురు • గైకొని మఱికొంద
ఱారుణులనువేర • నమరు ఋషులు
లీల సుషుమ్నా నా•డీ మార్గగతుఁడవై
హృత్ప్రదేశమునఁ జ•రించుచున్న
రుచిర దేహాకాశ•రూపిగా భావింతు
రట్టి హృత్పద్మంబు•నందు వెడలి

తే॥ గీ॥ వితతమూర్ధన్య [4] నాసికా • గతులనోలి
బ్రహ్మరంధ్రంబుఁ బ్రాపించి • పరమపురుష
సుమహితానందమయ పరం•జ్యోతియైన
యోశు నినుఁ బొంది మఱి పుట్ట • రిల మహీశ! ద॥ 1214

53 సీ॥ అంఘ్రిమూలమున మూ•లాధారచక్రంబుఁ
బీడించి ప్రాణంబు • బిగియఁబట్టి
నాభీతలముఁజేర్చి • లయముతో మెల్లన
హృత్సరోజము మీఁది • కెగయఁబట్టి
యటమీఁద నురమందు • హత్తించి క్రమ్మఱఁ
దాలు మూలమునకుఁ • దఱిమి నిలిపి
మతముతో భ్రూయుగ్మ•మధ్యముఁజేర్చి దృ
క్కర్ణనాసాస్య మా•ర్గములు మూసి

(4) నాడికా

తే॥ గీ॥ యిచ్ఛలేనియోగి • యొక్క మహార్థ
మింద్రియానుషంగ • మింత లేక
ప్రాణములను వంచి • బ్రహ్మరంధ్రము చించి
బ్రహ్మమందుఁ గలయుఁ • బౌరవేంద్ర! ద్వి॥ ప 29

54 క॥ కామింపకయును సర్వము
గామించియునైన ముక్తి • గామించి తగన్
లోమించి పరమపురుషుని
నేమించి భజించుఁ దత్త్వనిపుణుం డధిపా! ద్వి॥ ప. 39

55 క॥ అనఘ! జితేంద్రియు లుపశమి • తాత్ములునైన సనందనాదులిం
దనయ మనేక జన్మ సము • పార్జితయోగ సమాధిఁజేసి యె
వ్వని చరణారవిందములు • వారక భక్తి నెఱుంగుచుందు రా
ఘనుఁ బరమేశు నీశు నవి • కారు నమేయు నజేయు నాద్యునిన్॥
చ॥ ప 299

56 మ॥ భగవంతు న్సుగుణోత్తమున్ హరి గృపా • పాథోధి లక్ష్మీశ్వరు
న్సుగుణభ్రాజితు నచ్యుతుం బరుఁబరం • జ్యోతిన్ బ్రభు న్సర్వభూ
(1)తగణావాసు నధోక్షజు న్శ్రితజన • త్రాణైక పారీణు నా
జగదాత్మున్ గనుచుందు రార్యులు దప • శ్శక్తిన్ స్ఫుటజ్ఞానులై॥
తృ॥ ప 374

57 తే॥ గీ॥ కలఁడు జగదేకసన్నుత • కారణుండు
స్వామి భగవంతుఁ డభవుండు • స్వాశ్రయుండు
పరముఁ డాతనిఁ జూడక • బ్రహ్మకైనఁ
గలుగునే ముక్తిపదము దు • ష్కర్మగతుల॥ ష॥ ప 229

58 తే॥ గీ॥ సారది క్షేత్రజ్ఞుఁడన సతి • సూక్ష్మమంది
యరయ నజ్ఞాన బంధనం • బగుచు లింగ
దేహమున నెద్ది గల దది • దెలియకున్నఁ గలదె
మోక్షంబు దుష్కర్మ • గతులచేత॥ ష॥ ప 228

(1) తగుహావాసు

59 మ॥ పంచవింశతి తత్త్వరాశి క♦పార దర్పణముయ్యుఁ దాఁ
గొంచమై పురుషుండు తత్త్వముఁ ♦ గోరి పట్టగ నేర కే
[1]మంచు నెంచుచునుండి హేయము♦మార్గకర్మము సేయఁగా
మంచిలోకము వాని కేటికి ♦ మానుగా సమకూరెడిన్॥ ష॥ 284

60 క॥ బంధానుమోక్షణ క్రమ
సంధానైశ్వర్యధుర్య ♦ శాస్త్ర సమగ్ర
గ్రంథంబు మాను చిద్రూ
పాంధునకు సుకర్మగతుల ♦ నగునే శుభముల్॥ ష॥ ప 235

61 తే॥ గీ॥ దాని సంసర్గ గుణములు ♦ దప్పి నడుచుఁ
గుచ్ఛితపు భార్యచేకొన్న ♦ కుమతివోలెఁ
దివిరి సుఖదుఃఖములఁగూడి ♦ తిఱుగు జీవ
రూపమెఱుఁగనివారికిఁ ♦ బ్రాపుగలదె॥ ష॥ ప 233

62 శా॥ తన్నిష్ఠాగతి లేనివానికి నస♦త్కర్మ ప్రచారంబు చే
మున్నేమయ్యెడి నాత్మబుద్ధి గుణస♦మ్మోహంబుచం దోఁచుచు
న్వన్నెల్వెట్టుక వింత బాగుల తటి♦న్వర్తించు దౌర్గుణ్య సం
పన్నస్త్రీయునుబోలె నెల్లగతులం ♦ బ్రఖ్యాతిమై యుండగన్॥
ష॥ ప 231

63 ఆ॥ వె॥ పురుషుఁ డెట్లయేనిఁ ♦ బూని బిలస్వర్గ
గతుఁడువోలె వర్త♦కంబు మాను
నట్టి బ్రహ్మమెఱుఁగు ♦ నయ్యకు స్వర్భోగ
కర్మగతుల నేమి ♦ కానఁబడును? ష॥ ప 230

64 మ॥ పరికింప న్నిజ [2]భక్తియుక్తి గరిమం ♦ బాటిల్లు పంకేరుహో
దర విన్యస్త సమస్తధర్మముల శాం♦తస్వాంతులై సంగముం
బరివర్జించి విశుద్ధ చిత్తులగుచు ♦ న్పంకేజపత్రేక్షణే
తర ధర్మైక నివృత్తులై సతతముం ♦ దైత్యారిఁ జింతింపుదుర్॥
తృ॥ ప 1016

---

(1) మంచుగించుఁ దలంచువారము (2) వర్ణధర్మ

65 ఆ॥ వె॥ వితతరాజ్యగరిమ ♦ విడిచి కాననముల
నాత్మలందు మీపదాబ్జయుగము
వలఁతిగాఁగ నిలిపి ♦ వాతాంబుపర్ణాశ
నోగ్రనియతులగుచు ♦ నుందురభవ॥ ద॥ ప 254

66 క॥ ధృతచిత్తుఁడు శాంతుండు ని
యతపరిభాషణుఁడు సుసహి♦తాచారుఁడు స
న్నిత హరిమంగళ గుణుఁడును
మితవన్యాశనుఁడు నగుచు ♦ [1] మెలఁగఁగవలయున్॥ చ॥ ప 256

67 ఆ॥ వె॥ పవనము [2] నియమించి ♦ పరిహృతసంగుఁడై
యింద్రియముల గర్వ ♦ మెల్ల మాపి
హరి విశాలరూప ♦ మందుఁ జిత్తముసేర్చి
నిలుప వలయు బుద్ధి ♦ నెఱపి బుధుఁడు॥ ద్వి॥ ప 115

68 క॥ నారాయణరూపామృత
పారావారమునఁ [3] దేలు ♦ భక్తుఁడు దా భూ
దారకరఖాత కోదక
పూరంబుల నేల తృప్తిఁ ♦ బొందు మహాత్మా! ష॥ ప 424

69 క॥ హరిచరణాంబుజ మకరం
ద రసావేశిత మనఃప్ర♦ధానుండగు స
త్పురుషుఁ డొకవేళ విఘ్నము
బొరసినఁ దనపూర్వ మార్గ♦మును విడువఁ డిలన్॥ పం॥ ప 5

70 చ॥ తన కులధర్మము న్విడిచి ♦ దానవవైరిపదారవిందము
ల్పనివడి సేవఁజేసి పరి♦పాకము వొందక యెవ్వఁడేనిఁ జ
చ్చిన మఱుమేననైన నది ♦ సిద్ధి వహించుఁ దదీయసేవఁ బా
సిన కులధర్మగౌరవము ♦ సిద్ధి వహించునె యెన్ని మేనులన్?
ప్ర॥ ప 100

(1) మెలఁగుచు మఱియున్ (2) లలయించి (3) నొనరుపను భక్తి యిడే యారిత్తఖాత

71 చ॥ అభవు నమేయు నవ్యయు న • నంతు ననారతుఁ బూని మేనిలో
నుభయమునై వెలుంగు పురు • షోత్తముఁ గానరు చిత్తకర్మవా
గ్విభవగరిష్ఠులై వెదకి • పీఱిడి ప్రాణులు సర్వవస్తువు
లుభగతిఁజూడనేర్చి తనుఁ • జూడఁగ నేరని కంటిపోలికన్॥
ష॥ ప 172

72 సీ॥ మతిచిక్కఁబట్టి స • మాధి గౌరవమున
వాసిగాఁ దనకు స • ర్వ్వల వెలుంగు
[1] నినునొక్కనాఁడైన • నెఱుఁగునే యాబ్రహ్మ
యజుని మనంబున • నవయవముల
బుట్టి జన్మించిన • భూరి జంతువులందు
హీనులమైన మా • కెఱుఁగవశమె
తమలోన నీవుండఁ • దామెఱుంగరు నిన్ను
గుణములఁ జూతురు • గుణములైనఁ

తే॥ గీ॥ గాన నొకచోటఁ జీకటిఁ • గందు రాత్మ
లందుఁ దెలియరు వేలుపు • లరయఁ బొందు
లరయుదురు దేహధారు ల • త్యంధులగుచు
గడిది నీమాయ నెన్నఁడు • గడువలేక॥ స॥ 213

73 వ॥ మఱియు వివిధకాష్ఠాంతర్గతుండైన వాయుసఖుండు దగ్ధతదోషంబునం బొరయక నిత్యశుద్ధుండై తర తమ భావంబున వర్తించు చందంబున స్వసంకల్ప కృతంబులైన విచిత్ర శరీరంబులందు నంతర్యామివై ప్రవేశించి తత్తద్వికృతియోగ నియతంబైన హేయంబునం బొరయక సకలాత్మకంబై యేకరసంబై బ్రహ్మంబైన నిన్ను నైహికాముష్మిక ఫలసంగమంబు లేక విగత రజోగుణంబులం దగిలి కొందఱు భజియించుచుండుదు; రదియునుంగాక దేవా, భవదీయ సంకల్పాధీనంబులైన శరీరంబులం బ్రవేశించియున్న జీవసమూహంబు నీకు శేషభూతంబని తెలిసి కొందఱు భవనివారకంబైన శ్రీమత్త్వచ్చరణారవిందంబులు సేవించి కృతార్థులగుదురు. మఱియున్ను,
ద॥ 1215

(1) నినుగావఁజొరనాఁడు నిను నెఱుంగునె బ్రహ్మ

74 వ॥ అరవిందాక్ష భవత్స్వరూప మిలఁ • బ్రత్యక్షంబునం గాన నె
వ్వారికింబోఁదు శాస్త్రగోచరుఁడవై • వర్తింతు వీసృష్టి ముక్
ధర సద్రూపుఁడవైన నీవలన నీ • ధాత్రాద్య మర్త్యుల్జనిం
చిరి నిన్నంతకము న్నెఱుఁగఁగలమే • చింతింప నేమచ్యుతా!
ద॥ ప 1219

75 ఉ॥ కొందఱు నీ శరీరము లఁ • కుంఠిత భక్తి భవద్వశంబులై
జెందఁగ నీ పదాబ్జములు • సేరి భజించుచుఁ బత్సఖాత్ములై
యుందురు కొంద ఱీతనువు • లోలి ధరించి భవత్పదాబ్జము
ల్పొందుఁగఁగొల్వ లేకనిలఁ • బుట్టుచుజచ్చుచునుందు రవ్యయా॥
ద॥ ప 1217

76 క॥ ఆలింపుము విన్నపము దె
వేలుపుగమి ఱేడ! నిన్ను • వేడికొని యెద
నాలోని చిక్కుమానిచి
నీలోనికిఁ గొంచుపొమ్ము • నిఖిలాధీశా॥ అ॥ ప 735

77 క॥ నీదెసఁ దమ చిత్తము లిడి
యేదెసలంబోకగడుతు • రెఱుక గలుగు వా
రాదూఁడయుడుగుక్రియ నీ
పాదంబను నావకతన • భవసాగరముల్॥ ద॥ ప 92

78 క॥ విడిచితి భవబంధంబుల
[1] నడిచితి మాయావి [2] మోహమైన తమంబు
న్విడిచితి నరివర్గంబులఁ
గడిచితి నాజన్మదుఃఖ కర్మస్థపముల్॥ ష॥ ప 149

79 క॥ మోషిదూపంబున నను
నీషణముఖ గహ్వరమున • నెగమ్రింగి [3]కడు
ద్వేషమునఁ గోతిఁ జేసిన
దోషదయగు నాత్మమాయ • తొలఁగం గంటిన్॥ ష॥ ప 150

80 ఆ॥ వె॥ నీరరాశిలోన • నిజకర్మబద్ధమై
యుచిత నిద్రఁ బొంది • యున్నలోక

1 అడిచితి (2) మోహాఖ్యంతకుపటలముల్ (3) బద్వేషమున

మేమహాత్మ్మ చేత ♦ నెప్పటి మేల్కాంచు
నట్టి నీవుగురుఁడ ♦ వధిప మాకు॥ ఆ॥ ప 734

81 క॥ నెఱవాఁడు గురు డటంచును
గొఱగాని పదంబు సూపఁ ♦గుజనుండును నీ
నెఱతోవ నడువ నేర్చిన
[1]నఱవఱలేనట్టి పదము ♦నందు దయాబ్ధీ॥ అ॥ ప 732

82 చ॥ మది నొకయింతమాత్రము సమంబుగఁజేయుచు బాహ్యవర్తనం
గదిసిన యింద్రియంబుల [2] నొ ♦కంతకుఁ దెచ్చి మనంబు వాక్కునుం
గుదురుగఁద్రోచి తత్త్వమునఁ ♦గూర్చుచు [3] శాశ్వత నిగ్రహంబునా
సదయుఁ బ్రశాంతలోకగురు ♦సన్నుతిఁజేయఁదొడంగె నిమ్ములన్॥
ష. ప 471

83 ఉ॥ కాలము దేశమున్ గ్రతువుఁ ♦ గర్మముఁగర్తయుభోక్తయున్ జగ
జ్జాలము దైవముస్గురువు ♦ సాంఖ్యముమంత్రముయజ్ఞమూహలుతు
ర్వేళలు విప్రులున్ జనన ♦వృద్ధి లయంబులు హేతుభూతము
ల్లీలఁ దానయై తగ వెలింగెడి నెక్కటితేజ మీశుఁడున్॥
ద॥ ప 778

84 వ॥ దేవా నీసచ్చరిత్రంబులు గర్ణరసాయనంబులుగా నాకర్ణించుచు నీకుం బూజలొనర్చుచు నీచరణారవిందంబులకు వందనంబులు సేయుచు నీ దివ్యనామసంకీర్తనంబు సేయుచుం దమ శరీరంబు భవదధీనంబులుగా మెలఁగు. నిర్మలబోధాత్ములగువారి చిత్తంబులను దర్పణంబులం గానం బడుచుందువు. కర్మవిక్షిప్తచిత్తులైనవారి హృదయంబులనుండియు దూరగుండ వగుదు వని మఱియు నిట్లనియె॥ ద॥ 1196

85 సీ॥ జయజయ హరిదేవ ♦ సకలజంతువులకు
జ్ఞానప్రదుండవు ♦ గాన వారి
వలన దోషంబులు ♦ గలిగిన సుగుణ
సంతానంబుగాఁ బరి♦జ్ఞానశక్తి

---

(1) గఱగొఱలే నట్టిపద ము గల్గు (2) వికారముమాన్చి (3) సాత్వత

ముఖ్య షడ్గుణ పరి•పూర్ణతఁ జేసి మా
యాత్మ విశిష్టుఁడ • వగుచుఁ గార్య
కారణాత్మకుఁడవై • కడఁగి చరించుచు
నున్న నీయందుఁ బ•రోరుహాక్ష

తే॥ గీ॥ తివిరి యామ్నాయములు ప్రవ • ర్తించుఁగాన
బ్రకట త్రిగుణాత్మకంబైన • ప్రకృతితోడ
యోగమింతయు మాన్పవే •యోగిమాన
సాంబుజాత మధువ్రత •యని నుతించి॥ ద॥ ప 1204

86 సీ॥ పరమవిజ్ఞాన సం•పన్నులై యట్టియో
గీంద్రులు మహితని• స్తంద్రలీలఁ
బరిదృశ్యమానమై • భాసిల్లు నిమ్మహీ
పర్వతముఖర ప్ర•పంచమెల్లఁ
బ్రకట బ్రహ్మస్వరూ•పముగాఁగ దెలి
యుదు రెలమి నీవును జగ•ద్విలయవేళ
నవశిష్టుఁడవుగాన • ననఘ! నీ యందు నీ
విపుల విశ్వోదయ •విలయము లగు

తే॥ గీ॥ ఘటశరావాదులగు మృద్వి•కారములు మృ
దాత్మకంబైన యట్లు ప•ద్మాయతాక్ష!
తవిలి కారణరూపంబుఁ • దాల్చి లీలఁ
గడఁగి నీయందు బుద్ధి వా•క్కర్మములను॥ ద॥ ప 1206

87 క॥ అలవడఁ జేయుచు నుందురు
బలుకొని యిలఁ బెట్టఁబడిన •పదవిన్యాసం
బుల పతనకారణములుగ
నలవుల సేవించుచును గృ•తార్థుల రగుచుణ్॥ ద॥ ప 1207

88 సీ॥ అనఘ దుర్గమమైన • యాత్మ తత్త్వంబుఁ బ్ర
వర్తించుకొఱకు దీ•వ్యంబులైన
యంచిత రామకృ•ష్ణాద్యవతారము
ల్గాఁజేయించియున్న నీ • భవ్యచరిత

వ. ను సుధాంభోనిధి • నవగాహనము నేసి
విశ్రాంతచిత్తులై • వెలయుచుండి
మోక్షంబు బుద్ధి న• పేక్షింప నొల్లరు
మఱియుఁ గొందఱు భవ• చ్ఛరణ పంక

తే॥ గీ॥ జములుదగిలి పుణ్యా•త్ములైన హంసల
వడువు నొంది భాగ•వతజనముల
నొనరువారు ప్రకట •యోగి జనా ప్తమై
నట్టి ముక్తిఁగోర •రాత్మలందు॥ ద॥ ప 1216

89 వ॥ అట్టి నిన్నుం బరమాణుకారణవాదులైన కణ్వగౌతమాదులును బ్రకృతికారణవాదులైన సాంఖ్యులును దేహాత్మవాదులైన బౌద్ధులును వివిధంబులైన కుతర్కంబులచేతం బరస్పరావ్యాహతంబులైన మతంబులు దమ తమ కుతర్కవాదంబుల సమర్థించుచు నిన్నుం దెలియ లేరు; మహాభాగ్యవంతులైన యోగీంద్రులకు నీవు ప్రత్యక్షంబైన నివి యన్నియు నసత్యంబులని కానవచ్చు; వెండియుఁ గొందఱు సచరాచర వస్తుజాతంబులకు నంతర్యామివై సర్వంబు నీవయగుటం దెలియక యని త్యంబనియును విపరీతబుద్ధిం దెలియుదురుగాని భవదీయ దివ్యతత్త్వం బు నిక్కంబుగఁ దెలియనేరరు. కొందఱు, జగద్భరితుండవుగాన జగ ద్రూపకుండవైన నిన్నుం గటక మకుట కర్ణికాది వివిధభూషణ భేదం బులం గనకంబు నిజస్వరూపంబు విడువక వర్తించు చందంబున జగద్వి కారానుగతుండవయ్యును నిఖిల హేయప్రత్యనీకకల్యాణగుణాత్మకుం డవై యుండుదువని యాత్మవిదులైనవారు దెలియుదు రదియునుం గాక. ద॥ 1220

90 చ॥ గురుపద పంకజాతములు • గొల్వనివారలువో మహాబ్ధి ని
స్తరణకుఁ గర్ణధార రహి•తంబగు నావ ననుగ్రహించు జే
హరిగతి భూరిదుస్తర భ•వాంబుధిలోన మునుంగుచుందు రం
బురుహదళాక్ష! నిత్య పరి•పూర్ణుఁడవై తనరారు నిన్నొగిన్॥
ద॥ ప 1227

91 సీ॥ జగతిపైఁ గల తీర్థ•సాధనంబుల నెల్లఁ
బుణ్యానువర్తన•స్ఫురితులగుచుఁ

బాటించు నీయందు • బద్ధమత్సరములు
లేక భక్తామరా•నోకహంబు
నగు భవత్పాదాబ్జ • యుగళంబు సేవించి
భవపాశముల నెల్లఁ •బాఱఁదోలి
సమమతులై యదృ•చ్ఛాలాభతుష్టమై
సమముగాఁ గైకొని • సాధులగుచు

తే॥ గీ॥ బావతీర్థంబుగల మహా •భాగవత జ
నోత్తమోత్తములైవెట్టి • యోగివరుల
వార కెప్పుడు సేవించు•వాఁడు పొందు
బ్రవిమలానందమయ మోక్ష•పదము మఱియు॥ ద॥ ప 1229

92 క॥ విశ్వేశ విశ్వభావన
విశ్వాకృతి యోగివంద్య •విను నీచేతన్
శాశ్వతులమైతి మిప్పుడు
శాశ్వతముగ గంటి మధిక•సౌఖ్యంబు హరీ! ద॥ ప 950

93 సీ॥ విక్రియాశూన్యమై •విషయత్వమును లేని
దగుచు నాత్మాకార•మై తనర్చు
నంతఃకరణమొక్క • యధికసాక్షాత్కార
విజ్ఞానమునఁబట్టి •వేఱొరులకు
నెఱుగంగరానిదై • యేపారుచుండుటఁ
జేసి నీనిర్గుణ • శ్రీవిభూతి
బహిరంగవీథులఁ • బాటక దిరములై
యమలంబులగు నింద్రి•యముల చేత

తే॥ గీ॥ నెట్టకేలకైన • యెఱుగంగ నగుగాని
గుణవిలాసినగుచుఁ • గోమరు మిగుల
నీగుణవ్రజంబు • నేరరాదెఱుఁగంగ
నొక్కమితము లేక • యుంట నీశ! ద॥ ప 554

94 క॥ ఎఱుఁగనివారికిఁ దోపవు
నెఱిఁ బ్రకృతిన్ జేరి జగము • నిర్మింపఁగ నా

తెఱఁగున రక్షింపఁగ నీ
తెఱఁగున బ్రహరింప రుద్రు • తెఱఁగున శ్రీశా! ప॥ ప 565

95 ఆ॥వె॥ సర్వగతుఁడవయ్యు • సమసర్వనుఁడవయ్యు
నొకట విషమవృత్తి • నుండుదరయ
నిచ్ఛలేనివారి • కీవు భక్తులు గోరు
తలఁపు లిత్తు కల్ప•తరువుమాడ్కి॥ అ॥ ప 678

96 సీ॥ భావించి కొందఱు • బ్రహ్మంబు నీవని
తలపోసి కొందఱు • ధర్మమనియుఁ
జర్చించి కొందఱు • సదసదీశ్వరుఁడని
సరసఁ గొందఱు శక్తి•సహితుడనియు
జింతించి కొందఱు • చిరతరం బవ్యయుఁ
డాత్మతంత్రుఁడు పరుం • డధికుఁడనియు
నొడఁగి యూహింతురు • తుది నద్వయద్వయ
సద సద్విశిష్ట సం•శ్రయుఁడ నీవు
తే॥ గీ॥ తలఁప నొక్కింత వస్తుభే•దంబుగలదె
కంకణాదులు పసిడి యొ•క్కటియుగాదె
కడలుపెక్కైన నార్ధి యొ•క్కటియు కాదె
భేదమనుచును నిను వికల్పింపవలదు॥ అ॥ ప 389

97 మ॥త్త॥ పట్టులేక బహుప్రకార వి•పన్నచిత్తుల నైంతి మే
మెట్టకేలకు నిన్నుఁ గంటి మ•భీప్సితార్థము వచ్చు నె
న్నెట్టయైన దవానలంబున • నేగు నేనుఁగు మొత్తము
న్నిట్టలేచిన గంగలోపల • నీరుఁ గాంచిన చాడ్పునన్॥ అ॥ 168

98 క॥ హృదయేశ! నీప్రసన్నత
పదివేలనపాలి లేశ•భాగము కతనం
త్రిదశేంద్రత్వము గలదఁట
తుది నిను మెప్పింప నేది • దొరకదు శ్రీశా! అ॥ ప 731

99 ఉ॥ ఒల్లరు నిర్జరేంద్ర పద•మొల్లరు బ్రహ్మపదంబునొందఁగా
నొల్లరు చక్రవర్తి పద•మొల్లరు సర్వరసాధిపత్యము

కొన్నెల్లరు యోగసిద్ధి మతి • యొందు భవంబుల నొందనీని నీ
సల్లలితాంఘ్రి రేణువుల • సంగతి నొందిన ధన్యులెవ్వరున్॥
ద॥ ప 680

100 మ॥ ఇలమీఁదన్ బ్రతుకేల వేల్పుల వరం • బేలా ధనంబేల చం
చల గంధర్వపురీవిడంబనము లై • శ్వర్యంబు లేలా జగం
బులఁ బుట్టించు తలంపునం బ్రకృతితోఁ • బొత్తై తుదిం బాసి ని
ర్మలమై యాత్మవసామితంబగు పర • బ్రహ్మంబు నేఁ జెందెదన్॥
న॥ ప 255

101 క॥ ఇంగలముతోఁటి సంగతి
బంగారము నొన్నగలుగు • భంగిని నీ సే
వాంగీకృతుల యఘంబులు
భంగంబులఁ బొందు ముక్తి • ప్రాపించు హరీ॥ అ॥ ప 730

102 సీ॥ దేవ దుర్జనులకు • భావింప హృదయసం
గతుఁడవై యుండియుఁ • గానఁబడవు
కడఁగి మీదివ్యమం • గళ విగ్రహంబునఁ
జేసి సమంచితా • శ్రితుల నెల్లఁ
జేకొని సంప్రీత • చిత్తులఁ గాఁ జేయు
దతిశయ కారుణ్య • మతిఁ దనర్చి
కమలాక్ష సర్వ[1]లో • కైక నాయక భవ
దనుసరణాభిలా • షానులాప

తే॥ గీ॥ విదిత దృఢభక్తియోగ ప్ర • వీణుఁ బగుచు
నర్థిమై వీతరాగులై • నట్టి యోగి
జన మనఃపంకజాత ని • షణ్ణమూర్తి
వసి యెఱుంగుదురయ్య ని • న్నాత్మవిదులు॥ తృ॥ ప 547

103 సీ॥ అట్టిట్టి దనరాని • దై మొదలై నిండు
కొన్నదై వెలుఁగుచు • గుణము లేని
దై యొక్క చందంబు • దై కలదై నిర్వి
శేషమై క్రియలేక • చెప్పరాని

(1) లోకప్రజాధిప భవదనుదర్శనా

దే రూపమని శ్రుతు • లెప్పుడు నొడివెడి
యారూపమగుచు న•ధ్యాత్మదీప
మై బ్రహ్మ రెండవ • యర్థంబు తుది జగం
బులు నశియింపంగ • భూతగణము

తే॥ సూక్ష్మభూతమందుఁ • జొరంగ నాభూతంబు
ప్రకృతిలోనఁ జొరఁగఁ • బ్రకృతిపోయి
వ్యక్తమందుఁ జొరఁగ • వ్యక్తమడంగను
శేషసంజ్ఞ నీవు • చెలువ మగుదు॥ ద॥ ప 126

104 గీ॥ [1]మబ్బుగొలిపి యోగ • మాయ నిద్రించెద
వో పరాత్మ భూను • యోగ రాజ
యే తెఱంగు లెన్ని • యెంత యెచ్చోట నీ
హేల లెవ్వఁడెఱుఁగు • నీశ్వరేశ! ని॥ ప 567

105 క॥ నీలోన లేనిచోద్యము
లేలోకములందుఁ జెప్ప • రీశ్వర నీట
న్నేలన్నింగిని దిక్కుల
నీలో చోద్యంబు లెల్ల • నెగడె మహాత్మా! ద॥ ప 1242

106 క॥ పరమాణువు మొలకఁ గొని
పంచమము దుదిగాఁగ సత్య • పరికీర్తనచే
స్థిరుఁడవు [2]త్రిగుణహీనుండవు
పరిపత్యాద్యంతమధ్య • [3]సర్వసాక్షివై॥ ష॥ ప 474

107 క॥ పటుఘననిరంధ్రితమః
పటలపరివృత జగత్త్రి • పంచమునకు నె
క్కటిలోచనమై మహితో
త్కటరుచి వెలుఁగుదువు భాను • కైవడి ననఘా! త్ర॥ ప 889

108 క॥ పరతత్త్వజ్ఞులు గరుణా
కర నిను సంసార రహితుఁ • గాఁ దలపోయ

---

(1) భ్రమంపుగొలిపియోగమాయ గ్రహింపఁబడి (2) త్రియీవిదుఁడవై (3) సఘుత్రివర్గమై

స్మరసి నినుఁ గాంచు టెట్లను
గరమరుదే దలంచి చూడఁ • గమలాధీశా! తృ॥ ప 156

109 చ॥ అరయ సమస్త జీవ హృద•యంబులయందు వసించి యేకమై
[1]పరఁగియు నంతరాత్మ సఖ•భావ సుధర్ముఁడవు న్పరాపరే
శ్వరుఁడవునై తనర్చుచును • సజ్జన దుర్లభమైనయట్టి సు
స్థిరముగు సర్వభూతదయ•చేఁ బొడఁగానఁగ నత్తు రచ్యుతా!
తృ॥ ప 301

110 తే॥ గీ॥ మానిత వ్రతయోగ స•మాధినియతిఁ
జెంది భవదీయ పాదార•విందయుగము
డెందమునఁజేర్చి శోకంబు•లందుఁ దొలఁగి
సంచరించెద నంచిత • స్థలములందు॥ తృ॥ ప 858

111 ఉ॥ పూని భవత్పదాంబురుహ • మూలనివాసులమైన మేము మే
ధానిధి నీవిలోకనముఁ •దక్కఁగఁ నన్యమెఱుంగనేర్తుమే
మానిత పారిజాత కుసు•మస్ఫుట నవ్య మరంద [2]లుబ్ధ శో
భానయశాలిమైన మధు • పంబు భజించునె యన్యపుష్పముల్॥
చ॥ ప 927

112 సీ॥ ఆత్మకు బరిశుద్ధి • నర్థించువారికి
ధ్యేయమనస్సున్న ఘన•ద్దివ్యమూర్తి
యంచిత స్వర్గరా•జ్యాభిషిక్తునకైన
సమధిక స్పృహణీయ•తముఁడఁ వీవు
సద్భక్తియుత భక్త • జన సులభుండవు
దుష్టాత్ములకుఁ గడు • దుర్లభుండ
వాత్మదర్శనులకు • నరయఁ గమ్యుండవునై
యర్థి విలసిల్లు • దనఘచరిత
తే॥ గీ॥ యట్టి నిఖిల దురారాధ్య • [3]యూశ దేవ
నెఱయ సుజనులకైన నర్థింపరాదు

(1) పరగి మహాప్రత్రియానుగుణ భావితకర్మ (2) గంధ (3) యూశు నిన్ను

పరల నెవ్వాఁడు పూజించు • వాఁడు విడువ
జాలునే పద్మదళనేత్ర • సచ్చరిత్ర॥ చ॥ ప 712

113 సీ॥ విశ్వాత్మ నీయందు • వేఱుగా జీవులఁ
గనఁడెవ్వఁ డటువానిఁ • కంటెఁ బ్రియుఁడు
నీకు లేఁడైనను • నిఖిల విశ్వోద్భవ
స్థితివిలయంబుల • కతన దైవ
సంగత నిర్భిన్న • సత్త్వాదిగుణ విశి
ష్టాత్మీయ మాయచే • నజభవాది
వివిధభేదము నొందు • దువు స్వస్వరూపంబు
నందుండుదువు విని • హత విమోహుఁ
తే॥ గీ॥ డగుచు నుందువు తగ ని న్ను • నన్యభక్తి
భృత్యభావంబుఁ దాల్చి సం • ప్రీతిఁ గొల్చు
మమ్ము రక్షింపుమో కృపా • మయ! రమేశ!
పుండరీకాక్ష సంతత • భువనరక్ష! చ॥ ప 193

114 చ॥ మహిఁ దలపోయ నెవ్వని స • మగ్రపరిగ్రహమునఁ న్లభింప ని
స్పృహమతులై మునీశ్వరులు • మృత్యుభయంబునఁ బాతురట్టి స
న్మహిత వివేకశాలి గుణ • మంచుసు నీకిల నన్యసత్త్వ
గ్రహ మది యెట్లిచోద్యము జ • గత్పరిపాలన, నిత్యశీలనా!
తృ॥ ప 578

115 ఆ॥ వె॥ అన్నమనసియందు • నమృతాంబు గోవుల
యందు వహ్నిసమిధ • లందు [1] నసరు
యోగవశతఁ బొందు • నోజను బుద్ధిచే
నగుణు నిన్నుఁ గాంతు • [2]రధిక గుణులు॥ ఆ॥ ప 167

116 క॥ మునియోగి మానసస్ఫుట
వనజంబుల నెల్లప్రొద్దు • వసియించు భవ
ద్ఘన దివ్యమూర్తి నాలో
చన గోచరమయ్యెఁ గాదె • సర్వాత్మహరీ॥ ద॥ ప 1195

(1) నరులు (2) నాత్మఘనులు.

117 క॥ నాపుణ్యమరయ నెట్టిదొ
యాపుణ్యనిధిం బ్రశాంతు • నచ్యుతు నఖిల
వ్యాపకు బ్రహ్మణ్యునిఁ జి
ద్రూపకుఁ బురుషోత్తమునిఁ బరం గనుఁగొంటిన్॥ ద ప 1016

118 వ॥ వనజదళాక్ష భక్తజన • వత్సల దేవ భవత్సుతుండు మ
జ్జనకుఁడునైన పంకరుహ • జాతుఁడు మాకు రహస్య మొప్పఁజె
ప్పిన భవదీయమంగళ గభీర పరిగ్రహ విగ్రహంబు మే
మనయముఁజూడఁగంటిమిఁ గృతార్థులమై తగమంటి మీశ్వరా!
తృ. ప. 546

119 చ॥ మహిత యశోవిలాస గుణమండన సర్వశరణ్య యింద్రియ
స్పృహులకుఁ గానరాక యతసీకుసుమద్యుతి నొప్పుచున్న మీ
సహజశరీర మిప్పుడు ప్రకాశంబుగఁజూచి మదీయదృక్కులిం
దహహ కృతార్థత బొరసె • నచ్యుత మ్రొక్కెద మాదరింపవే॥
తృ. ప. 558

120 సీ॥ అబ్జాక్ష సకలభూ • తాంతరాత్ముఁడ వనఁ
దనరుచుండెడి నీదు • దర్శనంబుఁ
గలకొలఁది సుకృత సత్ఫల భరితంబులై
నట్టి యనేక జన్మానుగణిత
బ్రకట యోగక్రియా • భ్యాస నిరూఢులై
నట్టి యోగీశ్వరు • [1]లాత్మఁగోరి
యెంతురు యోగీశ్వ • రేశ్వర యే భవ
త్పాదార[2]విందము • ల్పరఁగనిపుడు

గీ॥ గంటి భవవార్థిఁ గడువగఁ • గంటిమంటిఁ
గడఁగి నాలోచనంబుల • కలిమి నేడు
దవిలి సఫలతనొందె మాధవ ముకుంద
చిరదయాకార నిత్య లక్ష్మీవిహార॥ తృ. ప. 754

(1) లాత్మనిచ్ఛయిఁ తురు (2) వింద సంపర్క ం

121 ఉ॥ ప్రాని వనంబులు న్దనువు • భూతములు న్మతి యింద్రియంబులున్
బ్రాణములు న్వివేకగతి • బాయక నన్యమునంబు నెమ్మియిం
గానఁగనేర వాగుణని • కాయములం బరికించునట్టి స
ర్వానుగతు న్ననుస్తహితు • నాదిను పూరుషు నాశ్రయించెదన్॥
ష. ప. 216

122 ఆ॥వె॥ ఎల్లతనువులందు • నిరవొంది తనతోడ
బొందు సేసినట్టి • పొందుకాని
పొందువొంద లేఁడు • పురుషుండు [1]గుణము దా
గుణిని బోలునట్టి • గుణి భజింతు॥ ష. ప. 215

123 ఆ॥వె॥ తవిలి గుణము చేతఁ • దత్వబుద్ధులచేత
నిగిడి కానరాని • నెలవువాని
మొదలఁ దానకలిగి • ముక్తిమూలావధి
రూపమైనవాని • ప్రాపుఁ గొందు॥ ష, ప. 2 4

124 తే॥గీ॥ సత్వగుణమున సద్భక్తి • సంభవించు
భక్తియుతముగఁ జిత్తంబు • భవ్యమగును
హృదయపద్మంబునం దోలి • నెలుఁగఁబడిన
యట్టి నీకు నమస్కార • మయ్య వరద! తృ ప. 428

125 తే॥గీ॥ తవిలి శశ్వత్స్వరూప చైతన్యభూరి
మహిమచేత నపాస్త సమస్తభేద
మోహుండ వఖిల విజ్ఞాన • మునకు నాశ్రి
యుండవగు నీకు మ్రొక్కెద • నో రమేశ॥ తృ. ప. 303

126 ఉ॥ హంసతురంగముం బరమ • హంసము నంచిత దేవతానులో
త్తంసము నాగమాంతవిదిత ధుర్యపుణ్య రమావతంసముం
గంస జిఘాంసు నంశమును • గద్బరసూత్రసమావృతాంసమున్
హింస నడంచు [2]బ్రహ్మము నహీంరశుభంబులకై భజించెదన్॥
ష. ప. 3

---

(1) గుణకర్తగుణము. (2) నజభవు నెల్ల

127 శ్లో॥ హంసాయ సత్వ నిలయాయ సమాశ్రియాయ
నారాయణాయ నిఖిలాయ నిరాశ్రియాయ
సత్సంగ్రిహాయ సగుణాయ [1]నిరీశ్వరాయ
సంపూర్ణ పుణ్యపతయే హరయే నమస్తే॥ ష. ప. 20

128 తే॥గీ॥ సర్వసత్త్వాయ దేవాయ • సన్నియామ
కాయ బహిరంతరాత్మనే • కారణాత్మ
నే సమస్తార్థ లింగాయ • [2]నిర్గుణాయ
వేధసే జితాత్మకసాధవే నమోస్తు॥ చ. ప. 704

---

(1) అనీశ్వరాయ (2) నిర్వికల్పమేధసేహం కృతాత్మనే.

౫. స్తుతి ప్రకరణము

౧. నారాయణ స్తుతి.

1. సీ॥ విశ్వజన్మ స్థితి • విలయంబు లెవ్వని
వలన నేర్పడు నను•వ ర్తనమున
వ్యావ ర్తనమునఁ గా•ర్యములం దభిజ్ఞుఁడై
తాన రాజగుచుఁ జి• త్తమునఁజేసి
వేదంబు లజునకు • విదితము ల్గావించె
నెవ్వఁడు బుధులు మో•హింతు రెవ్వ
నికి నెండమావుల • నీఁడగాచాదుల
నన్యోన్యబుద్ధిగా • నడరునట్లు
గీ॥ త్రిగుణ సృష్టియందు • దీపించు సత్యము
భంగిఁ దోఁచునట్టి • ప్రభు నిర స్త
కుహకుఁ డెవ్వఁడతనిఁ • గోరి చింతించెద
[1] ననఘు సత్యుఁ బరుని • ననుదినంబు॥ ప్ర. ప. 34

2 సీ॥ పావకుం డర్చుల • భానుండు దీప్తుల
నెబ్భంగి నిగుడింతు • రెట్లడంతు
రాక్రియ నాత్మక•రావళిచేత బ్ర
హ్మాదుల వేల్పుల • నఖిలజంతు
గణముల జగముల • ఘననామ రూపభే
దములతో మెఱయించి • తగనడంచు
నెవ్వఁడు మనము బు•ద్ధీంద్రియములు దాన
యై గుణసంప్రవా•హంబుఁ [2]బరపు
గీ॥ స్త్రీనపుంసక పురుషమూ• ర్తియునుగాక
తిర్యగమర నరాది మూ• ర్తియును గాక
కర్మగుణభేద సదసత్ప్ర•కాశిగాక
వెనుక నన్నియుఁ దానగు • విభుఁ దలంతు॥ అ॥ ప. 35

---

(1) నాద్యుఁబరుని సత్యు (2) నెరపు

3 క|| జననస్థితిలయదూరుని
మునినుతు నిర్వాణసుఖస•ముద్రుని సుగుణుం
డను తనునిఁ బృథులపృథులుని
ననఘుఁడగు మహానుభావు • నభినందింతున్ || | అ ప. 163

4 ఉ|| మానధనుల్ మహాత్ములు స•మాధి నిరూఢులు యన్ముఖాంబుజ
[1] జ్ఞానమరంద పానమున • [2] జన్మభయంబులబాసి ముక్తులై
లూనతలొందరట్టి ముని•లోక శిఖామణికి న్విశంకటా
జ్ఞానతమోనభోమణికి • సాధుజనాగ్రణి కేను మ్రొక్కెదన్ ||
ద్వి. ప. 69

5 ఉ|| ఏవిభు [3] వందనార్చనము • లే విభుచింతయు [4] నామకీర్తనం
బే విభులీల లద్భుతము • లెవ్వని సంశ్రవణంబు సేయ దో
షావలి బాసి లోకము శు•భాయతవృత్తిఁ జెలంగు నండ్రు నే
నావిభు నాశ్రయించెద న•ఘాఘ ని[5]వృత్తిదు భద్రకీర్తిదున్ ||
ద్వి|| ప. 60

6 ఉ|| ఏపరమేశు పాదయుగ•మెప్పుడుఁగోరి భజించి నేర్పరు
ల్లోపలి బుద్ధిలో నుభయ • లోకములందుల సక్తిఁ బాసియే
తాపములేక బ్రహ్మగతిఁ • దారుగతశ్రములై చరింతు రే
నాపరమేశు మ్రొక్కెద న•ఘాఘ నివృత్తిదు భద్రకీర్తిదున్ ||
ద్వి|| ప. 61

7 చ|| తపములు చేసిరైన మఱి • దానములెన్నియుఁ జేసిరైన నే
జపములు చేసిరైన ఫల•సంచయ మెవ్వనిఁ జేర్పకున్న హే
యపదములై దురంత విప•దంచితరీతిగ నొప్పుచుండు న
య్యపరిమితున్ భజించెద. న•ఘాఘనివృత్తిదు భద్రకీర్తిదున్ ||
ద్వి|| ప. 62

8 మ|| యవన వ్యాళ పుళింద [6] హూణశక కం•కాభీర చండాల సం
భవులుం దక్కిన పాపవర్తనులు నే • భద్రాత్ము సేవించి భా

---

(1) ధ్యాన (2) వాత్మ (3) నామకీర్తనము (4) వందనార్చనం
(5) నివర్తను భద్రకీర్తనున్ (6) హూణకష

గవత శ్రేష్ఠుల డాసి శుద్ధతనుల • నల్యాణులై యుండు రా
యవికారుం బ్రభవిష్ణు నాదు మదిలో•నశ్రాంతము న్మ్రొక్కెదన్॥
ద్వి॥ ప. 63

9 మ॥ తపముల్సేసిన నోవనోనియతినో • [1] దానవ్రతప్రీతినో
జపమంత్రంబులనో శ్రుతిస్మృతులనో • సద్భక్తినో యెట్లు ల
బ్ధపదుండౌ నని బ్రహ్మసుదర్శి ముఖరుల్ • భావింతు రెవ్వాని న
య్యపవర్గాధిపుఁ డాత్మమూర్తి సులభుం • డౌఁగాక నాకెప్పుడున్॥
ద్వి॥ ప. 64

10 మ॥ అణుఁడో కాక కడున్మహావిభవుఁడో•యచ్ఛిన్నుఁడో [2]ఛిన్నుడో
గుణియో నిర్గుణియో యటంచు విబుధు • ల్గుంఠీ భవత్తత్త్వమా
ర్గణులై యేవిభు పాదపద్మ భజనో•త్కర్షంబుల న్దత్త్వ వీ
క్షణముం జేసెదరట్టివిష్ణుఁ బరము • న్సర్వాత్ము సేవించెదన్॥
ద్వి॥ ప. 66

11 సీ॥ సృష్టిచే నెవ్వఁడు • [3] చేతన పడకుండు
సృష్టి యెవ్వనిచేత • చే జనించు
జగములు నిద్రింప • జాగరూకత నుండి
యెవ్వఁడు బ్రహ్మండ • మెఱుఁగుచుండు
నాత్మకాధారంబు • నఖిలంబు నెవ్వఁడు
నెవ్వని నిజధనం •బింతపట్టు
పొడఁ గానరాకుండుఁ • బొడఁగను నెవ్వఁడు
నెవ్వనిసృష్టికి •నెదురు లేదు
తే॥ గీ॥ జననవృద్ధి విలయ • సంగతిఁజెందక
యెవ్వఁడెడపకుండు •నెల్లయెడలఁ
దనమహత్త్వసంజ్ఞ • తత్త్వమెవ్వఁడు దాన
విశ్వరూపుఁడనగఁ • విస్తరించు॥ అ॥ ప. 10

12 క॥ విను వత్స నీవు నన్నడి
గిన ప్రశ్నకు నుత్తరంబు • గేవల పరమం

---

(1) దానవ్రతాప్రవృత్తినో (2) భిన్నుఁడో (3) చేపడకుండుటను

బును బ్రహ్మంబీ యఖిలం
బునకగు నాధారహేతు • భూతముసుమ్మీ॥ ద్వి. ప. 101

13 ఉ॥ సర్వఫలప్రదాతయును • సర్వశరణ్యుఁడు సర్వశక్తుఁడు
సర్వ జగత్ప్రసిద్ధుఁడును • సర్వగతుండగు చక్రపాణి యీ
సర్వశరీరులు న్నిగమ • సంగతిఁజెంది విశీర్యమాణులై
పర్వినచో [1]నభంబుగతి • బ్రహ్మము దాఁ జెడకుండు నెప్పుడున్॥
ద్వి. ప. 212

14 తరల॥ పరమపూరుషుఁ డొక్కఁడాఢ్యుఁడు • పాలనోద్భవ నాశముల్
సారదిఁజేయు ముకుంద పద్మజ • శూలి సంజ్ఞలఁ బ్రాకృత
స్ఫురిత సత్వరజస్తమంబులఁ • బొందునందు శుభస్థితుల్
హరిచరాచరకోటికిచ్చు ననంతసత్వ నిరూఢుఁడై॥ ప్ర॥ ప॥ 60

15 క॥ ఆయీశుఁ డనంతుఁడు హరి
నాయకుఁ డీ భువనములకు • నాకున్నీకు
న్నాయకుఁ [2]బ్రాణివ్రజమున
కేయెడలన్ లేదు నీశ్వరేతరము సుతా॥ ద్వి॥ ప. 85

16 క॥ హరిమయము విశ్వమంతయు
హరివిశ్వమయుండు సంశయము పనిలేదా
హరిమయముగాని ద్రవ్యము
పరమాణువు లేదు వంశ • పావని వింటే॥ ద్వి॥ ప. 17

17 క॥ విశ్వాత్ముఁడు విశ్వేశుఁడు
విశ్వమయుం డఖిలనేత • విష్ణుఁడజుం డీ
విశ్వములోఁ దానుండును
విశ్వముఁ దనలోనఁ జాల • వెలుగుచునుండున్॥ ద్వి॥ ప. 102

18 క॥ ఇందుగలఁ డందు లేఁడని
సందేహమువలదు చక్రి • సర్వోపగతుం
డెందెందు వెదకిచూచిన
నందందేగలఁడు దానవాగ్రణి వింటే॥ స॥ ప. 275

---

1 నభంగగతి. 2 బ్రాణివ్రాతము.

19 మ॥ కలడంభోధిఁ గలండు గాలిఁ గలఁ డా♦కాశంబునం గుంభినిం
గలఁ డగ్నిన్ దిశలం బగళ్ల నిశలన్ ♦ ఖద్యోతచంద్రాదులం
గలఁ డోంకారమునం ద్రిమూర్తులఁ ద్రిలిం♦గవ్యక్తులం దంతటం
గలఁ డీశుండు గలండు తండ్రి వెదకం♦గా నేల నీ నాయెడన్॥
స॥ ప. 274

20 క॥ మండలములోన భాస్కరుఁ
డుండుచుఁ జగములకు దీప్తి ♦ నొసఁగెడి క్రియబ్ర
హ్మాండము లోపల నచ్యుతుఁ
డుండుచు [1] బహిరంతరముల ♦ నొగి వెలిగించున్॥ ద్వి॥ ప. 94

21 క॥ ఆతనికిని ప్రియుఁ డప్రియుఁ
డే తెఱఁగున లేఁడు నఖిల ♦ మెల్లను దానై
భూతముల కాత్మ యగుటయు
భూతప్రియుఁ డొక్కఁ డాది♦పురుషుఁడు దన్వీ! ష॥ ప. 502

22 తే॥ గీ॥ ఉర్వి మొదలగు నేడు నొం♦డొంటికంటె
దశగుణాధిక మయ్యుండుఁ ♦ దాన [2] నంద
నాశ మొందెడు నాయంశ ♦ కోటులెన్న
నందు నణుమానమగు ననం♦తాఖ్యుఁ డతఁడు॥ ష॥ ప. 475

23 క॥ పరమ బ్రహ్మము నంగాఁ
బరతత్త్వ మనంగఁ ♦ బరమపద మనఁగను నీ
శ్వరుఁ డనఁ గృష్ణుఁ డన జగ
ద్భరితుఁడు నారాయణుండు ♦ దా వెలుఁగొందున్॥ ఏ॥ 15

24 క॥ కొందఱు [3] స్వభావ మందురు
గొందఱు కర్మంబటంద్రు ♦ కొందఱు గాలం
బందురు కొందఱు దైవం
బందురు కొందఱును గామ ♦ మంద్రు మహాత్మా॥ చ॥ 357

25 క॥ నారాయణుండు జగదా
ధారుండగు నీశ్వరుండు ♦ దలఁప నతనికిన్

---

1 నావరణగూటి నొప్పఁగును దీప్తిన్. 2 నండకోశమందు రజాండంబు.
3 కర్మంబందురు | కొందఱు స్వాభావ్యమంద్రు

లేరెండు నదులు నధికులు
ధీరోత్తముఁ డతఁడు నద్వితీయుండగుటన్॥ చ॥ 579

26 క॥ తారల నెన్నఁగవచ్చును
భూరేణుల లెక్కపెట్టఁ బోలును ధాత్రి
న్నారాయణ గుణకథనము
లారయ వర్ణింపలేరు హరబ్రహ్మాదుల్॥ ష॥ 61

27 క॥ అతిపాప కర్ములైనను
సతతము నారాయణాఖ్య శబ్దము మదిలో
వితతంబుగఁ బఠియించిన
చతురులఁ గొనియాడఁ గమలసంభవు వశమే? ష॥ 82

28 క॥ కులహీనుఁడు నారాయణ
విలసత్కథనములు దగిలి వినిపించిన త
త్కులహీనతబాసి మహో
జ్జ్వలకులజత్వము బొందు సన్మనులారా॥ ప్ర॥ ప. 450

29 క॥ ధీరులు నిరపేక్షులు నా
త్మారాములునైన మునులు హరిభజనము, ని
ష్కారణము చేయుచుందురు
నారాయణుఁడట్టివాఁడ నవ్య చరిత్రా॥ ప్ర॥ ప. 138

30 క॥ [1] ఆద్యుండు రక్షకుండు న
నాద్యుఁడు మాన్యుండు లోక సర్గత్రాణాం
తాద్యుడు లోనర్చు నతం
డాద్యంత విధానములకు నర్హుఁడు మనకున్॥ అ॥ ప. 152

31 మ॥ బహుపాదోరుభుజాననేక్షణ శిరః ఘాణశ్రవోయుక్తుఁడై
విహరించున్బహుదేహి దేహగతుఁడై విద్వాంసులూహించి త
ద్బహురూపావయవంబులన్ భువన సంపత్తి న్విచారింతురా
మహనీయాద్భుతమూర్తి యోగిజనహృన్మాన్యుండు మేధానిధీ॥
ద్వి॥ ప. 88

(1) వద్యుండు రక్షణీయుఁడు । సాధ్యుఁడు మాన్యుఁడని లోకసర్గత్రాణావధ్యాదు

32 సీ॥ యోగీశ్వరూపుఁడై • యోగంబుఁ జూపుచు
మౌనిరూపమునఁ గ•ర్మంబుదాల్చి
సర్గంబుజేయుఁ బ్ర•జాపతి రూపుఁడై
ఇంద్రుఁడై దైత్యుల • నేపడంచు
జ్ఞానంబు నెఱిఁగించుఁ • జతురసిద్ధాకృతిఁ
గాలరూపమునఁ బా•కంబునేయు
నానావిధాకార • నామరూపంబులఁ
గర్మలోచనులకుఁ [1] గానఁబడఁడు

తే॥ గీ॥ చనినరూపములనుఁ • జనురూపముల నింకఁ
జనగనున్న రూప•చయము నతఁడు
వివిధుఁడై యనేక • వృత్తి వెలుంగును
విష్ణుఁడవ్యయుండు • విమలచరిత! అ॥ ప. 438

33 సీ॥ సర్వజ్ఞుఁడీశుండు • సర్వాత్ముఁడవ్యయుం
డచలుండు సత్యుం డ•నంతుఁడాద్యుఁ
డాత్మరూపంబున • నశ్రాంతమును దన
మాయాప్రవర్తన • మహిమవలన
గుణములఁ గల్పించి • గుణసంగమంబున
లింగశరీరంబు • లీలఁదాల్చి
కంపితజలములో • గదలెడి క్రియఁదోఁచు
పాదపంబులభంగి • భ్రామ్యమాణ

తే॥ గీ॥ చక్షువున ధరిత్రి • చలితయై కానంగఁ
బడినభంగి వికల•భావరహితుఁ
డాత్మమయుఁడు కంపి•తాంతరంగంబున
గదలినట్లఁ దోఁచుఁ • గదలఁ డతఁడు॥ స॥ ప. 89

34 మ॥ పరమాత్ముండజుఁ డీజగంబు బ్రతిక•ల్పంబందుఁ గల్పించుచున్
బరిరక్షించుచుద్రుంచుచున్న యనఘుణ్• బ్రహ్మాత్మనిత్యుణ్ జగ

---

(1) గలఁడు లేఁడు

ద్భరితుస్సేవలు సద్వితీయుని విశుద్ధజ్ఞాను సర్వాత్ము నీ
శ్వరు నాద్యంతవిహీను నిర్గుణుని శశ్వన్మూర్తిఁ జింతించెదన్॥
ద్వి॥ ప 112.

35. సీ॥ కల్పాంతమున నంధ • కారసంభృతమైన
జగము నెవ్వఁడు దన • సంప్రకాశ
మున వెలిగించుచు • మూఁడుభంగుల రజ
స్సత్వతమోగుణ • సహితుఁడగుచు
గల్పించు రక్షించుఁ • గడపటఁ బరిహరించు
నెవ్వఁడాద్యుఁడు సర్వ • హేతువగుచు
శోభితుండై స్వయం • జ్యోతియై యొక్కట
విలసిల్లు నెవ్వఁడు • విభుతమెరసి
ఆ. వె. సమయమైన మానసప్రాణ బుద్ధీంద్రి
యములతోడ నెవ్వఁ • డలఘుమహిమ
నడరునట్టి సచ్చి • దానందమయునకు
మహితభక్తి నే నమస్కరింతు॥ స॥ ప. 87

36. సీ॥ అంభోజనాభున • కంభోజనేత్రున
[1]కంభోజ నిలయాసమన్వితునకు
నంభోజపదున కనంతశక్తికి వాసు
దేవునకును దేవ • దేవునకును
భక్తులు గోరిన • భంగి నేరూపైన
బొందువానికి నాది • పురుషునకును
నఖిలనిధానమై • యాపూర్ణవిజ్ఞాన
మైనవానికి బర • మాత్మునకును
గీ॥ ధాతఁగన్న నేటి • తండ్రికి నజునికి
నీకువందనంబు • లే నొనర్తు
నిఖిలభూతరూప • నిరుపమ యీశ ప
రాపరాత్మ మహిత • యమితచరిత॥ ద॥ ప. 202

(1) కంభోజమాలా

37. సీ॥ సత్యవ్రతుని నిత్య ♦ సంప్రాప్తసాధనుఁ
గాలత్రయమునందుఁ ♦ గలుగువాని
భూతంబు లైదును ♦ బుట్టుచోటగువాని
నైదు భూతంబులం ♦ దమరువాని
నైదుభూతంబులు ♦ నడఁగినపిమ్మటఁ
బరగువానిని సత్య ♦ భాషణంబు
సమదర్శనంబును ♦ జరిపెడువానిని
నిన్నాశ్రయింతుము ♦ నీయధీన
మాయచేత నెఱుక ♦ మానినవారలు
పెక్కుగతుల నిన్ను ♦ జేసికొందు
రెఱుగనేర్పు విబుధు ♦ లేకచిత్తంబున
నిఖిలమూర్తులెల్ల ♦ నీయయందుఁ॥   న॥ ప. 89

38 తే॥ గీ॥ ఉత్తమ శ్లోకుఁడన నెవ్వ ♦ డున్నవాఁడు
సన్నుతుండగు నెవ్వఁడు ♦ సకలదిశల
నట్టి పరమేశ్వరునిఁ జిత్త ♦ మందు నిలిపి
తద్గుణంబులు వర్ణింప ♦ ధరణీనాథ॥   ద్వా॥ ప. 19

39. ఉ. ఎవ్వనిచే జనించు జగ ♦ మెవ్వని లోపలనుండు లీనమై
యెవ్వనియందు డిందుఁ బరమేశ్వరుఁ ♦ డెవ్వఁడు మూలకారణం
బెవ్వఁడు నాది మధ్యలయుఁ ♦ డెవ్వఁడు సర్వముఁ దానయైనవాఁ
డెవ్వఁడు వాని నాత్మభవు ♦ నీశ్వరునే శరణంబు వేడెదన్॥
అ. ప. 73

40 క॥ ఒకపరి జగములు వెలినిడి
యొకపరి లోపలికిఁ గొనుచు ♦ నుభయముఁ దానై
సకలార్థ సాక్షియగు న
య్యకలంకుని నాత్మమూలు ♦ నర్థిఁ దలంతున్॥   అ. ప. 74

41 క॥ లోకంబులు లోకేశులు
లోకస్థులుఁ దెగినతుది న♦లోకంబగు పెం
జీఁకటి కవ్వల నెవ్వఁడు
నేకాకృతి వెలుఁగు నతని ♦ నే సేవింతున్॥   అ. ప. 75

42 క॥ వర్తకుని భంగిఁ బెక్కగు
మూర్తులలో నెవ్వఁడాడు • మునులుఁ దివిజు
ల్కీర్తింప నేర రెవ్వని
వర్తన మెఱుఁగంగ రట్టి • వాని నుతింతుఁ॥ అ॥ ప 76

43 ఆ॥ వె॥ ముక్తసంగులైన • మునులు దిదృక్షులు
సర్వభూతహితులు • సాధుచిత్తు
లసదృశవ్రతాఢ్యు • లై కొల్తు రెవ్వని
దివ్యపదము వాఁడు • దిక్కు నాకు॥ అ॥ ప. 77

44 సీ॥ భవము దోషంబు రూపంబు కర్మంబు నా
హ్వయమును గుణము లెవ్వనికి లేక
జగముల గలిగించు • సమయించు కొఱకునై
నిజమాయ నెవ్వఁ డిన్నియును దాల్చు
[1]నాపరేశునకు ననంత శక్తికి బ్రహ్మ
కిద్ధ రూపికి రూప • హీనునకును
జిత్రచారునకు సాక్షికి నాత్మరుచికిని
బరమాత్మునకుఁ బర • బ్రహ్మమునకు
తే॥ గీ॥ మాటలను నెఱుకల • మనముల నేరంగ
గాని శుచికి సత్త్వ • గమ్యుఁడగుచు
నిపుణుఁడైనవాని • నిష్కర్మతకు మెచ్చు
వాని కేనొనర్తు • వందనములు॥ అ॥ ప. 78

45 సీ॥ శాంతున కపవర్గ • సౌఖ్య సంవేదికి
నిర్వాణభర్తకు • నిర్విశేషు
నకు ఘోరునకు గూఢు • నకు గుణధర్మికి
సౌమ్యున కధిక విజ్ఞానమయున
కఖిలేంద్రియద్రష్ట • కధ్యక్షునకు బహు
క్షేత్రజ్ఞునకు దయా • సింధు మతికి
మూలప్రకృతి కాత్మ • మూలునకు జితేంద్రి
య జ్ఞాపకునకు దుఃఖాంతకృతికి

(1) నా పరమేశున కనంత

తే॥ గీ॥ నెరి నసత్యమనెడి • నీడతో వెలుఁగుచు
నుండు నెక్కటికి మ • హోత్తమునకు
నఖిలకారణునకు • నిష్కారణునకు న
మస్కరింతు నన్ను • మనుచుకొఱకు॥ అ॥ ప 79

46 క॥ యోగాగ్ని దగ్ధకర్ములు
యోగీశ్వరు లీమహాత్మ్ర • నొందెదలు గక స
ద్యోగ [1]విభాసితమనముల
బాగుగ నీక్షింతురట్టి • పరము భజింతున్॥ అ॥ ప. 80

47 సీ॥ సర్వాగమామ్నాయ • జలధికి నపవర్గ
మయునికి నుత్తమ • మందిరునకు
సకలగుణారణి • చ్ఛన్న బోధాగ్నికిఁ
దనయంత రాజిల్లు • ధన్యమతికి
గుణలయోద్దీపిత • గురుమానసునకు సం
వర్తిత కర్మని • ర్వర్తితునకు
దెసలేని నాబోటి • పశువుల పాపంబు
లడఁచువానికి సమ • స్తాంతరాత్ముఁ

తే॥ గీ॥ డై వెలుంగువాని • కచ్ఛిన్నునకు భగ
వంతునకుఁ [2]దనూజ • వస్తుదేశ
దారసక్తులైన • వారి కందఁగరాని
వాని కాచరింతు • వందనములు॥ అ॥ ప. 81

48 సీ॥ వరధర్మకామార్థ • వర్జితకాములై
విబుధు లెవ్వాని సేవించి యిష్ట
[3]గతి బొందుదురు చేరి • కాంక్షించువారి క
వ్యయ దేహమిచ్చు నె • వ్వాఁడు గరుణ
ముక్తాత్ము లెవ్వని • మునుకొని చింతింతు
రానందవార్ధి మ • గ్నాంతరంగు
లేకాంతు లెవ్వని • నేమియుఁ గోరక
భద్రచరిత్రంబుఁ • బాడుచుందు

(1) విభావిత (2) దనూజపశుదేశ (3) నీకు దూరు,

తే॥ గీ॥ రామహేశు నాద్యు • నవ్యక్తు నధ్యాత్మ
యోగగమ్యుఁ బూర్ణు • నున్నతాత్ము
బ్రహ్మమైనవానిఁ • బరుని నతీంద్రియు
నీశు [3] స్థూలసూక్ష్ము • నే భజింతు॥ అ॥ ప 88

49 క॥ కలఁ డందురు దీనులయెడఁ
గలఁడందురు పరమయోగి•గణములపాలం
గలఁడందు రన్నిదిశలను
గలఁడు గలం డనెడువాఁడు • గలఁడో లేఁడో! అ॥ ప 86

50 సీ॥ కలుగఁడే నాపాలి • కలిమి సందేహింప
కలిమి లేములు లేక • కలుగువాఁడు
నాకడ్డపడ రాఁడె • నలి నసాధువులచేఁ
బడిన సాధుల కడ్డ•పడెడువాఁడు
చూడఁడే నాపాటుఁ • జూపులఁ జూడక
చూచువారల కృపఁ•జూచువాఁడు
లీలతో నా మొఱా•లింపఁడే మొఱగుల
మొఱ లెఱుంగుచుఁ దన్ను • మొఱఁగువాఁడు

తే॥ గీ॥ నఖిలరూపులు దనరూప • మైనవాఁడు
[1] నాదిమధ్యాంతములు లేక • నడరువాఁడు
భక్తజనముల దీనుల • పాలివాఁడు
వినఁడె చూడఁడె తలఁడే • వేగ రాఁడె! అ॥ ప. 87

51 క॥ విశ్వకరు విశ్వదూరుని
విశ్వాత్ముని విశ్వవేద్యు • విశ్వు నవిశ్వున్
శాశ్వతు నజు బ్రహ్మప్రభు
నీశ్వరునిం బరమపురుషు • నే భజియింతున్॥ అ॥ ప. 88

52 శా॥ లావొక్కింతయు లేదు ధైర్యము విలో•లంబయ్యెఁ బ్రాణంబులు
ఠావుల్దప్పెను మూర్ఛవచ్చెఁ దనువున్ • డస్సెన్ శ్రమంబయ్యెడి
న్నీవేతప్ప నితఃపరం బెఱుఁగ మ•న్నింపందగున్ దీనునిన్
రావే యీశ్వర! కావవే వరద సం•రక్షించు భద్రాత్మకా!॥
అ॥ ప. 90

---

(1) ప్రథమ మధ్యాంతములు గానఁబడనివాఁడు

53 క॥ వినుదట జీవులమాటలఁ
జనుదట చనరానిచోట్ల • శరణార్థులకో
యనుదట పిలిచిన సర్వముఁ
గనుదట సందేహమయ్యెఁ • గరుణావార్ధీ! అ॥ ప. 91

54 ఉ॥ ఓ కమలాక్ష! యో వరద • యో ప్రతిపక్ష విపక్షదూర కు
య్యో కవియోగివంద్య సుగు•ణోత్తమ యోశరణాగతామరా
నోకహ యో మునీశ్వర మ•నోహర యోవిమలప్రభావ రా
వే కరుణింపవే తలఁప•వే శరణార్థిని నన్నుఁగావవే! అ॥ ప. 92

55 ఉ॥ ఎక్కడనున్న వాఁడు జగ•దీశ్వరుఁ డాత్మమయుండు మాధవుం
డెక్కడికేగి శాంతులు ము•నీశులు భిక్షులు రారు క్రమ్మఱం
దిక్కులు నెల్ల నెక్కడఁ దు•దిం జొరదిక్కగునట్టి దిక్కుకై
మ్రొక్కెద మేము హస్తయుగ•ము ల్ముకుళించిమదీయరక్షకున్॥
స॥ ప. 108

56 సీ॥ చండమై మహిత వీ•క్షణదుష్ప్రహంబై యు
దారమై వెలుఁగొందు • తావకీన
భూరిభాస్వత్తేజ•మునఁ దాపమొందితిఁ
గడుఁగృశించితి నన్నుఁ • గరుణఁజూడు
మితరదేవోపాస్తి•రతిమాని మీపాద
కమలము ల్సేవించు • విమలబుద్ధి
యొందఁగాక నపదదోష • గందరాక నేకదా
ప్రాణులు నిఖిలతా•పమునఁబడుట
తే॥ గీ॥ యవిరళానన్యగతికుల • నరసిప్రోదు
బిరుదుగల నీకు ననుఁ గాచు •టరుదె దేవ
ప్రవిమలాకార సంసార•భయవిదూర
భక్తజనపోష పరితోష • పరమపురుష! ద॥ ప. 431

57 సీ॥ నలినాక్ష మాయాగు•ణవ్యతికరమునఁ
జేసి కార్యంబైన • సృష్టిరూప
మున బ్రకాశించు నీ • ఘనరూప విభవంబు
రూపింప దేహధా•రులకు దుర్వి

భావ్యంబు దలపోయ • భగవంతుఁడవునైన
పద్మాక్ష నీస్వరూ•పంబుకంటె
నన్యమొక్కటి సత్య •మై బోధకంబైన
యది లేదు కాన నీ • యతుల దివ్య

తే॥ గీ॥ మైనరూపంబు నాకుఁ బ్ర•త్యక్షమయ్యె
నదియుగాన వివేకోద•యమున జేసి
వరద నీరూప మజ్ఞాన • గురుతమోని
వారకంబయ్యెనాకు శ•శ్వత్ప్రదీప! తృ॥ ప. 295

58 వ॥ దేవా! నిన్ను పురాణపురుషు నధీశ్వరుండైన విష్ణుం బ్రభ విష్ణుంగా నెఱుంగుదు. సర్వభూతంబులకుం బ్రాణప్రతాప ధైర్య బలంబులు నీవ; విశ్వంబునకు సర్గస్థితిలయంబుల నెవ్వ రాచరింతురు వారికి సర్గస్థితిలయంబులఁజేయ నీశ్వరుండవు నీవ; యాత్మకుం బరమాత్మవు నీవ యని మఱియును॥ ద॥ ప. 67

59 వ॥ దేవా సకలపురుషాంతర్యామి రూపత్వంబువలన బురుషుం డవ్యయు నపరిచ్ఛిన్నత్వంబువలన మహాత్ముండవయ్యు నాకాశాది భూత సమాశ్రయత్వంబువలన భూతవాసుండవయ్యు భూతమయ త్వంబువలన భూతశబ్ద వాచ్యుండవయ్యుఁ గారణాతీతత్వంబువలనఁ బరమాత్ముండవయ్యు జ్ఞాన విజ్ఞాన పరిపూర్ణత్వంబుగలిగి నిర్గుణ నిర్వి కారంబులవలన బ్రహ్మంబవయ్యు బ్రకృతి ప్రవర్తకత్వంబువలన ననంత శక్తివై యప్రాకృతుండవయ్యు గాలచక్రవర్తకత్వంబువలనఁ గాలుఁడ వయ్యుం గాలశక్తి సమాశ్రయత్వంబువలనం గాలనాథుండవయ్యు సృష్టిజీవన సంహారాది దర్శిత్వంబువలనం గాలావయవసాక్షివయ్యు నొప్పు నీకు నమస్కరించెదము; వఱియును॥ ద- ప. 682

60 వ॥ దేవా నీవు ముఖ్యప్రాణంబగుటం జేసి ప్రజాపతివి; మనో బుద్ధి చిత్తేంద్రియంబులకు నధీశ్వరుండవు; మహాభూతగణంబులకు నాధారభూతుండవు; త్రయీతనువునం గ్రతువులు విస్తరింతువు; సకల విద్యలు నీతనువులు; సర్వార్థసాధకులకు సాధనీయుండవు; నీవ యాత్మ నిష్ఠాగరిష్ఠులకు ధ్యేయంబగు నాత్మకాల మయుండవై జనులకు

నాయుర్నాశంబుఁ జేయుదువు; జ్ఞానవిజ్ఞానమూర్తి; వాద్యంత రహితుండ; వంతరాత్మవు మూఁడుమూర్తులకు మూలంబగు పరమాత్మవు; జీవలోకంబునకు జీవాత్మవు నీవ? సర్వంబును నీవ; నీవుగానిది లేశంబు లేదు. వ్యక్తుండవుగాన పరమాత్మవై పురాణపురుషుండవై యనంతుండవైననీవు ప్రాణేంద్రియ మనోబుద్ధిగుణంబుల నంగీకరించి పరమేష్ఠి పద విశేషంబునవిలిచి స్థూలశరీరంబునం జేసి యింతయుం బ్రపంచింతువు. భగవంతుండవైన నీకు మ్రొక్కెద నని మఱియు నిట్లనియె.

స॥ ప. 88

61 సీ॥ విశ్వంబు నీవయ్యు ♦ విశ్వముఁ జూపుచు
విశ్వంబు సేయుచు ♦ విశ్వమునకు
హేతువవై పంచ♦ భూత మాత్రేంద్రియ
ములకు మనఃప్రాణ ♦ బుద్ధిచిత్త
ములకెల్ల నాత్మవై ♦ మొనసి గుణంబుల
నావృతమగుచు ని♦జాంశభూత
మగు నాత్మచయమున ♦ కనుభూతి సేయుచు
మూఁడహంకృతులచే ♦ మునుఁగువడక

తే॥ గీ॥ నెరి ననంతుఁడవై దర్శ♦నీయరుచి వి
కారసూక్ష్ముఁడవై నిర్వి♦కారమహిమ
దనరి కూటస్థుఁడన సమ♦స్తంబు నెఱుఁగు
నీకు మ్రొక్కెద మాలింపు ♦ నిర్మలాత్మ॥ ద॥ ప. 683

62 సీ॥ సువిహిత స్వప్న సు♦షుప్తిజాగ్రత లను
మూఁడవస్థలఁ బాసి ♦ వాడి మిగిలి
వెలినుండు లోనుండు ♦ విశ్వమై యుందువు
విశ్వంబు నీయందు ♦ వెలుఁగుచుండు
భవదీయ మహిమచేఁ ♦ బాటిల్లు భువనంబు
లుదయించు నొకవేళ ♦ నుడిగి నడగు
సంచితాఖండ సద్ ♦జ్ఞానివై యొప్పుచు
నవిహతయోగ మా♦యాత్మఁ దనరి

తే॥ గీ॥ దురితదూరులు నిత్యము ♦ క్తులు కొందఱ
నలవిగాని పెంపు దీపింతు ♦ వంబుజాక్ష
ఘనకృపాకర నిఖిలవి ♦ కారదూర
నీకు మ్రొక్కెద సర్వలో ♦ కైకనాథ! ద॥ ప. 1079

63 సీ॥ ఎవ్వనిమాయకు ♦ నింతయు మోహించుఁ
దరిమి యెవ్వనిమాయ ♦ దాఁటరాదు
తనమాయ నెవ్వఁడిం ♦ తయు గెల్చె నెవ్వాఁడు
నెవ్వనిఁ బొడఁగాన ♦ రెట్టిమునులు
సర్వభూతములకు ♦ సమవృత్తి నెవ్వఁడు
చరియించు నతఁడెపో ♦ జనితమైన
ధరణిపాదములు చి ♦ త్తము సోముఁ డగ్ని ము
[1] ఖంబును గన్నులు ♦ కమలహితులుఁ
తే॥ గీ॥ చెవులు దిక్కులు రేతంబు ♦ సిద్ధజలము
మూఁడుమూర్తుల పుట్టిల్లు ♦ మొదలి నెలవు
గర్భమఖిలంబు మూర్ధంబు ♦ గగనమగుచు
మలయు నెవ్వని వాని న ♦ మస్కరింతు॥ అ॥ ప. 155

64 మ॥ ఒకసూర్యుండు సమస్తజీవులకుఁ దా ♦ నొక్కొక్కఁడై తోఁచుపో
లిక నేదేవుడు సర్వకాలము మహా ♦ లీల న్నిజోత్పన్న జ
న్యకదంబంబుల హృత్సరోరుహముల ♦ న్నానావిధానూన రూ
పకుఁడై యొప్పుచు నుండు నట్టి హరి నేఁ ♦ బ్రార్థింతు శుద్ధుండనై॥
ప్ర॥ ప. 226

65 ఉ॥ విశ్వభవస్థితి ప్రళయ ♦ వేళలయందు వికారసత్త్వము
న్విశ్వము నీవ యీ నిఖిల ♦ విశ్వములోలి సృజింతు విందిరా
ధీశ్వర యీశ కేశవ త్రి ♦ యీమయ దివ్యశరీర దేవ నీ
శాశ్వతలీల లిట్టివని ♦ సన్నుతిసేయఁగ మాకు శక్యమే?
తృ॥ ప. 437

66 క॥ సర్వము నీలోనిదిగా
సర్వాత్ముఁడ వాదివస్తు ♦ సంపన్నుఁడవై

---

(1) ముఖంబుచిత్తము సోముఁకమలహితుల్లు

సర్వమయుఁడవగు నీకును
సర్వేశ్వర లేవు లోను • సంధులు వెలియుక్ దII ప. 120

67 తే। గీ॥ అవ్యయుండవు సర్వభూ•తాత్మకుఁడవు
సర్వశక్తిధరుండవు • శాశ్వతుఁడవు
విశ్వకరుఁడవు గురుఁడవు • [1] విపులకీర్తి
వైన నిన్ను నుతింప బ్ర•హ్మకును దరమె? దII ప. 594

68 క॥ ఎఱిఁగినవార లెఱుంగుదు
రెఱుఁగ స్వభావభాష లేల • నీశ్వర నీ వెం
పెఱుఁగ మనోవాక్కులకున్
గుఱిసేయం గొలఁదిగాదు • గుణరత్ననిధీ! దII ప. 578

69 శా॥ నీ పాదాబ్జము బ్రహ్మపూజ్యముగదా • నీసేవ సంసార సం
తాపధ్వంసినియోగదా సకల భ•ద్రశ్రేణులం బ్రీతితో
నాపాదింతుగదా ప్రపన్నులకుఁ గౌ•లాధీశ! కాలంబు ని
ర్వ్యాపారంబు గదయ్య చాలరు నినుఁ•న్వర్ణింప బ్రహ్మదులున్॥
ప్ర॥ ప. 249

70 క॥ దీనుల నుయ్యాలింపను
దీనుల రక్షింప మేలు •దీవెనఁ బొందన్
దీనావన! నీకొప్పుచు
దీనపరాధీన! దేవ•దేవ! మహేశా! అII ప. 133

71 తే॥ గీ॥ అబ్జసంభవ! హర! దేవ•తార్చనీయ
భూరి సంసార సాగరో•త్తారణంబు
నవ్యయానంద మోక్షదా•యకము నైన
నీపదధ్యాన మాత్మలో•నిలుపనీవె॥ దII ప. 611

72 సీ॥ స్వర్గాపవర్గ సు•ద్వారాయ సర్వక
సాత్మనే పరమహం•సాయ[2] ధర్మ
పాలాయ సద్గిత•ఫలరూపకాయ కృ
ష్ణాయ ధర్మాత్మనే • సర్వశక్తి

---

(1) విపులకీర్తి 2 కర్మ పాకాయ తదితర,

యుక్తాయ ఘనసాంఖ్య • యోగీశ్వరాయ హి
రణ్య వీర్యాయ రు•ద్రాయ శిష్ట
నాథాయ దుష్టవి•నాశాయ శూన్య ప్ర
వృత్తాయ కర్మ ణే • మృత్యవే వి

తే॥ గీ॥ దాట్చరీరాయ నిఖిల ధ•రాయ [1] వాగ్వి
భూతయే నివృతాయ సం•త్పుణ్య భూరి
వర్చ సేఖిల ధర్మ దే•వాయ చాత్మ
నేనిరుద్ధాయ నిభృతాత్మ•నే నమోస్తు॥ చ॥ ప. 703

78 సీ॥ పంకజనాభాయ • సంకర్ష ణాయ శాం
తాయ విశ్వ ప్రబో•ధాయ భూత
సూక్ష్మేంద్రియాత్మ నే • సూక్ష్మాయ వాసుదే
వాయ పూర్ణాయ పుం•ణ్యాయ నిర్వి
కారాయ కర్మని•స్తారకాయ త్రియీ
పాలాయ త్రైలోక్య•పాలకాయ
సోమరూపాయ తే•జో బలాఢ్యాయ స్వ
యంజ్యోతిషే దురం•తాయ కర్మ

తే॥ గీ॥ సాధనాయ పురాపురు•షాయ యజ్ఞ
రేతసే జీవతృప్తాయ • పృథ్విరూప
కాయ లోకాయ నభసేంత•కాయ విశ్వ
యోనయే విష్ణవే జిష్ణ•వే నమోస్తు॥ చ॥ ప. 702

---

1 భూరి వర్చసే పితృదేవాయ వాగ్విభూతయే నివృత్తాయ వరహృషీకేంద్రియాత్మ నేనిరుద్ధాయ నిభృతాత్మనే నమస్తే॥

౨. శివ స్తుతి.

1 సీ॥ భూతాత్మ భూతేశ • భూతభావనరూప
దేవ మహాదేవ • దేవవంద్య
యీ లోకములకెల్ల • నీశ్వరుండవు నీవ
బంధ మోక్షములకుఁ • బ్రభుఁడ వీవ
యార్తశరణ్యుండ•వగు గురుండవు నిన్నుఁ
గోరి భజింతురు • కుశలమతులు
సకలసృష్టి స్థితి • సంహారకర్తవై
బ్రహ్మ విష్ణు శివాఖ్యఁ • బరఁగు దీవు
తే॥ గీ॥ పరమగుహ్యమైన • బ్రహ్మంబు సదసత్త
మంబు నీశ శక్తి•మయుఁడ వీవ
శబ్దయోని వీవ • జగదంతరాత్మవు
నీవ ప్రాణ మరయ • నిఖిలమునకు॥ అ॥ ప. 222

2 క॥ నీయంద సంభవించును
నీయంద వసించియుండు • నిఖిలజగంబుల్
నీయంద లయముఁబొందును
నీ యాధారము సర్వభూత•నిలయమును సుదాద్రి॥ అ॥ ప. 224

3 సీ॥ అగ్నిముఖంబు ప•ద పరాత్మక మహాత్మ
కాలంబు గతి రత్న•గర్భపదము
శ్వసనంబు నీయూర్పు • రసన జలేశుండు
దిశలు కర్ణంబులు • దివము నాభి
సూర్యుండు గన్నులు • శుక్లంబు సలిలంబు
జఠరంబు [1]జలములు • చదలు శిరము
సర్వౌషధులు రోమ•చయములు శల్యంబు
లద్రులు మానస • మమృతకరుఁడు
తే॥ గీ॥ ఛందములు ధాతువులు ధర్మ•సమితి హృదయ
మాస్యపంచక ముపనిష•దాహ్వయంబు

---

1 జలధులు.

లైన నీరూపు పరతత్త్వ•మై శివాఖ్య
మై స్వయంజ్యోతియై యొప్పు• నాద్యమగుచు॥ అ॥ ప. 225

4 క॥ కొందఱు కలఁడందురు నినుఁ
గొందఱు లేఁడందు రతఁడు • గుణిగాఁ డనుచు
న్గొందఱు కలఁడని లేఁడని
కొందలమందుదురు నిన్నుఁ • గూర్చి మహేశా! అ॥ ప. 226

5 సీ॥ తలఁపఁ బ్రాణేంద్రియ • ద్రవ్యగుణ స్వభా
వుఁడవు కాలక్రతు•వ్రులును నీవ
సత్యంబు ధర్మ మ•క్షరము ఋతంబును
నీవ ముఖ్యుండవు •నిఖిలమునకు
ఛందోమయుండవు • సత్వరజస్త మః
శ్చక్షుఁడవై యుండు • సర్వరూప
కామపురాధ్వర • కాలగణాదిభూ
త [1]ద్రోహభయముచో • దయ్యంబుగాదు
తే॥ గీ॥ లీలలోచన వహ్ని స్ఫు•లింగశిఖల
నంతకాదులఁ గాల్చి•నయట్టి నీకు
రాజఖండావతంస పు•రాణపురుష
దీనరక్షక కరుణాత్మ •దేవదేవ॥ అ॥ ప 227

6 ఆ॥ వె॥ మూఁడుమూర్తులకును • మూఁడులోకములకు
మూఁడుకాలములకు • మూలమగుచు
భేదమగుచు దీవ • భేదమై యొప్పుదు
బ్రహ్మమనఁగ నీవ •ఫాలనయన! అ॥ ప 228

7 తే॥ గీ॥ జగములకునెల్ల యోని బీ•జంబులైన
శక్తి శివకారణుండవై • జగతి నిర్వి
కార [2]బ్రహ్మంబవగు నిన్నుఁ •గడగి విశ్వ
నాథుఁగా నెఱిఁగెద నామ•నమున నభవ! చ॥ ప 145

8 తే॥ గీ॥ సమత నదిగానఁ దావకా•శంబులైన
శక్తి శివరూపములఁ గ్రీ•డనలుపు దూర్జ

(1) ద్రోహిచయము (2) కారతత్త్వంబవగు

నాభిగతి విశ్వజనన వినాశవృద్ధి
హేతుభూతుండవగుచుందు వీశ! రుద్ర! చ॥ ప 146

9 క॥ సదసత్తత్త్వచరాచర
సదనంబగు నిన్నుఁ బొగడ జలజభవాదుల్
పెదవులు గదలుప వెఱతురు
వదలక నినుఁ బొగడ నెంతవాఁడను దేవా! అ॥ ప 229

10 క॥ నీకంటె నొండెఱుంగము
నీకంటెం బరులు గావనేరరు జగము
ల్నీకంటె నొడయఁ డెవ్వఁడు
లోకంబుల కెల్ల నిఖిలలోకస్తుత్యా! అ॥ ప 232

11 సీ॥ అనఘ! లోకంబులయందు వర్ణాశ్రమ
సేతువులనఁగఁబ్ర ఖ్యాతినొంది
బలిసి మహాజన పరిగృహీతంబులై
యఖిలధర్మార్థ దాయకములైన
వేదఁబులను మది వృద్ధినొందించుట
కొఱకునై నీవు దక్షుని నిమిత్త
మాత్రునిఁజేసి యమ్మఖముఁ గావించితి
పటుగాన శుభమూర్తివైన నీవు
తే॥ గీ॥ గరఁగి జనముల మంగళకర్మలైన
వాటిముక్తి నమంగళాచారులైన
వారి నరకంబు నొందింతు భూరిమహిమ
భక్తజనపోష! రాజిత ఫణివిభూష! చ॥ ప 147

12 సీ॥ వఱి భేదబుద్ధిఁ గర్మప్రవర్తనముల
మదయుతులై దుష్టహృదయులగుచుఁ
బరవిభవాసహ్య భవమనో వ్యాధులఁ
దగిలి మర్మాత్మభేదకములైన
బహుదురుక్తులచేతఁ బరులఁబీడించుచు
నుండు మూఢులను దైవోపహతులఁ

గాఁ దలపోసి య • క్కపటచిత్తులకు నీ
వంటి సత్పురుషుఁ డే • వలననైన
తే॥ గీ॥ హింసఁ గావింపకుండు స • మిద్ధచరిత
నీలలోహిత మహిత • గుణాలవాల
లోకపాలనకలిత గం • గాకలాప
హర జగన్నుతచారిత్ర • యదియుఁగాక॥ చ॥ ప 149

13 క॥ లంపటుల నివారింపను
సంపదఁ గృపఁజేయ జయము • సంపాదింపన్
జంపెడివారి [1]వధింపను
సొంపారఁగ నీక చెల్లు • సోమార్ధధరా! అ॥ ప 231

14 సీ॥ దేవ జగన్నాథ • దేవేంద్రవందిత
వితతచారిత్రసం • తత పవిత్ర
హాలాహలాహార • యహిరాజ కేయూర
బాలేందు భూష స • ద్భక్తపోష
సర్వలోకాతీత • సద్గుణ సంఘాత
పార్వతీ హృదయేశ • భవవినాశ
రజతాచలస్థాన • గజచర్మ పరిధాన
సుర్వైరి విధ్వస్త • శూలహస్త
తే॥ గీ॥ లోకనాయక సద్భక్త • లోకవరద
సుమచిరాకార మునిజన • స్తుతివిహార
భక్తజనమందిరాంగణ • పారిజాత
నిన్ను నెవ్వఁడు నుతిసేయ • నేర్చు? భవ! ద॥ ప 320

15 ఉ॥ నిండుమతిం దలంతుఁ గమ • నీయ భుజంగమ రాజమండలీ
మండనుఁ జంద్రఖండ పరిమండిత • మస్తకుఁ దార మల్లికా
పాండురవర్ణు జండతరభండను • హేమనగీంద్రచారు కో
దండు మహేశు గంధగజ • దానవభంజను భక్తరంజనున్॥
ష॥ ప 2

(1) హరింపను

16 ఉ॥ శంకర భక్తమానస వ•శంకర దుష్ట మదాసురేంద్రనా
శంకర పాండునీలరుచి • శంకరవర్ణ ని[1]జాంగభోగిరా
ట్కంకణ పార్వతీహృదయ•కైరవ కైరవ మిత్ర యోగిహృ
త్పంకజ పంకజాప్త నిజతాండ•వఖేలన భక్తపాలనా!

న॥ ప. 315

3. విష్ణుస్తుతి.

1 సీ॥ హరినామకథన దా•వానల జ్వాలలఁ
గాలవే ఘోరాఘ•కాననములు,
వైకుంఠదర్శన•వాయు సంఘములచేఁ
దొలఁగవే బహుదుఃఖ•తోయదములు
కమలనాథ ధ్యాన•కంఠీరవములచేఁ
గూలవే సంతాప•కుంజరములు
నారాయణస్మర•ణ ప్రభాకరదీప్తిఁ
దీరవే షడ్వర్గ • తిమిరతతులు
తే॥ గీ॥ నలిననయనభక్తి•నావచేఁగాక సం
సారజలధి దాఁటి • చనఁగరాదు
వేయునేల మాకు • విష్ణుప్రభావంబుఁ
దెలుపుమయ్య సూత • ధీసమేత॥ ప్ర॥ ప. 50

2 గీ॥ కలసి పురుషమూర్తి • కాలరూపములను
లోకజనుల వెలియు • లోన నుండి
జన్మమృత్యువులను • సంసారముక్తుల
నిచ్చు నతనిచరిత•మెల్లఁ జెపుమ॥ డ॥ ప. 8

3 మ॥ యతచిత్తేంద్రియ మారుచుండ నగుచున్ • యత్నంబొనర్తున్ హరి
ప్రతసంపత్తికిఁ బుణ్యసంప్రత్తికిఁ జిదా • వాసోన్ముఖాసక్తికిన్

(1) నిభాంగ.

యుత నిర్వాణపదానురక్తికి సుఖోదోద్యగక్రియాశక్తికిన్
ధృతిలబ్ధోత్తమ మూర్తికిన్ సకల ధాత్రీధుర్యసద్భక్తికిన్॥
ష॥ ప. 148

4 క॥ ప్రియురాలివలని వార్తలు
ప్రియజనులకునెల్ల బ్రొద్దు ప్రియమగు భంగిన్
బ్రియుఁడగు హరిచరితంబులు
ప్రియభక్తుల కెల్లయెడల బ్రియములుగావే। ద॥ ప. 490

5 చ॥ మృదుగతిఁ బుష్పతేనియ రమించుచుఁ బానముసేయఁ బారష
[1] ట్పదమునుబోలి యార్త జనబాంధవు విశ్వభవస్థితి వ్యయా
స్పద మహిమావతారుఁడగు శంకరు హాదరు నిత్యమంగళ
ప్రదగుణ కీర్తనామృతముఁ బాయక గ్రోలెదఁ జెప్పవే దయన్॥
తృ॥ ప. 195

6 ఆ॥ వె॥ ఏ మహాత్మువలన నీ [2] విశ్వరూపంబు
గానఁ బడిన బుద్ధి కంపమయ్యె
నా మహాత్ము విష్ణు నఖిలలోకాధారు
నార్తు లెల్లఁ బాయ నాశ్రయింతు॥ ద॥ ప. 346

7 క॥ మందప్రజ్ఞుఁడనై గో
విందుని మురదైత్యహరుని విష్ణుని బరమా
నందుని నందతనూజుని
మందరధరుఁ జిత్తమందు మఱతునె యెందున్॥ తృ॥ ప. 97

8 క॥ గజరాజవరదు గుణములు
ద్విజగత్పావనములగుటఁ దేటపడంగా
సుజనమనోరంజకముగ
విజితేంద్రియ వినఁగ నాకు వేడుక పుట్టెన్॥ ఏ॥ ప 49

9 మ॥ భగవద్దివ్య [3] గుణానువర్ణన సుధా పానైక చిత్తుండనై
బెగడన్నంగరణోగ్ర వైతరణికిన్ భిన్నాత్ములై తావకీ
య గుణస్తోత్ర పరాఙ్ముఖత్వమున మాయా సౌఖ్య భావంబుల
న్నగలింగాననిమూఢులన్గనిమది న్శోకింతు సర్వేశ్వరా॥ స॥ ప. 365

---

1 షట్పద విభుపోల్కి. 2 విశ్వమంతయు. 3 గుణానువర్ణన.

10 క॥ శ్రీనాయక నీ నామము
నానాభవరోగ కర్మ • నాశమునకు వి
న్నాణంబగు నౌషధమిది
కానరు దుష్టాత్మ లకట • కంజదళాక్షా॥ ఏ. ప. 17

11 క॥ శ్రీవనితాధిపునామ క
థావిముఖుల కిహము పరము • దవ్వై పిదపం
బోవుదురు నరకమునకు
న్నావిరి నే వారిఁ జూచి • వగతు మునీంద్రా॥ తృ॥ ప. 193

12 క॥ ఎఱిఁగినవారం బనుచును
గొఱమాలిన యెఱుకలెఱిఁగి • కొందఱు నీపే
రెఱిఁగియుఁ దలపఁగ నొల్లరు
పఱతు రధోగతుల జాడఁ • బద్మదళాక్షా॥ ద॥ ప. 94

13 క॥ మందునకు మందబుద్ధికి
మందాయువునకు నిరర్థ • మార్గములను గో
విందచరణారవింద మ
రందముగొనఁ దెలిపిలేదు • రాత్రిం బవలున్॥ ప్ర॥ ప. 394

14 మ॥ అమరు ల్రిక్కసులుం బ్రయాస[1] బలహే • త్వర్థాభిమానంబుల
న్నములై లబ్ధ[2] వికల్పులైరి సురలు • న్సంశ్రీయసంయుక్తులై
రమరారు ల్బహు దుఃఖముం గనిరి తా • మత్యంత దోర్గర్వులై
కమలాక్షున్శరణంబు వేఁడని జను • ల్గల్యాణ సంయుక్తులే? అ॥ ప. 326

15 క॥ దానవు లమృతముఁ ద్రావం
బూని పయోరాశిఁ దర్చ్చి • పొగిలినమాడ్కిన్
శ్రీనాథ పరాఙ్ముఖులగు
హీనులు వొందంగఁజాల • రిష్టార్థములన్॥ అ॥ ప. 327

16 క॥ పురుషుఁడు దవిలి చతుర్విధ
పురుషార్థ శ్రేయ మాత్మఁ • బొందెద ననిన
ధరఁ దత్ప్రాప్తికి హేతువు
హరిపదయుగళంబు దక్క • నన్యముగలదే? చ॥ ప. 245

1 బలవత్స్వార్థ 2 వికల్పులైరి యమరుల్

17 క॥ హరివార్త లెఱుఁగువారికి
హరిపదములు దలఁచువారి • కనవరతంబున్
హరికథలు వినెడువారికి
మరణాంగతమోహ సంభ్రమము లే దనఘా! ప్ర॥ ప. 439

18 చ॥ వినుతగుణోత్తరుండు [1] నురు • విక్రముఁడైన హరిన్భజించి త
న్మనన లసత్కథామృతము • మానుగఁ గ్రోలుటమాని దుష్కథ
ల్విని ముదమందుచుందురు వి•వేకవిహీనత నూరపంది యా
త్మను మధు రాజ్యభక్ష్యములు•మానిపురీషము మెక్కఁ జాడ్పునన్॥
తృ॥ ప. 1022

19 క॥ సరసిరుహోదరు మంగళ
చరితామృత మాత్మఁగ్రోలు • జనుఁ డితరకథా
గరళముఁ గ్రోలునె హరిసం
స్మరణము జీవులకు నఖిల•సౌఖ్యద మనఘా॥ తృ॥ ప. 192

20 తే॥ గీ॥ భూరి విజ్ఞాన విదులగు • నారదాది
నిర్మలాత్మలకయిన వ•ర్ణింపరాని
హరికథామృత పానంబు•నందు విసివి
యొల్ల ననువాఁడె పో వెఱ్ఱి•గొల్లఁ డనఘ! తృ॥ ప. 188

21 సీ॥ ఎవ్వని గుణజాల•మెన్న జిహ్వలు లేక
నళిన గర్భాదు ల•నంతుఁ డండ్రుఁ
గోరెదు విబుధేంద్ర • కోటినొల్లక లక్ష్మి
ప్రార్థించె నెవ్వని•పాదగజము
బ్రహ్మ యెవ్వని పాద•పద్మంబు గడిగిన
జలము ధన్యతఁజేసె • జగమునెల్ల
భగవంతుఁడని యెడి • భద్రశబ్దమునకు
నెవ్వ డర్థాకృతి • నేపు మిగిలె
తే॥ గీ॥ నే మహాత్ము నాశ్రయించి శరీరాది
సంగకోటినెల్ల • సంహరించి

1 నురువిక్రముఁడున్నగునట్టి విష్ణుకీర్తన రుచిరామృతంబు ప్రమదంబున
2 శేఁగుచాడ్పునన్

ప్రాభవమున మునులు • పారమహంస్యంబు
నొంది తిరిగిరాక•యుందు రెలమి॥ ప్ర॥ ప. 451

22 క॥ అగు సర్వేశుఁ బరాత్పరు
జగదేకప్రభుని పాద•జలజాతంబు
ల్దగిలి భజింతురు సతతము
నిగమోక్తిన్భక్తియోగ • నిపుణాత్మకులై॥ త్ర॥ ప. 221

23 క॥ చిత్రంబులు త్రైలోక్య ప
విత్రంబులు భవ లతాల•విత్రంబులు స
న్మిత్రంబులు మునిజన వన
చైత్రంబులు విష్ణుదేవు • చారిత్రంబుల్॥ స॥ ప. 6

24 సీ॥ సంతతంబును గృష్ణ•సంకీర్తనంబులు
వీనుల కింపు•గా వినగవలయు
హరినామకథనంబు • హర్షంబుతోడుతఁ
బాటల నాటలఁ • బనుపవలయుఁ
నారాయణుని దివ్య•నామాక్షరంబులు
హృద్వీథి సతతంబు • నెన్నవలయుఁ
కంజాక్షు లీలలు •గాంతారములనైన
భక్తి యుక్తంబుగాఁ • బాడవలయు
తే॥ గీ॥ వెఱ్ఱిమాడ్కిని లీలతో • విశ్వమయుని
నోడువుచును లోకబాహ్యత • నొందవలయు
నింతయును విష్ణుమయ మ•ని యెఱుఁగవలయు
భేద మొసరింప వలవదు • మేదినీశ! ప॥ ప. 44

25 సీ॥ నారాయణుని దివ్య • నామాక్షరములపైఁ
గరుఁగని మనములు • గఠినశిలలు
మురవైరి కథలకు • ముదితాశ్రురోమాంచ
మిళితమై యుండని•మేను మొద్దు

1 హర్షంబుతోడుత హరినామకథనంబు

చక్రికి మ్రొక్కని • జడుని యౌదల నున్న
కనక కిరీటంబు • గట్టెమోపు
మాధవార్పితముగా • మనని మానవు సిరి
వనదుర్గ చంద్రికా • వైభవంబు
తే॥ గీ॥ కైటభారి భజన • గలిగి యుండనివాఁడు
గాలిలోననుండి • కదలు శవము
కమలనాభు పదముఁ • గననివాని బ్రతుకు
బసిడికాయలోని • ప్రాణి బ్రతుకు॥ ద్వి॥ ప. 51

26 సీ॥ ముక్తికాంతైకాంత • మోహన కృత్యము
లెక్కలిమై హరినామ • కీర్తనములు
సత్యలోకానంద • సౌభాగ్యయుక్తము
లెక్కలిమై హరినామ • కీర్తనము లు
మహితనిర్వాణ సాంమ్రాజ్యాభిషిక్తము
లెక్కలిమై హరినామ • కీర్తనములు
బహుకాల జనిత తంపఃఫలసారము
లెక్కలిమై హరినామ • కీర్తనములు
తే॥ గీ॥ పుణ్యమూలంబు లనపాయ • పోషకంబు
లభిమతార్థంబు లజ్ఞాన • హరణకరము
లాగమాంతోప లబ్ధంబు • లమృతసేవ
లార్తశుభములు హరినామ • కీర్తనములు॥ ష॥ ప 119

27 సీ॥ విష్ణుకీర్తనములు • వినని కర్ణంబులు
గొండల బిలములు • గువలయేశ
చక్రిపద్యంబులు • చదువని జిహ్వలు
కప్పల జిహ్వలు • కౌరవేంద్ర
శ్రీమనోనాథు నీక్షింపని కన్నులు
నెమలి పింఛాక్షులు • గీర్తిదయిత
కమలాక్షు పూజకుఁగాని హస్తంబులు
శవము హస్తంబులు • సత్యవచన

తే॥ గీ॥ హరిపద తులసీద♦ళా మోదరతి లేని
ముక్కు వందిముక్కు ♦ మునిచరిత్రి
గరుడగమను భజన ♦ గతిలేని పదములు
పాదపముల పాద♦పటల మనఘ॥ ద్వి॥ ప 50

28 సీ॥ బ్రహ్మహత్యానేక ♦ పాపాటవుల కగ్ని
కీలలు హరినామ ♦ కీర్తనములు
గురుతల్పకల్మష ♦ క్రూరసర్పములకుఁ
గేకులు హరినామ ♦ కీర్తనములు
తపనీయచౌర్య సం♦తమసంబునకు సూర్య
కిరణము ల్హరినామ ♦ కీర్తనములు
మధుపానకిల్బిష ♦ మదనాగ సమితికి
గేసరు ల్హరినామ ♦ కీర్తనములు
తే॥ గీ॥ మహితయోగాగ్రనిత్య స♦మాధివిధుల
నలయ బ్రహ్మాది సురలకు ♦ నందరాని
భూరినిర్వాణసామ్రాజ్య ♦ భోగభాగ్య
ఖేలనంబులు హరినామ ♦ కీర్తనములు॥ ష॥ ప 118

29 సీ॥ దూర్వాంకురంబుల ♦ దూర్వాంకురశ్యాము
జలజంబులను జారు♦జలజనయనుఁ
దులసీదళంబులఁ ♦ దులసీకాదాముని
మాల్యంబులను [1] విని♦ర్మలచరిత్రు
బత్రంబులను బక్షి♦పత్రుని గడువన్య
మూలంబులను నాది♦మూలు ఘనుని
నంచిత భూర్జత్వ ♦ గాది నిర్మిత వివి
ధాంబరంబులను బీ♦తాంబరధరుఁ
తే॥ గీ॥ దనరుభక్తిని మృచ్ఛిలా ♦ దారు రచిత
రూపములయందుఁగాని ని♦రూఢమైన
సలిలములయందుఁగాని సు♦స్థలములందుఁ
గాని పూజింపవలయు న ♦ క్కమలనాభు॥ చ॥ ప 255

(1) సునైర్మల్యచరిత్రు

30 సీ॥ కమలాక్షు నర్చించు • కరములు కరములు
శ్రీనాథు వర్ణించు • జిహ్వ జిహ్వ
సురరక్షకునిఁ జూచు • చూడ్కులు చూడ్కులు
శేషశాయికి మ్రొక్కు • శిరము శిరము
విష్ణు నాకర్ణించు • వీనులు వీనులు
మధువైరి దవిలిన • మనము మనము
భగవంతు వలగొను • పదములు పదములు
పురుషోత్తముని మీఁది • బుద్ధి బుద్ధి

తే॥ గీ॥ దేవదేవునిఁ జింతించు • దినము దినము
చక్రహస్తునిఁ బ్రకటించు • చదువు చదువు
కుంభినీధవుఁ జెప్పెడి • గురుఁడు గురుఁడు
తండ్రి! హరిఁ జేరుమనియెడి • తండ్రి తండ్రి॥ స॥ ప 169

31 చ॥ హరిభజియించు హస్తములు • హస్తము లచ్యుతుఁ గోరి మ్రొక్కు త
చ్ఛిరము శిరంబు చక్రధరుఁ • జేరిన చిత్తము చిత్త మిందిరా
వరుఁ గను దృష్టి దృష్టి ముర • వైరి నుతించిన వాణి వాణి య
క్షరు కథలాను కర్ణములు • గర్ణములై విలసిల్లుఁ బో భువిన్॥
ద॥ ప 969

32 సీ॥ కంజాక్షునకుఁ గాని • కాయంబు కాయమే
పవనగుంభిత చర్మ • భస్త్రిగాక
వైకుంఠుఁ బొగడని • వక్త్రంబు వక్త్రమే
ఢమఢమధ్వనితోడి • ఢక్కగాక
హరిపూజనము లేని • హస్తంబు హస్తమే
తరుశాఖనిర్మిత • దర్విగాక
కమలేశుఁ జూడని • కన్నులు కన్నులే
తనుకుడ్యజాల రంధ్రములుగాక

తే॥ గీ॥ చక్రిచింత లేని • జన్మంబు జన్మమే
తరల సలిల బుద్బు • దంబుగాక
విష్ణుభక్తి లేని • విబుధుండు విబుధుడే
పాదయుగముతోడి • పశువుగాక॥ స॥ ప 17

83 సీ॥ అలరుజొంపములతో • నభ్రంకషంబులై
బ్రతుకవే వనముల • బాదపములు
ఖాదనమేహనా • కాంక్షల బశువులు
జీవింపవే గ్రామ•సీమలందు
నియతమై యుచ్ఛ్వాస • నిశ్వాస పవనము
ల్ప్రాపింపవే చర్మ•భస్త్రికలను
గ్రామసూకర శున•కక్రోశు లింటింటఁ
దిరుగవే [1] దురోర్భాగ్య • దీనవృత్తి
తే॥ గీ॥ సుష్ట్రఖరములు మోయవే • యురుభరముల
బుండరీకాక్షు నెఱుఁగని • పురుషపశువు
లడవులందు నివాసము • లందు బ్రాణ
విషయభరయుక్తితోనుంట • విఫలమధిప! ద్వి. ప 49

84 క॥ మొత్తుదురు గదల మంటల
కొత్తుదు రడ్డంబు దేహ • మింతింతలుగా
నొత్తుదు రసిపత్రికలను
హత్తుదురు కృతాంతభటులు • హరి విరహితులన్॥ ద్వి॥ ప 25

85 సీ॥ మందార మకరంద • మాధుర్యమునఁ దేలు
మధుపంబు వోవునే • మదనములకు
నిర్మల మందాకి•నీ వీచికలఁ దూఁగు
రాయంచ జనునె త•రంగిణులకు
లలితరసాల ప•ల్లవఖాదియై చొక్కు
కోయిల సేరునే • కుటజములకుఁ
బూర్ణేందు చంద్రికా • స్ఫురిత చకోరక
మరుగునే సాంద్రనీ•హారములకు
తే॥ గీ॥ నంబుజోదరు దివ్యపా•దారవింద
చింతనామృతపాన వి•శేషమత్త
చిత్త మేరీతి నితరులఁ జేరనేర్చు?
వినుతగుణశీల! • మాటలు వేయునేల? ప॥ ప 150

---

(1) దుర్భాగ్యధీనమగుచు

36 సీ॥ నీరదాగమమేఘ • నిర్యత్పయఃపాన
చాతకంబేగునే • చాటిపడకుఁ
బరిపక్వమాకంద • ఫలరసంబులు గ్రోలు
కీరముల్చనునె దు•త్తూరములకు
ఘనరవాకర్ణనో • త్కలిక మయూరము
ల్గోరునే కఠినఝి•ల్లీరవంబుఁ
గరికుంభపిశిత స • ద్గ్రాస మోదిత సింహ
మరుగునే శునకమాం•సాభిలాషఁ

తే॥ గీ॥ బ్రవిమలాకార భవదీయ • పాదపద్మ
యుగ సమాశ్రయనైపుణో•ద్యోగచిత్త
మన్యుజేరునె తన కుపా•స్యంబుగాఁగ
భక్తమందార! దుర్భవ•భయవిదూర! ద॥ ప 257

37 ఉ॥ కాన సరోజలోచను జ•గత్ స్తవనీయ కథా సుధారసం
బానిన యట్టి[1] జిహ్వ య స • దన్యకథాలవణోదకంబుల
న్బానము సేయఁ జూచునె సు•పక్వమహీజ మరంద[2] పానలా
భానుభవంబునొందు[3] మధు•పంబును బోవునె వేపచెట్లకున్॥
తృ॥ ప 448

38 క॥ విమలమతిఁ దలఁప నెవ్వని
బొమముడిమాత్రమున నిఖిల • భూదేవీ భా
రము వాయునట్టి హరిపద
కమల మరందంబుఁ గ్రోలు • ఘనుఁ డెవ్వాఁడో॥ తృ॥ ప 96

39 మ॥ ఘనలక్ష్మీయుతమై మహాశుభదమై • కామాది విధ్వంసియై
సనకాదిస్తుతమై నిరంతర తపస్సంతప్తపున్నాగ జీ
వనమై యొప్పెడు నీకథామృతము ద్రా•వం గల్గునే భూరిదా
న నిరూఢత్వము లేనివారలకు మా•నారీమనోహారకా!
ద॥ ప 1047

---

(1) జిహ్వాయితరాను (2) పానశోభా (3) మధుపప్రభుఁడేఁగునె

40 క॥ హరి భగవంతుఁ డనంతుఁడు
గరుణాంబుధి సృష్టి కార్య • కారణ హేతు
స్ఫురణుం డవ్విభుకంటెం
బరుఁ డన్యుఁడు లేఁడు • తండ్రి పరికింపంగన్॥ ద్వి॥ ప 105

41 ఉ॥ కారణ కార్య హేతువగు • కంజదళాక్షునికంటె నన్యు లె
వ్వారును లేరు తండ్రి భగ•వంతు ననంతుని విశ్వభావనో
దారుని సద్గుణావళు లు•దాత్తమతి న్గొనియాడకుండినన్
జేరవు చిత్తముల్ ప్రకృతిఁ • జెందని నిర్గుణమైన బ్రహ్మమున్॥
ద్వి॥ ప 213

42 చ॥ హరిపరమాత్ముఁ డీశుఁ డజుఁ•డాఢ్యుఁ డసంతుఁ డనంతమూర్తి సా
గర తనయాహృదీశుఁడు వి•కారవిదూరుఁడు నిత్యమంగళా
కరుఁడు కృపాపయోనిధి య•కల్మషచిత్తుఁడు సర్వశక్తిఁ దా
మరసవిలోచనుఁడు బుధ•మాన్యచరిత్ర పవిత్రుఁ డిమ్ములన్॥
తృ॥ ప 213

43 క॥ కావున సర్వాత్ముండు మ
హా విభవుఁడు విష్ణుఁడీశుఁ • డాకర్ణింప
న్సేవింప న్వర్ణింప
న్భావింపన్భవ్యుఁ [1] డభవ • భాజికి నధిపా॥ ద్వి॥ ప 4

44 క॥ శశ్వత్ప్రశాంతు నభయుని
విశ్వాత్ముఁ బ్రబోధమాత్రు • విభుసంశుద్ధున్
శాశ్వతు సదసత్పూరుష
నీశ్వరుఁ జిత్తమున నిలుపు • మెప్పుడు మునీంద్రా! ద్వి॥ ప 209

45 క॥ నిరతిశయోజ్జ్వలతేజ
స్స్ఫురణస్థిరాకారు పరమ•పురుషుని విష్ణుం
బురుషోత్తము వర్ణింపను
సరసిజభవ భవులకైన • శక్యమె చెప్పుమా॥ తృ॥ ప 366

46 క॥ హరిమహిమము దన్నాభీ
సరసిజ సంజాతుఁడైన • చతురాననుఁడు

---

1 డుభయ భాజికి

స్మరికించి యెఱుఁగడనిన ని
తర మనుజులఁ జెప్పనేలఁ దత్త్వజ్ఞనిధీ! తృ॥ ప 225

47 తే॥ గీ॥ శ్రుతులు దమలోన వివరించి • చూచి పుండ
రీకలోచను నుత్తమ • శ్లోకచరితు
నమరగణవంద్యమాన పా•దాబ్జయుగళు
వెదకి గనుగొన లేవంద్రు • విమలమతులు॥ తృ॥ ప 226

48 క॥ ఆ దితిజాధీశుఁడు మహా
దాదులు దిక్పతులుఁ బంక•జాసనుఁడు న్గౌ
రీదయితుఁడు గనఁజాలని
శ్రీదేవుని పదయుగంబుఁ • జింతింతు మదిన్॥ తృ॥ ప 228

49 గీ॥ పరమునికి వందనము సేతుఁ • బరిఢవించి
మునునవితథానుభూతికి • మ్రొక్కికొందు
మెఱయ గుణములఁ దేలు ని•మిత్తమాత్ర
బంధుఁడై నట్టివానికిఁ • బ్రణుతి సేతు॥ షు॥ ప 218

50 ఉ॥ ఏపరమేశుచే జగము • లీ సచరాచరకోటితో సము
ద్దీపితమయ్యె నేవిభుని • దివ్యకళాంశజు లబ్జగర్భ గౌ
రీపతి ముఖ్యదేవముని•బృందము లెవ్వఁ డనంతుఁ డచ్యుతుం
డా పురుషోత్తముండు గరు•ణాంబుధి కృష్ణుడువో నరేశ్వరా॥
తృ॥ ప 30

51 మ॥ బలుఁడుం గృష్ణుఁడు మర్త్యులే వసుమతీ•భారంబు వారింప వా
రలరూపంబుల బుట్టినాఁడు హరి ని•ర్వాణప్రభుండిప్పు[1]డు
జ్జ్వలుఁడై ప్రాణవియోగ కాలమునఁ ద•త్సర్వేశుఁ జింతించు వాఁ
డలఘుశ్రేయముఁ బొందు బ్రహ్మమయుఁడై • యర్థాభుఁడై నిత్యుడై॥
ద॥ ప 1450

52 సీ॥ కన్నులు దెఱవని • కడుచిన్ని పాపడై
దానవిఁ జనుబాలు • ద్రావి చంపె

---

(1) దేవ్వఁడు జ్వలుఁడై

మూఁడవ నెలనాఁడు • ముద్దులబాలుఁడై
కోపించి శకటంబుఁ • గూలఁదన్నె
నేఁడాది కుఱ్ఱఁడై • యెగసి తృణావర్తు
మెడఁబట్టుకొని కూల్చి • మృతునిఁ జేసెఁ
దల్లి వెన్నలకునై • తను ఱోలఁగట్టినఁ
గోమరుఁడై ముద్దులఁ • గూల నీడ్చె
తే॥ గీ॥ బసులఁ గ్రేపులఁ గాచుచు • బకుని జీఱె
వెలఁగతో వత్సదైత్యుని • వ్రేసిచంపె
సబలుఁడై ఖరదైత్యుని • సంహరించె
నితఁడు కేవల మనుజుఁడే • యెంచిచూడ॥ ద॥ ప 932

53 క॥ తెంపఱిగ్గై రామునిచేఁ
జంపించె ప్రలంబు మ్రింగ • జటుల దవాగ్ని
నొంపుచెడ ద్రొక్కె గాలియు
ద్రుంపక కాళిందివెడల • దోలెన్ లీలన్॥ ద॥ ప 938

54 చ॥ సతతము కృష్ణపాద జల•జంబులయందు మనంబు నిల్పు సు
వ్రతులుఁ దదీయశుద్ధ గుణ•రాగులుఁ గాలునియుగ్రపాశ సం
హతుల ధరించు తత్సుభట • కౌఘములం గలలోనఁ గానరే
గతులను దుష్టకర్మములు • గైకొని వారలఁ జెందనేర్చునే॥
ష॥ ప 58

55 ఉ॥ కూలినచోట గొట్టుపడి • కుందినచోట మహాజ్వరాదులం
బ్రేలినచోట సర్పముఖ•పీడల నందినచోట నార్తులై
తూలినచోట విష్ణుభవ•దూరుని బేర్కొనిరేని మీఁద న
క్కాలుని యాతనావితతి • గానరు పూనరు దుఃఖభావముల్॥
ష॥ ప 123

56 క॥ దానవదైత్య భుజంగమ
మానవగంధర్వ సుర స•మాజములో ల
క్ష్మీనాథు చరణకమల
ధ్యానంబున నెవ్వఁడైన • ధన్యతనొందున్॥ స॥ ప 242

57 క॥ భూషణములు సెవులకు బుధ
తోషణము లనేకజన్మ • దురితౌఘవిని
శ్శోషణములు మంగళతర
ఘోషణములు గరుడగమను • గుణభాషణముల్॥
ద॥ ప 1687

58 క॥ శ్రీపంబులు ఖండిత సం
తాపంబులు కల్మషాంధ • తమస మహాద్య
ద్దీపంబులు పాషండ దు
రాపంబులు విష్ణు వంద•నాలాపంబుల్॥ ప్ర॥ ప 445

59 క॥ పావనములు దురితలతా
లావనములు నిత్యమంగ•ళ ప్రాభవ సం
జీవనములు లక్ష్మీసం
భావనములు వాసుదేవ•పద సేవనముల్॥ ప్రా॥ ప 446

60 క॥ శ్రీపతి పదమను నావను
ప్రాపించు భవాబ్ధి వత్స•పదముగ ధీరు
లూపించి దాటి చేరుదు
రాపత్పదరహితులగుచు • నమృత పదంబున్॥ ద॥ ప 594

61 క॥ కాన భవత్పదపద్మ
ధ్యానంబునఁ గాని శాస్త్ర•తత్త్వంబుచేఁ
గానరు శ్రుతి సంవేద్యము
నైన భవత్పదము చిన్మ•యాకార హరీ॥ ద॥ ప 1150

62 గీ॥ జలజనాభ సకల•జగదంతరాత్మవై
నట్టి దేవ నీ ప•దారవింద
యుగళి సానురాగ•యుక్తమై నామది
గలుగునట్లుగాఁగ • దలఁపు మనఘ॥ ద॥ ప 260

63 సీ॥ మానితశ్యామాయ • మానశరీర ధీ
ధితులు నల్దిక్కుల • దీటుకొనఁగఁ
గాంచన మేఖలా•కాంతులతోఁడఁ గా
శేయ చేలద్యుతు • ల్పెలిమి సేయ

లక్ష్మీసమాయుక్త • లలిత వక్షంబున
వైజయంతీ ప్రభ • ల్వన్నెఁ జూప
హాటకరత్న కి•రీటకోటి ప్రభ
ల్బాలార్కరుచులతో • మేలమాడ

తే॥ గీ॥ లలిత నీలాభ్రరుచిఁ గుంత•లములు నసరఁ
బ్రవిమలాత్మీయ దేహజ • ప్రభసరోజ
భవభవామరముఖ్యుల • ప్రభలు మాప
నఖిలలోకైక గురుఁడు నా•రాయణుండు॥ చ॥ ప 163

64 చ॥ సలలిత శంఖచక్ర జల•జాతగదాశరచాపఖడ్గ ని
ర్మలరుచుల న్నవస్ఫురుచి • మన్మణికంకణ ముద్రికా ప్రభా
వలుఁ నుదేజరిల్లు భుజ•వర్గ మనర్గళకాంతియుక్తమై
విలసిత కర్ణికార పృథి•వీరుహము న్స్ఫురణించు బిట్టుగన్॥
చ॥ ప 164

65 క॥ సరసోదార సమంచిత
పరహాస విలోకనములఁ • బగ లోకముల
స్ఫురితోషము నొందింపుచుఁ
బరమోత్సవమొప్ప విశ్వ•బంధుండగుచున్॥ చ॥ ప 165

66 చ॥ వరయుగను రాజహంసరుచి • మద్భ్రమణీకృత తాలవృంత [1]చా
మరములు వీవఁగా ద్విజ•మానసము లచ్ఛసుధావగిచి [2]వి
స్ఫుటాసితాతపత్రరుచి•పుంజము దిక్కుల బిక్కటిల్లఁగాఁ
గరవరదుండు వచ్చె శుభ•గస్తుతివర్ణ సుపర్ణయానుఁడై॥
చ॥ ప 166

67 చ॥ కమలదళాక్ష! నీవలనఁ•గల్గిన ధర్మము దావకావతా
రముల సురక్షితంబగుఁ ది•రంబగు నీశ్వర నిర్వికార త
త్త్వమునఁ దనర్చు నిన్నరయఁ • దత్ఫలరూపము తత్ప్రధాన గో
ప్యమునని పల్కుచుందురు కృ•పామయలోచన! పాపమోచనా!
తృ॥ ప 572

---

1 చామరలిచువంకలక. 2 విస్ఫుటిత.

68 మ॥ సతతజ్ఞాన రమాయశోబల మహై•శ్వర్యాది యుక్తు౯ జగ
త్పతి యజ్ఞేశు ననంతు నచ్యుతు దళ•త్పంకేరుహాక్షు౯ శ్రియః
పతి నాద్యంతవికారదూరుఁ గరుణా•పాథోనిధిం సాత్వతాం
పతివర్ధిష్ణు సహిష్ణు విష్ణు గుణభ్రా•జిష్ణు రోచిష్ణుని౯॥

ద్వి॥ ప 238

69 సీ॥ అస్మత్ప్రియస్వామి • నచ్యుతుఁ బరసత్వ
గుణగరిష్ఠుని రజో•గుణ విహీను
సురుచిర ద్వారకా•పుర సమాశ్రియు ననా
శ్రయు నీలనీరద•శ్యామవర్ణు
దర దరవింద సుం•దరపత్రినేత్రు ల
క్ష్మీయుతుఁ బీతకౌ•శేయవాసు
విలసిత వామాంక • విన్యస్త దక్షిణ
చరణారవిందు శ•శ్వత్ప్రకాశు

తే॥ గీ॥ ఘన చతుర్బాహు సుందరా•కారు ధీరుఁ
జెన్నుగలలేత రావిపై • వెన్ను మోపి
యున్న వీరాసనాసీను • నన్నుఁగన్న
తండ్రి నానంద పరిపూర్ణు • దనుజహరుని॥ తృ॥ ప 146

70 మ॥ దరహాసామృత పూరితాస్యు నిజ భ•క్తత్రాణ పారాయణుం
గరుణాంభోరుహ పత్రలోచనుసి [1]పీతాచ్ఛాదను౯ లోకసుం
దరు మంజీరకిరీట కుండలముఖో•ద్యద్భూషు యోగీశ్వరే
శ్వరు లక్ష్మీయుతవక్షుఁ జిన్మయు దయా•సాంద్రు౯ జతుర్బా
హుని౯॥ ద్వి॥ ప 239

71 క॥ అనుపమగుణ సంపూర్ణుని
ననఘుని సుస్థితుని గతుని • నాసీను శయా
నుని భక్త హృద్గుహాశయ
నుని సర్వేశ్వరు ననంతు • నుతసచ్చరితు౯॥ తృ॥ ప 926

72 క॥ అస్తోకచరితు నమిత స
మస్త సుధాహారు వేద•మస్తక తలవి

---

(1) పీతావాసః త్రైలోక్య సుందరః

న్యస్త పదాంబుజయుగళు న
పాస్త్రాశ్రిత నిఖిల పాపుఁ • బరము ననంతున్॥ ద॥ ప 628

73 సీ॥ నవ పద్మలోచను • భవబంధమోచను
భరిత శుభాకారు • దురితదూరుఁ
గంకణకేయూరుఁ • గాంచన మంజీరు
వివిధ శోభితభూషు • విగతదోషు
బన్నగాంతకవాహు • భక్తమహోత్సాహు
నత చంద్రజూటు నుఁ•న్నత కిరీటు
హరినీలనిభకాయు • వరపీత కౌశేయుఁ
గటిసూత్రధారు జ•గద్విహారు

తే॥ గీ॥ హార వనమాలికా వి•హారి తోరువక్షు
శంఖ చక్ర గదా పద్మ • శార్ఙ్గహస్తు
లలిత శ్రీవత్సశోభిత • లక్షణాంగు
సుభగచారిత్రు దేవకీ•సుతుని గాంచి॥ ద॥ ప 747

74 సీ॥ శంపాలతికతోడి • జలదంబు కైవడి
మెఱుఁగు టొల్లియతోడి • మేనివాని
గమనీయ మృదులాన్న • కబళ వేత్రవిషాణ
వేణుచిహ్నంబుల • వెలఁయువాని
గుంజావినిర్మిత • కుండలంబులవాని
శిఖిపింఛ వేష్టిత • శిరమువాని
నన పుష్పమాలికా•వ్రాతకంఠమువాని
నళిన కోమల చర•ణములవానిఁ

తే॥ గీ॥ గరుణ గడలు కొనిన • కడకంటివాని గో
పాలబాలు భంగిఁ • బరఁగువాని
నగుమొగంబువాని • నను గన్నతండ్రిని
నిను భజింతు మ్రొక్కి • నీరజాక్ష! ద॥ ప 549

75 ఉ॥ హరికి నందగోకుల వి•హారికిఁ జక్రవిదార్యదైత్య సం
హారికి భక్తదుఃఖ పరి•హారికి గోపవనితంబినీ మనో

హారికి దుష్టసంప దప•హారికి ఘోషకుటీ పయోఘృతా
హారికి బాలకగ్రహ మ•హాసుర దుర్వనితాప్రహారికిన్॥

ప్ర॥ ప 29

76 ఉ॥ శీలికి నీతిశాలికి వ•శీకృత శూలికి బాణహస్త ని
ర్మూలికి ఘోరనీరద వి•ముక్త శిలాహత గోపగోపికా
పాలికి వర్ణధర్మ పరి•పాలికి నర్జున భూజయుగ్మసం
చాలికి మాలికిన్ విపుల • చక్రనిరుద్ధ మరీచిమాలికిన్॥

ప్ర॥ ప 30

77 ఉ॥ తుంతకు గాళియోరగ వి•శాలఫణావళి నర్తనక్రియా
రంతకు నుల్లసన్ మగధ•రాజ చతుర్విధ ఘోరవాహినీ
హంతకు నింద్రనందన ని•యంతకు సర్వచరాచరావళీ
మంతకు నిర్జితేంద్రియ స•మంచిత భక్తజనానుగంతకున్॥

ప్ర॥ ప 31

78 ఉ॥ న్యాయికి భూసురేంద్ర మృత • నందనదాయికి రుక్మిణీ మన
స్థాయికి భూతసమ్మద విధాయికి • సాధుజనానురాగ సం
ధాయికి బీతవస్త్రపరి•ధాయికి పద్మభవాండభాండ ని
ర్మాయికి గోపికా నివహ • మందిరయాయికి శేషశాయికిన్॥

ప్ర॥ ప 32

79 క॥ ముందఱనిల్చి ముకుంద స
నందన మునివినుత నంద•నందన పరమా
నంద శరదిందు చందన
కుందయశస్సాంద్ర కృష్ణ • గోవింద హరీ॥ ద॥ ప 1296

80 మ॥ జ్వరితార్తుండగు రోగి కౌషధమతీ • ష్టంబైన చందంబునన్
ధరలో నాతపతప్తదేహి గడు శీ•తంబైన తోయంబునుం
గరిమంగ్రోలిన రీతి నెంతయు నహం•కారాహి దష్టుండనై
పరఁగు న్నాకును నీవచోమృతము ద•ప్పన్ మందు వేఱున్నదే?

పం॥ ప 155

81 ఉ॥ కన్నులులేనివాఁడు మఱి • కాననివానికిఁ ద్రోవఁజూపఁగాఁ
జన్న తెఱంగు మూఢున క•సన్మతిఁ దా గురుఁడౌట సూర్యుఁడే

కన్నులుగాఁగ భూతములఁ•గాంచుచునుండు రమేశ! మాకు ను
ద్యన్నయమూర్తివై గురుఁడ•వై యల సద్గతిజాడఁ జూపవే!
అ॥ ప 729

82 క॥ మదిఁ దలపోయఁగ జల బు
ద్బుదములు ధరఁ బుట్టిపోవు • పోలికెగల యీ
త్రిదశాది దేహములలో
వదలక వర్తించు నాత్మ•వర్గము లోలిన్॥ ద. ప 1224

83 ఆ॥ వె॥ ప్రళయవేళ నీవు • భరియింతు వంతకుఁ
గారణంబ వగుట • గమలనాభ
భక్తపారిజాత • భవభూరి తిమిర ది
నేశ! దుష్టదైత్య•నాశ! కృష్ణ! ద॥ ప 1225

84 క॥ తరణంబులు భవజలధికి
హరణంబులు దురితలతల • కాగమముల కా
భరణంబు లార్తజనులకు
శరణంబులు నీ [1] పదాబ్జ • సేవా నిరతుల్॥ ఏ॥ ప 15

85 క॥ నీపేరు వినిన నొడివిన
బాపంబులు [2] మాసిపోవుఁ • బద్మాక్ష జగ
ద్దీపక నీదర్శనమున
నేపారదె భక్తజనుల • కిహపర సుఖముల్ ద॥ ప 662

86 క॥ తారా తుషారశీకర
భూరజములకైన లెక్క • బుధు లిడుదురు భూ
భారావతీర్ణకరుఁ డగు
నీరమ్యగుణంబులెన్న • నేర రగణ్యా! ద॥ ప 555

87 క॥ వాసవవందితభవ కమ
లాసన దివ్యప్రభావ•భావిని యెపుడున్
నీ సమధికచారిత్ర క
థాసురుచిర గాన మవిత•థంబై చెల్లున్॥ ద॥ ప 258

---

(1) నీదు దివ్యచరణంబులిలన్ (2) దూరి

88 క॥ జిష్ణు నిశాటవిపాటన
వృష్ణికులాంభోజ సూర్య • విప్రామరగో
వైష్ణవసాగర హిమకర
కృష్ణా! పాషండధర్మ•గృహదావాగ్నీ! ద॥ ప 580

89 ఉ॥ నీవిభవంబు లీజగము • నిండుట యుండుట నాశమొందుట
ల్నీ విమలాంశ జాలములు • నెమ్మి జగంబు సృజించువార లో
దేవ! భవద్గుణాంబుధుల • తీరముఁ గానక యీశ బుద్ధితో
వావిరి జర్చ సేయుదురు • వారికి వారలు దొడ్డవారలై॥
ష॥ ప 478

90 మ॥ నినుఁ జింతింపుచుఁ బాడుచుం బొగడుచు • న్నీదివ్యచారిత్రము
ల్వినుచుం జూతురుగాక లోకు లితరా • న్వేషంబులం జూతురే
ఘన దుర్జన్మపరంపరా [1]హరణ దక్షం•బై మహాయోగి వా
గ్వినుతంబైన భవత్పదాబ్జయుగము • న్విశ్వేశ! విశ్వంభరా!
ప్ర॥ ప 197

91 క॥ నీనామస్తుతి శ్వపచుం
డైనను జిహ్వాగ్రమందు • ననుసంధింప
న్వానికిసరి భూసురుఁడు
న్గానేరఁడు చిత్రమది జ•గంబుల నరయన్॥ తృ॥ ప 1037

92 క॥ పురుషోత్తమ నీపదసర
సిరుహము మననామృతాభి•షేక స్ఫురణ
స్థిరమొప్పిన నాచిత్త మి
తరవస్తువులందు వాంఛఁ • దగులునె యెందున్॥ తృ॥ ప 152

93 క॥ పురుషుం డాద్యుఁడు ప్రకృతికిఁ
బరుఁ డవ్యయుఁ డఖిలభూత • బహిరంత ర్భా
సురుఁడును లోకనియంతుఁడు
బరమేశ్వరుఁడైన నీకుఁ • బ్రణతులగు హరీ! ప్ర॥ ప 186

94 క॥ నీపంపు సేయకుండగ
నాపద్మభవాదిసురల • కైనను వశమే

(1) దళన

శ్రీపతి! శరణాగతులం
జేపట్టి నిరోధ ముఁడుఁగఁ • జేయుము కృష్ణా! ద॥ ప 651

95 ఆ॥ వె॥ కృష్ణ వాసుదేవ • కేశవ పరమాత్మ
యప్రమేయ వరద • హరి ముకుంద
నిన్నుఁ జూడగంటి • నీకృపఁ గనుగొంటి
నఖిలసౌఖ్యపదవు • లందగంటి॥ ద॥ ప 477

96 క॥ పాపరూపిపి పాపనేతవు
పాపభోక్తవు నిఖిల పాపఫ•లాధారుఁడవు౯
పాపరక్షకుండ వగు నీ
కవితతముగ నుతులొనర్తు • మయ్య ముకుందా! తృ॥ ప 427

97 సీ॥ ఇందీవరశ్యాము • వందిత సుత్రాముఁ
గరుణాలవాలు భా•సురకపోలుఁ
గౌస్తుభాలంకారుఁ • గామితమందారు
సుకు విరలావణ్య • సురశరణ్య
హర్యక్షసిభమధ్య • నఖిలలోకారాధ్య
ఘనచక్రహస్తు జ•గత్ప్రశస్తు
ఖగకులాధిపయాను • గౌశేయపరిధానుఁ
బన్నగశయను న•బ్జాత నయను
తే॥ గీ॥ మకరకుండల సద్భూషు • మంజుభాషు
నిరుపమాకారు దుగ్ధసా•గరవిహారు
భూరిగుణసాంద్రు యదుకులాం•భోధిచంద్రు
విష్ణు రోచిష్ణు జిష్ణు స•హిష్ణుఁ గృష్ణు॥ ద॥ ప 979

98 సీ॥ ఆశ్రిత సత్ప్రసా • దాభిముఖుండును
[1] స్నిగ్ధపద్మసన్నా న•నేత్రుఁడుండు
సురుచిరవానుండు • సుభ్రూయుగుండును
సుకపోలతలుఁడును • సుందరుండు
హరి నీలసంశోభి • తాంగుండుఁ దరుణుండు
నరుణావలోకనో•ష్ఠాధరుండుఁ

(1) నిర్ఘ

కరుణాసముద్రుండుఁ • బురుషార్థనిధియును
బ్రణతాశ్రయుండు శో•భనకరుండు
తే॥ గీ॥ లలిత శ్రీవత్సలక్షణ • లక్షితుండు
సర్వలోకశరణ్యుండు • సర్వసాక్షి
పురుషలక్షణ యుక్తుండుఁ • బుణ్యశాలి
యసిత మేఘనిభశ్యాముఁ • డవ్యయుండు॥ చ॥ ప 250

99 సీ॥ సజల నీలాంబుద•శ్యామాయమానాంగు
నాశ్రితావన ముది•తాంతరంగు
సనకాదియోగి హృ•ద్వనజమరాళేంద్రు
ముఖపద్మరుచి జిత•పూర్ణచంద్రు
కమనీయ నిఖిల జ•గద్గీత చారిత్రుఁ
బ్రత్యూషసంఫుల్ల • పద్మనేత్రు
నిందిరాహృదయార•విందారుణోల్లాసు
శ్రీకరపీతకౌ•శేయవాసు
తే॥ గీ॥ హార కుండల కటక కే•యూర మకుట
కంకణాంగద మణి ముద్రి•కా వినూత్న
రత్ననూపుర కాంచీ వి•రాజమాను
భవమహార్ణవశోషు స•ద్భక్తపోషు॥ ద॥ ప 1312

100 సీ॥ ఘనమేరుశృంగ సం•[1]గతమైన మేఘంబు
నేటి గరుడస్కంధ • నివసితుండు
కమనీయ నిజదేహ • కాంతివిపాటితా
ఖిలాఖిలాశాంత•రాళతముఁడు
సుమహితాష్టాయుధ • సుమనోమునీశ్వర
సేవక పరిజన•సేవితుండు
మండితకాంచన • కుండల రుచిరోప
లాలిత వదనక•పోలతలుఁడు
తే॥ గీ॥ చారునవరత్న దివ్యకో•టీరధరుఁడు
కౌస్తుభప్రవిలంబ మం•గళగళుండు

(1) సంగతిలో

లలితపీతాంబర ప్రభా • లంకృతుండు
హారకేయూర వలయ మం • జీరయుతుఁడు॥ చ॥ ప 902

101 క॥ లలితాయతాష్ట భుజమం
డల మధ్యస్ఫురితరుచి వి • డంబిత లక్ష్మీ
లలనాకాంతిస్ఫూర్థఁ
కలిత లసద్వైజయంతి • కా శోభితుఁడున్॥ చ॥ ప 903

102 సీ॥ హారకిరీట కే • యూర కంకణ ఘన
భూషితుం డాశ్రిత • పోషణుండు
లాలిత కాంచీ క • లాప శోభిత కటి
మండలుం డంచిత • కుండలుండు
మహనీయ కౌస్తుభ • మణి ఘృణి చారుగ్రై
వేయకుం డానంద • దాయకుండు
సలలిత ఘనశంఖ • చక్రగదాపద్మ
హస్తుఁడు భువన • ప్రశస్తుఁ డజుఁడు
తే॥ గీ॥ గ్రముసౌరభ వనమాలి • కాధరుండు
హతవిమోహుండు నవ్యపీ • తాంబరుండు
లలిత కాంచన నూపురా • లంకృతుండు
నిరతిశయ సద్గుణుఁడు దర్శ • నీయతముఁడు॥ చ॥ ప 252

103 క॥ సరసమనోనయన సము
త్కరుఁడు సుహృత్పద్మకర్ణి • కానివసిత వి
స్ఫురదురు నఖమణిశోభిత
చరణసరోజాతుఁ డతుల • శాంతుఁడు ఘనుఁడున్॥ చ॥ ప 253

104 సీ॥ అవ్యయు ననఘు న • నంతశక్తిని బరు
లైనట్టి బ్రహ్మరు • ద్రామరేంద్ర
వరుల కీశ్వరుఁడైన • వాని సర్వాత్మకు
జ్ఞానస్వరూపు స • మానరహితు
వరదుని జగదుద్భ • వస్థితి సంహార
హేతుభూతుని హృషీ • కేశు నభవు

బ్రహ్మ చిహ్నంబులై • పరగు సుజ్ఞానశ
క్త్యాదుల నొప్పు బ్రహ్మంబు నీవు
తే॥ గీ॥ నజు షడూర్మిరహితు • నిజయోగమాయా వి
మోహితాఖిలాత్ము • ముఖ్యచరితు
మహితతేజు నాది•మధ్యాంతహీనుని
జన్మియాత్ము విను భజింతుఁ గృష్ణ! ద॥ ప 429

105 సీ॥ దరదరవింద సుం•దరపత్రరుచిరాక్షు
సలలిత శ్రీవత్స•కలితవక్షు
నీలనీరద నీల • నీలోత్పలశ్యాము
నలికలాకులమాలి•కాభిరాము
[1]గౌస్తుభకలిత ము•క్తావళియుతకంఠు
యోగిమానస పంక•జోపకంఠు
సతత ప్రసన్న స•స్మితవదనాంభోజు
దినకరకోటి సం•దీప్తతేజు
తే॥ గీ॥ సలలితానర్ఘ్య రత్నకుం•డలకిరీట
హారకంకణ కటకకే•యూర ముద్రి
కాతులాకోటిభూషు భ•క్తప్రపోషు
గింకిణీయుత మేఖలా•కీర్ణజఘను! తృ॥ ప 922

106 సీ॥ కంజాతకింజల్క • [2]పుంజరంజిత పీత
కౌశేయవాసు జ•గన్నివాసు
శత్రుభీకర చక్ర•శంఖగదాపద్మ
విహిత చతుర్బాహు • విగతమోహు
నుత భక్తలోక మ•నోనేత్ర నర్ధిష్ణు
లాలిత సద్గుణా•లంకరిష్ణు
వరకుమారక వయః•పరిపాకు సుశ్లోకు
సుందరాకారు య•శోవిహారు

(1) గౌస్తుభరుచిర (2) పుంజవద్రుచి

తే॥ గీ॥ సకలలోక నమస్కృత • చరణకములు
భక్తలోక పరిగ్రహ • ప్రకటశీలు
దర్శనీయ మనోరథ • దాయి గీర్త
నీయ తీర్థయశోమహ•నీయమూర్తి॥ తృ॥ ప 924

107 మ॥ నిను బ్రహ్మాదులెఱుంగలేరు జడతా•నిష్ఠుండ లోకత్రయా
వనదుర్మానగరిష్ఠుఁడ న్విపుల దు•ర్వైదుష్య భూయిష్ఠుఁడ
న్వినయ త్యాగ [1]కనిష్ఠుఁడ న్సుజన గ•ర్వశ్రేష్ఠుఁడ న్దేవ నీ
ఘనలీలావిభవంబు పెంపుఁదెలియం•గా నెవ్వఁడన్సర్వగా॥
ద। ప 945

108 శా॥ శ్రీకృష్ణా! యదుభూషణా! నరసఖా! • శృంగార రత్నాకరా!
లోకద్రోహినరేంద్రవంశ దహనా! • లోకేశ్వరా! దేవతా
నీకబ్రాహ్మణ గోగణార్తిహరణా! • నిర్వాణ సంధాయకా!
నీకున్ మ్రొక్కెదఁ ద్రుంపవే భవలత•ల్నిత్యాను కంపానిధీ!
ప్ర॥ ప 200

109 సీ॥ తరణిసుధాకర • [2]కిరణోదరాంచిత
సరసీరుహోత్పల • సద్విలాసుఁ
గంకణనూపుర • గ్రైవేయ ముద్రికా
హార కుండల కిరీ•టాభిరాముఁ
గమనీయ సా • గర కన్యకా కౌస్తుభ
మణిభూషణోద్భాస • మానవక్షు
సలలిత దరహాస • చంద్రికా ధవళిత
చారు దర్పణ వీరా•జ త్కపోలు
తే॥ గీ॥ శంఖచక్రగదా పద్మ • చారుహస్తు
నళికులాలకరుచి భాస్వ•దళికఫలకుఁ
బీతకౌశేయవాసుఁ గృ•పాతరంగి
తస్మితేక్షణుఁ బంకజో•దరుని హరుని। తృ॥ ప 751

110 వ॥ మఱియు శబ్దబ్రహ్మశరీరవంతుండు, సదాత్మకుండు, జ్ఞానైకవేద్యుండు, వైనతేయాంసవిన్యస్తచరణారవిందుండునైన గోవిం

1 గరిష్ఠుఁడన్. 2 కిరణసముంచిత

దునిం గనుంగొని సంజాతహర్షల హరిబరవశుండు లబ్ధమనోరథుండు నగుచు సాష్టాంగ దండప్రణామంబు లాచరించి తదనంతరంబ.
తృ॥ 752

111 క॥ ముకుళిత కరకమలుండై
యకుటిల సద్భక్తిఁ బరవశాత్మకుఁడగుచు
న్వికచాంభోరుహ లోచను
నకు నిట్లనియెం దదాననము గనుఁగొనుచున్॥ తృ॥ ప 753

112 శా॥ దేవా! నీచరణ ప్రసాదకణ లబ్ధింగాక లేకున్న నొం
డేవెంటన్ జనునీ మహామహిమ నూహింపంగ నెవ్వానికిన్
నీవారై చనువారిలో నొకఁటనై నిన్గొల్చు భాగ్యంబు నా
కీవే యిప్పటి జన్మమందయిన నొండెండైనను న్నీశ్వరా!
ద॥ ప 570

113 చ॥ కమలదళాక్ష దుఃఖ లయకారణమై తగు తావకీన రూ
పము ననివార్య దుర్భర విపద్దశ దుఃఖము నొందు మాకు నీ
సుమహిత సత్కృపాగరిమ జూపుటకంటె ననుగ్రహంబు లో
కమునఁ దలంప నొండొకటి గల్గునె భక్త ఫలప్రదాయకా॥
చ॥ ప 922

114 ఉ॥ ఏవిభు పాదపద్మరతు లెన్నడు నెవ్వరు బొందలేని పెం
దోప్రఁ జరింతు రట్టి బుధతోషక నీవరు దెంచుట న్ప్రమో
దావృతమయ్యెఁ జిత్తము కృతార్థతనొందె మనోరథంబు నీ
సేవఁ బవిత్రభావమును జెందె శరీరము నేఁడు మాధవా!
ద॥ ప 958

115 క॥ నీ నగవులు నీచూపులు
నీ నానావిహారణములు నీ ధ్యానంబు
ల్నీ నర్మాలాపంబులు
మానసమున నాఁటి నేఁడు మఁగుడవు కృష్ణా॥ ద॥ ప 1048

116 ఆ॥ వె॥ అంధకారవైరి యపరాద్రి కవ్వల
జనిన సంధ్యమైన జగముభంగి

నిన్ను గానకున్న • నీరజలోచన
యంధతమ సమతుల•నగుదు నయ్య॥ ప్ర॥ ప 254

117 ఆ॥ వె॥ చరణసేవకులకు • సంసారభయమును
బాపి శ్రీకరంబు • పట్టుగలిగి
కామదాయియైన • కరసరోజంబు మా
మస్తకముల నునిచి • మనుపు మీశ! ద॥ ప 1043

118 చ॥ నగుమొగము సుమధ్యమును • నల్లనిదేహము లచ్చి కాటప
ట్టగు నురము న్మహాభుజము • లంచిత కుండలకర్ణముల్మదే
భగతియు నీలవేణియుఁ గృ•పారసదృష్టియుఁ గల్గు వెన్నుఁడి
మ్ముగఁ బొడసూపుగాత కను•మూసినయప్పుడు విచ్చునప్పుడున్॥
న॥ ప 734

119 శా॥ శ్రీవత్సాంకిత కౌస్తుభస్ఫురిత ల•క్ష్మీమ్ర చారు వక్షస్థల
శ్రీవిభ్రాజితు నీలవర్ణు శుభరా•జీవాక్షుఁ గంజాత భూ
దేవేంద్రాది సమస్తదేవ మకుటో•ద్దీప్తోరు రత్నప్రభా
వ్యావిద్ధాంఘ్రిసరోజు నచ్యుతుఁ గృపా•వాసుం బ్రశంసించెదన్॥
ష॥ ప 1

120 తే॥ గీ॥ అరయ బ్రహ్మాదులెవ్వని • ననునయించి
భక్తియుక్తుల మనమునఁ • బ్రస్తుతింతు
రఘని నెవ్వని తఁ మీఁద • నావగింజఁ
బోలు నావేయుశిరముల • భోగిగొల్తు॥ ష॥ ప 477

121 సీ॥ ఓలిమై యెవ్వని • లీలావినోదము
ల్జన్మసంరక్షణ • క్షయములకును
హేతువులగుచుండు నెవ్వనిచూపుల
జనియించె సత్వర•జస్తమంబు
లెవ్వనిరూపంబు • లేకమై బహువిధం
బులను జగత్తులఁ • బ్రోచుచుండు
నెవ్వనినామంబు • లెఱుఁగక తలఁచిన
యంతన దురితంబు • లడఁగుచుండు

తే॥ గీ॥ నట్టి సంకర్షణాఖ్యుండు • నవ్యయుండు
నైనశేషుని వినుతి సే•యఁగఁ దరమె
తలఁప నెవ్వఁడు వాఙ్మనం•బులకు నింక
మూఁడులోకంబులందును • భూతతతికి॥ పం॥ ప 124

122 ఆ॥ వె॥ మఱియు బెక్కుగతుల • మాబోఁటివారలఁ
బ్రోవఁదలచి శేష•మూర్తి సాత్త్వి
క స్వభావమొందెఁ • గడఁకతోనట్టి శే
షునకు మ్రొక్కుచుండు • ననుదినంబు॥ పం॥ ప 125

123 మ॥ ప్రళయాంభోనిధిలోన మేన్మఱచి ని•ద్రంజెందు వాణీశు మో
ముల వేదంబులుఁగొన్న దైత్యుని మృతిం•బొందించి సత్యవ్రతుం
డలరన్ బ్రహ్మము మాటఁ దానిలిపె స•ర్వార్థాఢ్యుఁడై మీనమై
జలధింగ్రుంకుచుఁదేలుచున్మెలఁగు రా•జన్మూర్తికిన్ మ్రొక్కెదన్॥
అ॥ ప 745

124 సీ॥ దేవ జితంజితం•తే పరమేశ్వర
జిత యజ్ఞభావన • శ్రుతిశరీర
కారణసూకరా • కారుండవగు నీకు
నతిభక్తి మ్రొక్కెద•నయ్య వరద
భవదీయ రోమకూ•పములందు లీనంబు
లయ్యుండు నంబుధు•లట్టియధ్వ
రాత్మకమై తన•రారు నీరూపంబు
గానంగరాదు దు•ష్కర్మపరుల

తే॥ గీ॥ కట్టి నీకుఁ బ్రణామంబు • లాచరింతు
నఖిల జగదేక కీర్తిద•యానువర్తి
భవ్యచారిత్ర పంకజ • పత్రనేత్ర
చిరశుభాకార యిందిరా•చిత్తచోర! తృ॥ ప 423

125 మ॥ చతురామ్నాయ వపుర్విశేషధర చం•చత్సూకరాకార నీ
సితదంష్ట్రాగ్ర విలగ్నమైన ధర రా•జిల్లె న్గులాద్రీంద్ర రా

జతశృంగోపరిలగ్న మేఘముగతిం • జాలందగె నృజ్జనాం
చితహృత్పల్వల [1]లోల భూరమణ లక్ష్మీనాథ దేవోత్తమా!
తృ॥ ప 431

126 చ॥ సలలిత వేదశాస్త్రమయ • సాకరమూర్తిఁ దనర్చు చుక్క రసా
తలమునుండి వెల్వడు సుందారత మేను విదిర్పఁ దత్పటో
[2]చ్ఛలితములైన బిందువుల • సాధుతపోజన సత్యలోకవా
సులమగు మేము దోఁగి పరిశుద్ధి వహించితిమయ్య మాధవా!
తృ॥ ప 436

127 క॥ ఘోటకవదనుండవై మధు
కైటభులం దుంచి నిగమ • గణములనెల్లం
బాటించి యజునకిచ్చిన
కూటస్థుండ వీశ్వరుండవు • కోవిదవంద్యా! స॥ ప 361

128 క॥ రక్షింపుము రక్షింపుము
పేక్షింపక యమిత సిఖుల • బృందారక ఘో
రక్షణదాచర విపనిట
లాక్షు భయాంతురుల మమ్ము • నరయు మనంతా! ద॥ ప 592

129 క॥ నీమహిమ లెఱింగి పొగడంగ
నే మెంతటివార మఖిల • నేతవు ద్విజగ
క్షేమంకరుండవు సుమతివి
తామసులము మమ్ముఁ గావఁ • దగు హలపాణీ! ద॥ ప 590

130 క॥ ఏమిపుడు సేయు సంస్తుతి
నీమహిమ సెఱింగి కాదు • నిరతము పెద్దల్
దామెది యుపదేశించిరో
యామతమునఁ బ్రస్తుతింతు • మయ్య మహాత్మా!
పం॥ ప 46

131 మ॥ మను బద్మాసన ధూర్జటి ప్రముఖ ధీమంతుల్తపోజ్ఞాన స
త్వనిరూఢిం దగు వారు నీమహిమముం • వర్ణింపఁ బారంబెఱుం

(1) కొలంకొఁద (2) చ్ఛలితికి వారబు బిందువులు సాధుజనప స్త

గనివారయ్యును నోపి సంత వినుతుల్ • గావింతు రట్లౌట నే
మును నిన్నర్థి నుతింతు మీశ వరదా • [1] బుద్ధ్యాదిమూలంబుగన్!
చ॥ ప 935

132 ఉ॥ వారిజనాభ భక్తజన • వత్సల దుష్టనుదాసురేంద్ర సం
హార సరోరుహానన పురారి ముఖామరవంద్యపాద పం
కేరుహ సర్వలోకపరి • కీర్తిత దివ్యమహాప్రభావ సం
సార విదూర నందతను • జాత రమాహృదయేశ మాధవా!
ద॥ ప 647

133 ఉ॥ నీవు యశోదబిడ్డఁడవె • నీరజనేత్ర సమస్త జంతుచే
తోవిదితాత్మ యీశుఁడవు • తొల్లి విరించి దలంచి లోకర
క్షావిధ మాచరింపుమని • సన్నుతిచేయఁగ [2] సత్కులంబున
న్భూ [3] వలయంబుఁ గావ నిటు • పుట్టితిగాదె మనోహరాకృతిన్!
ద॥ ప 1042

134 క॥ కంజదళలోచన దానవ
భంజనయోగీంద్ర విమల • భావన సద్బో
ధాంజన దృష్టి నిదర్శన
రంజిత శుభమూర్తి కృష్ణ • [4] రామా వరదా. ద॥ ప 643

135 తే॥ గీ॥ అవ్యయుండ వనంతుండ • వచ్యుతుండ
వాదిమధ్యాంత శూన్యుండ • వఖిల ధృతివి
నిఖిలమందెల్ల వర్తింతు • నీవు దగిలి
నిఖిల మెల్లను నీయంద • నెగడు గృష్ణ! ద॥ ప 442

136 క॥ నారాయణ దామోదర
నీరజదళనేత్ర చక్రి • నిఖిలేశ గదా
ధారణ గోవింద నమ
స్కారము యదుపుత్ర నిత్య • కల్యాణహరీ! ద॥ ప 49

137 తే॥ గీ॥ కృష్ణ పరమాత్మ యదుకుల • క్షీరవార్ధి
పూర్ణచంద్రమ దేవకీ • పుత్ర సుజన

(1) బుద్ధ్యనుసారంబుగన్ (2) మర్త్యులంబు (3) వలయంబునం గరుణ
(4) రాజీవాక్షా

వినుత నారాయణాచ్యుత • వేదవేద్య
భక్తజనపోష పరితోష • పరమపురుష! ద॥ ప 1187

138 సీ॥ కేశవ సంతత•క్లేశ నాశనుఁడవు
[1]గురు సన్మనోవా గ•గోచరుఁడవు
నిగ్రమనోరథ • హేతు [2]భూతోదార
గుణధాముఁడవు సత్త్వ•గుణుఁడ వఖిల
విశ్వోద్భవస్థితి • విలయార్థధృత [3]నిత్య
విపుల మాయాగుణ • విగ్రహుఁడవు
మహితాఖిలేంద్రియ • మార్గ నిరధిగత
మార్గుండ వతిశాంత • మానసుఁడవు

తే॥ గీ॥ తవిలి సంసార [4]హారి మే•ధస్కుఁడవును
దేవదేవుఁడవును వాసు•దేవుఁడవును
సర్వభూతనివాసివి • సర్వసాక్షి
వైన నీకు నమస్కార•మయ్య కృష్ణ! చ॥ ప 918

139 ఆ॥ వె॥ వరద పద్మనాభ • హరి కృష్ణ గోవింద
దాస దుఃఖనాశ • వాసుదేవ
యవ్యయాప్రమేయ • యనిశంబు గావింతు
మిందిరేశ నీకు • వందనములు॥ ద॥ ప 742

140 క॥ శ్రీపతియు యజ్ఞపతియుఁ బ్ర
జాపతియును బుద్ధిపతియు • జగదధిపతియున్
భూపతియు యాదవశ్రే
ణీపతియుం గతియునైన • నిపుణు భజింతున్॥ ద్వి॥ ప 65

141 చ॥ వనరుహ పత్రలోచన భ•వత్సఖుఁడైన సుధాంశు మౌళితో
డి నిమిషమాత్రసంగతి గ•డించి వ్రణంబును దుశ్చికిత్స్యమా

(1) గోర మనోవాద (2) భూతాధార (3) ధారిత (4) హరణచేత
స్కుఁడవు.

ననుభవ కష్టరోగమున • కర్మిలి వైద్యుడవైన నిన్ను నే
మనయముఁ జూడఁగంటిమి కృ•తార్థులమై తగమంటి మీాశ్వరా!
చ॥ ప 933

142 క॥ పరిపూర్ణుఁడవై యుండియు
మఱువక మాపూజలెల్ల • మన్నింతువు నీ
చరణారవింద సేవయు-
ధరఁ బెద్దలు వినిచినటులఁ • దగఁజేసెదమా॥ పం॥ ప 45

143 ఆ॥ వె॥ ఇపుడు మేము నీకు • నిష్టంబులగు పూజ
లాచరింపకున్న • నైన నధిక
మైన నీకృపాక•టాక్ష వీక్షణములఁ
జక్కఁజూచి తగఁ బ్రి•సన్నుఁడగుదు॥ పం॥ ప 49

144 క॥ కోరినవారల కోర్కులు
నేరుపుతోనిచ్చి మనుప • నీకిఁయ నన్య
ల్నేరరు కరుణాకర నేఁ
గోరెద నీవిచ్చెదేనిఁ • గోరికె లభవా! ష॥ ప 89

145 క॥ [1]నానును సఖ్యము పుణ్య
శ్లోకులతోఁగాని తత్త్వ•శూన్యులు సంసా
రైక [2]విమోహులతోడం
గాకుండ నొనర్పుమయ్య • కంజదళాక్షా! ష॥ ప 402

146 క॥ నీపాదకమల సేవయు
నీపాదార్చకులతోడి • నెయ్యమును నితాం
తాపార భూతదయయును
దాపసమందార నాకు • దయసేయఁగదే॥ ద॥ ప 1273

147 శా॥ నీపద్యావళులాలకించు చెవులు•న్నిన్నాడు వాక్యంబుల
న్నీ పేరం బనిసేయు హస్తయుగము న్నీమూర్తిపై జూపుల
న్నీపాదంబుల పొంత మ్రొక్కు శిరము • న్నీ సేవపై జిత్తము
న్నీపై బుద్ధులు మాకు నిమ్ము కరుణ • న్నీ రేజపత్రేక్షణా!
ద॥ ప 409

(1) మాకి (2) సమూహాల

148 క॥ బాలిశులమగుచు మిక్కిలి
మేలెఱుఁగని మమ్ము నీదు • మించిన దయచేఁ
బాలించి యిత్తువెప్పుడు
చాలఁగ నిహపరములందు • సకల సుఖంబుల్॥ పం॥ ప 48

149 క॥ వరమాయఁదలఁచి మమ్ముం
గరుణించితివి కాక నిన్నుఁ • గనుగొనుటకునై
యరసి నుతింపఁగ మాకుం
దరమగునే వరద! నీరద శ్యామాంగా! పం॥ ప 50

సర్వలఘు సీసము

150 సీ॥ నవవికచ సరసిరుహ • నయన యుగ నిజచరణ
గగనచర నది [1] నిఖిల • నిగమవినుత
జలధిజని కుచకలశ • లలిత మృగమద రుచిర
పరిమళిత నిజహృదయ • ధరణిభరణ
ద్రుహిణముఖసుర నికర • విహిత నుతి కలితగుణ
కటిఘటిత రుచిరతర • కనకవసన
భుజగ రిపువరగమన • రజత గిరిపతి వినుత
సతతవృత జపనియమ • సరణిచరిత
తే॥ గీ॥ తిమి కమఠ కిటి నృహరి • [2] సమితబలినిహిత పద
పరశుధర దశవదన • కరవిదళన
మురమథన కలికలుష • [3] ముదపహృతి నిపుణ కరి
వరద ముని మనుజసుర • గరుడవినుత! ఏ॥ ప 72

151 ఉ॥ తోయరుహోదరాయ భవ • దుఃఖహరాయ నమోనమః పరే
శాయ సరోజకేసర పి • శంగ వినిర్మల [4] దివ్య భర్మ్మ వ
స్త్రాయ పయోజసన్నిభ ప • దాయ సరోరుహ మాలికాయ కృ
ష్ణాయ పరాపరాయ సుగు • ణాయ సురారిహరాయ వేధసే॥
చ॥ ప 920

(1) జనితనిగమ (2) ముదితబలి (3) సముదపహృతి (4) దివ్యనవ్య

152 ఉ॥ [1]భూరివివేకి తాపహ వి♦భూతిసమేత మహాత్మ దీనర
క్షా రతినొప్పు నీవు చిర♦కాలము నుఖవృత్తి వీరు మా
వారలటంచు బుద్ధి నన♦వద్య దలంచిన యల్పమాత్ర స
త్కారమె చాలుఁగల్గుట ♦ గాకిటు సన్నిధివైతి వీశ్వరా!
చ॥ ప 923

153 తే॥ గీ॥ నిన్నుఁజూడని కన్నులు ♦ నిష్ఫలములు
నిన్ను నొడువని జిహ్వ దా ♦ నీరసంబు
నిన్నుఁ గానని దినములు ♦ నింద్యములగుఁ
గన్నులనుఁజూచి మమ్మును ♦ గారవింపు॥
ఏ॥ ప 120

154 క॥ నీమదిఁ దోఁపని యర్థం
బీ మేదినియందుఁగలదె ♦ యీశ్వర భక్త
స్తోమ సురభూజ త్రిజగత్
క్షేమంకర దీనరక్షఁ ♦ జేయు మురారీ!
ద॥ ప 650

155 చ॥ గరుడుని మూఁపుపై పదయు♦గంబు ఘటిల్లగ శంఖచక్ర వ
ర్మరుచిర శార్ఙ్గఖడ్గశర ♦ రాజిత పాశగదాది సాధనోత్కర ని
కరంబు లాత్మకర ♦ కంజములన్ ధరియించు భూతిసం
భరిత మహాష్ట బాహుఁడు కృ♦పామతితో ననుఁగాచుఁగావుతన్॥
ష॥ ప 300

156 ఆ॥ వె॥ [2]ప్రకటమకరవరుణ ♦ పాశంబులందుల
జలములందు నెందు ♦ బొలయకుండ
గాచుఁగాక నన్ను ♦ ఘనుఁడొక్కఁడైనట్టి
మత్స్యమూర్తి విద్య ♦ మానకీర్తి॥
ష॥ ప 301

157 క॥ వటుఁడు సమాశ్రితమాయ
చటుఁడు బలిప్రబలశోభ ♦ నప్రతిఘటనో
ద్భటుఁడు త్రివిక్రమదేవుఁడు
చటుల [3]స్థలమందు నన్ను ♦ సంరక్షించున్॥
ష॥ ప 302

(1) భూరికీర్తితాపహారిభూత్యా (2) వరుణ జలనిధికూపస్థానంబులందు (3) స్థలివలన

158 చ॥ అడవుల సంకటస్థలుల ♦ నాజిముఖంబుల నగ్నికీలలం
దెడరులనెల్ల నాకు నతి ♦ కెక్కఁగ దిక్కగుఁ గాక శ్రీనృసిం
హుఁడు [1] కనకాక్ష రాక్షస వధోగ్రుఁడు విస్ఫురితాట్టహాస వ
క్త్రుఁడు ఘనదంష్ట్రి పావక విధూత దిగంతరుఁ డప్రమేయుఁడై॥
ష॥ ప **303**

159 చ॥ అరయఁగ నెల్ల లోకములు ♦ నంకిలి నొంద మహార్ణవంబులో
[2] నారిగి నిమగ్నమైన ధర ♦ నుద్ధతి గొమ్మున నెత్తినట్టియా
కిరిపతి [3] యగ్నికల్పుఁ డురు ♦ ఖేలుఁడు నూర్జిత మేదినీ మనో
హరుఁడుగృపావిధేయుడు స ♦ దాధ్వముల న్ననుగాచుఁగావుతన్॥
ష॥ ప **304**

160 క॥ రాముఁడు రాజకులైక వి
రాముఁడు భృగుసత్కులాబ్ధి ♦ రాముడు [4] సుగుణ
స్తోముఁడు నను రక్షించును
శ్రీమహితోన్నతుఁడు నద్రి ♦ శిఖరములందున్॥ ష॥ ప **30**

161 సీ॥ తాటకి మర్దించి ♦ తపసి జన్నము గాచి
హరు విల్లు విఱిచి ధై ♦ ర్యమున మెఱసి
ప్రబలులైనట్టి వి ♦ రాధక బంధోగ్ర
ఖరదూషణాది రా ♦ క్షసుల దునిమి
వానరవిభు నేలి ♦ వాలిఁ గూలఁగనేసి
జలరాశి గర్వంబు ♦ చక్కజేసి
సేతువు బంధించి ♦ చేరి రావణకుంభ
కర్ణాదివీరుల ♦ కడిమిద్రుంచి
తే॥ గీ॥ యల విభీషణు లంకకు ♦ నధిపుఁ జేసి
భూమిసుతఁగూడి సాకేత ♦ పురమునందు
రాజ్యసుఖములు గైకొన్న ♦ రామవిభుఁడు
వరుస ననుఁ బ్రోచుచుండు ప్ర ♦ వాసగతుల॥
ష॥ ప **306**

---

(1) సురశత్రుయూధప (2) మునిఁగిరమగ్న (3) యజ్ఞకర్మ (4) కాంతి

162 ఉ॥ రామ గుణాభిరాము దిన • రాజకులాంబుధిసోము తోయద
శ్యామ దశానన ప్రబల • సైన్యవిరామ సురారిగోత్రిసు
త్రామ సుబాహుబాహు బల • దర్పతమః పటుతీవ్రధాము ని
ష్కాము భూల్లలాము గర • కంఠసతీనుత నామ రాఘవా!
ద్వి॥ ప 288

168 క॥ అమరేంద్ర సుతవిదారణ
కమలాప్తతనూజ రాజ్య • కారణభవ సం
తమసదినేశ్వర రాజో
త్తమ దైవత సార్వభౌమ • దశరథ రామా॥ ద్వి॥ ప 289

164 క॥ రామ సమంచితముక్తా
దామ యశఃకామ ఘనసు • ధాధామ రుచి
స్తోమ జయసీమ జగదభి
రామ గుణోద్ధామ నిఖిల • రాజలలామా॥ ద॥ ప 589

165 క॥ సర్వము నీవయి యుండుదు
సర్వవిలోకనుఁడవీవ • జగదధిపతివై
సర్వాపరాధి నను నో
సర్వేశ యనుగ్రహించు • చనియెద నింకన్॥ ద॥ ప 579

166 క॥ నీదిక్కుగాని వారికి
నేదిక్కును వెదకనుండ • దిహపరములకు
న్మోదింపఁ దలఁచు వారికి
నీదిక్కే దిక్కు సుమ్మ • నీరజనాభా॥ ష॥ ప 340

167 ఉ॥ ఆకలిగొన్న క్రేపులు రయంబున నీఁకలు రాని పక్షులు
న్డీకొని తల్లికి న్మఱివి • దేశగతుండగు భర్త కంగజ
వ్యాకులచిత్తయైన జవ • రాలును దత్తరమందుభంగి నో
శ్రీకర పంకజాక్ష నినుఁ • జేరఁగ నామది గోరెడుం గదే!
ష॥ ప 401

168 మ॥ మునుఁ గల్పాంతమునందుఁ గుక్షి నఖిలం•బుల్ దాచి యేకాకివై
జన లోకోపరిలోకవాసులును యు•ష్మత్తత్త్వమార్గంబు చిం
తనముం జేయఁ బయోధియందు నహిరా•ట్తల్పంబునన్ బవ్వళిం
చిన నీరూపము [1] నేఁడు జూపితివి ల•క్ష్మీనాథ! దేవోత్తమా॥
చ॥ ప 199

169 మత్త॥ కంటిఁ గంటి భవాబ్ధి దాటఁగఁ•గంటి నాశ్రితరక్షకు
న్గంటి యోగిజనంబు డెందము•గంటి జొట్టముఁగంటి ము
క్కంటికిం గనరాని యెక్కటిఁ•గంటి దామరకంటిఁ జే
కొంటి ముక్తినిధానముం దల•కొంటి సౌఖ్యములందఁగన్॥
తృ॥ ప 147

170 సీ॥ దండంబు యోగీంద్ర•మండల నుతునకు
దండంబు శార్ఙ్గకో•దండునకును
దండంబు మండిత•కుండల ద్వయునకు
దండంబు నిష్ఠుర•భండనునకు
దండంబు మత్తవే•దండ రక్షకునకు
దండంబు రాక్షస•ఖండనునకు
దండంబు పూర్ణేందు•మండలముఖునకు
దండంబు తేజఃప్ర•చండునకును

తే॥ గీ॥ దండమద్భుతపుణ్య ప్ర•ధానునకును
దండ ముత్తమ వైకుంఠ•ధామునకును
దండ మాశ్రిత రక్షణ•తత్పరునకు
దండ మురుభోగినాయక•తల్పునకును॥ ష॥ ప 336

171 ఆ॥ వె॥ వాసుదేవ కృష్ణ•వరదస్వతంత్ర వి
జ్ఞానమయమహాత్మ•సర్వపుణ్య
పురుషనిఖిలబీజ•భూతాత్మకబ్రహ్మ
నీకు వందనంబు•నిష్కళంక॥ ద॥ ప 943

---

(1) జూడఁగంటి మిది రాజీవాక్ష విశ్వాత్మకా

172 ఆ॥ వె॥ పరమపురుష దుఃఖ • భంజనపరమేశ
భక్తవరద కృష్ణ • భవవిదూర
జలరుహాక్ష నిన్ను • శరణంబు వేడెద
మభయమిచ్చి కావు • మయ్య మమ్ము॥ ష॥ ప 342

సంపూర్ణము.

వేంకటరామ్ అండ్ కో వారి ప్రచురములు

1. ఇంగ్లీషువారి సంసార పద్ధతులు	... ...	0—8—0
2. వ్యాసావళి మొదటిభాగము	... ...	0—8—0
3. డిటో రెండవ భాగము	... ...	0—8—0
4 సర్వలక్షణసారసంగ్రహము- (శ్రీపూలూరి కుప్పసయ్యంగారిచే) చక్కని వ్యాకరణము. అన్ని ఫారముల విద్యార్థుల కత్యంతోపయుక్తముగా నుండును.	...	0—6—0
5. భారతనీతికథలు, మొదటిభాగము— (భోగరాజు నారాయణమూర్తిగారిచే)	...	0—6—0
6 డిటో రెండవభాగము— (భోగరాజు నారాయణమూర్తిగారిచే)	...	0—6—0
డిటో మూడవ భాగము (భోగరాజునారాయణమూర్తిగారిచే)	...	0—6—0
7. బాలధ్రువచరిత్రము. (భోగరాజు నారాయణమూర్తిగారిచే	...	0—6—0
8. భారతసారరత్నావళి- (కట్టమంచి సుబ్రహ్మణ్యరెడ్డిగారిచే)	...	1—8—0
9. భాగవతసార ముక్తావళి డిటో		1—8—0
10. భారతవీరులు- (వి. వెంకట లక్ష్మీనరసింహారావుగారిచే)	...	0—6—0
11. చిత్రకథామంజరి— (వింజమూరి వెంకటరత్నమ్మగారిచే)	...	0—6—0
12 ఆంధ్రవీరులు- (శ్రీ శేషాద్రిరమణకవులు గార్లచే)		0—8—0
డిటో 2 వ భాగము		0—8—0
13. నీతిచంద్రిక (చిన్నయసూరి కృతము)		0—6—0
14. శ్రీరాముడు-(శ్రీ శేషాద్రిరమణకవులుగార్లచే)		0—3—0
15 తరుణీ శతకము (గుడిపూడి ఇందుమతీ దేవి విరచితము.)		0—2—0
16 నృసింహ శతకము	,,	0—2—0
17 శ్రీరాజరాజేశ్వరీ శతకము	,,	0—2—0

వలయువారు:- వేంకటరామ్ అండ్ కో, బెజవాడ.